„E greu să găsești un autor de SF cu o imaginație mai bogată decât a reputatului Robert Sawyer." – *The Toronto Star*

Robert J. Sawyer

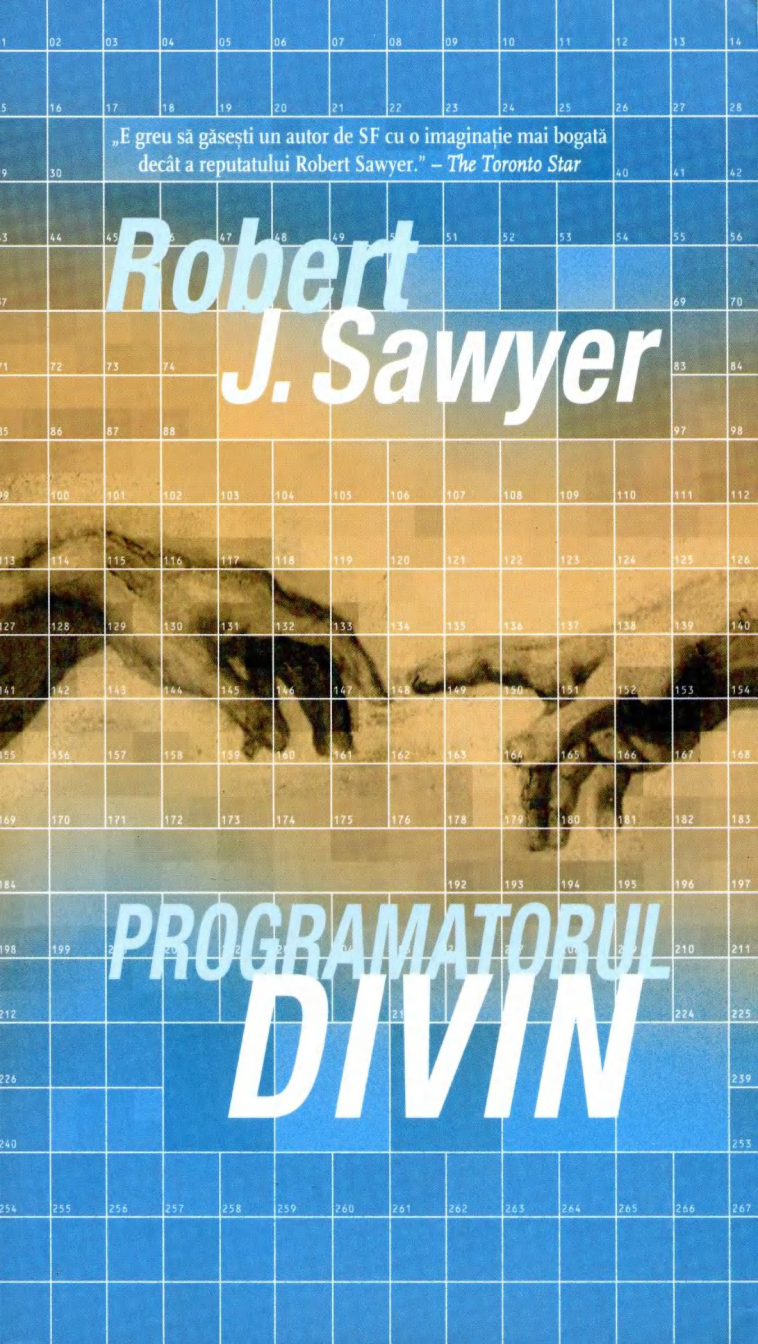

PROGRAMATORUL DIVIN

Robert J. Sawyer

PROGRAMATORUL DIVIN

Traducere din limba engleză și note de
Mihai-Dan Pavelescu

LEDA
GRUPUL EDITORIAL CORINT

Redactor: Emil Paraschivoiu
Tehnoredactare computerizată: Dana Diaconescu

ROBERT J. SAWYER, *Calculating God*
Copyright © 2000 by Robert J. Sawyer
All rights reserved.

Toate drepturile asupra acestei ediții
sunt rezervate Editurii LEDA, imprint
al GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

ISBN 978-973-102-021-1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SAWYER, ROBERT J.
Programatorul divin / Robert J. Sawyer ; trad.:
Mihai-Dan Pavelescu. - București : Leda, 2009
ISBN 978-973-102-021-1

I. Pavelescu, Mihai-Dan (trad.)

821.111-31=135.1

NOTA AUTORULUI

Muzeul Regal Ontario există într-adevăr și are, bineînțeles, un director real, custozi reali, paznici reali și așa mai departe. Personajele din acest roman sunt însă pe de-a întregul produsul imaginației mele; nici unul dintre ele nu are vreo asemănare cu persoane reale care dețin în prezent, sau au deținut în trecut, funcții în MRO sau în oricare alt muzeu.

MULȚUMIRI

Sincere mulțumiri fermecătoarei mele soții, Carolyn Clink; editorului meu, David G. Hartwell, și asociatului său, James Minz; agentului meu literar, Ralph Vicinanza, și asociaților săi, Christopher Lotts și Vince Gerardis; lui Stanley Schmidt, doctor în științe, redactor-șef al revistei Analog*; lui Tom Doherty, Jynne Dilling și Linda Quinton de la Editura Tor Books; lui Harold și Sylvia Fenn, Robert Howard, Suzanne Hallsworth și Heidi Winter de la H.B. Fenn and Company; lui Marshall L. McCall, doctor în științe, de la Catedra de fizică și astronomie a Universității York din Toronto; lui John-Allen Price, Jean-Louis Trudel și Roberta van Belkom. Cei care m-au îndrumat pe parcursul scrierii acestui roman au fost reverendul Paul Fayter, istoric în știință și teologie, de la Universitatea York, Asbed G. Bedrossian, Ted Bleaney, Michael A. Burstein, David Livingstone Clink, James Alan Gardner, Richard M. Gotlib, Terence M. Green, Howard Miller, doctor în științe; Ariel Reich, doctor în științe; Alan B. Sawyer, Edo van Belkom și Andrew Weiner. Mulțumiri speciale acelor persoane minunate care îmi permit să le preiau ideile în secțiunea „Robert J. Sawyer" din* SF Authors Forum *pe CompuServe (accesul cu comanda CompuServe „Go Sawyer"). Mulțumesc de asemenea pentru ajutorul financiar primit de la Writing and Publishing Section din cadrul Canada Council for the Arts, care mi-a oferit o bursă de călătorie pentru a participa la Convenția Mondială de Science-Fiction ținută în Melbourne, Australia, pe când terminam acest roman. În cele din urmă îi mulțumesc tatălui meu, John A. Sawyer, care ne-a permis, mie și lui Carolyn, să folosim în mod repetat casa lui de vacanță de pe lacul Canandaigua, unde a fost scrisă o mare parte din această carte.*

Pentru Nicholas A. DiChario
și Mary Stanton,
care au fost alături de noi
când am avut cu adevărat nevoie de prieteni

RAREORI SUNT GĂSITE SCHELETE FOSILE ÎNTREGI. COMPLETAREA FRAGMENTELOR LIPSĂ ESTE ADMISIBILĂ, PE BAZA ESTIMĂRILOR RESTAURATORULUI, DAR, CU EXCEPȚIA EXPONATELOR PUBLICE, PĂRȚILE CARE REPREZINTĂ MATERIAL FOSILIZAT REAL TREBUIE DIFERENȚIATE ÎN MOD CLAR DE CELE CARE SUNT FALSE. NUMAI FOSILELE AUTENTICE CONSTITUIE MĂRTURII REALE, LA PERSOANA ÎNTÂI, DESPRE TRECUT; SPRE DEOSEBIRE DE ELE, CONTRIBUȚIILE RESTAURATORULUI SUNT SIMILARE UNEI NARAȚIUNI LA PERSOANA A TREIA..

– Thomas D. Jericho, *doctor în științe*,
în introducerea la
Manualul restaurărilor paleontologice
(editat de Danilova și Tamasaki)

1

Știu, știu, părea o nebunie ca extraterestrul să vină în Toronto. De acord, orașul este plin de turiști, dar ai putea crede că o ființă de pe altă planetă s-ar îndrepta spre ONU — sau poate spre Washington. Klaatu nu s-a dus la Washington în filmul lui Robert Wise, *Ziua în care s-a oprit Pământul*?

Desigur, am putea crede de asemenea că e o nebunie faptul că același regizor care a turnat *Poveste din Cartierul de Vest* să fi realizat și un science-fiction de calitate. De fapt, dacă stau să mă gândesc bine, Wise a regizat *trei* filme SF, unul mai slab ca altul.

Mă abat însă de la subiect. O fac adeseori în ultima vreme — va trebui să mă iertați. Și nu, nu devin senil; am doar cincizeci și patru de ani, pentru numele lui Dumnezeu! Totuși, durerile mă împiedică uneori să mă concentrez.

Vorbeam despre extraterestru.

Și de ce a venit el în Toronto.

Lucrurile s-au întâmplat cam așa...

Nava extraterestrului a aterizat în fața fostului Planetariu McLaughlin, care se află chiar lângă Muzeul Regal Ontario, unde lucrez eu. Am spus „fostul" planetariu, deoarece Mike Harris, prim-ministrul strâns la pungă al provinciei Ontario, tăiase finanțarea planetariului. După părerea lui, puștii canadieni nu trebuiau să dețină cunoștințe despre spațiul cosmic —

un adevărat om al viitorului Harris ăsta! După ce a închis planetariul, clădirea a fost închiriată pentru o expoziție *Star Trek* cu vânzare, cu macheta celebrei punți de comandă a navei în fosta sală circulară pentru proiecții stelare. Oricât de mult mi-ar plăcea *Star Trek*, nu-mi vine în minte un comentariu mai trist asupra priorităților educaționale canadiene. Ulterior, alte firme din sectorul privat închiriaseră spațiul respectiv, însă în acea zi era gol.

Deși poate că ar fi fost rațional pentru un extraterestru să viziteze un planetariu, s-a dovedit că, de fapt, el dorea să intre în muzeu. Un lucru bun de altfel: închipuiți-vă ce imagine neplăcută ar fi căpătat Canada dacă primul contact cu altă civilizație ar fi avut loc pe solul nostru, dar, când ambasadorul extraterestru ar fi bătut la ușă, n-ar fi avut cine să-i deschidă. Cu domul lui alb asemănător unui iglu gigantic, planetariul este mult retras față de stradă, așa că în fața lui există o zonă asfaltată întinsă, ce părea perfectă pentru aterizarea unei nave mici.

Eu, unul, n-am văzut aterizarea în direct, deși eram în clădirea vecină, dar patru persoane — trei turiști și un localnic — au filmat-o și, zile întregi după aceea, înregistrarea video a putut fi vizionată la nesfârșit pe posturile televiziunilor din întreaga lume. Nava era un triunghi ascuțit, semănând cu o feliuță subțire de tort pe care o tai atunci când ești la regim. Era complet neagră, nu avea duze vizibile și coborâse silențios din cer.

Era lungă de vreo treizeci de picioare. Da, știu, știu — Canada a trecut la sistemul metric, dar eu m-am născut în 1946. Nu cred că cineva din generația mea — nici chiar vreun savant, ca mine — s-a simțit vreodată în largul lui cu sistemul metric, totuși eu o să-mi dau toată silința. În loc să

fie acoperită cu tot soiul de prostii roboțești, așa cum sunt majoritatea navelor spațiale în toate filmele de la *Războiul Stelelor* încoace, corpul navei era complet neted. Imediat ce nava a aterizat, o ușă s-a deschis într-o parte. Ușa era dreptunghiulară, mai mult lată decât înaltă, și s-a deschis glisând în sus — un prim indiciu că ocupantul nu era probabil om; oamenii construiesc rareori uși de acest fel, din cauza capetelor noastre vulnerabile.

După câteva secunde a ieșit extraterestrul. Semăna cu un gigantic păianjen cafeniu-auriu, cu trup sferic, de mărimea unei mingi mari pentru plajă, și picioare răsfirate în toate direcțiile.

Un Ford Taurus albastru a intrat în spatele unui Mercedes-Benz maro chiar în fața planetariului, când șoferii lor au rămas cu gurile căscate în fața spectacolului. În zonă se aflau destui pietoni, care au părut însă mai degrabă consternați, decât îngroziți — deși câțiva au luat-o la goană și au coborât în stația de metrou Museum, care are două ieșiri în fața planetariului.

Păianjenul gigantic a străbătut distanța scurtă până la muzeu; planetariul făcuse parte din MRO și cele două clădiri sunt unite printr-o pasarelă aflată la nivelul etajului întâi, dar o alee le desparte la nivelul străzii. Muzeul a fost clădit în anul 1914, cu mult înainte ca cineva să se gândească la toate problemele de acces. Spre cele șase uși principale din sticlă urcau nouă trepte late; abia mult mai târziu a fost adăugată o rampă pentru cărucioarele cu rotile. Extraterestrul s-a oprit o clipă, aparent încercând să decidă ce metodă să folosească. S-a decis pentru trepte; balustradele rampei erau prea apropiate, ținând seama de felul în care i se răsfirau picioarele.

Ajuns la capătul scării, extraterestrul a fost din nou derutat pentru scurt timp. Probabil că locuia într-o lume tipică

SF, plină de uși care se deschideau glisând automat. Se afla în fața șirului de uși exterioare din sticlă, care se deschideau prin tragerea mânerelor tubulare, dar el părea să nu priceapă asta. La câteva secunde însă după sosirea lui, un pușți a ieșit din muzeu, neștiind ce se întâmpla. A scos un țipăt de uimire la vederea extraterestrului, care a prins calm ușa deschisă cu unul dintre membrele lui — se folosea de șase pentru mers, iar pe două adiacente le utiliza pe post de brațe — și a izbutit să se strecoare în vestibul. Un al doilea perete din uși de sticlă îl aștepta la mică distanță în față; zona aceea ajuta la controlarea temperaturii interioare a muzeului. Cunoscător acum al ușilor terestre, extraterestrul a deschis una dintre cele interioare și a pătruns în Rotondă, recepția largă și octogonală a muzeului; era în asemenea măsură un simbol al MRO, încât, în cinstea ei, revista noastră trimestrială se numea *Rotonda*.

În stânga Rotondei se găsea sala Garfield Weston, folosită pentru evenimente speciale; în prezent găzduia expoziția Burgess Shale, la organizarea căreia ajutasem și eu. Cele mai bune două colecții mondiale de fosile din situl Burgess Shale aparțineau MRO și Muzeului Smithsonian; totuși, în mod normal, nici una dintre instituții nu le-ar fi expus pentru public. Eu aranjasem ca o selecție temporară din cele două colecții să fie prezentată mai întâi aici, apoi în Washington.

Aripa muzeului din dreapta Rotondei adăpostise răposata și regretata noastră Galerie geologică, dar în prezent găzduia magazine de cadouri și un local de delicatese din lanțul Druxy's — unul dintre numeroasele sacrificii pe care MRO le făcuse sub administrarea Christinei Dorati pentru a deveni o „atracție".

În orice caz, creatura a avansat rapid către partea îndepărtată a Rotondei, printre casa de intrare și ghișeul pentru servicii destinate membrilor muzeului. Eu n-am văzut nici această

primă etapă, însă totul a fost înregistrat de o cameră video de securitate, ceea ce a fost bine, pentru că altfel nimeni n-ar fi crezut. Extraterestrul s-a apropiat de paznicul în sacou albastru — Raghubir, un sikh încărunțit, dar jovial, care era de-o veșnicie în MRO — și a rostit într-o engleză perfectă:

— Scuzați-mă, aș dori să stau de vorbă cu un paleontolog.

Ochii căprui ai lui Raghubir s-au mărit, dar și-a revenit repede. Ulterior, a declarat că își imaginase că e o farsă. În Toronto se toarnă multe filme și, dintr-un motiv necunoscut, un număr enorm de seriale TV de SF, printre care, de-a lungul anilor, *Pământ: Conflict final*, *Ray Bradbury vă prezintă* și reînviata *Zonă crepusculară*. El bănuise că acela era un actor deghizat sau un personaj animatronic.

— Ce fel de paleontolog doriți? a întrebat inexpresiv, intrând în spiritul glumei.

Torsul sferic al extraterestrului s-a înclinat o dată.

— Unul plăcut, presupun.

Pe înregistrarea video se poate vedea cum bătrânul Raghubir a încercat, fără succes, să-și ascundă un zâmbet.

— Vreau să spun — doriți nevertebrate sau vertebrate?

— Paleontologii dumneavoastră nu sunt toți oameni? a întrebat extraterestrul. Avea un mod straniu de a vorbi, însă o să ajung și la asta. Prin urmare, nu ar trebui toți să fie vertebrate?

Mă jur în fața lui Dumnezeu, toate astea sunt înregistrate pe bandă.

— Bineînțeles că toți sunt oameni, a zis Raghubir.

Un grup de vizitatori se strânsese de acum și, cu toate că videocamera n-o arăta, se pare că mai mulți se uitau spre parterul cu pardoseala de marmură lustruită a Rotondei, din balcoanele interioare de la nivelul superior.

— Dar unii dintre ei, a continuat Raghubir, sunt specializați în fosile de vertebrate, iar alții sunt specializați în fosile de nevertebrate.

— Ah, da? spuse extraterestrul. O diferențiere artificială, după părerea mea. Oricare dintre ei este la fel de bun.

Raghubir a ridicat receptorul unui telefon și a format interiorul meu. Am răspuns din Centrul custozilor, ascuns îndărătul noii și îngrozitoarei Galerii a științelor terestre „Inco Limited" — chintesența viziunii Christinei pentru MRO.

— Jericho, am zis.

— Domnule Jericho, s-a auzit vocea lui Raghubir cu accentul ei inconfundabil, vă caută cineva.

Să nu credeți că accesul la un paleontolog este la fel de dificil precum cel la directorul executiv al uneia dintre companiile enumerate în *Fortune 500*; sigur că da, preferăm să stabilim dinainte o întâlnire, totuși *suntem* funcționari publici, așadar lucrăm pentru contribuabili. Cu toate acestea...

— Cine anume?

Raghubir a tăcut o clipă.

— Cred c-ar fi mai bine să veniți și să vedeți cu ochii dumneavoastră, domnule Jericho.

Craniul de *Troödon,* pe care Phil Currie mi-l trimisese de la Muzeul Tyrell, așteptase răbdător vreme de 70 de milioane de ani, așa că putea să mai aștepte nițel.

— Vin imediat.

Mi-am părăsit biroul și am coborât cu ascensorul, am trecut pe lângă Galeria Inco — Dumnezeule, cât puteam să detest grozăvenia aceea, cu insultătoarele ei fresce de benzi desenate, uriașul vulcan fals și podelele tremurătoare —, apoi am străbătut Galeria Currelly, am ieșit în Rotondă și...

Și...

Iisuse!

Iisuse Hristoase!

Am încremenit locului.

Poate că Raghubir nu-și dădea seama de diferența dintre un costum de cauciuc și un trup adevărat din carne și oase, dar eu o știam. Creatura care stătea răbdătoare lângă casa de intrare era, fără urmă de îndoială, o entitate biologică autentică. În mintea mea nu putea să existe nici un dubiu în această privință. Era o formă de viață...

Și...

Și eu studiasem viața de pe Pământ de la originile sale, de la începutul precambrianului. Văzusem adesea fosile care reprezentau specii noi sau genuri noi, dar nu văzusem niciodată vreun animal de talie mare care să fi reprezentat o încrengătură complet nouă.

Până acum.

Creatura era în mod cert o formă de viață și, în mod la fel de cert, nu evoluase pe Pământ.

Am spus mai devreme că semăna cu un păianjen mare; așa o descriseseră inițial pietonii de pe trotuar. Era însă mult mai complexă. În ciuda asemănării superficiale cu o arahnidă, extraterestrul părea că are schelet intern. Membrele îi erau acoperite cu o piele buboasă, întinsă peste mușchii umflați; acestea nu erau picioarele scheletice, fusiforme ale unei artropode.

În același timp, toate vertebratele terestre moderne au patru membre (sau, ca în cazul șerpilor și al balenelor, au evoluat dintr-o creatură care a avut) și fiecare membru se termină prin maximum cinci degete. Strămoșii acestei ființe evoluaseră în mod limpede în alt ocean, pe altă planetă: aceasta avea *opt* membre, dispuse radial în jurul unui corp

central, iar două dintre cele opt se specializaseră pentru a sluji ca mâini, sfârșindu-se cu șase degete triplu articulate.

Inima îmi bubuia și aveam probleme cu respirația.

Un extraterestru.

Și, fără îndoială, un extraterestru *inteligent*. Corpul sferic al creaturii era ascuns de haine — ceva ce părea a fi o fâșie lungă de țesătură albastră, strălucitoare, înfășurată de mai multe ori în jurul torsului, astfel că fiecare spirală a ei trecea printre două membre și îngăduia extremităților să iasă în afară. Țesătura era fixată între brațe printr-un disc ornamentat. Nu-mi plăcuse niciodată să port cravate, dar mă obișnuisem să le înnod și acum o puteam face fără să mă uit în oglindă (ceea ce nu prea conta în ultima vreme); probabil că nici extraterestrul nu considera mai dificilă înfășurarea țesăturii aceleia în fiecare dimineață.

Din deschizăturile lăsate în țesătură se proiectau în afară două tentacule înguste, terminate prin ceea ce ar fi putut să fie ochii — globuri irizate și acoperite de un fel de înveliș cristalin, dur. Pediculele acestea se mișcau lent, înainte și înapoi, apropiindu-se și depărtându-se unul de celălalt. M-am întrebat ce percepție a profunzimii putea să aibă creatura, în absența unei distanțe fixe între cei doi globi oculari.

Extraterestrul nu părea absolut deloc alarmat de prezența mea sau a celorlalți oameni din Rotondă, deși torsul i se legăna ușor în sus și în jos, în ceea ce speram să nu fie o manifestare de marcare a teritoriului. Era chiar de-a dreptul hipnotic: torsul se ridica și cobora lent, cele șase picioare se flexionau și se destindeau, iar pediculele oculare se îndepărtau, apoi se apropiau. Nu văzusem încă înregistrarea video a discuției dintre creatură și Raghubir; am crezut că poate dansul acela era o tentativă de comunicare — un limbaj compus din mișcări ale

corpului. M-am gândit să-mi flexionez și eu genunchii și chiar, o șmecherie pe care o învățasem cu vreo patruzeci de ani în urmă într-o tabără de vară, să-mi încrucișez ochii. Totuși, camerele de securitate ne filmau pe amândoi; dacă ipoteza mea era incorectă, aș fi arătat ca un idiot în programele de știri din toată lumea. Cu toate acestea, trebuia să fac ceva. Am ridicat brațul drept, cu palma în exterior, într-un salut de bun venit.

Creatura îmi repetă imediat gestul, îndoind un braț dintr-una din cele două încheieturi ale sale și răsfirându-și cele șase degete din capăt. După aceea se petrecu ceva incredibil. O fantă verticală se deschise pe segmentul superior al celor două picioare mai din față, iar din fanta din stânga se auzi silaba „sa", iar din cea din dreapta, cu un glas ceva mai gros, răsună silaba „lut".

Am simțit cum îmi cade bărbia și peste o clipă mi-a căzut și brațul.

Extraterestrul continua să-și legene torsul și ochii. Încercă apoi din nou: din piciorul frontal stâng se auzi silaba *bon*, iar din cel frontal drept *jour*.

Fusese o ipoteză logică. Cele mai multe exponate din muzeu au etichete bilingve, în engleză și în franceză. Am clătinat ușor din cap, neîncrezător, după care am dat să deschid gura — nu pentru că aș fi știut ce să spun — , dar am închis-o, întrucât creatura vorbi din nou. Silabele alternară din nou între gura stângă și cea dreaptă, ca o minge într-o partidă de ping-pong: *auf Wie der sehen*.

Și, brusc, cuvintele s-au revărsat din mine.

— De fapt, *auf Wiedersehen* înseamnă „la revedere", nu „salut".

— Ah, făcu extraterestrul.

Ridică alte două picioare într-un gest care ar fi putut să fie o strângere din umeri și continuă în silabe ce se auzeau succesiv din stânga și din dreapta:

— De fapt, germana nu este limba mea de căpătâi.

Am fost prea surprins ca să râd, însă am simțit că mă destind, măcar puțin, deși continuam să am senzația că inima e gata să-mi sară din piept.

— Ești un extraterestru, am spus.

Zece ani de studii superioare pentru a deveni Domnul De-Parcă-Nu-E-Evident...

— Corect, spuseră gurile-picioare.

Vocile ființei păreau masculine, deși doar cea din dreapta era cu adevărat groasă.

— De ce să fim însă generici? Rasa mea se numește Forhilnor, iar numele meu este Hollus.

— Ăăă, încântat de cunoștință, am spus.

Ochii se balansară înainte și înapoi, așteptând.

— Ah, scuze. Eu sunt om.

— Da, știu. *Homo sapiens*, așa cum ați spune voi, savanții. Dar numele dumitale personal este...?

— Jericho. Thomas Jericho.

— Este admisibil să abreviez Thomas la Tom?

Am fost uluit.

— Cum de știi despre numele omenești? Și — la dracu'! — cum de știi engleza?

— Am studiat planeta voastră. De aceea sunt aici.

— Ești un explorator?

Ochii pediculari se apropiară unul de celălalt, după care rămaseră în poziția aceea.

— Nu tocmai, răspunse Hollus.

— Atunci ce ești? Nu ești... nu ești un invadator, nu-i așa?

Pediculele unduiră într-o mișcare sinusoidală. Râs?

— Nu. Cele două brațe se deschiseră larg. Iartă-mă, dar voi dețineți puține lucruri pe care le-am putea dori eu sau asociații mei.

Hollus tăcu, gândindu-se parcă, apoi făcu un gest de rotire cu una dintre mâini, îndemnându-mă cumva să mă întorc.

— Desigur, dacă dorești, ți-aș putea oferi o analiză rectală...

Dinspre mulțimea mică adunată în holul recepției se auziră murmure. Am încercat să ridic din sprâncenele mele inexistente.

Ochii pediculari ai lui Hollus se unduiră iarăși sinusoidal.

— Scuze — a fost o glumă. Voi, oamenii, aveți *într-adevăr* o mitologie trăsnită despre vizitele extraterestre. Vorbesc sincer, nu vă voi face nici un rău vouă... sau vitelor voastre, că tot veni vorba.

— Mulțumesc, am spus. Ăăă... ai zis că nu ești tocmai un explorator.

— Nu.

— Și nu ești un invadator.

— Nici.

— Atunci ce ești? Un turist?

— Nu prea. Sunt savant.

— Și ai dorit să vorbești cu mine? am întrebat.

— Ești paleontolog?

Am încuviințat din cap, după care, dându-mi seama că era posibil ca ființa să nu înțeleagă gestul meu, am rostit:

— Da. Mai exact, sunt un paleontolog specializat în dinozauri. Specialitatea mea sunt teropodele.

— Atunci, da, doresc să vorbesc cu dumneata.

— De ce?

— Există vreun loc unde să putem discuta? întrebă Hollus și-și roti ochii pentru a-i privi pe toți cei care se strânseseră în jurul nostru.

— Ăăă, da, am spus. Sigur că da.

Eram uluit de toată situația, în timp ce-l conduceam în muzeu. Un extraterestru — un extraterestru autentic, real. Era incredibil, cu totul și cu totul incredibil.

Am trecut de scările gemene care urcau în jurul unor gigantici stâlpi totemici, Nisga'a în dreapta, ridicându-se optzeci de picioare — pardon, douăzeci și cinci de metri — din subsol și până la luminatorul din vârful etajului doi, și mai scurtul Haida, în stânga, care pornea de la parter. Am străbătut după aceea Galeria Currelly, cu orientarea ei simplistă, fără substanță. Era o zi din timpul săptămânii, în luna aprilie; muzeul nu era aglomerat și, din fericire, pe traseul spre Centrul custozilor nu ne-am întâlnit cu nici un grup de studenți. Totuși, vizitatorii și paznicii se întorceau să se holbeze, iar unii scoteau diverse sunete la trecerea lui Hollus și a mea.

Muzeul Regal Ontario a fost inaugurat cu aproape nouăzeci de ani în urmă. Este cel mai mare muzeu din Canada și unul dintre doar cele câteva muzee interdisciplinare majore din lume. Așa cum proclamă plăcile de calcar ce flanchează intrarea prin care pătrunsese Hollus, misiunea sa este de a păstra „arhivele Naturii de-a lungul a nenumărate ere" și „artele Omului de-a lungul anilor". MRO are galerii dedicate paleontologiei, ornitologiei, mamalogiei, herpetologiei, textilelor, egiptologiei, arheologiei greco-romane, artefactelor chinezești, artei bizantine și multor altora. Clădirea avusese multă vreme forma literei „H", dar în cele două curți se ridicaseră în anul 1982 șase etaje de galerii noi în partea nordică și Centrul custozilor, care avea nouă etaje, în sud. Părți ale zidurilor exterioare sunt acum

pereți interiori, iar îmbinarea dintre piatra ornată în stil victorian a construcției originare cu piatra galbenă și simplă a adăugirilor recente ar fi putut fi un dezastru, dar e chiar inspirată.

Mâinile îmi tremurau de emoție când am ajuns la ascensoare și ne-am îndreptat către Departamentul de paleobiologie; inițial, MRO avusese departamente separate pentru paleontologia vertebratelor și a nevertebratelor, dar reducerile lui Mike Harris ne siliseră să le unim. Dinozaurii aduceau în MRO mai mulți vizitatori decât trilobiții, așa că Jonesy, custodele senior pentru nevertebrate, era acum subordonatul meu.

Din fericire, când am ieșit din ascensor, pe coridor nu era nimeni. L-am zorit pe Hollus în biroul meu, am închis ușa și m-am așezat la birou; deși nu-mi mai era frică, continuam să nu fiu foarte sigur pe picioare.

Hollus observă craniul de *Troödon* pe masă, se apropie și-l luă cu grijă într-una dintre mâini, apropiindu-l de ochi. Pediculele încetară să se mai agite înainte și înapoi și se fixară asupra obiectului. În vreme ce el examina craniul, l-am cercetat din nou, pe îndelete.

Torsul lui nu era mai mare în circumferință decât cercul pe care-l puteam realiza cu brațele mele. Așa cum sesizasem mai devreme, era acoperit cu o bandă lungă de țesătură albastră, totuși pielea îi era vizibilă pe cele șase picioare și două brațe. Aducea cumva cu foliile cu bule de aer, deși proeminențele erau de mai multe mărimi. Păreau însă umplute realmente cu aer, ceea ce ar fi însemnat că jucau rol de material izolator. Asta însemna că Hollus era endoterm; mamiferele și păsările terestre folosesc blana sau penele pentru a ține aerul lângă pielea lor, ca izolație, dar ele pot de asemenea să elibereze aerul respectiv, prin zbârlirea blănii, respectiv a penelor.

M-am întrebat în ce fel pielea cu bule de aer putea fi utilizată pentru răcorire; poate că bulele se dezumflau.

— Un... craniu... fascinant, rosti Hollus alternând acum cuvinte întregi între gurile sale. Cât... de... vechi... este?

— În jur de 70 de milioane de ani, am răspuns.

— Exact... ceea... ce... venisem... să... văd.

— Ai spus că ești savant. Ești paleontolog, ca mine?

— Parțial, răspunse extraterestrul. Inițial, domeniul meu a fost cosmologia, dar în ultimii ani studiile mele s-au îndreptat către probleme mai vaste. După cum probabil ai dedus deja, colegii mei și cu mine am studiat Pământul vostru de ceva timp — îndeajuns pentru a vă învăța principalele limbi și pentru a vă studia diversele culturi pe baza emisiunilor de radio și televiziune. A fost un proces plin de frustrări. Știu despre muzica voastră la modă și tehnologia de preparare a hranei mai multe decât m-ar fi interesat — deși mă fascinează automatele pentru fabricat paste. Am vizionat, de asemenea, destule evenimente sportive ca să-mi ajungă pentru toată viața. Dar informații legate de chestiuni științifice au fost foarte greu de găsit — voi dedicați puține emisiuni unor discuții detaliate referitoare la aceste domenii. Am senzația că știu o uriașă cantitate de informații despre unele subiecte specifice și absolut nimic despre altele. Se opri puțin. Unele informații pur și simplu nu le-am putut obține prin urmărirea mass-mediei voastre, nici prin descinderile noastre secrete pe suprafața planetei voastre. Asta e adevărat mai ales în privința unor subiecte rare, cum ar fi fosilele.

Începuse să mă doară capul din cauza felului în care glasul îi trecea de la o gură la cealaltă.

— Așadar, dorești să examinezi specimenele noastre de aici, din MRO?

— Exact, spuse extraterestrul. Ne-a fost ușor să vă studiem flora și fauna fără a ne deconspira omenirii, dar, după cum știi, fosilele bine păstrate sunt destul de rare. Cea mai bună cale de a ne satisface curiozitatea cu privire la evoluția vieții pe această planetă pare a fi solicitarea de a vedea o colecție existentă de fosile. Nu-i nevoie să reinventăm roata, ca să zic așa.

Continuam să fiu uluit de tot ceea ce se întâmpla, dar nu părea să existe nici un motiv pentru a fi necooperant.

— Poți bineînțeles să ne examinezi specimenele — primim mereu savanți de la alte centre. Există un domeniu anume care te interesează?

— Da, zise extraterestrul. Mă fascinează extincțiile în masă ca puncte de răscruce în evoluția vieții. Ce îmi poți spune despre așa ceva?

Am ridicat ușor din umeri; subiectul era de dimensiuni mari.

— În istoria Pământului, cunoaștem cinci extincții în masă. Prima s-a petrecut la sfârșitul ordovicianului, poate cu 440 de milioane de ani în urmă. A doua a fost la sfârșitul devonianului, acum vreo 365 de milioane de ani. A treia, și de departe cea mai mare, a fost la sfârșitul permianului, acum 225 de milioane de ani.

Hollus își mișcă pediculele, astfel încât cei doi ochi se atinseră pentru o fracțiune de secundă, iar învelișurile lor cristaline scoaseră un cling slab.

— Spune... mai... multe... despre... aceasta.

— În decursul ei, am zis, au dispărut probabil nouăzeci și șase la sută din toate speciile marine și au murit trei sferturi din toate familiile de vertebrate terestre. La sfârșitul perioadei triasice, cu 210 milioane de ani în urmă, a urmat o altă extincție în masă, când am pierdut aproape un sfert din toate

familiile, incluzând toți labirintodonții. A fost probabil crucială pentru ascensiunea dinozaurilor — creaturi ca acela pe care-l ții în mână.

— Da, spuse Hollus. Continuă.

— În sfârșit, cea mai faimoasă dintre toate extincțiile în masă a avut loc acum 65 de milioane de ani, la sfârșitul cretacicului.

Am arătat iarăși craniul de *Troödon*.

— Atunci au murit toți dinozaurii, pterozaurii, mosazaurii, amoniții și alții.

— Creatura aceasta trebuie să fi fost destul de mică, zise Hollus cântărind craniul.

— Așa este. De la bot la vârful cozii nu măsura mai mult de cinci picioare. Adică un metru și jumătate.

— A avut și rude mai mari?

— Oh, da, mai exact pe cele mai mari animale terestre care au trăit vreodată. Însă toate au murit în extincția aceea, ușurând supremația pentru clasa mea — pe care o numim mamifere.

— In... cre... di... bil, spuseră gurile lui Hollus.

Uneori alterna cuvinte întregi între cele două fante pentru vorbire, iar alteori doar silabe.

— Cum așa?

— În ce fel ați datat extincțiile? continuă el, ignorându-mi întrebarea.

— Am presupus că tot uraniul de pe Pământ s-a format în același timp cu planeta, apoi am determinat ratele de înjumătățire ale izotopului uraniu-238 până la produsul său final, plumb-206, și al uraniului-235 până la produsul său final, plumb-207. Asta ne-a indicat că planeta noastră are vârsta de 4,5 miliarde de ani. După aceea...

— Bine, rosti o gură, bine, confirmă și cealaltă. Datele voastre trebuie să fie precise.

Făcu o pauză, după care spuse:

— Încă nu m-ai întrebat de unde vin eu.

M-am simțit ca un idiot. Bineînțeles, avea dreptate; probabil că asta ar fi trebuit să fie prima mea întrebare.

— Scuză-mă. De unde vii?

— De pe a treia planetă a stelei pe care o numiți Beta Hydri.

În timpul facultății de geologie, urmasem și două cursuri de astronomie și, în plus, studiasem latina și greaca — unelte utile pentru un paleontolog. Hydri era genitivul de la Hydrus sau Hidra Australă, căreia unii îi mai spuneau și Șarpele de Apă, o constelație slab vizibilă din apropierea polului sud celest. Iar Beta, desigur, era a doua literă a alfabetului grec, ceea ce însemna că Beta Hydri era a doua stea ca strălucire din constelația Hidra Australă, așa cum se vedea de pe Pământ.

— Cât de departe este? am întrebat.

— Douăzeci și patru de ani-lumină de-ai voștri, răspunse Hollus, dar nu am venit aici direct. Călătorim de multă vreme și înainte de a ajunge aici am vizitat alte șapte sisteme stelare. Până acum, călătoria noastră totală a fost de 103 ani-lumină.

Am încuviințat din cap, încă mut de uimire, apoi, dându-mi seama că repetam gestul pe care-l făcusem mai devreme, am rostit:

— Când mișc capul în sus și în jos, în felul acesta, înseamnă că sunt de acord, sau „zi mai departe", sau „în regulă".

— Știu asta, spuse Hollus și-și lovi din nou ochii, cu un cling ușor. Gestul acesta are aceeași semnificație.

Urmă o scurtă pauză.

— Deși am vizitat deocamdată nouă sisteme stelare, incluzându-le pe acesta și pe al meu, planeta voastră este abia a treia pe care am găsit forme de viață inteligentă. Prima a fost, bineînțeles, planeta mea, iar următoarea a fost a doua planetă a lui Delta Pavonis, o stea aflată la aproape 20 de ani-lumină de aici, dar la numai 9,3 de planeta mea.

Delta Pavonis ar fi a patra stea ca strălucire din constelația Pavo, Păunul. Îmi reaminteam că, la fel ca Hydrus, era vizibilă numai din emisfera sudică.

— Aha, am spus.

— În istoria planetei mele, reluă Hollus, au existat tot cinci extincții majore în masă. Anul nostru este mai lung decât al vostru, însă dacă exprimi datele în ani tereștri, ele au avut loc aproximativ acum 440 de milioane de ani, 365 de milioane de ani, 225 de milioane de ani, 210 de milioane de ani și 65 de milioane de ani.

Am rămas cu gura căscată.

— Delta Pavonis II, continuă Hollus, a cunoscut, de asemenea, cinci extincții în masă. Anul lor solar este mai scurt ca al vostru, însă, dacă exprimi datele extincțiilor în ani tereștri, ele au avut loc cu 440, 365, 225, 210 și 65 de milioane de ani în urmă.

Îmi vuia capul. Și așa îmi venea greu să discut cu un extraterestru, dar un extraterestru care debita aiureli era deja prea mult.

— Nu se poate, am rostit. Noi știm că extincțiile de pe Pământ au fost asociate unor fenomene locale. De exemplu, cea de la sfârșitul permianului a fost cauzată probabil de o glaciațiune completă, de la un pol la celălalt, iar cea de la sfârșitul cretacicului pare să fi fost legată de impactul unui asteroid din centura de asteroizi a sistemului nostru solar.

— Și noi considerăm că există explicații locale pentru extincțiile de pe planeta noastră, iar wreedii — numele dat de noi pentru rasa inteligentă de pe Delta Pavonis II — au explicații ce păreau unice pentru circumstanțele lor locale. A fost un șoc să descoperim că datele extincțiilor în masă de pe planetele noastre erau aceleași. Se putea vorbi despre o coincidență dacă una sau două dintre cele cinci erau similare, dar ca toate să se întâmple simultan părea imposibil, dacă nu cumva, desigur, explicațiile noastre anterioare pentru cauzele lor au fost incorecte sau incomplete.

— Și de aceea ați venit aici, ca să determinați dacă istoria Pământului coincide cu a voastră?

— Parțial, zise Hollus. Și se pare că ar coincide.

— Pur și simplu nu văd cum s-ar putea așa ceva, am negat eu.

Extraterestrul puse cu grijă craniul de *Troödon* pe masă; în mod clar, era obișnuit să manipuleze fosile cu atenție.

— Inițial, scepticismul nostru a fost la fel ca al dumitale. Totuși, cel puțin pe planeta mea și pe a wreedilor, nu este vorba doar despre o potrivire de date, ci și de natura efectelor asupra biosferei. Pe cele trei planete, cea mai mare extincție în masă a fost a treia — cea care pe Pământ marchează sfârșitul permianului. Ținând seama de ceea ce mi-ai spus, se pare că biodiversitatea a fost eliminată aproape integral pe cele trei planete la data respectivă. O altă similitudine este faptul că evenimentul pe care-l datezi la sfârșitul triasicului de la voi a dus aparent la dominarea principalelor nișe ecologice de o singură clasă de animale. Pe atunci au viețuit creaturile pe care le numești dinozauri, în vreme ce pe planeta mea au fost pentapozii uriași poichilotermi, cu sânge rece. Iar ultima extincție în masă, cea despre care ai spus că s-a petrecut la sfârșitul

cretacicului vostru, pare să fi dus la îndepărtarea clasei respective și aducerea în prim-plan a clasei care domină în prezent. Pe Terra, mamifere ca tine au înlocuit dinozaurii. Pe Beta Hydri III, octopozii homeotermi, cu sânge cald, ca mine, au preluat poziția centrală de la pentapozi. Pe Delta Pavonis II, formele vivipare au preluat conducerea nișelor ecologice dominate anterior de ovipare.

Tăcu pentru o clipă, după care zise:

— Cel puțin așa par că stau lucrurile, bazându-mă pe ceea ce tocmai mi-ai spus. Pentru a determina însă cât de exactă este această sinteză, aș dori să examinez fosilele de aici.

Am scuturat din cap, uluit.

— Nu-mi pot imagina nici cel mai mic motiv pentru care istoria evoluționistă ar trebui să fie similară pe mai multe planete.

— Un motiv este evident, spuse Hollus și se dădu câțiva pași într-o parte; poate că obosise să-și susțină greutatea corpului, deși nu-mi puteam imagina ce fel de scaun ar fi putut utiliza. S-ar putea ca această derulare a evenimentelor să fi fost dorită de Dumnezeu.

Am fost realmente bulversat să-l aud vorbind astfel. Majoritatea savanților pe care-i cunosc sunt atei sau nu-și afirmă apartenența la vreo religie — iar Hollus afirmase că el însuși era savant.

— Asta ar fi o explicație, am rostit încetișor.

— Și cea mai logică. Oamenii nu subscriu la un principiu care afirmă că explicația cea mai simplă este de preferat?

— Noi îi spunem briciul lui Occam.

— Explicația că a fost voința Domnului postulează o singură cauză pentru toate extincțiile în masă, ceea ce o face preferabilă.

— Da, cred că da, dacă... — fir-ar al naibii, știu că ar fi trebuit să fiu pur și simplu politicos, să fi dat din cap și să fi zâmbit, așa cum fac când ocazionalii zănatici religioși mă acostează în Galeria dinozaurilor și vor să știe cum este cu Potopul lui Noe, dar simțisem că trebuia să vorbesc — dacă crezi în Dumnezeu.

Ochii pediculari ai lui Hollus se deplasară spre deschiderea lor maximă, de parcă m-ar fi privit simultan din ambele părți.

— Ești paleontologul cu funcția cea mai importantă din această instituție? întrebă el.

— Da, sunt șeful departamentului.

— Nu există alt paleontolog mai experimentat?

M-am încruntat.

— Mai este Jonesy, custodele senior pentru nevertebrate, care este aproape la fel de bătrân ca unele dintre specimenele lui.

— Poate că ar trebui să vorbesc cu el.

— Desigur, dacă dorești. Dar ce s-a întâmplat?

— Din emisiunile voastre televizate știu că în această parte a planetei există multă ambivalență în privința lui Dumnezeu, cel puțin în rândurile marelui public, totuși mă surprinde să aud că cineva cu poziția dumitale nu este personal convins de existența Creatorului.

— În cazul ăsta, Jonesy nu-i cel mai potrivit; el face parte din conducerea CISAP.

— Ce sapă?

— Comisia pentru Investigarea Științifică a Afirmațiilor Paranormale. În nici un caz nu crede în Dumnezeu.

— Sunt stupefiat, rosti Hollus și ochii i se întoarseră de la mine, examinând posterele de pe perete — un Gurche, un Czerkas și două Kishe.

— Noi tindem să considerăm religia o chestiune personală, am explicat cu blândețe. Natura credinței în sine este că omul nu poate fi, de fapt, sigur în privința ei.

— Nu mă refer la problemele de credință, zise Hollus revenind cu ochii la mine, ci la datele științifice verificabile. Faptul că trăim într-un univers creat este evident oricui deține suficientă inteligență și informații.

Nu m-am simțit chiar ofensat, dar *am fost* surprins; comentarii similare auzisem până atunci doar din partea așa-zișilor savanți creaționiști.

— În MRO, am spus, vei găsi mulți oameni religioși. De exemplu, Raghubir, pe care l-ai întâlnit la recepție. Totuși, nici chiar el n-ar spune că existența lui Dumnezeu este un fapt științific.

— Atunci misiunea mea va fi să te educ în această privință, spuse Hollus.

Ce fericire!

— Dacă tu crezi că-i necesar.

— Este, dacă trebuie să mă ajuți în munca mea. Opinia mea nu este una a minorității, deoarece existența lui Dumnezeu este o parte fundamentală a științei atât pe Beta Hydri, cât și pe Delta Pavonis.

— Mulți oameni cred că asemenea probleme sunt în afara științei.

Hollus mă privi din nou ca și cum aș fi picat la un examen.

— Nimic nu este în afara domeniului științei, rosti el ferm — o părere cu care, de fapt, eram de acord; totuși, opiniile noastre au devenit contradictorii la următoarele lui cuvinte. Țelul

primordial al științei moderne este de a descoperi de ce Dumnezeu a procedat așa cum a făcut-o și de a-i determina metodele. Noi nu credem — care este termenul pe care-l folosiți? — noi nu credem că el flutură pur și simplu din mâini și dorește să apară niște lucruri. Trăim într-un univers fizic și El trebuie să fi folosit procese fizice cuantificabile pentru a-și atinge scopurile. Dacă într-adevăr El a trasat liniile generale ale evoluției pe minimum trei planete, atunci trebuie să ne întrebăm cum a făcut asta. Și de ce? Ce încearcă el să realizeze? Trebuie să...

În clipa aceea ușa biroului meu se deschise, dezvăluind părul argintiu și chipul prelung al Christinei Dorati, directorul și președintele muzeului.

— Ce dracu-i *asta*? rosti ea, întinzând un deget osos spre Hollus.

2

Întrebarea Christinei Dorati mă încremeni. Totul se petrecuse atât de repede, încât nu am avut în mod real timp să înțeleg cât de important era totul. Primul vizitator extraterestru autentic al Pământului venise la noi și, în loc să anunț autoritățile — sau măcar pe șefa mea, Christine —, eu stăteam la taifas cu creatura, având genul de discuții pe care le poartă studenții noaptea târziu.

Înainte să fi putut însă replica, Hollus se întorsese cu fața la Dorati; își rotise corpul sferic, deplasându-și către stânga cele șase picioare.

— Salut, spuse el. Numele... meu... este... Ho... llus.

Cele două silabe ale numelui se suprapuseră puțin, o gură începând să vorbească înainte ca cealaltă să fi terminat complet.

Christine era în prezent director cu normă întreagă. Cu ani în urmă, când fusese cercetător activ, lucrase în domeniul textilelor; de aceea era posibil ca originile nepământene ale lui Hollus să nu-i fie evidente.

— Ce-i asta, o glumă? întrebă ea.

— Câtuși... de... puțin, răspunse extraterestrul cu ciudata lui voce stereofonică. Sunt — ochii lui mă priviră scurt, parcă recunoscând că reproducea ceva ce spusesem eu anterior — ...mă poți considera un savant de la un alt centru.

— Din care centru?

— Beta Hydri, zise Hollus.

— Unde vine asta? întrebă Christine.

Avea o gură mare, ca un bot de cal, și trebuia să facă un efort conștient pentru a-și acoperi dinții cu buzele.

— Este altă stea, am spus. Hollus, dânsa este doctor Christine Dorati, directorul MRO.

— Altă stea? făcu Christine, oprindu-l pe Hollus să răspundă. *Haide*, Tom! M-a sunat paza și mi-a spus că-i vorba despre un fel de farsă și...

— Nu mi-ai văzut nava spațială? întrebă Hollus.

— Nava spațială? am rostit eu și Christine la unison.

— Am aterizat în exteriorul clădirii cu acoperiș emisferic.

Christine intră în cameră, se strecură pe lângă Hollus și apăsă butonul pentru speaker al telefonului meu Nortel de birou. După aceea tastă un număr de interior.

— Gunther? spuse ea.

Gunther era paznicul de la intrarea personalului, aflată pe aleea dintre muzeu și planetariu.

— Sunt directorul Dorati. Te rog să ieși afară și să-mi spui ce vezi în fața planetariului.

— Vă referiți la nava spațială? se auzi glasul lui Gunther din difuzor. Am văzut-o deja. În acest moment o mulțime uriașă o înconjoară.

Christine închise telefonul, fără să mai spună „La revedere". Se uită la extraterestru. Fără îndoială, putea să-i vadă torsul dilatându-se și contractându-se în timp ce respira.

— Ce... ăăă, ce dorești? întrebă ea.

— Întreprind o cercetare paleontologică, răspunse Hollus.

În mod surprinzător, cuvântul *paleontologică* — destul de mare și de complicat, chiar și pentru un om — nu a fost despărțit de cele două fante pentru vorbire; tot nu înțelesesem regulile ce guvernau comutarea.

— Trebuie să anunț pe cineva despre asta, vorbi Christine aproape pentru sine. Trebuie să înștiințez autoritățile.

— Care *sunt* autoritățile competente într-un asemenea caz? am întrebat-o.

Christine mă privi de parcă era surprinsă că auzisem ce-a spus.

— Poliția? Poliția Regală Călare? Ministerul Afacerilor Externe? Nu știu. Păcat c-au închis planetariul; poate că acolo ar fi fost cineva care să știe. Ar trebui poate să-l întreb pe Chen.

Donald Chen era astronomul MRO.

— Poți anunța pe cine dorești, zise Hollus, totuși te rog să nu faci prea mult tam-tam cu prezența mea. Mi-ar stânjeni munca.

— Ești singurul extraterestru de pe Pământ în clipa de față? întrebă Christine. Sau mai sunt și alții din rasa dumitale care vizitează alte popoare?

— Deocamdată sunt singurul pe toată suprafața planetei, zise Hollus, deși în scurt timp vor veni mai mulți. În nava-mamă, care se află pe orbită sincronă în jurul planetei voastre, se găsesc treizeci și patru de indivizi.

— Sincronă deasupra cui? întrebă Christine. Deasupra orașului Toronto?

— Orbitele sincrone trebuie să fie deasupra ecuatorului, i-am spus. Nu poate să existe una deasupra orașului Toronto.

Hollus își întoarse ochii pediculari în direcția mea; poate că-i crescuse respectul față de mine.

— Așa este, dar fiindcă locul acesta a fost primul nostru obiectiv, nava noastră se află pe orbită pe aceeași longitudine. Cred că țara imediat de sub ea se numește Ecuador.

— Treizeci și patru de extratereștri, repetă Christine parcă încercând să digere ideea.

— Exact, replică Hollus. Jumătate sunt forhilnori ca mine, iar cealaltă jumătate sunt wreedi.

M-am simțit cuprins de un val de încântare. Posibilitatea de a examina o formă de viață dintr-un ecosistem necunoscut era copleșitoare; posibilitatea de a examina forme de viață din două ecosisteme avea să fie incredibilă. În anii anteriori, pe când eram sănătos, predasem un curs de evoluție la Universitatea Toronto, dar tot ce știam noi despre evoluție se baza pe o mostră. Dacă am fi putut...

— Nu sunt sigură unde să sun, zise Christine. La naiba, nu sunt sigură cine m-ar crede dacă *aș suna*.

Chiar în clipa aceea sună telefonul meu. Am ridicat receptorul. Era Indira Salaam, asistenta executivă a Christinei. I-am întins telefonul.

— Da, spuse Christine. Nu, o să rămân aici. Îi poți conduce tu aici? Grozav. Pa!

Îmi întinse receptorul înapoi.

— Sosesc cei mai buni din Toronto.

— Cei mai buni în ce domeniu? întrebă Hollus.

— Poliția, i-am răspuns punând receptorul în furcă.

Hollus nu spuse nimic. Christine mă privi.

— Cineva a anunțat poliția despre nava spațială și pilotul ei extraterestru care a intrat în muzeu.

În scurt timp sosiră doi polițiști în uniformă, însoțiți de Indira. Toți trei rămaseră în prag, cu gurile căscate. Un polițist era costeliv, celălalt destul de îndesat — formele subțire și robustă de *Homo politistus*, una lângă cealaltă, chiar acolo în biroul meu.

— Trebuie să fie o farsă, vorbi polițistul slăbănog spre partenerul său.

— De ce toată lumea presupune lucrul acesta? se interesă Hollus. Se pare că voi, oamenii, aveți o capacitate profundă de a ignora dovezile evidente.

Ochii lui cristalini mă priveau parcă cu subînțeles.

— Cine este directorul muzeului? întrebă polițistul solid.

— Eu sunt, zise Christine. Christine Dorati.

— Ei bine, doamnă, ce credeți că ar trebui să facem?

Christine strânse din umeri.

— Nava spațială blochează traficul?

— Nu, răspunse polițistul. Se află doar pe terenul planetariului, dar...

— Da?

— Dar, cum să vă spun, așa ceva ar trebui raportat.

— De acord, zise Christine. Însă cui?

Telefonul meu sună din nou. De data aceasta era asistentul Indirei; n-aveau bani să țină planetariul deschis, dar asistentele aveau asistenți.

— Salut, Perry, i-am spus. Stai o clipă.

I-am întins Indirei telefonul.

— Da? făcu ea. Am înțeles. Ăăă, stai o secundă.

Își privi șefa.

— A venit CITY-TV. Vor să-l vadă pe extraterestru.

CITY-TV era un post local cunoscut pentru știrile în direct; sloganul lui era pur și simplu „Peste tot!".

Christine se răsuci către polițiști pentru a vedea dacă aveau ceva de obiectat. Cei doi se priviră și ridicară din umeri.

— Nu mai putem aduce și pe alții aici, rosti Christine. Nu mai încape nimeni în biroul lui Tom.

Se întoarse către Hollus:

— Te deranjează dacă te întorci în Rotondă?

Hollus se legănă în sus și în jos, însă nu cred că era un semn că ar fi de acord.

— Doresc să îmi continui cercetările, zise el.

— La un moment dat va trebui să vorbești și cu alți oameni, replică Christine. Poate c-ar fi mai bine s-o faci acum.

— Foarte bine, rosti Hollus fără tragere de inimă.

Polițistul voinic vorbi în microfonul atașat la umărul uniformei sale, discutând probabil cu cineva din secție. Între timp, am pornit toți pe coridor, spre ascensor. A trebuit să coborâm în două serii: mai întâi Hollus, Christine și cu mine, urmați de Indira și polițiști. I-am așteptat la parter, după care am ieșit în recepția boltită a muzeului.

CITY-TV îi numește „videografi" pe cameramanii săi — toți tineri și îmbrăcați după ultima modă. Unul stătea acum alături de o mulțime destul de mare de gură-cască. Așteptau cu speranță întoarcerea extraterestrului. Videograful, un canadian nativ cu părul negru legat în coadă, se repezi înainte. Cu sânge de politician, Christine încercă să intre în câmpul de filmare al camerei, dar videograful dorea pur și simplu să-l filmeze pe Hollus din cât mai multe unghiuri cu putință — CITY-TV era cunoscut pentru ceea ce cumnatul meu numește „imagini extrasenzoriale".

Am observat că un polițist ținea palma pe tocul pistolului; bănuiesc că șeful lor le spusese să-l protejeze pe extraterestru cu orice preț.

În cele din urmă, Hollus își pierdu răbdarea.

— Cu... certitudine... este... îndeajuns, rosti el către reporterul CITY-TV.

Faptul că putea vorbi în engleză ului mulțimea; cei mai mulți spectatori sosiseră după ce Hollus și eu vorbiserăm în

recepție. Brusc, videograful începu să-l asedieze pe extraterestru cu întrebări:

— De unde ați venit? Ce misiune aveți? Cât timp ați făcut până aici?

Hollus se străduí din răsputeri să răspundă — deși nu pomeni niciodată de Dumnezeu — dar, după două minute, doi bărbați în costume albastru-închis intrară în câmpul meu vizual: un negru și un alb. Îl priviră puțin pe extraterestru, apoi albul păși în față și zise:

— Pardon.

Avea accent de Québec.

Aparent, Hollus nu-l auzi; continua să răspundă la întrebările videografului.

— Pardon, repetă mult mai tare bărbatul.

Hollus se dădu puțin la o parte.

— Scuze, zise el. Vrei să treci?

— Nu, spuse bărbatul. Vreau să vorbesc cu dumneata. Suntem de la Serviciul de Informații al Securității Canadiene. Am dori să vii cu noi.

— Unde?

— Într-un loc mai sigur, unde poți să vorbești cu oameni mai avizați. Pentru asemenea situații *există* un protocol, deși a durat câteva minute până l-am găsit. Prim-ministrul a pornit deja spre aeroportul din Ottawa și suntem pe punctul de a-l anunța pe președintele Statelor Unite.

— Nu, îmi pare rău, zise Hollus și ochii lui pediculari se rotiră examinând recepția octogonală și pe toți cei dinăuntru, înainte de a reveni la agenții federali. Am venit aici pentru a întreprinde cercetări paleontologice. Desigur, voi fi încântat să-l salut pe prim-ministrul vostru, dacă va trece pe aici, însă

unicul motiv pentru care mi-am deconspirat prezența a fost de a putea vorbi cu domnul Jericho.

Arătă spre mine cu un braț și videograful se roti să mă filmeze. Mărturisesc că eram destul de agitat.

— Îmi pare rău, domnule, spuse agentul SISC franco-canadian, chiar trebuie să procedăm în felul acesta.

— Nu m-ați ascultat, zise Hollus. Refuz să merg. Mă aflu aici pentru o muncă importantă și doresc să o continui.

Cei doi agenți SISC se uitară unul la celălalt. În cele din urmă, negrul vorbi, cu un ușor accent jamaican:

— Ar fi trebuit să spui: „Duceți-mă la conducătorul vostru." Ar fi trebuit *să dorești* să te întâlnești cu autoritățile.

— De ce? întrebă Hollus.

Agenții se uitară din nou unul la celălalt.

— De ce? repetă albul. Pentru că așa se procedează.

Ochii lui Hollus se îndreptară spre el.

— Bănuiesc că în privința aceasta am mai multă experiență decât voi, rosti el încetișor.

Agentul federal alb scoase un revolver mic.

— Va trebui să insist, zise el.

Polițiștii avansară și cel voinic spuse:

— Dorim să vedem niște legitimații.

Agentul negru se conformă; eu nu aveam habar cum ar fi trebuit să arate o legitimație SISC, dar polițiștii părură satisfăcuți și se retraseră.

— Acum, rosti negrul, te rugăm să ne însoțești.

— Sunt destul de sigur că nu vei folosi arma aceea, zise Hollus, așa că, fără nici o îndoială, îmi voi vedea de drum.

— Am primit niște ordine, zise agentul alb.

— Nu am nici un dubiu. De asemenea, nu am nici o îndoială că superiorii voștri vor înțelege că nu ați putut să le

îndepliniți. Hollus arată spre videograful care bâjbâia cu disperare schimbând caseta video. Înregistrarea va dovedi că ați insistat, că eu am refuzat și că astfel s-au încheiat lucrurile.

— Nu așa se tratează un musafir! strigă o femeie din mulțime.

Opinia aceasta părea să fie împărtășită de toți cei prezenți; mai multe voci o susținură.

— Încercăm să-l protejăm pe extraterestru, spuse agentul alb SISC.

— Pe dracu', făcu unul dintre vizitatorii constanți ai muzeului. Am văzut *Dosarele X*. Dacă plecați de aici cu el, nimeni nu-l va mai vedea vreodată.

— Lăsați-l în pace! adăugă un bărbat în vârstă, cu accent european.

Agenții se uitară la videograf și negrul îi arătă albului o cameră video de securitate. Cu siguranță, își doreau ca episodul acesta să nu fi fost înregistrat.

— Vă spun politicos, rosti Hollus, că nu mă veți determina să vă urmez.

— Bine, dar atunci nu vei avea nimic de obiectat, dacă va fi prezent un observator din partea noastră, spuse agentul negru. Cineva care să se asigure că nu vei păți nimic rău.

— În privința aceasta nu-mi fac nici o grijă, zise Hollus.

Christine făcu un pas înainte.

— Sunt directorul și președintele muzeului, se adresă ea celor doi agenți SISC, după care se întoarse spre Hollus. Sunt sigură că poți înțelege că am dori să avem o înregistrare, o consemnare a vizitei dumitale aici. Dacă nu te deranjează, vom trimite măcar un cameraman care să vă însoțească, pe tine și pe domnul Jericho.

Tipul de la CITY-TV se repezi înainte; în mod foarte clar, era încântat să se ofere voluntar.

— Ba *mă deranjează*, spuse Hollus. Doamnă Dorati, pe planeta mea numai infractorii sunt supuși unei observații permanente; dumneata ai fi de acord să fii urmărită de cineva cât este ziua de lungă, în timp ce lucrezi?

— Ei bine, eu aș..., zise Christine.

— Nici mie nu mi-ar plăcea, spuse Hollus. Vă apreciez ospitalitatea, însă tu, de acolo — arătă el înspre videograf —, ești reprezentantul unui canal mass-media; îngăduie-mi să dau o declarație.

Hollus așteptă o secundă, timp în care canadianul nativ își reglă unghiul camerei.

— Am sosit aici pentru a solicita acces liber la o colecție vastă de fosile, vorbi tare Hollus. În schimbul acestui acces, voi împărtăși informații acumulate de rasa mea, atunci când voi considera că este momentul și cazul. Dacă există alt muzeu care să-mi ofere ceea ce caut, voi fi încântat să plec într-acolo. Pur și simplu...

— Nu, rosti grăbit Christine. Nu, așa ceva nu va fi necesar. Evident, te vom ajuta în orice mod putem.

Hollus își întoarse ochii pediculari de la camera video.

— Atunci îmi pot continua studiile în condiții pe care le consider acceptabile?

— Da, încuviință ea. Da, orice dorești.

— Cu toate acestea, începu albul de la SISC, Guvernul Canadei va solicita...

— Aș putea la fel de ușor să mă duc în Statele Unite, observă Hollus. Sau în Europa, în China sau...

— Lăsați-l să facă ce vrea! răcni un vizitator de vârstă mijlocie.

— Nu doresc să intimidez pe nimeni, vorbi Hollus uitându-se de la un agent federal la celălalt, totuși nu am nici cel mai mic interes să devin o celebritate sau să fiu restricționat de către documentariști sau paznici.

— Cu toată sinceritatea, spuse agentul alb, noi nu deținem nici un fel de libertate în aplicarea ordinelor primite. Trebuie să ne urmezi și asta-i tot.

Pediculele ochilor lui Hollus se arcuiră înapoi, astfel încât globii lui oculari cristalini priviră în sus, la mozaicul plafonului în formă de cupolă al Rotondei și alcătuit din peste un milion de plăcuțe din sticlă venețiană; poate că acela era echivalentul forhilnor al datului ochilor peste cap. Cuvintele „Pentru ca toți oamenii să-I cunoască Lucrarea" — un citat, după cum mi se spusese, din Cartea lui Iov — erau inscripționate într-un pătrat în apexul domului.

După un moment, pediculele reveniră la poziția anterioară și se răsuciră câte unul către fiecare agent.

— Ascultați-mă, zise Hollus. Am petrecut mai mult de un an pe orbita Terrei, studiindu-vă cultura. Nu sunt atât de nebun încât să cobor aici, punându-mă într-o situație care să mă facă vulnerabil.

Vârî un braț într-un pliu al țesăturii care-i înfășura torsul — într-o clipă, celălalt agent SISC avea și el revolverul în mână — și scoase un obiect poliedric de dimensiunea unei mingi de golf. După aceea se deplasă în lateral spre mine și mi-l întinse. L-am luat; era mai greu decât părea.

— Dispozitivul acesta este un proiector de holoforme, zise Hollus. În clipa aceasta el a înregistrat caracteristicile biometrice ale domnului Jericho și va funcționa doar când este ținut de el. Într-adevăr, îi pot comanda să se autodistrugă, într-un mod destul de spectaculos, dacă îl manevrează

altcineva, așa că vă sfătuiesc să nu i-l luați. În plus, proiectorul va funcționa doar în locuri aprobate de mine, așa cum este interiorul acestui muzeu. Eu mă aflu aici prin teleprezență. În realitate, sunt tot în interiorul navetei, lângă clădirea de alături; unicul motiv pentru care am coborât pe suprafața Pământului a fost de a supraveghea predarea proiectorului pe care-l are acum domnul Jericho. Proiectorul acesta folosește holografia și micromanipularea câmpurilor de forță pentru a da impresia că eu mă găsesc aici și pentru a-mi îngădui să manevrez obiecte.

Hollus — sau hologramа lui — încremeni câteva secunde, ca și cum adevăratul Hollus ar fi fost preocupat de altceva.

— Gata! anunță el. Naveta mea se întoarce acum pe orbită, cu persoana mea reală la bord.

Câțiva spectatori se repeziră afară prin vestibulul cu uși de sticlă al muzeului, probabil pentru a întrezări nava care pleca.

— Nu puteți face nimic pentru a mă sili să rămân și nu există nici un mod prin care să-mi puteți face vreun rău fizic. Nu doresc să fiu nepoliticos, dar contactul între omenire și rasa mea se va desfășura potrivit termenilor noștri, nu ai voștri.

Poliedrul din mâna mea emise un piuit pe două tonuri și proiecția lui Hollus vibră pentru o secundă, după care dispăru.

— Va trebui, bineînțeles, să predai obiectul, rosti albul.

Am simțit adrenalina năvălindu-mi prin corp.

— Îmi pare rău, am răspuns, însă l-ați văzut pe Hollus înmânându-mi-l direct. Nu cred că-l puteți revendica.

— Dar este un artefact extraterestru, zise agentul SISC de culoare.

— Și? am întrebat.

— Vreau să spun că ar trebui să fie în mâinile Guvernului.

— Și eu lucrez pentru Guvern, am anunțat sfidător.

— Vreau să spun că ar trebui să fie în mâini *sigure*.

— De ce?

— Păi, ăăă, pentru că *așa* trebuie.

Nu accept un asemenea argument nici măcar din partea fiului meu de șase ani; nu intenționam să-l accept nici aici.

— Nu vi-l pot preda — ați auzit ce-a spus Hollus despre explozie. Cred că a fost destul de clar în privința felului în care se vor desfășura lucrurile... iar dumneavoastră, domnilor, nu jucați nici un rol aici. De aceea — și m-am uitat la albul cu accent francez — vă spun *adieu*.

3

Începuse cu opt luni în urmă, cu o tuse.

O ignorasem. Ca un idiot, ignorasem dovada aflată în fața ochilor mei.

Sunt un om de știință. Ar fi trebuit să știu mai bine.

Îmi spusesem totuși că era de vină pur și simplu praful din mediul meu de lucru. Folosim freze dentare pentru a îndepărta sedimentele pietrificate pe fosile. Bineînțeles, purtăm măști când lucrăm — în majoritatea cazurilor (ne reamintim să ne punem și ochelari de protecție — aproape în majoritatea cazurilor). Cu toate acestea, în ciuda sistemului de ventilație, în aerul pe care-l respirăm există foarte multă pulbere fină de piatră; o puteți vedea depusă pe teancurile de cărți și hârtii sau pe echipamentele nefolosite.

În plus, eu remarcasem prima dată tusea pe căldura teribilă din luna august a anului trecut; deasupra orașului Toronto se găsea un strat de inversiune termică și fuseseră difuzate avertismente privitoare la calitatea aerului. Crezusem că tusea va înceta odată ce plecam din oraș și urcam spre căsuța noastră de la țară. Pe moment, așa și păruse.

Apoi însă, când revenisem în sud, tusea reapăruse, dar nici atunci n-o prea băgasem în seamă.

Până ce apăruse sângele.

Foarte puțin.

Iarna, când îmi suflam nasul, îmi curgea adeseori sânge. Asta se poate întâmpla din cauza aerului uscat. Acum însă era sufocanta vară din Toronto. Iar ceea ce produceam nu erau mucozități, ci spută adusă din adâncul pieptului meu, manevrată de pe bolta gurii cu vârful limbii și transferată pe un șervețel pentru a scăpa de ea.

Spută, cu vinișoare de sânge.

O observasem, totuși nimic similar nu se mai petrecu timp de câteva săptămâni. De aceea nu mă gândisem prea mult la asta.

Până ce se repetă, pe la sfârșitul lunii septembrie.

Dacă aș fi fost ceva mai atent, aș fi sesizat că tusea mea devenise mai persistentă. Sunt șeful Departamentului de paleobiologie; bănuiesc că ar fi trebuit să fac ceva, să mă fi plâns celor de la întreținere în legătură cu aerul uscat, cu pulberea minerală care plutea peste tot.

A doua oară, mai mult sânge se găsea în sputa mea.

Iar în ziua următoare și mai mult.

Și în ziua următoare tot așa.

De aceea, până la urmă, m-am programat la doctorul Noguchi.

Simulacrul lui Hollus plecase pe la ora 16:00; în mod normal, eu lucrez până la 17:00, așa că am mers — m-am *împleticit* ar fi, poate, o descriere mai bună — înapoi în biroul meu și am rămas așezat, stupefiat, pentru câteva minute. Telefonul îmi suna întruna, așa că l-am decuplat; părea că toate canalele mass-media din lume doreau să stea de vorbă cu mine, omul care discutase cu extraterestrul între patru ochi. I-am spus Danei, asistenta departamentului, să transfere toate apelurile la biroul doamnei director Dorati. Christine avea să fie în

elementul ei ocupându-se de presă. După aceea, m-am întors la calculator și am început să introduc însemnări. Îmi dădeam seama că trebuia să păstrez o înregistrare, o cronică a tot ce văzusem și aflasem. Am scris de zor timp de vreo oră, după care am părăsit MRO pe la intrarea personalului.

O mulțime numeroasă se adunase afară, dar din fericire se strânsese lângă intrarea principală, la jumătate de cvartal depărtare. Am aruncat o privire, căutând orice semn al aterizării navetei spațiale care se petrecuse mai devreme în cursul zilei; n-am zărit nimic. Am coborât apoi repede treptele de beton în stația de metrou Museum, cu pereții placați în faianță de un galben-bej respingător.

La orele de vârf, majoritatea oamenilor merg spre nord, către suburbii. Ca de obicei, eu am luat trenul spre sud, de-a lungul University Avenue, după aceea pe bucla de la stația Union, apoi intram pe linia Yonge pe care mergeam până la North York Centre; nu era deloc o rută directă, însă mă asiguram că voi sta jos pe toată durata drumului. Desigur, starea mea era evidentă, așa că mi se oferea adesea loc, dar, spre deosebire de Blanche DuBois[1], preferam să nu fiu nevoit să depind de bunătatea necunoscuților. Ca de obicei purtam în servietă un disc Zip cu fișiere de la muzeu și câteva printuri ale unor viitoare articole pe care doream să le citesc. Cu toate acestea, îmi era imposibil să mă concentrez.

Un extraterestru sosise în Toronto. Un extraterestru autentic.

Era incredibil.

M-am gândit la asta timp de patruzeci și cinci de minute cât dura călătoria cu metroul. Și, privind mulțimea de chipuri

[1] Personaj din piesa lui Tennessee Williams *Un tramvai numit dorință*.

din jurul meu — toate culorile, toate rasele, toate vârstele, într-un cuvânt mozaicul reprezentat de Toronto — m-am gândit la impactul evenimentelor de azi asupra istoriei omenirii. M-am întrebat dacă Raghubir sau eu aveam să sfârșim prin a fi menționați în articolele din enciclopedii; extraterestrul venise să mă vadă pe mine — sau cel puțin pe cineva cu funcția mea — totuși prima lui conversație (îmi luasem o pauză pentru a privi înregistrarea camerei video de securitate) fusese purtată cu Raghubir Singh.

Metroul se goli de mulți pasageri la Union, iar la Bloor coborâră și mai mulți. Până când a ajuns la North York Centre — penultima stație a liniei — existau locuri libere pentru toți cei care doreau să stea jos, deși, ca întotdeauna, unii, după ce îndurașeră în picioare mai toată călătoria, disprețuiau acum scaunele goale, ca și cum aceia dintre noi care găsiserăm un loc să ne așezăm am fi făcut parte dintr-o specie mai nevolnică.

Am coborât din metrou. Aici, pereții erau acoperiți cu faianță albă, mult mai ușor de suportat decât cea din stația Museum. North York fusese, pe când m-am născut eu, un sătuc, după aceea târgușor, apoi orășel de sine stătător, pentru ca, în cele din urmă, prin alt decret al guvernării Harris, să fie asimilat alături de toate celelalte suburbii-satelit în megalopolisul Toronto aflat în plină extindere. Am mers pe jos cele patru cvartale — două spre vest și două spre nord — de la North York Centre până la locuința noastră de pe Ellerslie. Floricelele de primăvară începuseră să-și sumețească vârfurile și zilele deveniseră considerabil mai lungi.

Ca de obicei, Susan, care era contabilă la o firmă în apropierea stației Sheppard and Leslie, a ajuns prima acasă;

îl luase pe Ricky de la centrul de îngrijire a copiilor, unde stătea după orele de școală, și începuse să pregătească cina.

Numele de fată al lui Susan fusese Kowalski; părinții ei veniseră în Toronto din Polonia, la scurtă vreme după al Doilea Război Mondial, după ce petrecuseră o vreme într-un lagăr pentru imigranți. Avea ochi căprui, pomeți înalți, nas micuț și o strungăreață delicioasă. Când ne cunoscusem, părul îi era cafeniu-închis și îl păstrase așa grație vopselei de păr. În anii 1960, ne dăduserăm în vânt după The Mamas and the Papas, Simon & Garfunkel și Peter, Paul and Mary; în prezent, amândoi ascultam muzică *new country* — Deana Carter, Martina McBride și Shania Twain; de altfel, când am intrat pe ușă, se auzea ultimul disc scos de Shania.

Cred că asta îmi place mai mult decât orice altceva: să vin acasă și să aud cântând încetișor muzica, să simt mirosul mâncării gătite, să-l aud pe Ricky urcând în fugă scările de la demisol și s-o văd pe Susan ieșind din bucătărie pentru a mă săruta — adică exact ceea ce făcu și acum.

— Bună, iubitule, rosti ea. Cum a fost azi?

Nu știa. Nu auzise. Știam că Persaud, șeful ei, interzicea să se asculte radioul la serviciu, iar Susan prefera să asculte cărți audio în timp ce șofa. M-am uitat la ceas; era șase fără zece — de la plecarea lui Hollus nu trecuseră nici măcar două ore.

— Bine, am rostit, dar cred că nu mi-am putut ascunde prea bine surâsul.

— De ce zâmbești? mă întrebă ea.

Am lăsat surâsul să mi se întindă pe toată fața.

— O să vezi.

În clipa aceea apăru Ricky. M-am aplecat și i-am zburlit părul blond, asemănător cu al meu când fusesem de vârsta lui; o coincidență plăcută. Părul meu devenise castaniu în

adolescență și sur pe la cincizeci de ani, dar reușisem să-l păstrez aproape pe tot până acum câteva luni.

Susan și cu mine am așteptat să avem un copil — și s-a dovedit că așteptasem prea mult. L-am înfiat pe Ricky pe când n-avea decât o lună; era atât de mic încât chiar noi am fost cei care i-am pus numele: Richard Blaine Jericho. Cei care nu știau că-i înfiat spuneau uneori că avea ochii lui Susan și nasul meu. Era un puști de șase ani tipic — genunchi juliți, membre slăbănoage și păr vâlvoi. Și era un puști isteț, slavă Domnului! Nici eu, nici Susan nu suntem sportivi; amândoi ne câștigăm existența cu ajutorul minții. Nu sunt sigur ce fel de relație aș fi avut cu el dacă n-ar fi fost inteligent. Ricky e blând din fire și se adaptează repede la persoane noi, totuși de vreo două săptămâni se pare că un bătăuș îl tot sâcâie pe drumul către școală. Nu putea să priceapă de ce i se întâmpla așa ceva.

Îl înțelegeam perfect.

— Cina-i aproape gata, anunță Susan.

M-am dus în baia de la etaj și m-am spălat. Deasupra chiuvetei era, desigur, o oglindă; m-am străduit să nu-mi privesc chipul în ea. Lăsasem deschisă ușa de la baie și Ricky veni după mine. L-am ajutat să se spele pe mâini, inspectându-le după ce terminase, apoi împreună cu el am coborât în sufragerie.

Am avut dintotdeauna o predispoziție pentru îngrășare, dar de mulți ani izbutisem s-o țin sub control, urmând o dietă strictă. Recent însă primisem o broșură în care scria:

> Dacă nu poți să mănânci prea mult, este important ca alimentele pe care *le mănânci* să fie hrănitoare. Ele ar trebui să conțină de asemenea cât mai multe calorii. Poți spori aportul de calorii adăugând în mâncare unt

sau margarină; combinând supele cu lapte sau cu smântână în proporții egale; bând șodou și milkshake; adăugând smântână sau brânză topită pe legume; și ciugulind alune, semințe, unt de arahide și pișcoturi.

Cândva îmi plăcuseră toate alimentele acelea, dar le evitam de decenii bune. Acum ar fi trebuit să le mănânc — însă nu le mai găseam deloc apetisante.

Susan făcuse pulpe de pui la rotisor, presărate cu pesmet de orez; gătise, de asemenea, mazăre verde și cartofi piure cu smântână și, pentru mine, un castronaș plin cu brânză topită ca s-o torn peste cartofi. Pregătise în plus milkshake-uri cu ciocolată, o necesitate pentru mine și un desert minunat pentru Ricky. Nu era corect, știam, ca ea să fie nevoită să gătească totul. De obicei o făceam cu rândul, dar de un timp eu nu mai puteam, îmi făceau rău mirosurile.

M-am uitat din nou la ceas; se apropia ora 18. În familie aveam o regulă: deși vizibil din bucătărie, televizorul din sufragerie era întotdeauna închis în timpul meselor. În seara asta însă am făcut o excepție: m-am ridicat de la locul meu de la masă, l-am deschis pe *CityPulse, Știrile de la ora 18* și mi-am lăsat soția și fiul să privească, cu gurile căscate, înregistrările de amatori ale aterizării navei extraterestre și scenele pe care videograful le filmase cu mine și Hollus.

— Dumnezeule, repeta Susan cu ochii holbați. Dumnezeule!

— Ce *marfă-i!* spuse Ricky privind imaginile trăsnite, luate de către videograf în Rotondă.

Am zâmbit spre fiul meu. Avea, bineînțeles, dreptate. Era marfă rău, marfă de marfă.

4

Liderii statelor terestre nu erau prea încântați pentru că extratereștrii nu păreau să fie interesați să viziteze ONU, Casa Albă, Parlamentul European, Kremlinul, Parlamentul Indian, Knessetul sau Vaticanul, instituții care le-au transmis imediat invitații. Cu toate acestea, a doua zi devreme, pe Pământ descinseseră alți opt extratereștri — sau avatarurile lor holografice; toți erau forhilnori.

Unul vizita un spital de psihiatrie din West Virginia; era aparent fascinat de comportamentele umane neobișnuite, mai cu seamă de schizofrenia acută. Părea că extraterestrul se arătase inițial la o instituție similară din Louisville, statul Kentucky, dar nu fusese mulțumit de nivelul de cooperare oferit și de aceea făcuse exact așa cum amenințase Hollus — plecase și se dusese într-un loc mai primitor.

Alt extraterestru era în Burundi, trăind cu un grup de gorile de munte, care păreau să-l fi acceptat fără mari probleme.

Al treilea se atașase de un avocat public din San Francisco și era văzut participând la procese.

Al patrulea se afla în China și se părea că locuia cu un cultivator de orez dintr-un sat izolat.

Al cincilea era în Egipt, participând la săpăturile arheologice de lângă Abu Simbel.

Al șaselea se găsea în nordul Pakistanului și examina flori și copaci.

Altul era văzut plimbându-se prin diverse locuri: pe lângă vechile lagăre de exterminare din Germania, prin piața Tienanmen și printre ruinele din Kosovo.

Și, din fericire, ultimul se pusese la dispoziția mass-mediei din toată lumea, în Bruxelles. Vorbea fluent engleza, franceza, japoneza, chineza (atât dialectul mandarin, cât și cel cantonez), hindi, germana, spaniola, olandeza, italiana, ebraica și multe alte limbi (și reușea să imite accentul britanic, scoțian, pe cel din Brooklyn, texan, jamaican și altele, în funcție de persoana cu care discuta).

Chiar și așa, nenumărați oameni doreau să stea de vorbă cu mine. Noi aveam numărul de telefon trecut la secret. Făcusem asta cu câțiva ani în urmă, după ce niște fanatici începuseră să ne hărțuiască în urma unei dezbateri publice pe care o avusesem cu Duane Gish, de la Institutul pentru Cercetarea Creației. Totuși, a trebuit să deconectăm telefonul; începuse să sune din clipa în care extraterestrul apăruse la știri. Dar, spre surprinderea și încântarea mea, am izbutit să dorm neîntors în noaptea aceea.

În ziua următoare, când am ieșit din stația de metrou, pe la ora 9:15, în fața muzeului era adunată o mulțime imensă; muzeul se deschidea pentru public abia peste patruzeci și cinci de minute, dar oamenii aceștia nu veniseră să vadă exponatele. Purtau pancarte pe care scria „Bun venit pe Pământ!", „Luați-ne cu voi!" și „Putere extraterestră!".

Cineva din mulțime mă reperă, strigă și arătă spre mine, iar gloata dădu năvală. Din fericire, mă aflam destul de aproape de scara ce ducea la intrarea personalului și am pătruns în MRO înainte de a putea fi acostat.

M-am grăbit spre biroul meu, unde am așezat în mijlocul mesei proiectorul de holoforme de mărimea unei mingi de

golf. După vreo cinci minute, piui de două ori și Hollus — sau, în orice caz, proiecția lui holografică — apăru în fața mea. Azi purta o țesătură diferită înfășurată în jurul torsului: aceasta avea culoarea somonului și era imprimată cu hexagoane negre; nu mai era prinsă cu un disc ornat, ci cu un ac de argint.

— Mă bucur să te revăd, i-am spus.

În ciuda afirmațiilor pe care le făcuse ieri, mă temusem că n-avea să mai revină niciodată.

— Dacă... este... ad... mi... si... bil, zise Hollus, voi... apărea... zilnic... cam... la... această... oră.

— Ar fi absolut fantastic, am încuviințat.

— Desigur, spuse Hollus, stabilirea coincidenței dintre datele celor cinci extincții în masă pe toate cele trei planete locuite este abia începutul muncii mele.

Am aprobat din cap. Chiar dacă era acceptată ipoteza intervenției divine propusă de Hollus, simultaneitatea dezastrelor pe mai multe planete nu demonstra decât faptul că Dumnezeul lui fusese cuprins de o serie de accese de furie necontrolată.

Forhilnorul continuă:

— Doresc să studiez detaliile dezvoltărilor evoluționiste asociate extincțiilor în masă. În mod superficial, s-ar părea că fiecare extincție a fost concepută pentru a împinge formele de viață supraviețuitoare în direcții specifice, totuși doresc o confirmare în această privință.

— În cazul acesta, am zis, ar trebui să începem prin examinarea fosilelor imediat anterioare și imediat posterioare fiecărei extincții.

— Exact, rosti Hollus agitând nerăbdător din pediculele oculare.

— Vino cu mine, am spus.

— Dacă vrei să te urmez, explică el, trebuie să iei proiectorul cu tine.

Am încuviințat, încă neobișnuit cu această idee a teleprezenței, și am ridicat obiectul de pe masă.

— Va funcționa la fel de bine și dacă îl pui într-un buzunar, zise Hollus.

Așa am și făcut, apoi l-am condus în uriașa sală a colecțiilor Departamentului de paleobiologie din subsolul Centrului custozilor; pentru a ajunge acolo, n-a fost nevoie să trecem prin vreo zonă publică a muzeului.

Sala colecțiilor era ticsită cu fișete din metal și rafturi deschise ce găzduiau fosile preparate, dar și nenumărate prelevări de mulaj din ghips de pe teren, unele încă nedesfăcute la o jumătate de secol după ce fuseseră aduse la muzeu. Am început prin a trage un sertar ce conținea capete de pești agnați din ordovician. Hollus le-a examinat, manevrându-le cu delicatețe. Câmpurile de forță proiectate de holoformă păreau să definească o soliditate care se potrivea cu forma fizică a extraterestrului. Ne-am ciocnit de câteva ori în timp ce ne deplasam pe coridoarele înguste din sala colecțiilor, și mâinile mele le-au atins pe ale lui în repetate rânduri, când i-am întins fosile. Ori de câte ori forma lui proiectată îmi atingea pielea, simțeam o furnicătură ca de electricitate statică, unica indicație a faptului că el nu se afla în realitate acolo.

Pe când cerceta craniile solide și stranii, am comentat că ele aveau un aspect extraterestru. Hollus păru uimit de remarca mea.

— Sunt... curios, zise el, care... sunt... concepțiile... tale... despre... viața... extraterestră.

— Crezusem că știi totul în privința asta, am replicat zâmbind. Analize rectale și așa mai departe.

— Se împlinește un an de când urmărim emisiunile voastre TV, dar bănuiesc că aveți și materiale mult mai interesante decât cele pe care le-am vizionat.

— Ce anume ați văzut?

— O emisiune cu un savant și familia lui care sunt extratereștri.

Am avut nevoie de o clipă ca să o recunosc.

— Ah, am spus. Aceea este *A treia planetă de la Soare*. Este o comedie.

— Este o chestiune de gusturi, spuse Hollus. Am văzut, de asemenea, programul cu doi agenți federali care caută extratereștri.

— *Dosarele X*, am rostit.

Își lovi ochii unul de altul în semn de aprobare.

— Mi s-a părut frustrant. Vorbeau întruna despre extratereștri, dar aproape niciodată nu vedeai vreunul. Mai instructivă a fost o producție de artă grafică despre copiii oamenilor.

— Mai oferă-mi un indiciu, i-am cerut.

— Unul dintre ei se numea Cartman, răspunse Hollus.

Am izbucnit în râs.

— *South Park!* Mă mir că după ce l-ați vizionat nu v-ați făcut bagajele să plecați acasă. Cu certitudine însă îți pot oferi niște exemple mai bune.

Am privit prin sala colecțiilor. La capătul opus, cercetând arhiva de microfosile din pliocen, am zărit un student de la masterat.

— Abdus! l-am strigat.

Tânărul ridică privirea, surprins. I-am făcut semn cu mâna, chemându-l la noi.

— Da, Tom? zise el după ce ajunse lângă noi, deși se uita spre Hollus, nu spre mine.

— Poți să dai o fugă până la Blockbuster ca să-mi cumperi niște casete video? Studenții la master erau utili pentru tot felul de servicii. Păstrează chitanța și Dana o să ți-o deconteze.

Cererea era suficient de neașteptată pentru ca Abdus să înceteze să-l mai privească pe extraterestru.

— Da, sigur, spuse el. Cum să nu.

I-am zis ce doream și o șterse imediat.

Împreună cu Hollus am continuat să examinăm specimenele din ordovician până pe la amiază, când ne-am întors în biroul meu. Bănuiam că formele de viață inteligentă trebuiau să se hrănească, indiferent din ce parte a Universului ar fi provenit. În același timp mă gândeam că forhilnorul putea fi iritat de faptul că trebuia să fac o pauză de prânz (și chiar mai iritat că, după ce ne oprisem din muncă, eu nu mâncam mare lucru). El însă mâncă împreună cu mine, deși, desigur, o făcea la bordul navei-mamă, pe orbită deasupra Ecuadorului. Era straniu: avatarul lui, care se pare că imita orice gest ar fi făcut corpul adevărat, executa o serie de mișcări prin care mâncarea era transferată în fanta sa bucală — o despicătură orizontală în partea superioară a torsului, ce se putea zări printr-o despicătură a țesăturii care-l înfășura. Hrana era, bineînțeles, invizibilă pentru mine, așa încât Hollus aducea cu un Marcel Marceau extraterestru, mimând procesul îngurgitării.

Pe de altă parte, eu aveam nevoie de hrană reală. Susan îmi pusese o cutie de suc nutritiv Boost de banane și căpșuni și două pulpe de pui rămase de la cina de aseară. Am băut sucul vâscos și am mâncat jumătate dintr-o pulpă. Îmi părea

rău că nu aveam altceva de mâncare; mă simțeam puțin cam primitiv, folosindu-mi dinții pentru a smulge carnea de pe oase în fața extraterestrului, deși Hollus putea să înfulece foarte bine hamsteri vii fără ca eu să am habar.

În timp ce mâncam, eu și Hollus am privit casetele video aduse de Abdus; cerusem Departamentului de educație să-mi împrumute un televizor cu videorecorder.

Prima casetă era *Arena*, un episod din seria originală *Star Trek*; am pus imediat stop-cadru pe un prim-plan al lui Spock.

— Îl vezi? am întrebat. El e un extraterestru — un vulcanian.

— Seamănă... cu... un... om, observă Hollus care putea să mănânce și să vorbească simultan.

— Privește-i urechile.

Ochii pediculari ai lui Hollus încetară să se mai legene.

— Și *asta* îl face extraterestru?

— Ei bine, am spus, cel care interpretează acest personaj este un om — un actor numit Leonard Nimoy. Dar, într-adevăr, urechile au rolul de a sugera caracterul lui extraterestru; serialul acesta a fost turnat cu buget mic.

Am făcut o pauză, apoi am adăugat:

— De fapt, Spock este jumătate extraterestru și jumătate om.

— Cum se poate așa ceva?

— Mama lui era pământeană, iar tatăl era vulcanian.

— Biologic, este lipsit de sens, zise Hollus. Ar fi mai real să poți încrucișa o căpșună cu un om — cel puțin ele au evoluat pe aceeași planetă.

Am zâmbit.

— Crede-mă, o știu prea bine. Dar stai așa, în episodul ăsta mai apare un extraterestru.

Am derulat repede înainte o vreme, după care am apăsat iarăși butonul pentru redare.

— Ăsta-i un gorn, am rostit indicând reptila verde și fără coadă, cu ochi compuși, care purta o tunică aurie. El e căpitanul altei nave. Drăguț, nu? Mi-a plăcut dintotdeauna — îmi amintea de un dinozaur.

— Chiar așa, făcu Hollus. Ceea ce înseamnă, iarăși, că are un aspect mult prea terestru.

— Ei bine, i-am explicat, este un actor într-un costum de cauciuc.

Ochii lui mă priviră de parcă aș fi fost din nou Domnul De-Parcă-Nu-E-Evident.

Ne-am uitat o vreme la gorn, care se clătina pe puntea navei; după aceea am scos caseta și am introdus *Călătorie spre Babel*. Nu am derulat totuși înainte, ci am lăsat să ruleze secvențele de avanpremieră din episod.

— Îi vezi? am rostit. Ăștia sunt părinții lui Spock. Sarek este get-beget vulcanian, iar Amanda, femeia de-acolo, este sută la sută pământeană.

— Incredibil, comentă Hollus. Oamenii cred că asemenea încrucișări între specii sunt posibile?

Am ridicat ușor din umeri.

— Este totuși science-fiction, am precizat. E divertisment.

Am derulat repede înainte, până la recepția diplomatică. Un extraterestru îndesat, cu nasul ca un rât, îl acostă pe Sarek. „Nu, *tu*", mârâi el. „*Tu* cum votezi, vulcanianule Sarek?"

— Ăla este un tellarit.

Apoi mi-am amintit și am precizat:

— Se numește Gav.

— Seamănă cu un porc de-al vostru, zise Hollus. Și repet: prea terestru.

Am derulat înainte.

— Ăsta-i un andorian.

Pe ecran se vedea un umanoid mascul cu piele albastră și păr alb, cu două antene groase, segmentate, ce-i ieșeau din creștetul capului.

— Pe el cum îl cheamă? întrebă Hollus.

Era Shras, dar, dintr-un motiv pe care nu-l puteam preciza, mă stânjenea că știam asta.

— Nu mai țin minte, am răspuns și am introdus altă casetă: versiunea ediției speciale din *Războiul Stelelor*, în propria ei cutie elegantă.

Am derulat repede până la secvența din cantină. Lui Hollus îi plăcu de Greedo — vânătorul de recompense ca o insectă a lui Jabba, care-l amenință pe Han Solo —, ca și de Hammerhead și alți câțiva, însă continua să aprecieze că omenirea nu izbutise să ofere portretizări realiste ale vieții extraterestre. Desigur, nu l-am contrazis.

— Totuși, zise el, regizorii voștri au realizat corect un lucru.

— Care anume? m-am mirat.

— Atât la recepția diplomatică, dar și la scena din bar, toți extratereștrii prezentați păreau să aibă același nivel de tehnologie.

M-am încruntat.

— Ăsta mi s-a părut dintotdeauna unul dintre aspectele *cel mai puțin* credibile. Ținând seama de faptul că Universul are vreo 12 miliarde de ani...

— Valoarea precisă, interveni Hollus, este 13,93422 miliarde, măsurată în ani tereștri, bineînțeles.

— Mă rog, cum spui tu. Așadar, Universul are vârsta de 13,9 miliarde de ani, iar Pământul de numai 4,5 miliarde de ani. Trebuie să existe planete mult, mult mai bătrâne decât a

noastră, dar și altele mult, mult mai tinere. M-aș fi așteptat ca unele rase inteligente să fie cu milioane, dacă nu cu miliarde de ani mai avansate decât noi, iar altele să fie cel puțin ceva mai primitive.

— O rasă cu doar vreo două decenii mai puțin avansată ca voi, spuse Hollus, nu ar deține transmisiunile radio sau zborul spațial și astfel ar fi nedetectabilă.

— Adevărat, totuși m-aș aștepta ca destule rase să fie mult mai avansate decât noi... ca, ei bine, ca voi, de exemplu.

Ochii lui Hollus se priviră între ei — o expresie de surpriză?

— Noi, forhilnorii, nu suntem cu mult mai avansați decât rasa voastră — poate cu vreun secol, cel mult; în tot cazul, nu cu mai mult de atât. Mă aștept ca în câteva decenii, fizicienii voștri să realizeze saltul care vă va permite să folosiți fuziunea pentru a accelera în mod economic navele spațiale până foarte aproape de viteza luminii.

— Serios? Grozav! Dar... dar ce vârstă are Beta Hydri?

Ar fi fost o coincidență remarcabilă să aibă aceeași vârstă cu Soarele Pământului.

— Cam 2,6 miliarde de ani terești.

— Cu puțin peste jumătatea vârstei Soarelui nostru.

— Soare? întrebă gura stângă a lui Hollus.

— Așa denumim steaua planetei noastre, când dorim s-o deosebim de alte stele, am explicat. Însă, dacă Beta Hydri este așa de tânără, mă surprinde că aveți vertebrate pe planeta voastră, ca să nu mai amintesc de viața inteligentă.

Hollus căzu pe gânduri.

— Când a apărut viața pe Pământ?

— Este sigur că am avut forme de viață acum 3,8 miliarde de ani — există fosile cu vârsta aceasta — și s-ar putea ca începuturile vieții să se situeze în urmă cu 4 miliarde de ani.

Extraterestrul păru neîncrezător.

— Iar primele animale cu coloană vertebrală au apărut doar acum o jumătate de miliard de ani, nu? Așadar a fost nevoie de aproximativ 3,5 miliarde de ani de la originea vieții până la primele vertebrate?

Își legănă torsul.

— Viața a apărut pe planeta mea când aceasta avea vârsta de 350 de milioane de ani, iar vertebratele au apărut peste numai 1,8 miliarde de ani.

— Mă întreb de ce a durat atât de mult aici?

— După cum ți-am spus, rosti Hollus, dezvoltarea vieții pe ambele noastre planete a fost manipulată de Dumnezeu. Poate că țelul lui sau al ei a fost apariția simultană a mai multor forme de viață înzestrate cu rațiune.

— Aha, am rostit pe un ton nesigur.

— Dar chiar dacă asta nu ar fi adevărat, urmă Hollus, există și alt motiv pentru care toate rasele capabile de călătorii spațiale să aibă aproximativ aceeași dezvoltare.

Ceva mă zgândărea într-un colțișor al minții, ceva ce văzusem odată pe Carl Sagan explicând la televizor: ecuația Drake. Ecuația aceea avea mai mulți termeni, printre care rata de formare a stelelor în galaxie, procentul de stele ce pot avea planete și așa mai departe. Înmulțind toți termenii aceia între ei, se presupunea că se poate estima numărul de civilizații inteligente care ar putea exista în prezent în Calea-Lactee. Nu mai țin minte toți termenii, dar mi-l amintesc pe cel final... deoarece m-a îngrozit când l-a discutat Sagan.

Termenul final era durata de viață a unei civilizații tehnologice: numărul de ani dintre inventarea radioului și extincția rasei. Oamenii au început să folosească în mod serios comunicațiile radio prin anii 1920; dacă Războiul Rece s-ar fi

„înfierbântat", existența noastră ca specie tehnologică ar fi putut să fie de numai treizeci de ani.

— Te referi la durata de viață a unei civilizații? am spus. La timpul care va trece până se va autodistruge?

— Presupun că aceasta este o posibilitate, zise Hollus. În mod cert, rasa mea a cunoscut o perioadă dificilă până a învățat să folosească cu înțelepciune puterea nucleară.

Tăcu câteva clipe, apoi adăugă:

— Mi s-a dat de înțeles că mulți oameni suferă de probleme psihice.

M-a surprins schimbarea neașteptată a subiectului.

— Ăăă, da. Cred că-i adevărat.

— Ca și mulți forhilnori, încuviință Hollus. E o altă problemă: cu cât tehnologia avansează, cu atât capacitatea de a distruge întreaga rasă devine mai accesibilă. În cele din urmă, ea ajunge nu doar în mâinile guvernelor, ci și ale indivizilor — dintre care unii sunt dezechilibrați.

Ideea era zguduitoare. Un termen nou în ecuația Drake: $f(T)$, fracțiunea membrilor rasei care sunt țicniți.

Simulacrul lui Hollus se apropie de mine.

— Dar nu aceasta este problema principală. Ți-am spus că rasa mea, forhilnorii, au stabilit contactul cu altă rasă tehnologică, wreedii, înainte de a vă întâlni pe voi. De fapt, i-am întâlnit prima dată acum vreo șaizeci de ani; i-am descoperit ajungând la Delta Pavonis.

Am încuviințat din cap.

— Și ți-am mai spus că nava mea, *Merelcas*, a vizitat alte șase sisteme stelare, înainte de cel natal al wreedilor și de al vostru. Nu ți-am spus însă și faptul că toate acele șase sisteme stelare au găzduit, cândva, rase inteligente. Planetele stelelor pe care voi le numiți Epsilon Indi, Tau Ceti, Mu Cassiopeia

A, Eta Cassiopeia A, Sigma Draconis și Groombridge 1618 au fost locuite cândva de forme de viață native, înzestrate cu inteligență.

— Dar nu mai sunt locuite și în prezent?

— Exact.

— Ce ați descoperit? am întrebat. Ruine bombardate?

Mintea îmi era plină cu imagini de arhitectură extraterestră bizară, răsucită, topită și carbonizată de explozii nucleare.

— Niciodată.

— Atunci... ce?

Hollus își desfăcu brațele și-și legănă torsul.

— Orașe abandonate, unele foarte vechi, unele atât de vechi încât fuseseră adânc îngropate.

— Abandonate? Vrei să spui că locuitorii lor plecaseră?

Ochii forhilnorului se atinseră în semn afirmativ.

— Unde?

— Întrebarea aceasta continuă să nu aibă răspuns.

— Altceva mai știți despre rasele acelea?

— O mulțime de lucruri. Au lăsat în urmă artefacte și înregistrări, iar în unele cazuri corpuri fosilizate sau înhumate.

— Și?

— La sfârșitul existenței lor, toate erau comparabil de avansate; nici una nu construise mașinării pe care să nu le putem înțelege. Într-adevăr, varietatea de forme ale corpurilor era fascinantă, însă toate erau — cum spuneți voi, oamenii? — „viață așa cum o cunoaștem noi". Toate se bazau pe carbon și pe ADN.

— Serios? Și voi și wreedii aveți ADN?

— Da.

— Fascinant.

— Poate că nu, zise Hollus. Noi credem că ADN-ul este *singura* moleculă capabilă să dirijeze viața; nici o altă substanță nu are proprietățile sale de autocopiere, stocare de informații și compactibilitate. Capacitatea ADN-ului de a se comprima într-un spațiu foarte mic face posibilă existența sa în nucleele celulelor microscopice, deși o moleculă de ADN desfășurată are lungimea de peste un metru.

— În cursul de evoluție pe care l-am predat, am rostit, am analizat posibilitatea ca altceva decât ADN-ul să fi putut juca același rol; n-am descoperit niciodată o alternativă care să fie adecvată măcar pe departe. ADN-ul extraterestru utilizează aceleași patru baze: adenină, timină, guanină și citozină?

— Acestea sunt cele patru? întrebă Hollus.

Brusc, proiectorul lui de holoforme materializă între noi patru formule chimice verzi și strălucitoare:

$$C_5H_5N_5$$
$$C_5H_6N_2O_2$$
$$C_5H_5N_5O$$
$$C_4H_5N_3O$$

Am mijit ochii la ele; trecuse destulă vreme de când studiasem biochimia.

— Ăăă... da. Da, ele sunt.

— Atunci răspunsul este afirmativ, rosti Hollus. Peste tot unde am găsit ADN, se utilizează aceste patru baze.

— Noi am dovedit însă în laborator că puteau fi folosite și alte baze; am creat chiar ADN artificial, care folosește șase baze, nu patru.

— Fără îndoială, pentru așa ceva au fost necesare operațiuni extraordinare, comentă Hollus.

— Nu știu, cred că da.

Mă gândeam la altceva.

— Alte șase planete locuite, am rostit încercând să mi le imaginez.

Planete extraterestre.

Planete moarte.

— Alte șase planete locuite, am repetat. Toate pustii.

— Corect.

Am căutat termenul potrivit.

— Mi se pare... înfricoșător.

Hollus nu mă contrazise.

— Pe orbita lui Sigma Draconis II, zise el, am găsit o flotilă de nave spațiale.

— Crezi că niște invadatori au distrus viața indigenă?

— Nu, răspunse Hollus. În mod clar, navele fuseseră construite de aceeași rasă care construise orașele abandonate de pe planeta de dedesubt.

— Așadar, ei construiau nave spațiale?

— Da.

— Și au părăsit toți planeta?

— Așa se pare.

— Dar *fără* să folosească navele spațiale, care au fost lăsate pe orbită?

— Exact.

— Asta-i... misterios.

— În mod sigur.

— Ce spun însă fosilele de pe planetele acelea? Dovedesc extincții în masă care coincid cu ale noastre?

Ochii pediculari ai lui Hollus se mișcară.

— E dificil de spus; dacă am fi putut citi cu ușurință fosilele, fără decenii sau secole de cercetare, n-ar fi trebuit

niciodată să ne dezvăluim prezența vouă. Totuși, din câte ne-am putut da seama, răspunsul este negativ — nici una dintre planetele abandonate n-a cunoscut extincții în masă acum 440, 365, 225, 210 și 65 de milioane de ani.

— Unele dintre civilizațiile acelea au fost contemporane?

Hollus stăpânea în mod remarcabil limba engleză, totuși uneori se poticnea.

— Poftim?

— A existat vreuna dintre ele simultan cu alta?

— Nu. Cea mai veche pare să se fi sfârșit cu trei miliarde de ani în urmă; cea mai recentă, pe planeta a treia a stelei Groombridge 1618, acum vreo cinci mii de ani. Dar...

— Da?

— Dar, așa cum am spus, toate rasele par să fi fost la fel de avansate. Bineînțeles, stilurile arhitecturale variază foarte mult. Ca să îți ofer un exemplu, inginerii noștri au demontat una dintre navele spațiale orbitale pe care le-am descoperit pe Sigma Draconis II. Pentru unele probleme, ea avea soluții diferite față de cele pe care le folosim noi, însă fundamental nu cu mult mai bune — poate cu câteva decenii dincolo de ce obținusem noi. La fel s-a întâmplat pentru toate rasele care își abandonaseră planetele: toate erau doar cu puțin mai avansate decât wreedii sau forhilnorii... sau, dacă vrei, decât *Homo sapiens*.

— Și crezi că asta se întâmplă cu toate rasele? Că ajung la un punct în care își părăsesc pur și simplu planetele natale?

— Exact, rosti Hollus. Sau că ceva — poate însuși Dumnezeu — vine și ia locuitorii.

5

Prezența lui Hollus fusese mediatizată de Departamentul membrilor MRO („Susțineți muzeul care atrage vizitatori din toată lumea — și de pe alte lumi!") și publicul vizitator a crescut considerabil în prima săptămână de după sosirea forhilnorului. Când a devenit însă clar că naveta lui nu va mai ateriza și că extraterestrul nu se va plimba pe trotuar, pe scara exterioară și prin recepție, numărul vizitatorilor s-a redus la un nivel mai normal.

Nu i-am mai revăzut pe agenții SISC. Prim-ministrul Chrétien trecuse într-adevăr prin MRO ca să-l cunoască pe Hollus; bineînțeles, Christine Dorati transformase evenimentul într-o ședință foto. Câțiva jurnaliști îi ceruseră în mod public lui Chrétien să dea asigurări că extraterestrului i se va îngădui să-și urmeze cercetările în condiții de siguranță — dorința canadienilor, potrivit sondajului de opinie oferit de Maclean. El a oferit într-adevăr asigurările respective, deși eu bănuiam că agenții SISC continuau să dea târcoale, rămânând însă nevăzuți.

În a patra zi petrecută de Hollus în Toronto, am revenit amândoi în sala colecțiilor din subsolul Centrului custozilor. Dintr-un sertar de metal am scos să-i arăt o placă de marnă care conținea o eurypteridă minunat conservată. Am mutat specimenul pe o masă de lucru și Hollus își folosi pediculul ocular drept pentru a-l privi printr-una dintre lupele noastre mari, montate pe brațe articulate, cu tuburi fluorescente în jurul

lentilei. Am reflectat pentru o clipă la fenomenul fizic la care asistam: imaginea mărită era privită de un ochi simulat, iar informația era cumva transferată la autenticul Hollus, aflat pe orbită deasupra Ecuadorului.

Știu, știu, probabil că n-ar fi trebuit să insist, dar, ce naiba! din cauza asta nu dormeam noaptea încă din clipa când o pomenise Hollus.

— De unde știi, l-am întrebat în cele din urmă, că Universul a avut un Creator?

Pediculele lui oculare se curbară ca să mă privească.

— Universul a fost, în mod clar, proiectat. Dacă are la bază un proiect, rezultă că trebuie să aibă și un proiectant.

Mi-am mișcat mușchii frunții în așa fel încât mi s-au ridicat sprâncenele.

— Mie, Universul mi se pare aleatoriu, i-am spus. Nu poți spune că stelele ar fi dispuse în modele geometrice.

— Aleatoriul are o frumusețe aparte, rosti Hollus, dar eu mă refer la un design esențial. Universul acesta are parametrii fundamentali reglați cu o precizie aproape perfectă, astfel încât să poată asigura existența vieții.

Eram sigur că știam unde voia să ajungă, totuși am întrebat:

— În ce fel?

Mă gândeam că poate știa ceva ce eu nu știam — și, într-adevăr, spre surprinderea mea, exact despre asta era vorba.

— Știința voastră cunoaște patru forțe fundamentale; de fapt sunt cinci, dar încă nu ați descoperit-o pe a cincea. Cele patru forțe cunoscute de voi sunt gravitația, electromagnetismul, forța nucleară slabă și forța nucleară tare; a cincea forță este una de repulsie care acționează pe distanțe extrem de mari. Forțele acestea au valori ce variază enorm, totuși

dacă valorile respective ar diferi măcar puțin de cele curente, atunci Universul așa cum îl cunoaștem noi nu ar exista, iar viața nu ar fi putut apărea niciodată. Să luăm ca exemplu gravitația: dacă ar fi fost doar cu puțin mai puternică, Universul ar fi intrat în colaps de mult. Dacă ar fi fost doar cu puțin mai slabă, stelele și planetele nu s-ar fi putut forma niciodată prin coalescență.

— Doar cu puțin, am repetat eu.

— Pentru acele două scenarii, da; eu mă refer la câteva ordine de mărime. Vrei un exemplu mai bun? Perfect! Stelele trebuie să atingă, desigur, un echilibru între forța gravitațională a propriei lor mase, care încearcă să le colapseze, și forța electromagnetică a propriilor lor emisii de lumină și căldură. Există doar un domeniu îngust de valori în care aceste forțe se găsesc în echilibru suficient pentru a permite existența unei stele. La o extremitate a domeniului apar gigantele albastre, iar la celălalt se formează piticele roșii — și nici una dintre acestea nu este favorabilă apariției vieții. Din fericire, cam toate stelele se încadrează între aceste două tipuri extreme — mai clar, din cauza unei aparente coincidențe numerice în valorile constantelor fizice fundamentale. Dacă, de pildă, forța gravitației ar diferi cu unu supra — îngăduie-mi o secundă, trebuie să transform în sistemul vostru zecimal — supra 10^{40}, această coincidență numerică ar fi afectată și *toate* stelele din Univers ar fi sau gigante albastre sau pitice roșii; nu ar exista sori galbeni care să lumineze planetele de tip Terra.

— Vorbești serios? Doar unu supra zece la puterea patruzeci?

— Da. În mod similar se poate vorbi despre valoarea forței nucleare tari, care ține laolaltă nucleele atomilor, în ciuda faptului că protonii cu sarcini pozitive se resping reciproc.

Dacă forța aceea ar fi puțin mai slabă decât este de fapt, atomii nu s-ar mai forma niciodată, deoarece formarea lor ar fi împiedicată de respingerea dintre protonii de care am amintit. Iar dacă ar fi numai puțin mai puternică decât este în realitate, singurul atom care ar putea exista ar fi hidrogenul. În ambele situații am avea un Univers lipsit de stele, viață și planete.

— Așadar, tu spui că cineva *a ales* valorile acestea.

— Exact.

— De unde știi că ele nu sunt singurele valori pe care le pot avea constantele respective? am întrebat. Poate că sunt așa pur și simplu pentru că n-ar putea să fie altfel.

Torsul rotund al extraterestrului se legănă.

— Este o ipoteză interesantă și fizicienii noștri au dovedit că alte valori sunt într-adevăr posibile din punct de vedere teoretic. Dar probabilitatea ca valorile curente să fi apărut printr-o întâmplare este de unu supra șase urmat de atât de multe zerouri încât, dacă ai putea scrie câte un zero pe fiecare neutron și proton din întregul Univers, tot nu ai reuși să termini de scris numărul respectiv.

Am aprobat din cap; mai auzisem variațiuni pe tema aceasta și era momentul să-mi joc atuul.

— Poate că toate valorile posibile pentru constantele acelea există cu adevărat, am spus, dar în universuri *diferite*. Poate că există un număr infinit de universuri paralele, care sunt toate lipsite de viață pentru că parametrii lor fizici n-o îngăduie. În cazul ăsta, nu-i nimic remarcabil în faptul că noi ne aflăm în acest Univers, ținând seama că este singurul dintre toate universurile posibile în care *am putea* exista.

— Aha, făcu Hollus. Înțeleg...

Mi-am încrucișat brațele, cu un gest de mulțumire de sine.

— Înțeleg, continuă extraterestrul, sursa înțelegerii tale greșite. În trecut, savanții de pe planeta mea erau în majoritate atei sau agnostici. Știam de mult timp despre forțele aparent precis reglate ce guvernează Universul nostru și am impresia că tu însuți erai deja familiarizat cu ele. Același argument — că există, poate, un număr infinit de universuri, continuumuri de valori alternative pentru constantele fundamentale — a îngăduit generațiilor anterioare de savanți forhilnori să alunge noțiunea unui Creator. Așa cum ai spus, dacă toate valorile posibile există undeva, atunci nu poate fi nimic meritoriu în existența unui univers guvernat de setul particular de valori care, întâmplător, face viața posibilă. Se dovedește însă că *nu există* universuri paralele cu viață continuă care să fiinteze simultan cu acesta, al nostru; că așa ceva nu poate să existe. Fizicienii din lumea mea au obținut ceea ce, probabil, caută în prezent fizicienii voștri: o mare teorie unificată, o teorie a tot ceea ce există. În emisiunile voastre radio și TV am putut găsi puține informații despre opiniile oamenilor referitor la cosmologie, dar dacă aveți credința pe care tocmai ai afirmat-o, îndrăznesc să presupun că, în prezent, cosmologii voștri se află în stadiul în care consideră modelul unui Big Bang fierbinte, în expansiune, ca fiind scenariul cel mai probabil pentru originea Universului. Este corect?

— Da, am încuviințat.

Hollus se legănă în sus și în jos.

— Fizicienii forhilnori au susținut aceeași teorie — multe reputații s-au clădit pe ea —, până a fost descoperită a cincea interacțiune, a cincea forță fundamentală. Descoperirea ei a fost asociată brești conceptuale în producerea de energie care să ne permită să accelerăm navele până foarte aproape

de viteza luminii, în ciuda faptului relativist că masele lor cresc enorm pe măsură ce ne apropiem de viteza respectivă.

Își mută greutatea pe rând pe cele șase picioare, după care continuă:

— Modelul Big Bang-ului fierbinte, în expansiune, necesită un univers euclidian — unul care nu este nici deschis, nici închis și care va dura practic un timp infinit, permițând în același timp existența universurilor paralele. Acceptarea celei de-a cincea forțe a necesitat însă modificarea teoriei respective în vederea păstrării simetriei; din modificarea aceasta a rezultat marea teorie unificată coerentă, o teorie cuantică ce cuprinde toate forțele, inclusiv gravitația. Acea mare teorie unificată are trei specificații importante. În primul rând că Universul nu este euclidian, ci *închis*: el a început într-adevăr printr-o explozie de tip Big Bang și se va extinde vreme de miliarde de ani — dar, în cele din urmă, va intra înapoi în colaps într-o singularitate, printr-un Big Crunch. În al doilea rând, acest ciclu curent de creație succede nu mai puțin de alte *opt* oscilații Big Bang/Big Crunch anterioare — noi nu suntem doar unul dintr-un șir infinit de lung de universuri, ci, mai degrabă, suntem unul dintre foarte puținele care au existat vreodată.

— Serios? am rostit.

Mă obișnuisem din partea cosmologiei să-mi ofere valori infinite sau egale exact cu unu. Opt părea un număr neobișnuit și i-am spus-o.

Hollus își flexionă picioarele din articulațiile superioare.

— Mi l-ai prezentat pe bărbatul acela numit Chen, astronomul muzeului vostru. Vorbește cu el; îți va spune probabil că până și modelul vostru de Big Bang fierbinte, în expansiune, care necesită un univers euclidian, permite un număr foarte limitat de oscilații anterioare. Bănuiesc că lui i se va părea destul

de rezonabil să afle că această reiterare curentă a realității este una dintr-un număr mic de universuri ce au existat vreodată.

După ce tăcu câteva clipe, Hollus reluă:

— Iar a treia specificație a marii teorii unificate este aceasta: *nici un* univers paralel nu există simultan cu Universul nostru sau cu oricare dintre cele anterioare ori ulterioare, cu excepția unor universuri practic identice, care au exact aceleași constante fizice; acesta se desparte pentru scurt timp de cel prezent, pentru ca să se reintegreze aproape imediat în el, justificând astfel anumite fenomene cuantice. De acord, calculele matematice care dovedesc toate acestea sunt greu de înțeles, deși, ca o ironie a sorții, wreedii au ajuns în mod intuitiv la un model identic. Însă marea teorie unificată a emis numeroase ipoteze care ulterior au fost confirmate experimental; ea a rezistat la *toate* testele la care a fost supusă. Iar când noi am constatat că nu puteam reveni la teoria că Universul acesta este unul dintre multe altele, ipoteza unui proiect inteligent prealabil a devenit centrală pentru gândirea forhilnoră. Întrucât acesta este unul dintre maximum nouă universuri ce au existat vreodată, faptul că el deține acești parametri de design extrem de improbabili presupune că ei au fost într-adevăr aleși de o inteligență.

— Chiar dacă, poate, cele patru — scuză-mă, cele *cinci* — forțe fundamentale au valori aparent foarte improbabile, am spus, ele continuă să mi se pară doar cinci coincidențe separate și, deși recunosc că probabilitatea este foarte mică, cinci coincidențe pot apărea totuși în mod aleatoriu în doar nouă iterații.

Hollus se legănă în sus și în jos.

— Ai o tenacitate care mă intrigă, zise el. Nu este însă vorba doar despre cele cinci forțe care au valori aparent proiectate. Multe alte aspecte ale felului în care funcționează Universul par să fi fost reglate similar și cu minuțiozitate.

— Cum ar fi?

— Tu și eu suntem alcătuiți din elemente grele: carbon, oxigen, azot, potasiu, fier și așa mai departe. Practic singurele elemente care existau la nașterea Universului au fost hidrogenul și heliul, într-un raport aproximativ de trei la unu. Dar, în furnalele nucleare ale stelelor, hidrogenul fuzionează în elemente mai grele, producând carbon, oxigen etc., întregul tabel periodic al elementelor. Toate elementele grele ce alcătuiesc corpurile noastre s-au format în miezurile stelelor ce au murit demult.

— Știu. Așa cum obișnuia să spună Carl Sagan, „suntem cu toții pulbere de stele".

— Exact: savanții de pe planeta ta și a mea ne numesc forme de viață bazate pe carbon. Dar producerea carbonului în stele depinde esențial de stările de rezonanță ale nucleului de carbon. Pentru producerea carbonului, două nuclee de heliu trebuie să rămână unite până când sunt lovite de un al treilea nucleu similar, iar trei nuclee de heliu oferă șase neutroni și șase protoni, rețeta carbonului. Însă, dacă nivelul de rezonanță a carbonului ar fi cu numai patru procente mai mic, o asemenea legătură intermediară nu ar putea apărea și nu s-ar produce nici un atom de carbon, făcând imposibilă chimia organică. Desigur, simpla producere a carbonului și a altor elemente grele nu este suficientă. Respectivele elemente grele se găsesc aici, pe Pământ, fiindcă o fracțiune din stele — care este termenul? Cum se spune când explodează o stea mare?

— Devine supernovă, am spus.

— Da. Acele elemente grele se află aici fiindcă o parte din stele au devenit supernove, împrăștiindu-și produsele de fuziune în spațiul interstelar.

— Tu spui așadar că faptul că stelele se transformă în supernove trebuie să fi fost, de asemenea, proiectat de o divinitate?

— Nu este chiar așa simplu... Știi ce s-ar întâmpla cu Pământul, dacă o stea din apropiere ar deveni supernovă?

— Dacă am fi destul de aproape, cred că ne-ar prăji de vii.

În anii 1970, Dale Russell emisese ipoteza că explozia unei supernove din apropierea Pământului cauzase extincțiile de la sfârșitul cretacicului.

— Exact. Dacă în ultimele câteva miliarde de ani ar fi existat o supernovă prin preajmă, voi nu ați mai fi aici. Ba chiar nici noi nu am mai fi, deoarece planetele noastre sunt destul de apropiate.

— Așadar, supernovele nu pot fi prea frecvente și...

— Corect. Pe de altă parte însă, nu pot fi nici prea rare. Undele de șoc produse de exploziile supernovelor determină sistemele planetare să se formeze din norii de praf ce înconjoară alte stele. Cu alte cuvinte, dacă nici o supernovă nu ar fi existat în apropierea Soarelui vostru, cele zece planete de pe orbita lui nu s-ar fi format niciodată.

— Nouă, am rostit.

— Zece, repetă Hollus ferm, mai uitați-vă.

Ochii lui pediculari se legănară.

— Înțelegi dilema? Unele stele trebuie să devină supernove pentru a face disponibile elementele grele necesare apariției vieții, dar dacă ar exista prea multe supernove, ele ar distruge orice viață care s-a format. Pe de altă parte, dacă nu există suficiente supernove, ar fi prea puține sisteme planetare atât de valoroase. La fel ca în cazul constantelor fizice fundamentale și al nivelurilor de rezonanță ale carbonului, viteza de formare a supernovelor pare stabilită precis, într-un domeniu foarte îngust de valori posibil acceptabile; orice abatere serioasă ar însemna un univers fără viață sau chiar fără planete.

Mă străduiam să-mi mențin echilibrul, să-mi păstrez stabilitatea. Simțeam că-mi plesnește capul.

— Și asta ar putea să fie o coincidență, am mormăit.

— Fie este o coincidență adăugată la foarte multe alte coincidențe, zise Hollus, fie face parte dintr-un proiect deliberat. Și asta nu este tot. Ia, de pildă, apa. Toate formele de viață pe care le cunoaștem au evoluat în apă și toate au nevoie de ea pentru procesele lor biologice. Și cu toate că apa pare simplă din punct de vedere chimic — doar doi atomi de hidrogen legați de un atom de oxigen —, ea este o substanță incredibil de neobișnuită. După cum știi, cele mai multe substanțe se contractă la răcire și se dilată la încălzire. Și cu apa se întâmplă la fel, dar până la atingerea punctului de îngheț. Atunci se întâmplă ceva remarcabil: apa începe să se dilate, chiar pe măsură ce se răcește, așa că din momentul în care îngheață este de fapt *mai puțin* densă decât fusese ca lichid. De aceea gheața plutește pe apă și nu se scufundă. Suntem atât de obișnuiți să vedem asta, fie sub forma cuburilor de gheață dintr-un pahar de băutură, fie a gheții ce acoperă un lac, încât practic nici nu mai băgăm în seamă fenomenul. Alte substanțe nu fac însă la fel: bioxidul de carbon solid — pe care voi îl numiți „gheață uscată" — se scufundă în bioxidul de carbon lichid, iar un lingou de plumb se va scufunda într-o cuvă de plumb topit. Totuși gheața provenită din apă plutește — și, dacă n-ar face-o, viața ar fi imposibilă. Dacă lacurile și oceanele ar îngheța de la fund spre suprafață, în loc de la suprafață spre fund, pe fundul mărilor sau al lacurilor n-ar mai exista ecosisteme decât în zonele ecuatoriale. În plus, după ce ar începe să înghețe, masele de apă s-ar solidifica și ar rămâne așa pentru totdeauna; curenții ce se mișcă liber pe sub gheața de la suprafață sunt cei care determină topirea primăvara — de aceea ghețarii care nu

au asemenea curenți pe sub ei există de milenii pe uscat imediat în vecinătatea unor lacuri.

Am pus fosila de eurypterid înapoi în sertarul ei.

— Sunt de acord că apa este o substanță neobișnuită, dar...

Hollus își atinse iarăși ochii între ei.

— Această stranie dilatare a apei înainte de a îngheța nu este însă nici pe departe unica ei proprietate termică remarcabilă. De fapt, apa are *șapte* parametri termici diferiți — toți sunt unici, sau aproape unici, în chimie, și toți sunt necesari, în mod independent, pentru existența vieții. Probabilitatea ca vreunul dintre ei să aibă valoarea anormală pe care o are trebuie înmulțită cu probabilitatea ca și celelalte să aibă valorile lor anormale. În felul acesta, probabilitatea ca apa să aibă în mod întâmplător aceste proprietăți termice unice este aproape zero.

— *Aproape*, am repetat, dar glasul începuse să-mi sune sec, chiar și pentru propriile mele urechi.

Hollus mă ignoră.

— Natura unică a apei nu ia sfârșit odată cu proprietățile ei termice. Dintre toate substanțele, numai seleniul lichid are o tensiune superficială mai mare ca a apei. Și tocmai această tensiune superficială ridicată face ca apa să pătrundă adânc în crăpăturile pietrelor și, bineînțeles, așa cum am observat deja, ea se comportă incredibil și se dilată în timp ce îngheață, sfărâmând pietrele respective. Dacă apa ar avea o tensiune superficială mai mică, procesul de formare a solului nu ar mai avea loc. Mai mult: dacă apa ar fi avut o vâscozitate mai mare, sistemele circulatorii din corp nu ar fi putut evolua; în esență, atât plasma voastră sanguină, ca și a noastră, este apă salină, însă nu există procese biochimice care să poată alimenta o inimă ce trebuie să pompeze ceva considerabil mai vâscos pentru o durată îndelungată.

Extraterestrul se opri.

— Aș putea spune multe, urmă el, despre parametrii remarcabili și atent reglați ce fac viața posibilă, dar realitatea este pur și simplu aceasta: dacă vreunul dintre ei — oricare din lanțul acesta lung — ar fi diferit, în Universul acesta nu ar exista viață. Fie că noi suntem cea mai incredibilă întâmplare fericită pe care ne-o putem imagina — ceva mult, mult mai improbabil decât posibilitatea ca tu să câștigi la loterie în fiecare săptămână timp de un secol —, fie că Universul și componentele lui au fost proiectate, în mod deliberat și cu multă atenție, pentru a da naștere vieții.

Am simțit un junghi dureros în piept; l-am ignorat.

— Sunt totuși dovezi indirecte pentru existența lui Dumnezeu, am observat.

— Să știi, zise Hollus, că faci parte dintr-o minoritate evidentă, chiar în rândurile speciei tale. Potrivit unui documentar pe care l-am văzut pe CNN, pe Pământ există doar 220 de milioane de atei — într-o populație de 6 miliarde de oameni. Asta înseamnă numai trei la sută din total.

— Datele obiective nu se supun la vot, am rostit eu. Majoritatea oamenilor nu gândesc în mod critic.

Hollus păru dezamăgit.

— Dar *tu* ești un gânditor critic instruit, iar eu ți-am descris motivul pentru care Dumnezeu trebuie să existe — sau, cel puțin, pentru care trebuie să fi existat la un moment dat — în termeni matematici, care se apropie de certitudine pe cât de mult o poate face știința. Cu toate acestea, continui să îi negi existența.

Durerea se înrăutățea. Avea să treacă, desigur.

— Da, am încuviințat. Neg existența lui Dumnezeu.

6

— Salut, Thomas, începuse doctorul Noguchi în ziua aceea fatidică din luna octombrie a anului trecut, când venisem pentru a discuta rezultatele analizelor pe care mi le ceruse.

Dintotdeauna îmi spusese Thomas, nu Tom. Ne cunoșteam de suficient timp pentru ca folosirea prenumelor să fie absolut firească, totuși îi plăcea să păstreze un nivel de formalism, o distanță de tipul „eu sunt medicul, iar tu ești pacientul".

— Ia loc, te rog.

Mă conformasem. Nu a pierdut timpul cu preambuluri.

— Ai cancer la plămâni, Thomas.

Pulsul îmi crescu. Am rămas cu gura deschisă.

— Îmi pare rău, urmase el.

Un milion de gânduri îmi treceau prin minte. Probabil că se înșela; probabil că era fișa altcuiva; ce-i voi spune lui Susan? Mi se uscase gura.

— Ești sigur?

— Culturile din sputa ta au oferit un diagnostic clar, zisese el. Nu-i nici o îndoială că este cancer.

— Poate fi operat? întrebasem în cele din urmă.

— Va trebui să aflăm. În caz contrar, vom încerca să-l tratăm cu radiații sau chimioterapie.

Mâna mi se ridicase instantaneu spre cap, atingându-mi părul.

— O să... o să aibă succes?

Noguchi zâmbise liniștitor.

— Tratamentul poate fi foarte eficient.

Ceea ce se rezuma la un „poate" — iar eu nu doream să aud „poate". Doream certitudini.

— Dar... dar un transplant?

Vocea lui Noguchi era blândă.

— Ca ambii plămâni să fie disponibili se întâmplă destul de rar. Există prea puțini donatori.

— M-aș putea duce în State, rostisem pe un ton șovăielnic.

Citeai tot timpul despre astfel de lucruri în *Toronto Star*, mai ales de când Harris impusese reduceri de cheltuieli în sistemul medical: canadienii plecau în Statele Unite pentru diverse tratamente medicale.

— Nu-i nici o diferență. Este o criză de plămâni pe plan mondial. Și, oricum, s-ar putea să nu te ajute; trebuie să vedem dacă nu cumva cancerul s-a extins.

Dorisem să-l întreb: „O să mor?" Totuși întrebarea aceea mi se păruse exagerată, prea directă.

— Păstrează o atitudine pozitivă, continuase Noguchi. Lucrezi la muzeu, nu?

— Ăăă, da.

— În cazul acesta beneficiezi probabil de o asigurare medicală excelentă. Include rețetele compensate?

Am dat din cap că da.

— E bine. Există medicamente utile, dar nu sunt ieftine, însă dacă ești asigurat n-o să ai probleme. Dar, așa cum ți-am spus, trebuie să vedem dacă nu cumva cancerul s-a extins. O să-ți dau trimitere la un oncolog de la St. Mike's. Va avea grijă de tine.

Încuviințasem, simțind cum lumea mi se năruia în jur.

Împreună cu Hollus am revenit în biroul meu.

— Tu susții, am rostit, că omenirea, dar și alte forme de viață, ocupă o poziție specială în cosmos.

Extraterestrul cu aspect de păianjen își deplasă corpul masiv lângă unul dintre pereți.

— Noi ocupăm *cu adevărat* o poziție specială, zise el.

— Hollus, nu știu cum s-a dezvoltat știința pe Beta Hydri III, dar aici, pe Pământ, ea a urmat un șablon prin care ne-a detronat în mod repetat din orice poziție specială. Propria-mi civilizație considera că planeta noastră se afla în centrul Universului, dar s-a dovedit a fi o ipoteză falsă. Am crezut, de asemenea, că fuseserăm creați după chipul și asemănarea Domnului, dar și asta s-a dovedit o eroare. De fiecare dată când am crezut că ceva aparte ne evidenția pe noi — sau planeta, ori Soarele nostru —, știința ne-a demonstrat că ne înșelasem.

— Însă formele de viață ca noi sunt într-adevăr aparte, zise forhilnorul. De exemplu, avem același ordin de mărime al masei. Nici una dintre speciile inteligente, incluzându-le și pe cele care și-au părăsit planetele, nu avea masa medie a corpului adult sub 50 sau peste 500 de kilograme. Toți avem, mai mult sau mai puțin, doi metri pe înălțimea noastră cea mai mare — ba chiar, viața civilizată nu a putut exista la dimensiuni cu mult sub 1,5 metri.

Am încercat din nou să-mi ridic sprâncenele.

— De ce ar fi valabil așa ceva și pe Pământ? am zis.

— Este valabil peste tot, nu doar pe Pământ, întrucât cel mai mic foc care poate fi întreținut are diametrul de aproximativ 50 de centimetri, iar pentru a controla un foc trebuie să fii mai mare de dimensiunea respectivă. Desigur, fără foc nu poate exista metalurgie și astfel nici un fel de tehnologie avansată. Pauză, legănare pe verticală. Nu înțelegi? Cu toții am evoluat astfel încât să avem mărimea potrivită pentru a

folosi focul — iar mărimea *aceea* se află în echilibru exact în centrul logaritmic al Universului. În punctul lui de expansiune maximă, Universul ar fi cu vreo patruzeci de ordine mai mare decât suntem noi, iar componenta sa cea mai mică este cu patruzeci de ordine mai mică decât noi. Hollus mă privi și se legănă în sus și în jos.

— Noi ne aflăm *într-adevăr* în centrul creației, dacă știi cum să privești.

Când începusem să lucrez în MRO, partea din față a primului etaj era rezervată în totalitate paleontologiei. Aripa nordică, aflată direct deasupra magazinului de cadouri și a restaurantului, adăpostise dintotdeauna exponatele paleontologice vertebrate — „Galeria dinozaurilor" —, iar aripa sudică găzduise inițial Galeria de paleontologie a nevertebratelor; cuvintele „Muzeu de Paleontologie" sunt încă săpate în piatră, în partea de sus a peretelui de acolo.

Dar Galeria nevertebratelor fusese închisă cu foarte mult timp în urmă, iar în anul 1999 spațiul respectiv fusese redeschis publicului sub numele „Galeria descoperirilor", exact genul de divertisment educațional de inteligență redusă care-i place Christinei Dorati: expoziții interactive pentru copii, din care nu se poate învăța aproape nimic. Pe posterele din metrou, reclamele pentru noua galerie purtau sloganul: „Imaginează-ți că muzeul ar fi condus de un puști de opt ani." Așa cum a spus cândva John Lennon, este ușor dacă încerci.

Mândria și încântarea noastră, a celor din Departamentul de paleontologie vertebrate, este scheletul de hadrozaur *Parasaurolophus*, cu superba lui creastă lungă de un metru. Orice specimen pe care l-ați văzut, indiferent unde în lume, este un mulaj

după exemplarul nostru. Până și Galeria descoperirilor avea un mulaj de *Parasaurolophus* încastrat în piatra falsă a podelei. Puștii îl ciocănesc cât e ziua de lungă cu ciocane de lemn și dălți, majoritatea stând cu fundulețele pe craniul magnific.

Chiar în fața Galeriei de paleontologie vertebrate se află un balcon interior, deasupra Rotondei, pe a cărui pardoseală de marmură sunt incrustate în mod subtil niște steluțe mici. Alt balcon se află în partea opusă, vizavi de Galeria descoperirilor. Între cele două, deasupra ușilor de sticlă ale intrării principale, sunt trei ferestre verticale cu vitralii.

În orele când muzeul era închis pentru public, l-am plimbat pe Hollus prin Galeria de paleontologie vertebrate. Avem cea mai bună colecție de hadrozauri din lume. Mai avem un *Albertosaurus* spectaculos, un *Chasmosaurus* formidabil, două montări mobile de *Allosaurus*, un *Stegosaurus* excelent, plus o expoziție de mamifere din pleistocen, un perete acoperit cu mulaje de primate și humanoizi, un exponat cu mlaștina de gudron de la La Brea, o secvență standard cu evoluția calului și o minunată dioramă subacvatică de la sfârșitul cretaciculuí, cu plesiozauri, mezozauri și amoniți.

L-am dus, de asemenea, pe Hollus în detestata Galerie a descoperirilor, unde un mulaj de *T. rex* se ridică deasupra nefericitului *Parasaurolophus* montat pe podea. Hollus păru încântat de toate fosilele.

În plus, i-am arătat o mulțime de desene cu dinozauri, așa cum ar fi putut arăta în timpul vieții, și l-am trimis pe Abdus după o casetă video cu *Jurassic Park*, ca s-o poată viziona.

Am petrecut mult timp cu morocănosul moș Jonesy, examinând colecțiile paleontologice de nevertebrate; Jonesy are trilobiții la degetul mic.

După aceea însă, am decis că sosise timpul pentru reciprocitate. De la început, Hollus afirmase că va împărtăși informațiile colectate de tovarășii săi. Era momentul să se țină de cuvânt. I-am cerut să-mi vorbească despre istoria evoluționistă a formelor de viață pe planeta lui.

Bănuiam că-mi va expedia o carte de pe orbită, dar făcu mai mult decât atât.

Mult mai mult.

Hollus mă anunță că avea nevoie de spațiu pentru o prezentare adecvată, așa că am așteptat până la sfârșitul programului de lucru al muzeului. Simulacrul vibră scurt în biroul meu, apoi dispăru. Ajunsesem la concluzia că-mi era mai ușor să transport pur și simplu proiectorul de holoforme dintr-un loc în altul, decât să fiu însoțit de simulacru pe coridoarele muzeului, deoarece cam toți cei pe care-i întâlneam — custozi, studenți, paznici și vizitatori — găseau un pretext să ne oprească pentru a vorbi cu extraterestrul.

Am coborât cu ascensorul pentru personal până la parter, lângă scara largă de piatră care se răsucea în jurul stâlpului totemic Nisga'a spre subsol. Sub Rotonda principală se afla ceea ce noi numeam, plini de imaginație, Rotonda Inferioară. Spațiul acela larg și deschis, zugrăvit în culoarea unei supe de roșii, slujea ca recepție pentru Cinematograful MRO, situat sub magazinele de cadouri de la parter.

Cerusem personalului să monteze cinci camere video pe trepiede, pentru a înregistra ce voia Hollus să-mi arate; știam că el nu dorea ca oamenii să privească peste cei opt umeri ai săi când lucra, însă, în același timp, înțelesese că atunci când ne oferea informații ca plată, trebuia să le înregistrăm. Am așezat proiectorul de holoforme în centrul podelei mari și am ciocănit în el pentru a chema duhul forhilnor. Hollus reapăru

și i-am auzit pentru prima dată limbajul, pe când transmitea instrucțiuni proiectorului. Semăna cu un cântecel, la care Hollus făcea și armonia.

Pe neașteptate, spațiul recepției fu înlocuit cu un incredibil peisaj extraterestru. Ca și în cazul simulacrului lui Hollus, îmi era imposibil să-l deosebesc de realitate; era ca și cum fusesem teleportat vreo douăzeci și patru de ani-lumină, pe Beta Hydri III.

— Evident, rosti Hollus, aceasta este o simulare, dar noi o considerăm corectă, deși coloritul animalelor este ipotetic. Așa arăta planeta mea acum 70 de milioane de ani de-ai voștri, chiar înaintea celei mai recente extincții în masă.

Pulsul îmi bubuia în urechi. Am izbit cu călcâiul în pardoseală și am simțit soliditatea liniștitoare a Rotondei Inferioare, unica dovadă pe care o aveam că eram tot în Toronto.

Cerul era la fel de azuriu ca al Pământului, iar norii erau cumulonimbus; după câte se părea, într-o atmosferă de tip azot-oxigen încărcată cu vapori de apă, fenomenele fizice erau universale. Peisajul era format din dealuri ce se unduiau lin, iar un eleșteu mare, înconjurat de nisip, se afla aproximativ pe locul bazei stâlpului totemic Nisga'a. Soarele era tot galben spălăcit ca și Soarele nostru, și părea de aceeași mărime. Căutasem Beta Hydri într-un manual de referință: era de 1,6 ori mai mare ca Soarele și de 2,7 ori mai strălucitoare, așa că planeta natală a forhilnorilor trebuia să orbiteze în jurul lui la o distanță mai mare decât o făcea Terra în jurul Soarelui.

Plantele erau toate verzi; indiferent pe ce planetă te-ai fi găsit, clorofila, altă componentă care, susținea Hollus, semnala un proiect premeditat, era cea mai bună soluție chimică pentru rolul pe care-l avea. Elementele ce jucau rolul frunzelor terestre erau perfect rotunde și susținute de la bază de

o tulpină centrală. În loc să aibă scoarță peste ceea ce trebuia să fie echivalentul lemnului, trunchiurile erau încapsulate într-un material translucid, asemănător cu cristalul ce acoperea ochii lui Hollus.

Hollus continua să fie vizibil, lângă mine. Unele dintre animalele pe care le-am văzut păreau să aibă cam aceleași trăsături ale corpului ca și el; la creaturile asemănătoare, cele opt membre nu erau diferențiate — toate erau folosite pentru locomoție și nici unul pentru manevrare. Majoritatea formelor de viață păreau să aibă cinci membre, nu opt; probabil că erau pentapozii poichilotermi despre care Hollus amintise anterior. Unele aveau picioare enorm de lungi, care le ridicau trunchiurile la înălțimi mari. Altele aveau membre atât de butucănoase, încât trunchiurile se târau pe sol. Am privit uluit cum un pentapod își folosi cele cinci picioare pentru a lovi un octopod până îl ameți, apoi își coborî torsul, care părea să aibă o gură ventrală, peste corpul celuilalt.

Nimic nu zbura pe cerul albastru, deși am zărit pentapozi pe care i-am botezat „umbrele", cu membrane întinse între toate cele cinci membre. Se parașutau din copaci, capabili să-și controleze coborârea prin apropierea sau îndepărtarea unor membre specifice; doreau să ajungă pe spinările altor pentapozi sau ale octopozilor, pe care-i ucideau cu excrescențe ventrale veninoase.

Nici unul dintre animalele pe care le vedeam nu avea ochi pediculari ca Hollus; m-am întrebat dacă ochii aceia apăruseră ulterior, în mod specific pentru a le permite ființelor să vadă dacă o umbrelă se pregătea să coboare pe ele. La urma urmelor, evoluția era o cursă a înarmărilor.

— Incredibil, am rostit. Un ecosistem extraterestru complet.

Mi-am imaginat că Hollus era amuzat.

— Cam așa am simțit și eu când am sosit aici prima dată, zise el. Deși văzusem alte ecosisteme, nimic nu-i mai uluitor decât să întâlnești forme de viață diferite și să vezi cum interacționează ele. După cum am spus, așa trebuie să fi arătat planeta mea acum 70 de milioane de ani de-ai voștri. La următoarea extincție, pentapozii au fost complet eliminați.

Am privit un pentapod de mărime mijlocie atacând un octopod doar puțin mai mic. Sângele era la fel de roșu ca sângele terestru și țipetele creaturii muribunde, deși pe două tonuri, răsunând în suferință alternativă din guri separate, sunau la fel de înspăimântător.

Părea că dorința de a nu muri era altă constantă universală.

7

Îmi amintesc cum m-am întors acasă în luna octombrie a anului trecut, după diagnosticul inițial al doctorului Noguchi. Oprisem mașina pe aleea de acces spre casă. Susan sosise deja; în rarele ocazii când eu mergeam cu automobilul la serviciu, primul dintre noi care ajungea acasă aprindea lumina de pe verandă, astfel încât celălalt să știe că în garaj se afla deja o mașină. Eu luasem mașina ca să pot ajunge la cabinetul lui Noguchi, la Finch and Bayview, pentru programarea pe care mi-o stabilise.

Am coborât din mașină. Frunze uscate căzuseră pe alee și peste peluza noastră. Am pornit spre ușa din față și am intrat. Am auzit la casetofon vocea lui Faith Hill care cânta *The Kiss*. Ajunsesem acasă mai târziu ca de obicei și Susan trebăluia în bucătărie — se auzea zgomotul de oale și tigăi trântite. Am trecut prin holul de la intrare pardosit cu lemn de esență tare și am suit cele câteva trepte spre sufragerie; de obicei mă opream în cabinet să mă uit la corespondență — dacă Susan ajungea prima acasă, îmi punea scrisorile pe etajera joasă aflată după ușă —, dar azi aveam prea multe pe cap.

Susan a ieșit din bucătărie și m-a sărutat.

Mă cunoștea însă bine după atâția ani, cum ar fi putut să nu mă cunoască?

— Ce s-a-ntâmplat? a rostit ea.

— Unde-i Ricky? am întrebat.

Trebuia să-i spun și lui, totuși ar fi fost mai ușor să-i spun întâi lui Susan.

— La Nguyen.

Familia Nguyen locuia la două case mai încolo; băiatul lor, Bobby, avea aceeași vârstă ca Ricky.

— Ce s-a-ntâmplat?

Stăteam cu mâna pe balustradă, în capul scării, încă buimăcit de diagnostic. I-am făcut semn să mi se alăture pe canapea.

— Sue, am început după ce ne-am așezat, am fost azi la doctorul Noguchi.

Ea mă privea în ochi, încercând să descifreze mesajele ascunse.

— De ce?

— Din cauza tusei ăleia. Am fost săptămâna trecută și mi-a făcut niște analize. Mi-a zis să vin azi, ca să discutăm rezultatele.

M-am apropiat de ea pe canapea.

— Nu ți-am spus nimic, fiindcă mi se păruse rutină — nici nu merita să fie amintit.

A ridicat din sprâncene și îngrijorarea i se citea pe față.

— Și?

I-am căutat mâna și i-am luat-o. Tremura. Am inspirat adânc, umplându-mi plămânii afectați.

— Am cancer, i-am spus. Cancer pulmonar.

Ochii i s-au mărit.

— Dumnezeule, a murmurat șocată. Ce... ce se-ntâmplă acum?

Am ridicat scurt din umeri.

— O să mai fac niște analize. Diagnosticul a fost făcut pe baza sputei, dar vor să facă biopsii și alte analize ca să determine... să determine cât de mult s-a extins.

— Cum? a rostit ea cu o voce tremurată.

— Cum m-am îmbolnăvit?

Am ridicat iarăși din umeri.

— Noguchi bănuiește că de vină este praful mineral pe care l-am inhalat de-a lungul anilor.

— Dumnezeule, a spus Susan tremurând. Doamne, Dumnezeule!

Donald Chen lucrase zece ani în planetariul McLaughlin înainte ca acesta să fie închis, dar, spre deosebire de colegii lui, el continua să lucreze. Fusese transferat pe plan intern la Departamentul programe educaționale din MRO, dar totuși muzeul nu avea galerii permanente dedicate astronomiei, așa că Don nu prea avea ce să facă — deși postul de televiziune CBC îi afișa chipul zâmbitor în fiecare an în timpul perseidelor.

Printre membrii personalului, porecla lui Chen era „zombie". Avea deja un ten groaznic de palid — un risc al meseriei pentru astronomi — și se părea că de acum era numai o chestiune de timp până ce avea să fie concediat și de la MRO.

Bineînțeles, tot personalul muzeului era curios în privința lui Hollus, însă Donald Chen avea un interes anume. El se simțea de-a dreptul bulversat de faptul că extraterestrul venise să caute un paleontolog, nu un astronom. Inițial, biroul lui Chen fusese în planetariu; noul lui birou, aici, în Centrul custozilor, depășea cu puțin un sicriu vertical. Chen găsea frecvent pretexte pentru a veni să mă viziteze pe mine și pe Hollus, iau eu mă obișnuisem deja cu ciocăniturile lui în ușă.

De data aceasta, Hollus a fost cel care deschise ușa. Începuse să se descurce destul de bine în asemenea acțiuni și

reușea să manevreze clanța cu un picior, astfel încât să nu fie nevoit să se răsucească pentru a-și folosi un braț. Pe un scaun lângă ușă stătea Vânătaie — porecla lui Al Brewster, un paznic masiv din MRO, care, din cauza vizitelor lui Hollus, era repartizat pe toată durata turei sale la Departamentul de paleontologie. Lângă Vânătaie se afla Donald Chen.

— *Ni hao ma?* se adresă Hollus lui Chen.

Cu două decenii în urmă fusesem îndeajuns de norocos să fac parte din proiectul canadiano-chinez *Dinozaurul* și învățasem destul de bine dialectul mandarin, așa că nu m-a deranjat.

— *Hao*, zise Chen.

Intră în biroul meu și închise ușa, salutându-l cu o mișcare a capului pe Vânătaie; trecu apoi pe engleză și rosti:

— Salut, Ucigașule!

— „Ucigașule"? făcu Hollus, uitându-se întâi la Chen și după aceea la mine.

Am tușit.

— Este o... ăăă, poreclă.

Chen se întoarse către Hollus.

— Tom a condus războiul împotriva actualei administrații a muzeului. *Toronto Star* l-a poreclit Ucigașul de vampiri.

— *Potențialul* ucigaș de vampiri, l-am corectat. Dorati continuă să-și impună majoritatea deciziilor.

Chen avea la el o carte veche, în chineză, judecând după caracterele de pe coperta aurită; deși puteam vorbi limba, cititul la orice nivel mă depășea complet.

— Ce-i asta? am întrebat.

— O istorie chineză, zise Chen. L-am sâcâit pe Kung până mi-a dat-o.

Kung deținea catedra Louise Hawley Stone în Departamentul civilizații din Asia și Orientul Apropiat, alt amalgam de reduceri post-Harris.

— De asta doream să-l văd pe Hollus.

Forhilnorul își aplecă ochii pediculari, gata să fie de ajutor.

Chen așeză cartea grea pe masa mea.

— În anul 1998, un grup de astronomi de la Institutul Max Planck pentru Fizică Extraterestră din Germania a anunțat descoperirea unui fragment de supernovă — ce a mai rămas după explozia unei stele gigant.

— Știu ce sunt supernovele, zise Hollus. De fapt, am discutat recent cu domnul Jericho despre ele.

— Perfect, spuse Chen. Ei bine, rămășița pe care au descoperit-o oamenii aceia este foarte aproape, la vreo 650 de ani-lumină depărtare, în constelația Vela. Au denumit-o RX J0852.0-4622.

— Atrăgător, comentă Hollus.

Chen avea prea puțin simț al umorului. Continuă:

— Supernova respectivă ar fi trebuit să fie vizibilă pe cerul Pământului în anul 1320 și ar fi trebuit să fie mai luminoasă decât Luna și să fie vizibilă și în timpul zilei.

Făcu o pauză, așteptând să vadă dacă vreunul dintre noi avea să-l contrazică. N-am făcut-o și el urmă:

— Nu există însă nici un fel de consemnare istorică a ei; nici o mențiune despre ea n-a fost găsită.

Ochii pediculari ai lui Hollus se legănară.

— Ai spus că este în Vela? Aceasta este o constelație sudică, care apare atât pe cerul planetei voastre, cât și pe cel al planetei mele. Totuși, planeta voastră este foarte puțin populată în emisfera sudică.

— Adevărat, aprobă Chen. Singura dovadă terestră pe care am descoperit-o pentru această supernovă este un grăunte de nitrat în zăpada antarctică, pe care i l-am putea asocia; bucăți similare sunt corelate cu alte supernove. Însă Vela *este* vizibilă de pe tărâmul strămoșilor mei; poate fi văzută perfect din sudul Chinei. Credeam că dacă cineva i-ar fi putut consemnat apariția, aceștia ar fi fost chinezii.

Ridică volumul, arătându-l.

— Dar n-am găsit nimic. Bineînțeles, anul 1320 era pe la mijlocul dinastiei Yuan.

— Aha, am spus eu cu înțelepciune. Yuan.

Chen mă privi ca pe un ignorant jalnic.

— Dinastia Yuan a fost întemeiată de Kubilay Han în Beijing, rosti el. Guvernele chineze erau generoase în acordarea sprijinului pentru cercetări astronomice, dar în epoca respectivă, sub conducerea mongolilor, știința a trecut în plan secundar.

Făcu o pauză.

— Destul de asemănător cu ceea ce se întâmplă în prezent în Ontario.

— Simt puțină amărăciune? am întrebat.

Chen ridică din umeri.

— Asta-i singura explicație la care m-am putut gândi pentru a-mi explica de ce strămoșii mei n-au consemnat supernova.

Se răsuci spre Hollus:

— Supernova ar fi trebuit să fie la fel de vizibilă de pe Beta Hydri, ca de aici. Rasa ta are vreo consemnare a observării ei?

— Mă voi interesa, răspunse Hollus.

Simulacrul se opri din mișcare; până și torsul încetă să se mai dilate și contracte. Am așteptat un minut, după care uriașul păianjen reînvie, Hollus reanimându-și avatarul.

— Nu, rosti el.

— Nu există nici o menționare a unei supernove cu 650 de ani în urmă?

— Nu în Vela.

— Este vorba despre ani terești.

Hollus păru ofensat de sugestia că ar fi putut greși.

— Firește. Cea mai recentă supernovă observabilă cu ochiul liber și de forhilnori, și de wreedi, a fost în Marele Nor al lui Magellan, acum cincisprezece ani. Anterior, ambele rase au văzut o supernovă în constelația căreia voi îi spuneți Șarpele, într-un moment care ar corespunde cu începutul secolului al XVII-lea la voi.

— Supernova lui Kepler, încuviință Chen. A fost vizibilă aici începând cu anul 1604. A ajuns să fie mai strălucitoare decât Jupiter, dar abia putea fi zărită în timpul zilei. Își țuguie buzele, gândindu-se.

— Asta-i o chestie fascinantă. Supernova lui Kepler nu s-a aflat aproape nici de Pământ, nici de Beta Hydri sau de Delta Pavonis, însă toate trei planetele au văzut-o și au consemnat-o. Desigur, supernova 1987A n-a fost nici măcar în galaxia asta, totuși noi toți am înregistrat-o. Pe de altă parte, evenimentul din Vela de pe la 1320 a fost destul de apropiat. Crezusem că cineva l-ar fi putut vedea.

— Nu s-ar putea să fi intervenit un nor de praf? întrebă Hollus.

— În prezent nu există nici un nor de praf, zise Chen, și ar fi trebuit ca un astfel de nor să fie sau foarte aproape de steaua care a explodat, sau foarte mare pentru a putea împiedica

observațiile de pe Pământ, *și* Beta Hydri, *și* Delta Pavonis. Cineva ar fi trebuit să-l remarce.

— O adevărată enigmă, comentă Hollus.

Chen dădu din cap.

— Nu-i așa?

— Voi fi încântat să îți ofer informațiile pe care rasa mea le-a acumulat despre supernove, rosti Hollus. Poate că vor face lumină în acest caz.

M-am întrebat dacă făcuse în mod intenționat un joc de cuvinte.

— Ar fi grozav, spuse Chen.

— O să trimit niște materiale din nava-mamă, spuse Hollus legănându-și ochii pediculari.

Pe când aveam paisprezece ani, muzeul organizase un concurs pentru copiii interesați de dinozauri. Câștigătorul avea să capete diverse premii din domeniul paleontologiei.

Dacă ar fi fost un concurs cu întrebări despre dinozauri, sau dacă li s-ar fi cerut copiilor să identifice fosile, sunt sigur că l-aș fi câștigat.

Dar n-a fost așa. A fost un concurs pentru cea mai bună machetă de dinozaur construită pe loc.

Știam ce dinozaur trebuia să fac: *Parasaurolophus*, exponatul care definea practic MRO.

Am încercat să realizez unul din plastilină, polistiren și cepuri de lemn.

A fost un dezastru: capul, cu creasta lui lungă, cădea mereu. N-am izbutit să-l termin. Concursul a fost câștigat de un băiat gras; am participat la festivitatea când a fost premiat, iar unul dintre premii era macheta unei sauropode. El a comentat: „Marfă! Un brontozaur!" Am fost dezgustat; nici

chiar în 1960, cineva care știa *ceva* despre dinozauri nu-i spunea așa unui *Apatosaurus*.

Am învățat totuși o lecție valoroasă.

Am învățat că nu poți să alegi modalitatea în care vei fi testat.

Poate că Donald Chen și Hollus erau fascinați de supernove, dar pe mine mă interesa mai mult ceea ce discutasem cu Hollus mai devreme. După plecarea lui Don, i-am spus:

— Hollus, se pare că voi știți multe lucruri despre ADN.

— Cred că așa este.

— Ce..., glasul mi s-a frânt pentru o clipă; am înghițit în sec și am încercat din nou. Ce știi despre problemele cu ADN-ul, despre erorile în duplicarea lui?

— Desigur, acesta nu este domeniul meu, zise Hollus, însă medicul navei noastre, Lablok, este destul de expertă în această privință.

— Iar această Lablok... — am înghițit din nou — această Lablok știe ceva despre, să zicem, cancer?

— Tratamentul cancerului este o disciplină specializată pe planeta noastră, spuse Hollus. Sigur că da, Lablok are unele cunoștințe în această privință, totuși...

— Puteți să vindecați cancerul?

— Îl tratăm cu radiații și substanțe chimice. Uneori, tratamentele acestea sunt eficiente, dar de cele mai multe ori nu.

Părea destul de trist.

— Ah, am spus. Același lucru se-ntâmplă și pe Pământ.

Am rămas tăcut o vreme; evident, așteptasem alt răspuns.

— Apropo de ADN, am vorbit în cele din urmă, mă... mă întreb dacă aș putea avea un eșantion din al tău? Dacă n-ai nimic împotrivă, firește. Aș dori să-l supun unor analize.

Hollus întinse un braț.

— Servește-te.

A fost cât pe-aci să cad în plasă.

— Dar tu nu exiști aici în realitate. Nu ești decât o proiecție.

Hollus coborî brațul și ochii lui pediculari se unduiră sinusoidal.

— Scuză-mi gluma. Însă, bineînțeles, dacă dorești o mostră de ADN, nu am nimic împotrivă. Voi trimite naveta cu câteva eșantioane.

— Mulțumesc.

— Dar îți pot spune de acum ce vei afla. Vei afla că existența mea este la fel de improbabilă ca a ta. Este imposibil ca gradul de complexitate a unei forme de viață avansate să fi apărut pur și simplu întâmplător.

Am inspirat adânc. Nu doream să-l contrazic, totuși, la naiba! și el era savant. Ar fi trebuit să știe mai bine. M-am rotit cu scaunul spre calculatorul montat pe soclul care, atunci când începusem să lucrez aici, fusese suportul unei mașini de scris. Căpătasem una dintre tastaturile acelea Microsoft arătoase, împărțite pe la mijloc; muzeul fusese nevoit să le asigure tuturor celor care le solicitaseră după ce sindicatul personalului începuse să facă aluzii la acționarea în judecată pentru sindromul tunelului carpian.

Calculatorul meu avea un sistem de operare Windows NT, dar l-am pornit în DOS și la apariția cursorului am tastat o comandă. Se lansă o aplicație care desenă pe ecran o tablă de șah.

— Aceasta, am arătat, este o tablă standard pentru jocuri omenești. Noi jucăm pe ea două jocuri de strategie: șah și dame.

Hollus își atinse ochii între ei.

— Am auzit de primul dintre ele și înțeleg că obișnuiați să considerați abilitatea de a-l juca drept una dintre cele mai de seamă realizări ale intelectului uman până ce un calculator l-a învins pe cel mai talentat jucător om. Voi, oamenii, aveți tendința de a oferi definiții derutante ale inteligenței.

— Cred că da, am încuviințat. Eu însă vreau să-ți vorbesc despre alt joc, mai asemănător cu damele.

Am atins o tastă:

— Aici este o desfășurare aleatorie a pieselor de joc.

Pe aproximativ o treime din cele șaizeci și patru de pătrate apărură jetoane rotunde.

— Fii atent: fiecare pătrat ocupat se învecinează cu alte opt pătrate, punându-le la socoteală și pe cele din colțuri, da?

Hollus își atinse ochii cu un cling.

— Există trei reguli simple: starea oricărui pătrat va rămâne nemodificată — el va fi sau ocupat, sau gol — dacă două dintre pătratele sale vecine sunt ocupate. A doua regulă: dacă un pătrat ocupat are trei pătrate vecine ocupate, el va rămâne ocupat. Regula a treia: în toate celelalte cazuri, pătratul se golește, dacă nu este deja, iar dacă *este* gol, va rămâne tot gol. Ai înțeles?

— Da.

— Bun. Atunci să extindem tabla. În loc de o matrice de 8 pe 8, să folosim una de 400 pe 300. Pe monitorul acesta, fiecare pătrat va fi reprezentat printr-o celulă de doi pe doi pixeli. Vom simboliza pătratele ocupate prin celule albe, iar pe cele goale prin celule negre.

Am apăsat o tastă și tabla de dame s-a îndepărtat și simultan s-a desfășurat până în cele patru colțuri ale ecranului. La rezoluția aceea caroiajul tablei a dispărut, dar șablonul aleatoriu de celule albe și negre era evident.

— Iar acum, am spus, să aplicăm cele trei reguli amintite.

Am apăsat bara de spațiu de pe tastatură și modelul punctelor s-a modificat.

— Și încă o dată, am rostit, apăsând iarăși bara de spațiu și modelul s-a schimbat din nou. Și încă o dată.

Altă apăsare, altă reconfigurare a punctelor pe ecran.

Hollus se uită la monitor, apoi la mine.

— Și?

— Și privește în continuare, i-am spus.

Am apăsat altă tastă și procesul a început să se repete în mod automat: aplicarea celor trei reguli la toate piesele de pe tablă, reafișarea noii configurații, reaplicarea regulilor, reafișarea configurației revizuite și așa mai departe.

Primul glider a apărut după numai câteva secunde.

— Vezi grupul de cinci celule de acolo? am întrebat. Noi îl numim glider și — aha! fii atent, altul! Am atins ecranul, indicându-l.

— Și altul! Uită-te cum se mișcă.

Într-adevăr păreau că se mișcă, rămânând un grup legat, pe măsură ce se deplasau dintr-o poziție în alta pe suprafața monitorului.

— Dacă rulezi suficient de mult simularea aceasta, am spus, vei vedea tot felul de șabloane similare proceselor vieții. De altfel, jocul se numește *Life*[1] și a fost inventat în anul 1970 de matematicianul John Conway; eu l-am folosit când predam evoluția la Universitatea din Toronto. Conway rămăsese uimit de ceea ce generau aceste trei reguli simple. După suficient de multe repetări va apărea ceva numit *glider gun*: o structură care generează glidere noi la intervale regulate.

[1] *Jocul vieții* (n. tr.).

Structurile glider gun pot fi create prin coliziunea a minimum treisprezece glidere, astfel că, într-o anumită măsură, glide-rele se reproduc singure. Vei căpăta de asemenea structuri „*eater*" (ce asimilează), care pot dezintegra obiectele ce trec pe lângă ele; în decursul procesului, *eater*-ul se distruge, însă, după alte tururi, se autorepară. Jocul produce mișcare, repro-ducere, hrănire, creștere, vindecare și multe altele, totul prin aplicarea celor trei reguli simple unei selecții inițial aleatorii de piese.

— Nu înțeleg ce vrei să îmi demonstrezi, spuse Hollus.

— Ideea este că viața — aparenta ei complexitate — poate fi generată de reguli foarte simple.

— Iar regulile acestea pe care le tot reiterezi ce anume reprezintă?

— Să zicem, de pildă, legile fizicii...

— Nimeni nu contrazice faptul că ordinea aparentă poate să reiasă din aplicarea unor reguli simple. Dar cine a scris regulile? În cazul universului pe care mi-l arăți, ai amintit un nume...

— John Conway.

— Da. Ei bine, John Conway este dumnezeul acelui univers și simularea lui nu dovedește nimic altceva decât că orice univers are nevoie de un Dumnezeu. Conway a fost progra-matorul. Dumnezeu a fost, de asemenea, un programator; le-gile fizice și constantele fizice pe care le-a conceput sunt codul-sursă al Universului nostru. Presupusa diferență dintre domnul Conway și Dumnezeul nostru este că, așa cum ai spus, Conway nu a știut ce va produce codul lui sursă decât după ce l-a îmbinat și rulat, și de aceea a fost uimit de rezul-tate. Creatorul nostru, presupunem noi, a avut în minte un rezultat clar și a scris un cod pentru a obține rezultatul acela.

Este adevărat, se pare că lucrurile nu s-au derulat exact așa cum plănuise — extincțiile în masă par să sugereze asta. Cu toate acestea, pare clar că Dumnezeu a proiectat în mod deliberat Universul nostru.

— Crezi asta cu adevărat? am întrebat.

— Da, zise Hollus privind alte glidere care străbăteau ecranul monitorului. Chiar o cred.

8

În copilărie am făcut parte timp de trei ani din Clubul de sâmbătă dimineața al Muzeului Regal Ontario. A fost o experiență incredibilă pentru un puști ca mine, fascinat de dinozauri, șerpi, lilieci, gladiatori și mumii. În fiecare sâmbătă din timpul anului școlar, mergeam la muzeu și intram mai devreme decât deschiderea oficială pentru public și ne adunam în Sala de proiecții MRO — așa se numea înainte ca un consultant cu onorariu exagerat de mare să decidă că trebuia s-o redenumim Cinematograful MRO. Pe atunci nu era foarte atrăgătoare și era tapițată complet în negru; între timp a cunoscut o operație estetică.

Diminețile începeau cu doamna Berlin, conducătoarea clubului, care ne proiecta un film pe 16 mm, de obicei un documentar de la National Film Board of Canada. După aceea, o jumătate de zi, aveam activități în muzeu, nu doar în galerii, ci și în culise. Iubeam fiecare minut petrecut acolo și am decis că într-o bună zi voi lucra la MRO.

Țin minte că într-o zi am asistat la o demonstrație a artistului care se ocupase de multe dintre reconstrucțiile de dinozauri din muzeu. El ne arătase un dinte ascuțit și zimțat și întrebase de la ce dinozaur provenea.

— De la un carnozaur, am răspuns eu imediat.

Artistul fusese impresionat.

— Așa este, încuviințase el.

Dar, mai târziu, un alt copil mă corectă.

— Se spune carnivor, zisese el, nu carnozaur.

Bineînțeles, *carnozaur* era cuvântul corect, denumirea științifică pentru grupul de dinozauri din care făceau parte tiranozaurii și rudele lor. Majoritatea copiilor nu știau asta și, ce naiba! nici majoritatea adulților n-aveau habar.

Eu știam însă. Citisem asta pe un afiș din Galeria dinozaurilor din MRO.

Mă refer la Galeria dinozaurilor cea originală.

În locul actualelor noastre diorame, galeria aceea avusese specimenele astfel etalate încât vizitatorii se puteau plimba printre ele; niște șnururi groase de mătase îi împiedicau să se apropie prea mult. Și fiecare specimen era însoțit de o notă explicativă tipărită și montată într-o ramă de lemn, atât de lungă, încât erau necesare patru-cinci minute pentru a o citi.

Piesa centrală a vechii galerii era un *Corythosaurus*, un uriaș hadrozaur stând în poziție verticală. Faptul că principalul dinozaur din MRO era un erbivor blând, nu rapacii *T. rex* sau teribil de împlătoșații triceratopși, care erau exponatele majore în majoritatea muzeelor americane, era ceva specific canadian, deși eu nu am înțeles-o în felul acela pe atunci; abia în anul 1999, MRO a expus o machetă de *T. rex* în Galeria descoperirilor pentru copii. Vechiul montaj de *Corythosaurus* era totuși greșit. În prezent știm aproape cu certitudine că hadrozaurii nu puteau să stea în poziția aceea; probabil că petreceau mare parte a timpului ca patrupede.

De fiecare dată când veneam la muzeu, copil fiind, mă uitam cu atenție la scheletul acela, dar și la altele, citeam notele explicative, luptându-mă cu termenii, și învățam cât puteam de multe.

Încă mai păstrăm scheletul acela în MRO, băgat în diorama Albertei cretacice, dar nu mai are asociat nici un text

explicativ. Doar un indicator micuț din plexiglas, care nu ține cont de poziția lui incorectă și spune foarte puține lucruri:

> ***Corythosaurus Excavatus*** **Gilmore**
> Hadrozaur cu creastă în poziție verticală de luptă. Cretacicul superior, formațiune Oldman (acum aproximativ 75 milioane de ani), Little Sandhill Creek, lângă Steveville, Alberta.

Desigur, „noua" Galerie a dinozaurilor este deja veche de un sfert de secol. A fost inaugurată înainte de ajungerea la putere a Christinei Dorati, dar ea a considerat-o un model al felului în care trebuie să fie exponatele noastre: nu plictisiți vizitatorii, nu-i împovărați cu date. Lăsați-i să se holbeze.

Christine are două fiice; acum sunt mari. M-am întrebat însă adesea dacă, pe când erau copii, ea nu se simțise stânjenită în muzeu. Poate că spusese: „Uite, Mary, acesta este un *Tyrannosaurus rex*. A trăit cu zece milioane de ani în urmă." Iar fiica ei — sau, mai rău, vreun puști isteț și obraznic, așa cum fusesem eu — o corectase, citind informațiile de pe placarda înaltă: „Ăsta nu-i un tiranozaur și n-a trăit cu zece milioane de ani în urmă. Este un *Allosaurus* și a trăit acum 150 de milioane de ani." Dar, indiferent care ar fi fost motivul, Christine Dorati detesta transmiterea de informații.

Regretam că nu dispuneam de fonduri pentru a reface Galeria dinozaurilor; eu o moștenisem în starea actuală. Fondurile erau însă puține în prezent; închiderea planetariului nu era nici pe departe singura acțiune de reducere a cheltuielilor.

Totuși, mă întreb pe câți puști îi mai inspiram noi în prezent.

Mă întreb...

În nici un caz pe Ricky al meu: asta ar fi însemnat să cer prea mult. În plus, el continua să fie în etapa în care dorea să se facă pompier sau polițist și nu arătase nici un fel de interes față de știință.

Dar când mă uitam la zecile de mii de elevi care veneau anual la muzeu în vizite „cu școala", nu puteam totuși să nu mă întreb dacă vreunul dintre ei avea să-mi calce pe urme.

Mă aflam cu Hollus într-un impas cauzat de interpretarea jocului *Life*, așa că mi-am cerut scuze și m-am dus la toaletă. Așa cum făceam de fiecare dată, am deschis robinetele la toate trei chiuvetele, ca să creez un zgomot de fundal; toaletele publice din MRO au robinete comandate de senzori, dar în cele pentru personal nu trebuia să suportăm asemenea jignire. Jeturile de apă au acoperit zgomotul pe care l-am produs când m-am ghemuit în fața uneia dintre toalete și am vomitat; o făceam cam o dată pe săptămână, mulțumită chimioterapiei. Nu-mi era ușor, deoarece pieptul și plămânii îmi erau deja obosiți. Am rămas câteva clipe îngenuncheat, doar pentru a-mi recăpăta puterea, apoi m-am ridicat, am tras apa și am pornit spre chiuvete, spălându-mi mâna și închizând toate robinetele. Țineam la muzeu o sticlă cu apă de gură și o adusesem cu mine; am făcut gargară, încercând să alung gustul oribil. După care am revenit în Departamentul de paleobiologie, zâmbindu-i lui Vânătaie de parcă nu se întâmplase nimic neobișnuit. Am deschis ușa biroului meu și am intrat.

Spre mirarea mea, Hollus citea ziarul. Luase de pe masa mea exemplarul tabloidului *Toronto Sun* și-l ținea cu mâinile lui cu șase degete. Ochii pediculari i se mișcau la unison de la stânga la dreapta, în vreme ce citea. Mă așteptasem să-mi remarce imediat prezența, însă poate că simulacrul nu era

chiar așa sensibil. Mi-am dres vocea și am simțit iarăși gustul neplăcut.

— Bine-ai revenit, spuse Hollus și ochii lui mă priviră.

Închise ziarul și întoarse către mine pagina întâi. Unicul titlu, care ocupa aproape în totalitate pagina, anunța: „Medic de avorturi ucis."

— În mass-media voastră, rosti Hollus, am văzut multe referiri la avort, totuși mărturisesc că nu înțeleg precis ce este; termenul este utilizat frecvent, dar niciodată definit — nici chiar în articolul care aparent este asociat acestui titlu.

M-am așezat pe scaunul meu și am inspirat adânc, adunându-mi gândurile și întrebându-mă de unde să încep. Azi-dimineață, în drum spre muzeu, citisem eu însumi articolul.

— Bun, păi, să vezi... uneori femeile noastre rămân gravide fără să-și dorească. Există o procedură medicală care poate elimina fetusul, punând astfel capăt sarcinii; ea se numește avort. Este... ăăă, oarecum controversată și din acest motiv se efectuează frecvent în clinici speciale, nu în spitalele obișnuite. Fundamentaliștii religioși dezaprobă vehement avortul — îl consideră o formă de crimă —, iar unii extremiști au folosit bombe ca să arunce în aer clinici de avorturi. Săptămâna trecută, o asemenea clinică a explodat în Buffalo, un oraș situat imediat dincolo de graniță, în statul New York. Ieri s-a întâmplat același lucru în Etobicoke, care face parte din Toronto. Medicul, care era și proprietarul clinicii, se afla înăuntru și a fost ucis.

Hollus mă privi mult timp, apoi rosti:

— Acești... cum le-ai spus? Extremiști fundamentaliști? Acești extremiști fundamentaliști consideră că este greșit să ucizi, chiar un prunc nenăscut?

— Da.

În vorbirea lui Hollus era greu să discerni tonurile, mai ales din cauză că glasul lui alterna între cele două guri, dar părea uimit, cel puțin pentru urechile mele.

— Iar ei își demonstrează dezaprobarea în această privință ucigând adulți?

Am dat ușor din cap.

— După cum se vede.

Hollus tăcu alte câteva clipe, iar torsul sferic i se legănă lent în sus și în jos.

— Rasa mea, rosti în cele din urmă, are un concept numit..., și gurile lui gemene cântară două note discordante. Acesta se referă la incongruențe, la evenimente sau cuvinte care transmit exact opusul sensului intenționat.

— Și noi avem un concept similar. Îi spunem ironie.

Ochii lui reveniră la ziar.

— Se pare că nu toți oamenii îl înțeleg.

9

N-am fumat niciodată. Atunci de ce am cancer la plămâni?

De fapt, după cum am aflat, este o boală oarecum răspândită printre paleontologii, geologii și mineralogii generației mele. Am avut dreptate cumva, când am pus tusea pe seama mediului plin de praf în care lucram. Folosim frecvent unelte ce pulverizează pietrele și produc mult praf fin, care...

Cancerul la plămâni are nevoie de mult timp ca să apară, iar eu lucram de treizeci de ani în laboratoare de paleontologie. În prezent, port aproape permanent o mască; conștiința noastră a evoluat și toți procedează așa când efectuează genul acesta de muncă. Totuși, de-a lungul deceniilor, inspirasem suficientă pulbere de piatră, ca să nu mai amintesc de fibre de azbest și filamente de fibră de sticlă, atunci când realizasem mulaje.

Iar acum plătesc pentru toate.

Unii dintre prietenii mei și ai lui Susan spuneau că ar trebui să acționez în judecată — poate muzeul, poate guvernul provinciei Ontario, al cărui angajat sunt. Cu siguranță, locul meu de muncă putea să fi fost mai bine protejat; cu siguranță, ar fi trebuit ca instrucțiunile de protecție a muncii să fie mai bune; cu siguranță...

Era o reacție naturală. Cineva trebuia să plătească pentru o asemenea nedreptate. Tom Jericho: un tip de treabă, soț bun, tată bun, dona pentru cauze caritabile — poate nu atât de mult pe cât ar fi trebuit, dar dona, în fiecare lună. Și întotdeauna

prezent, gata să ofere o mână de ajutor, când cineva se muta sau își zugrăvea casa. Iar acum, Tom cel de treabă avea cancer.

Totuși, spuneau ei, cineva trebuie să plătească.

Însă ultimul lucru pe care l-aș fi dorit era să-mi irosesc timpul în tribunale. Așa că nu, nu intenționam să acționez pe nimeni în judecată.

Aveam însă cancer la plămâni; trebuia să mă ocup de boală.

Iar asta era o ironie a sorții.

Unele dintre lucrurile despre care Hollus afirma că sunt dovezi ale existenței lui Dumnezeu nu erau noutăți pentru mine. Chestiile acelea legate de constantele fundamentale erau denumite uneori în mod generic „principiul cosmologic antropic"; atinsesem și eu subiectul respectiv în cursul de evoluție. Hollus avea cu siguranță dreptate când spunea că Universul, cel puțin în mod superficial, părea să fi fost proiectat pentru evoluția vieții. Așa cum afirmase Sir Fred Hoyle[1] în anul 1981: „O interpretare de bun-simț a datelor sugerează că o superinteligență ar fi modificat legile fizicii, ca și pe ale chimiei și biologiei, și că în natură nu există forțe oarbe despre care ar merita să vorbim. Valorile obținute din datele realității îmi par atât de copleșitoare, încât concluzia aceasta este mai presus de orice discuție." Trebuie spus totuși că Sir Fred a susținut o mulțime de idei pe care restul comunității științifice le-a dezaprobat.

În convorbirea cu Hollus, forhilnorul a amintit de cili. Aceștia sunt extensii ale celulelor, subțiri ca niște firișoare de păr, capabile de mișcări ritmice; se regăsesc în multe tipuri de celule ale corpului uman și, a precizat Hollus, în celulele forhilnorilor și wreedilor. Cei care credeau că nu numai

[1] Sir Fred Hoyle (1915–2001), astronom și autor britanic de SF.

Universul, ci și viața în sine fuseseră proiectate în mod inteligent aminteau frecvent de cili. Motoarele minuscule ce îngăduie firișoarelor să se miște sunt incredibil de complexe, iar susținătorii proiectării inteligente afirmă că această complexitate este desăvârșită: nu există nici o modalitate prin care să fi putut evolua în urma unei serii de etape incrementale. Pentru a funcționa, un cil are nevoie de toate părțile lui diverse, aidoma unei curse pentru șoareci; dacă un element este îndepărtat, ansamblul devine inutil — la fel cum o cursă de șoareci nu face absolut nimic dacă este lipsită de arc, sau de bara de fixare, de platformă, de ciocănel sau clichet. Era într-adevăr o enigmă felul în care cilii evoluaseră prin acumularea de modificări gradate, adică așa cum se presupune că funcționează evoluția.

Cilii pot fi găsiți și în unicul strat de celule care căptușește bronhiile. Ei se mișcă la unison, evacuând mucusul din plămâni — secrețiile vâscoase ce conțin particulele inhalate accidental și care sunt astfel eliminate, înainte să poată debuta cancerul.

Dacă însă cilii sunt distruși, prin expunere la praf de azbest, fum de țigară sau alte substanțe, plămânii nu se mai pot păstra curați. Singurul mecanism alternativ pentru dislocarea flegmei și deplasarea ei ascendentă este tusea: tusea persistentă și chinuitoare. Ea nu este totuși la fel de eficientă; agenții cancerigeni rămân mai mult timp în plămâni și se formează tumori. Uneori tusea persistentă lezează suprafața tumorii, apărând sânge în spută, ca în cazul meu; și este deseori primul semn al cancerului la plămâni.

Dacă Hollus și oamenii care-i împărtășeau convingerile aveau dreptate, cilii fuseseră proiectați de un maestru al ingineriei.

Iar într-un astfel de caz, poate că blestematul acela ar fi trebuit dat în judecată.

— Prietena mea de la universitate mi-a trimis un raport preliminar despre ADN-ul tău, i-am spus lui Hollus la câteva zile după ce-mi oferise mostra pe care i-o cerusem; nu văzusem nici atunci aterizarea navetei, dar un alt forhilnor decât Hollus îi lăsase eșantionul lui Raghubir, alături de datele despre supernove pe care Hollus i le promisese lui Donald Chen.

— Și?

Cândva îl voi întreba totuși ce anume decidea care dintre guri va folosi atunci când urma să rostească o singură silabă.

— Ea crede că este de origine extraterestră.

Hollus se foi pe cele șase picioare; întotdeauna i se părea că e înghesuială în biroul meu.

— Bineînțeles că este. Mărturisesc însă că nu este propriul meu ADN; Lablok l-a extras chiar de la ea. Dar și ea este tot forhilnor.

— Prietena mea a identificat sute de gene care par să fie identice cu cele ale formelor de viață de pe Terra. De exemplu, gena care creează hemoglobina...

— Există doar un număr limitat de substanțe chimice posibile ce pot fi utilizate pentru transportul oxigenului în fluxul sanguin.

— Bănuiesc că ea se așteptase la altceva mai... mai extraterestru.

— Sunt o ființă pe cât de extraterestră veți întâlni vreodată, zise Hollus. Mai exact, diferența dintre planul corpului tău și al meu este cea mai mare din câte am văzut noi vreodată. La urma urmei, există limitări inginerești practice legate de cât de stranii pot fi formele de viață; chiar dacă — ridică una

dintre mâinile cu șase degete și execută un salut vulcanian — realizatorii voștri de filme par incapabili să se apropie de varietatea posibilă.

— Bănuiesc, am încuviințat.

Hollus se legănă în sus și în jos.

— Numărul minim de gene necesar vieții este de aproximativ 300, zise el, dar numărul acesta este suficient doar pentru creaturile cu adevărat primitive. Cele mai multe celule eucariote au un nucleu de aproximativ 3000 de gene — le poți găsi peste tot, de la formele de viață unicelulare, până la creaturi complexe ca noi, iar ele sunt la fel, sau aproape la fel, pe toate planetele pe care am fost. În plus, 4000 de gene suplimentare sunt deținute de toate formele de viață pluricelulare, care codifică proteine pentru aderența între celule, semnale între celule și așa mai departe. Alte mii sunt deținute de toate animalele cu schelet intern. Iar alte mii sunt deținute de toate animalele homeoterme. Desigur, dacă prietena ta va continua să caute, va descoperi în ADN-ul forhilnor zeci de mii de gene care nu au echivalent la formele de viață pământene deși, evident, este mai ușor de potrivit gene decât de găsit gene diferite. De fapt însă, există doar câteva soluții posibile pentru problemele ridicate de viață, iar acestea apar pe toate planetele.

— Nu m-aș fi așteptat ca viața de pe Beta Hydri să folosească același cod genetic cu al vieții de pe Pământ, cu atât mai puțin unele dintre aceleași gene, am rostit. Chiar și în codul genetic de aici există unele variații: din șaizeci și patru de codoni, patru au înțelesuri diferite în ADN-ul mitocondrial decât au în ADN-ul nucleic.

— Toate formele de viață pe care le-am examinat au în esență același cod genetic. Și noi am fost surprinși inițial când am descoperit acest lucru.

— Dar este realmente lipsit de sens, am insistat. Aminoacizii au două tipuri de izomeri, levogir și dextrogir, însă toate formele de viață de pe Pământ folosesc doar versiunile levogire. În primul rând, probabilitatea ca două ecosisteme oarecare să folosească aceeași orientare ar trebui să fie de cincizeci la sută. După aceea probabilitatea ca trei ecosisteme — al tău, al meu și al wreedilor — să folosească aceeași orientare ar trebui să fie de numai douăzeci și cinci la sută.

— Așa este, zise Hollus.

— Și chiar referindu-ne doar la levogiri, există peste o sută de aminoacizi diferiți— totuși viața pământeană utilizează numai douăzeci dintre ei. Care este probabilitatea ca formele de viață de pe alte planete să-i utilizeze exact pe aceiași douăzeci?

— A naibii de redusă.

I-am zâmbit; mă așteptasem ca Hollus să-mi ofere un răspuns statistic precis.

— Chiar așa, a naibii de redusă.

— Dar alegerea nu este aleatorie, ci așa a fost concepută de Dumnezeu.

Am oftat îndelung.

— Așa ceva îmi este imposibil să accept.

— Știu, spuse Hollus cu un ton parcă de disperare pentru ignoranța mea. Eu nu sunt un mistic, ci cred în Dumnezeu fiindcă este logic din punct de vedere științific să o fac; ba chiar bănuiesc că Dumnezeu există în acest Univers tocmai *din cauza* științei.

Începuse să mă doară capul.

— Cum adică?

— Așa cum am spus mai devreme, Universul nostru este închis — în cele din urmă va intra în colaps printr-un Big Crunch.

Un eveniment similar s-a întâmplat după miliarde de ani în universul care l-a precedat pe acesta — iar peste miliarde de ani, cine știe ce lucruri fenomenale vor fi posibile grație științei? S-ar putea chiar ca o inteligență, sau șabloanele de date ce o reprezintă, să supraviețuiască marii explozii și să existe în următorul ciclu de creație. O asemenea entitate ar putea dispune de un nivel al științei suficient de ridicat pentru a influența parametrii următorului ciclu, creând un univers ante-proiectat, în care însăși entitatea aceea să fie renăscută, dotată deja cu înțelepciune și cunoștințe acumulate în miliarde de ani.

Am clătinat din cap; mă așteptasem la ceva mai interesant decât o variație pe tema mitului regresiei infinite a universului.

— Chiar dacă așa ar sta lucrurile, am spus, asta nu prea soluționează problema existenței sau inexistenței lui Dumnezeu. Pur și simplu nu faci altceva decât să împingi cu un pas înapoi crearea vieții. Cum a început viața în universul de dinaintea acestuia?

M-am încruntat.

— Dacă nu poți explica asta, nu ai explicat nimic.

— Nu cred că ființa care este Dumnezeul nostru a fost vreodată vie, zise Hollus, în sensul de a fi o entitate biologică. Bănuiesc că acesta este primul univers în care au existat vreodată forme biologice și evoluție.

— Și atunci ce este această entitate divină?

— Aici, pe Pământ, nu văd nici o dovadă a faptului că voi ați fi atins vreodată nivelul inteligenței artificiale.

Nu prea vedeam legătura, dar l-am aprobat.

— Așa este, deși mulți lucrează la asta.

— Noi avem mașinării care au conștiința de sine. Nava mea, *Merelcas*, este una dintre ele. Și noi am descoperit că

inteligența este o proprietate *emergentă* — apare spontan în sisteme care au suficientă ordine și complexitate. Bănuiesc că ființa care este acum Dumnezeul acestui univers a fost o inteligență imaterială, care a apărut prin fluctuații aleatorii, într-un univers anterior lipsit de biologic. Cred că ființa aceasta, trăind în izolare, a căutat să se asigure că următorul univers va abunda în forme de viață independente, capabile să se reproducă. Pare improbabil că biologicul ar fi putut începe de la sine în *orice* univers generat aleatoriu; însă ne putem aștepta, în mod rezonabil, ca un continuum spațio-temporal localizat, suficient de complex pentru a dezvolta conștiință, să apară accidental după numai câteva miliarde de ani de fluctuații cuantice, mai ales în universuri diferite de acesta în care cele cinci forțe fundamentale au puteri relative mai puțin divergente.

Făcu o pauză scurtă după care continuă:

— Ipoteza că un savant a creat universul nostru actual ar explica străvechea enigmă filosofică a motivului pentru care acest univers este într-adevăr comprehensibil pentru mințile luminate; de ce abstracții forhilnore și omenești, ca matematica, metodele inductive și estetica, sunt aplicabile realității. Universul nostru este inteligibil din punct de vedere științific, *pentru că* a fost creat de o inteligență enorm de avansată care a folosit instrumentele științei.

Era amețitor să te gândești că inteligența putea să apară mai ușor decât viața însăși — totuși, noi încă nu aveam o definiție corectă a inteligenței; de fiecare dată când un calculator părea să reușească duplicarea ei, oamenii spuneau pur și simplu că nu asta se înțelegea prin acest termen.

— Dumnezeu privit ca un savant, am spus analizând ideea. Ei bine, bănuiesc că orice tehnologie îndeajuns de avansată nu poate fi deosebită de magie.

— Original, rosti Hollus. Ar trebui să scrii asta.

— Nu cred că pentru mine este original. Dar ceea ce propui tu nu-i decât atât — o propunere. Ea nu dovedește existența Dumnezeului tău.

Hollus își legănă torsul în sus și în jos.

— Și ce fel de dovezi te-ar convinge?

M-am gândit o vreme, apoi am strâns din umeri:

— Un pistol fumegând, am răspuns.

Ochii lui Hollus se îndepărtară la distanță maximă.

— Ce anume?

— Genul meu favorit de ficțiune îl reprezintă romanele polițiste cu crime și...

— Sunt uluit că oamenilor le face plăcere să citească despre omoruri, observă Hollus.

— Nu, nu, am scuturat din cap. Ai înțeles greșit. Nu ne face plăcere să citim despre omoruri, ci despre aplicarea justiției, despre un criminal care, indiferent cât ar fi iscusit, este descoperit și crima sa este dovedită. Iar dovada cea mai bună într-un caz real de crimă este cea de a-l găsi pe suspect ținând în mână pistolul fumegând — de fapt, ținând arma cu care a fost comisă crima.

— Aha, făcu Hollus.

— Un pistol fumegând este o dovadă incontestabilă. Iar asta-i ceea ce doresc eu: dovezi incontestabile.

— Pentru Big Bang nu există nici o dovadă incontestabilă, zise Hollus. Și nici pentru evoluție. Cu toate acestea, pe ele le accepți. De ce aplici alte standarde întrebării dacă există sau nu un Creator?

Nu aveam răspuns la așa ceva.

— Tot ce știu, am spus, este că pentru a fi convins am nevoie de dovezi copleșitoare.

— Cred că ți s-au oferit deja dovezi copleșitoare.

Mi-am atins capul, simțind doar pielea scalpului acolo unde fusese părul.

Hollus avea dreptate: acceptăm evoluția fără să avem dovezi absolute. Fără îndoială, pare limpede că din lupi se trag câinii. Strămoșii noștri i-au domesticit, eliminând prin selecție ferocitatea, selectând caracterul prietenos, schimbând finalmente *Canis lupus pallipes,* din era glaciară, în *Canis familiaris*, javra modernă cu cele 300 de rase ale sale.

Câinii și lupii nu se mai pot reproduce prin împerecherea dintre specii sau, dacă totuși o fac, puii rezultați sunt sterili; ei sunt practic specii diferite. Dacă așa s-au întâmplat în mod real lucrurile — dacă, prin selecție, Akela s-a transformat în Rover —, atunci a fost demonstrat unul dintre principiile de bază ale evoluției: specii noi pot fi create din cele vechi.

Noi însă nu putem *dovedi* evoluția câinelui. Iar în miile de ani scurse de când creștem câini, producând atât de multe rase, tot n-am izbutit să creăm o specie canină nouă: un chihuahua se poate împerechea cu un dog danez, iar un pitbull poate sări pe un pudel și din ambele împreunări pot rezulta pui fertili. Indiferent cât de mult am încerca să le accentuăm diferențele, ei rămân *Canis familiaris*. Și noi nu am creat niciodată o specie nouă de pisică, șoarece sau elefant, de grâu, nucă de cocos sau cactus. Faptul că selecția naturală poate produce schimbări la o specie nu este contrazis de nimeni, nici chiar de cel mai îndârjit creaționist. Dar că poate transforma o specie în alta — asta nu s-a observat niciodată.

În Galeria de paleontologie a vertebratelor din MRO există o dioramă lungă, plină cu schelete de cai, începând cu *Hyracotherium* din eocen, apoi *Mesohippus* din oligocen,

Merychippus și *Pliohippus* din pliocen, *Equus shoshonensis* din pleistocen și în cele din urmă *Equus caballus* din prezent, reprezentat printr-un cal de curse și un ponei Shetland.

Privind-o, pare într-adevăr că evoluția are loc: numărul de degete de la picioare se reduce de la *Hyracotherium*, care avea patru degete la picioarele din față și trei la cele din spate, până ce rămâne unul singur, sub formă de copită; dinții cresc tot mai lungi, aparent o adaptare la hrănirea cu ierburi tari; animalele (cu excepția poneilor) devin tot mai mari. Trec permanent pe lângă exponatele acestea; fac parte din fundalul vieții mele. Rareori mă gândesc la ele, deși de foarte multe ori le-am comentat, atunci când am condus VIP-uri prin galeria respectivă.

O specie care dă naștere următoarei într-o succesiune nesfârșită de mutații, de adaptări la condiții ce se schimbă întruna.

Accept asta fără comentarii.

Accept asta fiindcă teoria lui Darwin este logică.

Atunci de ce nu accept și teoria lui Hollus?

Ipotezele extraordinare cer dovezi extraordinare. Asta fusese deviza lui Carl Sagan când era atacat de fanaticii OZN-urilor.

Dar, Carl, ia ghici! Extratereștrii sunt aici: în Toronto, în Los Angeles, în Burundi, în Pakistan, în China... Dovezile se impun de la sine. Ei sunt aici.

Și ce-i cu Dumnezeul lui Hollus? Care-i dovada pentru un proiectant inteligent? Se părea că forhilnorii și wreedii au avut mai multe dovezi concrete în această privință decât am avut eu pentru evoluție — schela pe care-mi construisem viața și cariera.

Dar... dar...

Ipoteze extraordinare... Cu certitudine ele *trebuie* supuse unui standard mai ridicat. Cu certitudine, dovezile trebuie să fie monumentale, incontestabile.

Bineînțeles că așa trebuie să fie.

Bineînțeles.

10

Susan m-a însoțit în luna octombrie a anului trecut, când am mers la spitalul St. Michael, pentru a mă întâlni cu oncologul Katarina Kohl.

Fusese o experiență terifiantă pentru amândoi.

Mai întâi, doctorul Kohl a efectuat o examinare bronhoscopică. Mi-a introdus în gură un tub cu videocaptor la capăt, pe care l-a coborât în ramificațiile căilor respiratorii ale fiecărui plămân, cu speranța de a ajunge la tumoare și de a colecta o mostră. La tumoare nu se putea însă ajunge. De aceea a făcut o biopsie, introducându-mi un ac fin prin peretele toracelui, direct în tumoare, ghidându-se după radiografii. Deși celulele pe care le tușisem odată cu sputa nu lăsau nici o îndoială că aveam cancer, prelevarea aceea avea totuși să confirme diagnosticul.

Dacă însă tumoarea era izolată, și noi știam unde se afla, ar fi putut să fie îndepărtată chirurgical; dar, înainte de a-mi deschide toracele în acest scop, a mai fost necesară o analiză: o mediastinoscopie. Doctorul Kohl a făcut o incizie mică chiar deasupra sternului meu, tăind până la trahee. După aceea, a introdus un tub videocaptor prin incizie și l-a coborât prin exteriorul traheii, pentru a examina ganglionii limfatici de lângă fiecare plămân. Au fost recoltate și alte materiale pentru analize.

În cele din urmă, ne-a spus ce găsise.

Am fost distruși de cele aflate. Eu mi-am pierdut răsufla[illegible] și, cu toate că stăteam pe scaun atunci când Kohl ne arătase rezultatele analizelor, am crezut că sunt pe punctul de a-mi pierde echilibrul. Cancerul se extinsese la ganglionii limfatici; operația chirurgicală ar fi fost inutilă.

Kohl mi-a acordat mie și lui Susan câteva momente să ne revenim. Oncologul văzuse spectacolul acela de o sută de ori, de o mie de ori, cadavre vii holbându-se la ea cu oroarea întipărită pe fețe, cu spaima în ochi, dorindu-și ca ea să spună că fusese doar o glumă, că fusese o greșeală, că echipamentul nu funcționase cum trebuie, că mai existau speranțe.

Dar ea nu a spus nimic din toate astea.

O programare ce trebuia să aibă loc peste două ore fusese anulată, așa că o procedură CAT era posibilă chiar în ziua aceea.

N-am întrebat motivul pentru care persoana programată nu se mai prezentase. Poate că murise între timp. Toată secția de oncologie era plină de fantome. Am așteptat împreună cu Susan în tăcere. Ea a încercat să răsfoiască revistele vechi de pe măsuțe; eu am continuat să privesc în gol, cu gândurile alergându-mi, învolburându-se.

Cunoșteam procedurile CAT (Tomografie Axială Computerizată), deoarece participasem la multe. Din când în când, unul sau altul dintre spitalele din Toronto ne îngăduia să scanăm câte o fosilă interesantă, atunci când tomograful nu era folosit în scopuri medicale. Este o modalitate eficientă de a examina specimenele care sunt prea fragile pentru a fi extrase din matricea în care sunt încastrate; de asemenea, este un mod excelent de a vedea structurile interne. Obținusem niște scanări minunate pe cranii de *Lambeosaurus* și ouă de *Eucentrosaurus*. Știam totul despre procedură — însă

nu fusese niciodată aplicată pe mine. Palmele îmi transpirau. Aveam permanent senzația de vomă, deși nici una dintre analize n-ar fi trebuit să-mi creeze o astfel de senzație. Eram speriat — mai speriat decât fusesem vreodată în viață. O singură dată mai fusesem aproape la fel de agitat, în perioada când așteptasem cu Susan un răspuns privind acordul de înfiere a lui Ricky. Stătusem lângă telefon și inimile ne-au tresărit de fiecare dată când țârâise. Dar atunci așteptasem o veste bună, pe când acum...

Tomografia computerizată nu e dureroasă, iar o doză redusă de radiații nu prea îmi mai putea agrava starea. M-am întins pe tăblia albă și tehnicianul a împins-o, introducându-mi corpul în tunelul de scanare, care arăta imagini ale extinderii cancerului meu pulmonar.

Extindere semnificativă...

Fusesem dintotdeauna un individ dispus să învețe, să acumuleze date noi, ca și Susan de altfel. În ziua aceea însă datele și cifrele soseau într-un vârtej amețitor, incoerente, complexe, prea multe pentru a fi asimilate, prea multe pentru a fi crezute. Kohl era detașată; ținuse prelegerile acelea de o mie de ori până atunci, era o profesoară plictisită și obosită de repetarea acelorași cuvinte.

Pentru noi însă, pentru toți aceia care stătuserăm pe aceleași scaune îmbrăcate în vinilin, cei care ne străduiam să asimilăm totul, să înțelegem, să pricepem — pentru noi era terifiant. Inima îmi bubuia și aveam o migrenă îngrozitoare; indiferent de câtă apă la temperatura adecvată mi-ar fi oferit specialista, setea nu-mi putea fi potolită. Mâinile mele — mâinile acelea care ciopliseră cu grijă, extrăgând oasele embrionilor de dinozauri din ouă sparte, mâinile care înlăturaseră poverile de calcar ce acopereau pene fosilizate, mâinile

care fuseseră mijlocul meu de trai, uneltele meseriei mele — tremurau ca frunzele în bătaia vântului.

Cancerul pulmonar, vorbea oncologul pe un ton egal, de parcă discuta despre caracteristicile celui mai recent automobil sport sau videorecorder, este una dintre formele cele mai letale de cancer, fiindcă de obicei nu este detectat din timp și până când este descoperit, de cele mai multe ori, s-a metastazat la ganglionii limfatici din trunchi și gât, la pleura care căptușește plămânii și cavitatea toracică, precum și la ficat, glande suprarenale și oase.

Doream ca ea să rămână pe tărâm abstract, să se limiteze la descrierea teoretică a bolii. Câteva comentarii generale, doar contextul.

Dar n-a fost așa. Nu. Ea a continuat; și-a făcut datoria. Totul era relevant pentru mine, pentru viitorul meu.

Da, în mod frecvent, cancerul pulmonar metastazează extins.

Iar cancerul meu exact așa făcuse.

Am pus întrebarea care-mi ardea buzele, întrebarea al cărei răspuns mă temeam să-l aud, întrebarea care era esențială, care definea totul — *totul* — în universul meu, începând din clipa aceea. Cât timp? Cât timp mai aveam?

În sfârșit, ființă umană și nu simplu robot, Kohl a evitat pentru o clipă să mă privească în ochi. Durata medie de supraviețuire după diagnosticare, a spus ea, este de nouă luni în absența oricărui tratament. Chimioterapia mi-ar mai fi putut câștiga niște timp, dar tipul de cancer pe care-l aveam eu se numea adenocarcinom — un cuvânt nou, o mână de silabe pe care aveam să le cunosc la fel de bine ca pe propriul meu nume; silabe care defineau persoana și soarta mea într-o măsură într-adevăr mai mare decât o făcuseră vreodată silabele ce

compuneau numele „Thomas David Jericho". Chiar și cu tratament, doar unul din opt bolnavi de adenocarcinom mai trăiesc până la cinci ani după diagnoză, iar majoritatea pleca — acela fusese cuvântul pe care-l folosise ea, „pleca", de parcă ne-am fi dus până la magazinul din colț să cumpărăm o pâine, de parcă hotărâserăm că ajungea pentru seara aceea, noi ne retragem, trebuie să ne trezim devreme mâine-dimineață — majoritatea pleca mult mai devreme.

Fusese ca o explozie, care zgâlțâise tot ceea ce eu și Susan cunoscuserăm vreodată.

Cronometrul pornise în ziua aceea de toamnă.

Numărătoarea inversă se declanșase.

Mai aveam doar un an, sau cam așa ceva, de viață.

11

Coboram cu Hollus în Rotonda Inferioară în fiecare seară, după ce muzeul se închidea pentru public. Drept recompensă pentru ceea ce-l lăsam eu să vadă, el continua să-mi prezinte recreări din diverse perioade din trecutul geologic de pe Beta Hydri III, iar eu am înregistrat totul pe video.

Poate că motivul era faptul că propria mea viață se apropia de sfârșit, dar după o vreme am început să-mi doresc să văd altceva. Hollus amintise de cele șase planete aparent abandonate de locuitorii lor. Voiam să le văd, să zăresc artefactele cele mai recente de pe acele planete extraterestre, ultimele lucruri construite de băștinași înainte de a dispărea.

Ceea ce mi-a arătat el a fost uluitor.

Mai întâi, Epsilon Indi Prime. Pe continentul ei sudic se afla o piață uriașă, închisă de ziduri. Zidurile erau clădite din blocuri gigantice de granit, tăiate grosolan, fiecare cu latura de peste 8 metri. Zona pe care o închideau, cu latura de aproape 500 de metri, era umplută cu sfărâmături: bucăți imense, ascuțite și neregulate de beton spart. Chiar dacă ai fi putut escalada zidurile, câmpul vast de dărâmături ar fi fost impresionant de sterp. Nici un animal sau vehicul nu l-ar fi putut traversa fără mari dificultăți și nimic n-ar fi putut crește vreodată acolo.

Apoi Tau Ceti II. În mijlocul unui peisaj sterp, locuitorii de multă vreme dispăruți construiseră un disc de piatră neagră compactă, cu diametrul de peste 2000 de metri și,

judecând după muchia lui, gros de peste 5 metri. Suprafața neagră absorbea căldura soarelui, făcând-o incredibil de fierbinte; pielea s-ar fi acoperit de bășici dacă ai fi încercat să calci pe ea, iar tălpile încălțărilor s-ar fi topit.

Suprafața lui Mu Cassiopeia A Prime nu dezvăluia nici o urmă a foștilor ei locuitori; după 2,4 milioane de ani de eroziuni, totul fusese îngropat. Hollus mi-a arătat însă un model generat pe calculator a ceea ce senzorii navei *Merelcas* descoperiseră sub straturile de sedimente: o câmpie vastă, acoperită de turle înalte, răsucite, de vârfuri ascuțite și alte forme zimțate, iar sub ele, o criptă sau sală, ascunsă de-a pururi ochilor. Planeta aceea avusese cândva un satelit natural foarte mare — proporțional vorbind, mult mai mare decât este Luna față de Pământ —, dar în locul lui exista acum un sistem spectaculos de inele. Hollus spunea că determinaseră că sistemul de inele avea vârsta tot de 2,4 milioane de ani — cu alte cuvinte, apăruse simultan cu dispariția cassiopeianilor.

I-am cerut să-mi arate și restul planetei. În mări existau arhipelaguri — insule înșirate ca perlele pe o ață —, iar conturul țărmului estic al celui mai mare continent se potrivea ca formă și mărime cu conturul țărmului vestic al următorului continent: semne sigure ale unei planete pe care acționase tectonica plăcilor.

— Și-au detonat propriul satelit, am rostit, surprins eu însumi de intuiția mea. Doreau să pună capăt forțelor de maree care agitau nucleul planetei; doreau să oprească tectonica plăcilor.

— De ce? întrebă Hollus, intrigat de ideea mea.

— Ca să împiedice subducția criptei pe care o construiseră, am răspuns.

Deriva continentală duce la reciclarea rocilor scoarței: cele vechi sunt împinse în jos, în manta, iar altele noi se formează din magma care erupe din fosele de pe fundul oceanelor.

— Noi am presupus că scopul criptei fusese de a stoca reziduurile nucleare, spuse Hollus. Subducția ar fi de fapt modul cel mai bun de a scăpa de ele.

Am încuviințat din cap. Monumentele pe care mi le arătase, de aici, de pe Tau Ceti II și de pe Epsilon Indi Prime, aminteau într-adevăr de proiecte pe care le văzusem sugerate pe Terra pentru stocarea reziduurilor nucleare: peisaje artificiale atât de sinistre, încât nimeni nu avea să sape vreodată acolo.

— Ați găsit vreo inscripție sau mesaj asociate reziduurilor nucleare? am întrebat.

Toate planurile pentru siturile pământene de reziduuri implicau folosirea de simboluri care să indice genul de materiale periculoase care fuseseră stocate, astfel încât viitorii locuitori ai zonei să înțeleagă ce fusese îngropat. Pictogramele propuse variau de la chipuri omenești cu expresii de dezgust pe chip sau bolnavi, indicând că zona era toxică, până la diagrame ce întrebuințau numere atomice, precizând astfel elementele ce fuseseră îngropate.

— Nu, zise Hollus. Nimic de felul acesta. Cel puțin nu în siturile cele mai recente, care datau chiar de dinaintea dispariției raselor.

— Presupun că rasele acelea ar fi dorit ca siturile să rămână neatinse milioane de ani, atât de mult încât era posibil ca inteligențele care le-ar fi putut descoperi ulterior să nu fie nici măcar din aceeași specie cu cele care îngropaseră reziduurile sub aceste zone de avertisment. Una este să încerci să comunici membrilor propriei tale specii ideea de boală sau de otravă — oamenii asociază închiderea ochilor, salivarea

abundentă și inflamarea limbii cu otrăvirea —, dar s-ar putea să fie mult mai dificil să încerci să transcenzi frontierele dintre specii, mai ales dacă nu știi nimic despre specia care te va succeda.

— Nu privești imaginea de ansamblu, spuse Hollus. Majoritatea reziduurilor nucleare au o durată de înjumătățire sub o sută de mii de ani. Până la apariția unei noi specii inteligente, nu ar mai rămâne practic nimic periculos.

— Totuși, m-am încruntat eu, seamănă foarte bine cu niște depozite de reziduuri nucleare. Și, poate, dacă locuitorii planetelor au plecat în altă parte, ei au considerat că se cuvenea să-și îngroape gunoaiele înainte de plecare.

Hollus nu părea convins.

— De ce ar fi dorit atunci cassiopeianii să oprească subducția? După cum am spus, acesta este modul cel mai bun de a scăpa de reziduurile nucleare — chiar mai bun decât propulsarea în spațiul cosmic. Dacă nava cosmică pe care o folosești explodează, poți contamina mai bine de jumătate din propria ta planetă, în vreme ce dacă reziduurile nucleare sunt afundate în manta, ele dispar pentru totdeauna. De fapt, propria mea rasă așa a procedat cu reziduurile nucleare.

— Bun atunci, poate că ei au îngropat altceva sub peisajele-avertisment, am insistat. Ceva atât de periculos, încât au dorit să se asigure că nu va fi dezgropat niciodată, pentru a nu-i putea urmări vreodată. Poate că, de pildă, cassiopeianii s-au temut că prin ducerea criptei în subducție, zidurile ei s-ar fi topit și ar fi putut evada ceea ce întemnițaseră ei acolo — poate un *monstru*. După care, toate rasele astea, deși îngropaseră lucrul de care se temeau, și-au părăsit planetele, îndepărtându-se pe cât puteau de ceea ce lăsau în urmă.

* * *

— Mă gândeam să nu mă duc duminică la biserică, îmi spuse Susan prin octombrie, anul trecut, la scurt timp după prima noastră vizită la doctorul Kohl.

Stăteam în sufragerie, eu pe canapea și ea pe fotoliu. Încuviințasem din cap.

— De obicei te duci.

— Știu, dar... mă rog, după tot ce s-a întâmplat. Cu...

— Voi fi bine, spusesem.

— Ești sigur?

Am încuviințat din nou.

— Te duci în fiecare duminică la biserică. Asta n-ar trebui să se schimbe. Doctorul Kohl a zis că trebuie să încercăm să ne continuăm viețile cât mai normal cu putință.

Nu eram sigur ce voi face cu timpul meu liber, dar aveam să găsesc destule de făcut. La un moment dat trebuia să-l sun și pe fratele meu, Bill, care locuia în Vancouver, să-l anunț ce se întâmpla. Vancouver era însă cu trei ore în urmă față de Toronto și Bill se întorcea târziu de la muncă. Dacă telefonam seara mai devreme, potrivit fusului lor orar, aveam să vorbesc cu noua lui soție, Marilyn — iar ea îmi împuia capul cu cât vorbea. Nu eram pregătit pentru așa ceva. Totuși, Bill și copiii lui din căsătoria anterioară erau singurele mele rude; părinții noștri muriseră cu doi ani în urmă.

Susan se gândea; își țuguiase buzele. Ochii ei căprui se întâlniseră pentru o clipă cu ai mei, după care se uită la podea.

— Dacă vrei, poți... poți să vii cu mine.

Am expirat cu putere. Problema religiei fusese dintotdeauna un punct sensibil între noi. Susan mersese toată viața, cu regularitate, la biserică. Când s-a măritat cu mine, a știut că nu aveam același obicei. Îmi petreceam diminețile de

duminică navigând pe Internet și uitându-mă la televizor la emisiunea de interviuri *This Week with Sam Donaldson and Cokie Roberts*. Încă de când începuserăm să ieșim împreună, o anunțasem clar că nu m-aș fi simțit în largul meu să merg la biserică. Îi explicasem că ar fi fost un gest prea ipocrit, o insultă la adresa celor care credeau cu adevărat.

Acum însă, simțea în mod clar că lucrurile se schimbaseră. Poate că se aștepta ca eu să doresc să mă rog, să doresc să mă împac cu Creatorul meu.

— Poate, am răspuns, dar sunt sigur că amândoi știam că n-avea să se întâmple.

O nenorocire nu vine niciodată singură.

Tratamentul cancerului îmi răpea, desigur, o groază de timp, iar acum vizitele lui Hollus îmi ocupau aproape tot timpul rămas. Eu aveam însă și alte responsabilități. Pusesem la punct expoziția extraordinară a fosilelor din situl Burgess Shale și, deși inaugurarea ei avusese loc cu câteva luni în urmă, aveam în continuare o sumedenie de activități administrative legate de ea.

Charles Walcott de la Muzeul Smithsonian descoperise fosilele din situl Burgess Shale în anul 1909, în trecătoarea Burgess din Munții Stâncoși, provincia Columbia Britanică; el săpase acolo până în 1917. Începând cu anul 1975, vreme de două decenii, Desmond Collins de la MRO începuse o serie nouă și foarte fructuoasă de săpături la Burgess Shale, descoperind alte câmpuri și recoltând mii de specimene noi. În anul 1981, UNESCO declarase trecătoarea Burgess cel de-al optzeci și șaselea sit din patrimoniul mondial, în aceeași clasă cu piramidele Egiptului și Marele Canion.

Fosilele datează de la mijlocul perioadei cambriene, acum 520 de milioane de ani. Argila, care reprezintă o alunecare de mâl din șelful laurentian, care a îngropat rapid toate formele de viață de pe platforma mării, este atât de fină, încât a conservat până și amprentele unor părți moi ale corpurilor. Aici există o diversitate uriașă de urme de forme de viață, inclusiv multe tipuri complexe despre care unii paleontologi, chiar Jonesy al nostru, susțin că nu se încadrează în nici un grup modern. Ele au apărut, au trăit pentru o perioadă scurtă de timp, apoi au dispărut, ca și cum Natura ar fi încercat tot felul de schițe diferite de corpuri, pentru a vedea care dintre ele este cel mai bun.

De ce a apărut această „explozie cambriană" a diversității? Viața exista deja pe Pământ de 3,5 miliarde de ani dar, în tot acel timp, cunoscuse forme foarte simple. Ce anume cauzase apariția bruscă a unui grad atât de ridicat de complexitate și varietate?

Davidson și Cameron de la CalTech, ca și Peterson de la UCLA, susținuseră că motivul simplității dinaintea exploziei cambriene era cât se poate de simplu: până atunci, celulele fertilizate fuseseră drastic limitate în privința numărului posibil de divizări; cam zece divizări părea să fie maximumul posibil. Iar zece divizări duc la numai 1.024 de celule, producând creaturi destul de mici și destul de nesofisticate.

Bariera aceea de zece divizări fusese distrusă însă la începutul cambrianului de dezvoltarea unui tip nou de celulă, care poate fi încă văzută în unele organisme vii; celulele acelea se puteau diviza de mult mai multe ori și au fost folosite la definirea structurii morfologice — forma fundamentală a corpului — pentru o mulțime de organisme noi. (Deși Pământul avea vârsta de patru miliarde de ani când se întâmplase asta,

același salt evolutiv — distrugerea limitei de zece divizări — se petrecuse și pe planeta natală a lui Hollus, pe când aceasta avea vârsta de numai două miliarde de ani; în momentul acela, viața de acolo a încetat, de asemenea, să-și mai irosească inutil eforturile, începând să evolueze în adevăratul sens al cuvântului.)

Situl Burgess Shale de pe Pământ conține strămoșul nostru direct, *Pikaia*, primul animal cu notocordă, din care s-a dezvoltat ulterior coloana vertebrală. Cu toate acestea, cam toate fosilele de animale de acolo sunt în mod clar nevertebrate, astfel că expoziția unor asemenea fosile ar fi trebuit probabil să fie organizată de custodele pentru nevertebrate din MRO, Caleb Jones.

Însă Jonesy urma să iasă la pensie peste câteva luni — nimeni nu remarcase deocamdată, cel puțin față de mine, faptul că MRO avea să-și piardă aproape simultan cei mai vechi doi paleontologi —, iar eu eram persoana care avea relația directă cu cei din Smithsonian, unde ajunseseră fosilele lui Walcott din Burgess, înainte ca țara mea să aplice legi prin care să-și protejeze vestigiile. Ajutasem, de asemenea, la organizarea unei serii de conferințe publice menite să completeze expoziția; cele mai multe aveau să fie susținute de personalul nostru (inclusiv de Jonesy), dar în același timp aranjasem ca Stephen Jay Gould, a cărui carte *Wonderful Life* vorbește despre fosilele din Burgess Shale, să vină de la Harvard pentru o prelegere. Expoziția se dovedise o afacere extrem de bănoasă pentru MRO; spectacole de felul acesta ne aduceau întotdeauna multă publicitate gratuită și astfel atrăgeam vizitatori.

Fusesem incitat în privința expoziției din clipa în care o propusesem și devenisem și mai nerăbdător după ce fusese

aprobată, iar Muzeul Smithsonian acceptase invitația unei prezentări comune a fosilelor noastre.

Dar acum...

Acum, cu cancerul...

Acum era doar un factor iritant, un inconvenient.

Încă o problemă de rezolvat.

Încă o solicitare pentru timpul meu prea scurt.

Cel mai greu a fost să-i spunem lui Ricky.

Dacă aș fi fost ca tatăl meu — dacă m-aș fi mulțumit cu o diplomă de facultate și un program de muncă regulat de opt ore —, lucrurile s-ar fi desfășurat altfel. Probabil că aș fi avut primul copil la scurt timp după ce aș fi împlinit douăzeci de ani — și astfel, până aș fi ajuns la vârsta mea actuală, copilul acela ar fi avut vreo treizeci de ani și poate că ar fi avut copii la rândul lui.

Dar eu nu eram tata.

Îmi luasem diploma în 1968, când aveam douăzeci și doi de ani.

Și masteratul în 1970, când aveam douăzeci și patru de ani.

Și doctoratul la douăzeci și opt de ani.

Și apoi o bursă post-doctorat la Berkeley.

Și alta la Universitatea Calgary.

Și deja împlinisem treizeci și patru de ani.

Și câștigam firimituri.

Și, într-un fel, nu cunoscusem pe nimeni.

Și lucram până târziu în muzeu, seară după seară.

Și după aceea, înainte de a-mi da seama, împlinisem patruzeci de ani, eram neînsurat și fără copii.

Pe Susan Kowalski am cunoscut-o la centrul pentru studenți al Universității Toronto; amândoi fusesem în clubul de teatru. Nu prea eram eu actor, însă mă fascinau proiectoarele și spoturile din sălile de spectacole; bănuiesc că acesta este unul dintre motivele pentru care îmi place muzeologia. Susan juca în piese, deși, privind retrospectiv, cred că nu era prea talentată. Mie însă mi se păruse întotdeauna fabuloasă, dar mențiunile cele mai bune pe care le primise vreodată în ziarul studențesc *Varsity* se referiseră la „competența" ei în rolul doicii din *Romeo și Julieta* și la „interpretarea adecvată" a Iocastei în *Oedip*. Oricum, ieșiserăm o vreme împreună, dar eu plecasem în SUA pentru post-doctorat; Susan înțelesese că trebuia să plec ca să-mi continui studiile, fiindcă visul meu depindea de ele.

De-a lungul anilor mă gândisem cu drag la ea, totuși nu-mi închipuisem niciodată că o voi revedea. Mă întorsesem în Toronto și, având mintea mereu întoarsă către trecut și niciodată îndeajuns spre viitor, am decis în cele din urmă, după ce am trecut de patruzeci de ani, că aveam nevoie de unele sfaturi financiare pentru a putea cândva să ies la pensie, iar consilierul financiar căruia am ajuns să mă adresez s-a nimerit să fie tocmai Susan. Numele ei devenise DeSantis, ca urmare a unei căsnicii scurte și eșuate, în urmă cu cincisprezece ani. Am reaprins vechea relație și peste un an ne-am căsătorit.

În ciuda faptului că ea avea pe atunci patruzeci și unu de ani și existau riscuri, am decis să avem un copil. Am încercat timp de cinci ani. În acest interval, Susan a rămas o dată însărcinată, dar a pierdut sarcina.

În cele din urmă, am decis să înfiem un copil. Procedura a durat la rândul ei doi ani, însă am avut în sfârșit un fiu. Richard Blaine Jericho avea acum șase ani.

El nu se va muta la casa lui înaintea morții tatălui său.

Nu avea să-și termine nici măcar școala primară.

Susan l-a așezat pe sofa și eu am îngenuncheat lângă el.

— Ce faci, voinice? am spus și i-am prins mânuța.

— Bine, tati.

S-a foit nițel și nu m-a privit în ochi. Poate că bănuia că urma o mustruluială.

Am tăcut câteva clipe. Mă gândisem mult la ce să spun, dar cuvintele pe care le pregătisem păreau deodată complet inadecvate.

— Tu cum te simți, bine? l-am întrebat.

— Bine.

M-am uitat la Susan.

— Ei bine, am continuat, tati nu se simte prea grozav.

Ricky m-a privit.

— De fapt, am rostit fără grabă, tati este destul de bolnav.

Am tăcut, lăsându-l să priceapă vorbele acelea.

Noi nu-i ascunsesem adevărul lui Ricky niciodată, în nici o privință. El știa că era înfiat. Îi spusesem dintotdeauna că Moș Crăciun nu era decât un mit. Iar când întrebase de unde vin copiii, îi explicasem și asta. Acum însă regretam că nu abordasem altă cale — să nu-i fi spus mereu adevărul crud.

Desigur, ar fi înțeles în scurt timp. Ar fi văzut transformările: m-ar fi văzut pierzându-mi părul, slăbind sau, poate, sculându-mă în toiul nopții și vomitând...

Putea chiar să mă audă plângând, atunci când credeam că sunt singur.

— Cât de bolnav? a întrebat Ricky.

— Foarte bolnav, am răspuns.

M-a privit din nou. Am încuviințat în tăcere; nu era o glumă.

— De ce? a întrebat Ricky.

Eu și Susan am schimbat câte o privire. Era aceeași întrebare pe care o pusesem și eu.

— Nu știu, am răspuns.

— De la ceva ce ai mâncat?

Am dat din cap că nu.

— Ai fost rău?

Era o întrebare neașteptată. M-am gândit la ea câteva momente.

— Nu, am spus. Nu cred.

Am rămas toți tăcuți o vreme. În cele din urmă, Ricky a întrebat încetișor:

— Doar n-o să mori, nu-i așa, tati?

Intenționasem să-i spun adevărul nefardat. Intenționasem să fiu cinstit cu el. Dar când a sosit momentul respectiv, am fost silit să-i dau mai multe speranțe decât îmi dăduse mie doctorul Kohl.

— Poate, am spus.

Doar „poate".

— Dar..., vocea lui Ricky abia se auzi. Dar eu nu vreau să mori.

I-am strâns mâna.

— Nici eu nu vreau să mor, însă... însă este ca atunci când mami și cu mine îți cerem să faci curat în camera ta. Uneori trebuie să facem lucruri pe care nu dorim să le facem.

— O să fiu cuminte, a spus el. O să fiu întotdeauna cuminte, dacă tu nu mori.

Mi se rupea inima. Negocierea. Una dintre etape.

— Eu nu am nici o putere în privința asta, am spus. Aș dori să am, totuși nu am.

Clipea des; în curând aveau să urmeze lacrimile.

— Te iubesc, tati.

— Și eu te iubesc.

— Ce... ce-o facem eu și mami?

— Nu-ți face griji, voinice. Tot aici o să locuiți. N-o să aveți grija banilor. Există o asigurare serioasă.

Ricky m-a privit, evident neînțelegând.

— Să nu mori, tati, a rostit el. Te rog, să nu mori.

L-am tras mai aproape și Susan ne-a îmbrățișat pe amândoi.

12

În aceeași măsură în care cancerul mă speria ca victimă, mă fascina ca biolog.

Proto-oncogene — genele normale care dețin potențialul declanșării cancerului — există în toate mamiferele și păsările. Ba chiar *toate* proto-oncogenele identificate deocamdată sunt prezente atât la mamifere, cât și la păsări. Păsările au evoluat din dinozauri, care au evoluat din tecodonți, care au evoluat din diapsidele primitive, care au evoluat din cotilosaurieni, primele reptile adevărate. Similar, mamiferele au evoluat din terapside, care au evoluat din pelicosaurieni, care au evoluat din sinapsidele primitive, care au evoluat, de asemenea, din cotilosaurieni. Deoarece cotilosaurienii, strămoșul comun, datează tocmai din pennsylvanian, cu aproape 300 de milioane de ani în urmă, genele comune trebuie să fi existat cel puțin de pe atunci (și, într-adevăr, am găsit fosile de oase canceroase care confirmă existența cancerului încă din jurasic).

Dintr-un anumit punct de vedere, nu este surprinzător că aceste gene *sunt* comune: proto-oncogenele sunt asociate controlului divizării celulare sau creșterii organelor și bănuiesc că, în cele din urmă, vom descoperi că toate sunt comune tuturor vertebratelor și, posibil, tuturor animalelor.

Se pare că posibilitatea de a face cancer face parte din însăși țesătura vieții.

* * *

Hollus era curios în privința cladisticii: studiul felului în care trăsăturile comune implică strămoși comuni și instrumentul principal pentru studierea evoluției pe planeta lui. De aceea, mi s-a părut potrivit să-i arăt hadrozaurii noștri, poate cea mai celebră cladă, adică specie cu un strămoș comun.

Era într-o marți — ziua cea mai liniștită în MRO —, în preajma orei închiderii. Hollus dispăru, iar eu am străbătut muzeul până la Galeria dinozaurilor, ținând în buzunar proiectorul de holoforme. Galeria este formată din două coridoare lungi, unite la capăt; intrarea și ieșirea sunt una lângă alta. Am ieșit și am coborât. Nu mai era nimeni acolo; anunțurile privind apropierea orei de închidere, făcute prin sistemul de difuzoare, îi alungaseră pe vizitatori. La capătul acestui coridor se află sala hadrozaurilor, zugrăvită cu benzi orizontale roșii-brun și aurii, care reprezintă gresiile din terenurile sterile din Alberta. Sala are trei montaje murale excepționale. M-am oprit în fața celui din mijloc, un hadrozaur, pe care textul ce îl însoțea continua să-l denumească *Kritosaurus*, deși de mai bine de un deceniu știam că de fapt era probabil un *Gryposaurus*; poate că succesorul meu avea să găsească timpul și banii pentru a actualiza plăcuțele din galerie. Specimenul, care fusese colectat de Parks la prima ieșire pe teren a MRO-ului, în 1918, este superb, cu coastele încă în matrice și tendoanele de întărire din lungul cozii minunat osificate.

Hollus se materializă și am început să-i vorbesc despre felul în care corpurile hadrozaurilor erau practic imposibil de deosebit unul de celălalt și doar prezența sau absența crestelor craniene și formele crestei făceau posibilă identificarea diferitelor genuri. Pe când mă ambalasem în expunerea mea, în sală intră un băiat, de vreo doisprezece ani. Veni din partea

opusă celei pe unde intrasem eu, ieșind din diorama slab iluminată a mărilor cretacicului. Băiatul era alb, dar avea pliuri epicante la ochi și mandibula îi atârna, cu limba puțin ieșită din gură. Nu spuse nimic, ci rămase holbându-se la forhilnor.

— Sa... lut, rosti Hollus.

Băiatul surâse, aparent încântat să-l audă pe extraterestru vorbind.

— Salut, ni se adresă el pronunțând cuvântul cu multă grijă.

Gâfâind de zor, o femeie dădu colțul și pătrunse în sala hadrozaurilor. Scoase un țipăt ușor la vederea lui Hollus și se grăbi spre băiat, luându-i mânuța dolofană și moale.

— Eddie! exclamă ea. Te-am căutat peste tot. Se răsuci către noi: Îmi cer scuze dacă v-a deranjat.

— Nu... ne-a... deranjat, zise Hollus.

Din difuzoare se auzi:

— Doamnelor și domnilor, muzeul s-a închis. Toți vizitatorii sunt rugați să se îndrepte imediat spre ieșire...

Femeia îl trase pe Eddie, care se uită la noi peste umăr, până ce părăsi Galeria dinozaurilor.

Hollus se întoarse spre mine.

— Copilul acela nu semăna cu vreunul pe care l-am mai văzut.

— Are sindromul Down, am spus. Este o boală care încetinește dezvoltarea mintală și fizică.

— Ce anume o cauzează?

— Prezența unui cromozom douăzeci și unu suplimentar; toți cromozomii trebuie să fie în perechi, dar uneori apare un al treilea.

Ochii pediculari ai lui Hollus se mișcară.

— Și noi avem o boală similară, deși este aproape întotdeauna identificată la nivelul uterului. În cazul nostru, o

pereche de cromozomi se formează fără telomeri la un capăt; cele două benzi se unesc la capătul respectiv, făcând un cromozom de două ori mai lung decât în mod normal. Urmarea este pierderea completă a capacității lingvistice, multe dificultăți de percepere spațială și decesul timpuriu... Mă uluiește totuși capacitatea de rezistență a vieții. Este remarcabil faptul că un lucru atât de important ca un întreg cromozom suplimentar sau doi cromozomi care se contopesc în unul singur nu împiedică organismul să funcționeze.

Hollus continua să privească în direcția în care dispăruse copilul:

— În cazul băiatului acela, întrebă el, și viața lui va fi mai scurtă?

— Probabil. Sindromul Down are și această urmare.

— Trist, zise Hollus.

Am rămas tăcut o vreme. Într-un perete al sălii exista o nișă mică în care rula o diaporamă veche despre felul în care se formează și sunt excavate fosilele de dinozauri. Desigur, îi auzisem banda sonoră de un milion de ori. Se sfârși însă și, deoarece nimeni nu apăsă butonul cel mare și roșu pentru a o reporni, am rămas cu Hollus singuri, în liniștea galeriei, doar cu scheletele drept companie.

— Hollus, am rostit într-un târziu.

Forhilnorul se întoarse spre mine.

— Da?

— Cât... cât timp intenționezi să rămâi aici? Vreau să spun, cât timp vei mai avea nevoie de ajutorul meu?

— Îmi cer iertare, spuse Hollus. Am dat dovadă de nepolitețe. Dacă îți răpesc prea mult din timp, ajunge să o spui și voi dispărea.

— Nu, nu, nu! Nu-i vorba despre asta. Te rog să mă crezi că-mi face o plăcere deosebită. Dar...

Am răsuflat cu putere.

— Da? făcu extraterestrul.

— Trebuie să-ți spun ceva, am zis în cele din urmă.

— Da?

Am inspirat adânc și am expirat lent.

— Îți spun lucrul acesta fiindcă ai dreptul să-l știi, i-am spus, după care am făcut o nouă pauză întrebându-mă cum să continui. Știu că atunci când ai venit la muzeu, ai cerut doar să vezi un paleontolog — orice paleontolog. Nu m-ai căutat pe mine în mod special. Ba chiar te-ai fi putut duce la alt muzeu — Phil Currie de la Tyrrell sau Mike Brett-Surman de la Smithsonian ar fi fost încântați să fi apărut la ușa lor.

Am amuțit. Hollus mă privea răbdător.

— Scuză-mă, am zis. Ar fi trebuit să-ți spun asta mai de mult. Am inspirat din nou și am reținut aerul în plămâni cât de mult am putut. Hollus, eu mor.

Extraterestrul repetă cuvântul, de parcă, cumva, îi scăpase în studierea limbii.

— Mori?

— Am cancer în ultima fază. Mai am de trăit doar câteva luni.

Hollus tăcu două secunde. După aceea gura lui stângă pronunță „Îmi", dar o vreme nu se mai auzi nimic. Apoi vorbi:

— Într-un astfel de caz, este acceptabil să îmi exprim regretul?

Am aprobat din cap.

— Îmi... pare... rău, rostiră gurile lui. Altă tăcere de câteva clipe. Propria mea mamă a murit de cancer; este o boală groaznică.

În nici un caz nu-l puteam contrazice în privința asta.

— Știu că mai ai multe cercetări de făcut, i-am spus. Dacă dorești să lucrezi cu altcineva, voi înțelege.

— Nu, zise Hollus. Nu. Noi suntem o echipă.

Am simțit o gheară în piept.

— Mulțumesc.

Hollus mă mai privi o clipă, după care arătă hadrozaurii de pe perete, motivul pentru care coborâsem aici.

— Te rog, Tom, spuse el — era prima dată când îmi spunea pe numele mic. Să ne continuăm munca.

13

Ori de câte ori am întâlnit o nouă formă de viață pe Pământ, am încercat să-mi imaginez strămoșii ei; bănuiesc că este o deformare profesională. Același lucru s-a întâmplat când Hollus m-a prezentat în cele din urmă unui wreed; wreedii sunt, după toate aparențele, cam timizi, dar eu am cerut să văd unul ca răsplată pentru examinarea colecțiilor noastre.

Am folosit sala de conferințe de la etajul patru al Centrului custozilor; pentru a înregistra evenimentul, fuseseră instalate mai multe camere video. Am așezat proiectorul de holoforme pe masa lungă de mahon, în apropierea speaker-ului telefonului. Hollus cântă aproape de el în graiul lui și, brusc, în încăpere apăru un al doilea extraterestru.

Oamenii au evoluat cu siguranță din pești; brațele noastre au fost inițial aripioare pectorale (iar degetele noastre au fost oscioarele de susținere ce confereau rigiditate acelor aripioare), iar picioarele noastre și-au început existența ca aripioare pelviene.

Wreedii își începuseră evoluția aproape cu certitudine tot ca forme acvatice. Cel aflat în fața mea avea două picioare, dar patru brațe, egal distanțate în jurul părții superioare a unui trunchi de forma unei pere răsturnate. Însă cele patru brațe se dezvoltaseră poate nu doar din aripioarele pectorale, ci și din aripioare dorsale și ventrale asimetrice. Acele aripioare pectorale străvechi avuseseră poate patru elemente de rigidizare, fiindcă acum mâna stângă și cea dreaptă aveau

câte patru degete fiecare (două degete centrale și două degete mari opozabile, încadrându-le). Mâna din față — rezultată probabil din aripioara ventrală — avea nouă degete, iar mâna din spate, despre care bănuiam că rezulta dintr-o aripioară dorsală, avea șase degete.

Wreedul nu avea cap și, din câte îmi puteam da seama, nici ochi sau nas. O bandă neagră, strălucitoare îi înconjura partea de sus a torsului; nu aveam nici cea mai mică idee despre rostul ei. De asemenea, pe ambele părți laterale ale brațelor din față și din spate, existau zone cu pliuri complicate ale pielii; am bănuit că ar fi putut să fie urechile.

Epiderma wreedului era acoperită cu același material care evoluase pe Pământ la mulți păianjeni și insecte, la toate mamiferele, câteva păsări și chiar câteva reptile străvechi: părul. O blană roșie-cafenie de aproximativ un centimetru acoperea mai toată partea superioară a trunchiului și brațele până la coate; partea inferioară a trunchiului, antebrațele și picioarele erau spâne, cu o piele tăbăcită, albastră-cenușie.

Singurul obiect de vestimentație al wreedului era cingătoarea lată care-i cuprindea partea inferioară și mai îngustă a trunchiului; era susținută de șoldurile sale noduroase. Cordonul acela îmi reamintea de centura funcțională a lui Batman — avea până și aceeași culoare galben viu și abunda în ceea ce bănuiam că sunt buzunărașe pentru depozitare. Pe cataramă însă, în locul emblemei liliacului, era o roată roșie și strălucitoare.

— Thomas Jericho, rosti Hollus, acesta este T'kna.

— Salut, am rostit. Bun venit pe Pământ.

Ca și oamenii, wreedii foloseau un singur orificiu pentru a vorbi și a mânca; gura se afla într-o adâncitură din partea de sus a torsului. Pentru două secunde T'kna emise niște sunete ce semănau cu zornăitul unor pietricele în interiorul

unei mașini de spălat. După ce gura lui își încetă mișcările, urmă o tăcere scurtă, apoi un glas baritonal sintetizat răsună dinspre centura creaturii:

— Însuflețitul vorbește pentru neînsuflețit?

M-am uitat la Hollus, derutat de cuvintele wreedului.

— Însuflețitul pentru neînsuflețit? am repetat.

Forhilnorul își lovi ușor ochii.

— Își exprimă surprinderea că îl saluți pentru venirea pe planetă. Wreedii nu generalizează specia lor la planetă. Încearcă mai bine să-l saluți în numele omenirii.

— Aha! am încuviințat și am revenit la wreed. Ca om, îți urez bun venit.

Alte pietre zornăind, dublate de glasul sintetizat:

— Dacă n-ai fi fost om, tot mi-ai fi urat bun sosit?

— Ăăă...

— Răspunsul corect este „da", spuse Hollus.

— Da, am rostit.

Wreedul vorbi iarăși în graiul lui, iar computerul îi traduse cuvintele.

— Atunci sunt bun venit și încântat să fiu aici care este aici și aici care este acolo.

Hollus se legănă în sus și în jos.

— Aceasta este o referire la interfața realității virtuale. El este încântat să fie aici, dar, desigur, știe că de fapt este tot la bordul navei-mamă.

— Desigur, am repetat. Aproape că-mi era frică să mai spun ceva. Ai... ăăă... avut o călătorie bună spre Pământ?

— În ce sens folosești „bună"? întrebă vocea sintetizată.

L-am privit din nou pe Hollus.

— El știe că folosiți termenul *bun* pentru a exprima multe calități, printre care moral, plăcut și aristocratic.

— Aristocratic? m-am încruntat.

— „O persoană din lumea bună", zise Hollus. „Este de neam bun."

Ai naibii extratereștri, îmi cunoșteau limba mai bine decât mine! Mi-am îndreptat iarăși atenția spre wreed.

— Vreau să spun, ai avut o călătorie plăcută?

— Nu, zise el.

Hollus interveni din nou.

— Wreedii trăiesc numai vreo treizeci de ani tereștri. Din acest motiv, ei preferă să călătorească în stare de criogeneză, o formă de anabioză artificială.

— Aha, am spus. Deci n-a fost o călătorie rea — atât doar că n-a fost conștient de ea, așa-i?

— Exact, zise Hollus.

Am încercat să mă gândesc la ceva ce să spun. După atâta vreme petrecută alături de prietenul meu forhilnor, mă obișnuisem să port conversații fluente cu un extraterestru.

— Și, ăăă, cum îți place aici? Ce crezi despre Pământ?

— Apă multă, zise wreedul. Satelit mare, plăcut estetic. Aer prea umed, neplăcut, vâscos.

Ajunsesem în sfârșit pe un teren comun; eu cel puțin înțelegeam plângerea aceea deși, dacă aerul din Toronto i se părea înăbușitor acum, când era primăvară, atunci în august avea să-l aștepte o surpriză extrem de neplăcută.

— Te interesează fosilele, ca pe Hollus?

Zornăit de pietre, apoi:

— Totul fascinează.

Am tăcut o clipă, decizând dacă doream să pun întrebarea. Mi-am zis după aceea, de ce nu?

— Tu crezi în Dumnezeu? l-am întrebat.

— Tu crezi în nisip? întrebă wreedul. Crezi în electromagnetism?

— Asta înseamnă „da", rosti Hollus încercând să fie de ajutor. Adesea wreedii se exprimă prin întrebări retorice, dar ei nu au noțiunea sarcasmului, așa încât nu trebuie să te simți ofensat.

— Mai important este dacă Dumnezeu crede în mine, zise wreedul.

— Ce vrei să spui? m-am încruntat, simțind că începea să mă doară capul.

Și wreedul părea să aibă dificultăți în a-și găsi cuvintele potrivite; părțile gurii sale se mișcară, totuși dinspre ele nu se auzi nici un sunet. În cele din urmă, vorbi în graiul lui și translatorul spuse:

— Dumnezeu observă; fronturile de undă colapsează. Persoanele alese de Dumnezeu sunt cele a căror existență el/ea/neutru o validează prin observare.

Afirmația aceasta o puteam deslușI și fără ajutorul lui Hollus ca interpret. Fizica cuantică susținea că evenimentele nu au loc în realitatea concretă până nu sunt observate de o entitate dotată cu inteligență. Toate-s bune și frumoase, dar cum a apărut prima realitate concretă? Unii oameni au folosit premisele fizicii cuantice ca argument pentru existența unui observator dotat cu inteligență care a fost prezent de la începutul timpului.

— Aha, am rostit.

— Multe viitoruri posibile, zise T'kna agitându-și simultan toate degetele, de parcă ar fi dorit să sugereze abundența. Dintre toate care sunt posibile, el/ea/neutru alege unul pe care să-l observe.

Am înțeles și asta — dar m-a izbit puternic. Când calculatorul Deep Blue l-a învins pe Garry Kasparov la șah, a făcut-o văzând toate pozițiile posibile pe care le puteau avea piesele de șah nu doar la următoarea mutare, ci și la mutarea ulterioară, și la cea de după aceea și așa mai departe.

Dacă Dumnezeu există, el a văzut toate posibilele mutări viitoare ale tuturor pieselor cu care joacă el? A văzut că, în chiar clipa aceasta, aș putea să fac un pas în față, ori să tușesc, ori să mă scarpin, ori să spun ceva care ar putea distruge pe vecie relațiile dintre oameni și wreedi? A văzut el în același timp că o fetiță din China ar putea s-o cotească la dreapta sau la stânga, ori să-și lase capul pe spate pentru a privi Luna? A văzut el de asemenea un bătrân african care ar putea să-i ofere unui băiețel un sfat care-i va schimba viața acestuia pe vecie, ori să n-o facă, lăsându-l pe copil să deducă singur lucrurile?

Noi putem demonstra foarte ușor că Universul se divide într-adevăr, cel puțin pentru perioade infime, când analizează mai multe căi posibile: fotonii individuali interacționează cu propriile lor versiuni din universuri alternative și produc șabloane de interferență la trecerea lor simultană prin fante multiple. Acțiunea aceea a fotonilor era semnul gândirii lui Dumnezeu, reminiscențele spectrale ale analizelor sale asupra tuturor viitorurilor posibile? Oare Dumnezeu vedea cu adevărat toate acțiunile imaginabile ale tuturor formelor de viață dotate cu inteligență — șase miliarde de oameni, opt miliarde de forhilnori (așa cum îmi spusese Hollus la un moment dat), cincizeci și șapte de milioane de wreedi, plus probabil nenumărate alte ființe gânditoare din Univers — și calcula jocul, adevăratul *Joc al Vieții* prin toată panoplia de mutări posibile pentru fiecare jucător?

— Sugerezi, am întrebat, că Dumnezeu alege în fiecare clipă realitatea prezentă pe care dorește s-o observe și astfel clădește o istorie concretă, secvență temporală cu secvență temporală, cadru cu cadru?

— Așa trebuie să stea lucrurile, rosti vocea tradusă.

Am privit wreedul ciudat cu multe degete și forhilnorul masiv cu aspect de păianjen, stând lângă mine, o maimuță bipedă spână (în zilele acestea într-o măsură mult mai mare). M-am întrebat dacă Dumnezeu era mulțumit de felul în care se desfășura jocul lui.

— Și acum, rosti T'kna prin translator, reciprocitate interogativă.

Era rândul lui să pună o întrebare. Destul de corect.

— Ești invitatul meu, am spus.

Pielea circumvolută de pe ambele părți ale brațului din față undui în sus și în jos; am bănuit că acea „ridicare din urechi" era echivalentul wreed al lui „Poftim?".

— Am vrut să spun că poți să mă întrebi, am adăugat.

— La fel, inversat, zise wreedul.

— Vrea să spună..., începu Hollus.

— Vrea să mă întrebe dacă eu cred în Dumnezeu? am spus, înțelegând că-mi punea propria întrebare.

Am tăcut puțin, apoi am rostit:

— Convingerea mea este că dacă ar exista cu adevărat, Dumnezeu este cu totul indiferent față de ce se întâmplă cu oricare dintre noi.

— Greșești, zise T'kna. Ar trebui să-ți structurezi viața în jurul existenței lui Dumnezeu.

— Ăăă... și mai exact ce ar însemna asta?

— Dedicarea a jumătate din viața nedormită încercărilor de comunicare cu el/ea/neutru.

Hollus își îndoi cele patru picioare mai din față, înclinându-și torsul către mine.

— Poți să înțelegi de ce nu îi vedeți prea des pe wreedi, rosti el cu glas încet.

— Există și oameni care-și dedică tot cam atâta timp rugăciunilor, i-am spus, totuși eu nu sunt unul dintre ei.

— Nu este rugăciune, anunță translatorul. Noi nu dorim nimic material de la Dumnezeu, ci doar să vorbim cu el/ea/neutru. Și tu ar trebui să faci la fel; numai un nebun n-ar petrece un timp considerabil încercărilor de comunicare cu un Dumnezeu a cărui existență a fost dovedită.

Întâlnisem predicatori evangheliști — poate chiar mai frecvent decât un om obișnuit, deoarece conferințele mele publice despre evoluție își atrăseseră adesea oprobriul lor. Când eram mai tânăr, obișnuisem ocazional să mă contrazic cu ei, dar în prezent mă mulțumeam să zâmbesc politicos și să mă îndepărtez.

Hollus a răspuns însă în locul meu.

— Tom are cancer, zise el.

M-am simțit stingherit; mă așteptasem să fi păstrat confidențialitatea, dar ideea că problemele medicale reprezintă ceva intim poate să fie un alt concept strict uman.

— Tristețe, rosti T'kna și atinse catarama centurii pe care se afla desenul roții roșii.

— Foarte mulți oameni cucernici au murit într-un mod groaznic de cancer și de alte boli. Cum îți explici asta? Ce dracu', cum îți explici *existența* cancerului? Ce fel de divinitate ar fi creat o asemenea boală?

— Poate că n-a creat-o el/ea/neutru, rosti glasul baritonal al translatorului. Cancerul poate să fi apărut în mod spontan în una sau mai multe secvențe temporale posibile. Însă viitorul nu

se derulează secvențial și nici nu există un număr infinit de posibilități dintre care poate să aleagă Dumnezeu. Desfășurarea specifică a realității care includea cancerul, probabil nedorit, trebuie să fi conținut de asemenea ceva foarte dorit.

— De aceea el a trebuit să ia binele laolaltă cu răul? am întrebat.

— Posibil, zise T'kna.

— O asemenea divinitate nu-i prea grozavă, am comentat.

— Oamenii sunt unici prin felul în care cred în omnipotența și omniscienta divină, zise T'kna. Adevăratul Dumnezeu nu este o formă idealizată. El/ea/neutru este real și astfel, prin definiție, imperfect; doar o abstracție poate fi lipsită de erori. Și pentru că Dumnezeu *este* imperfect, vor exista suferințe.

Trebuia să recunosc că era o teorie interesantă. Wreedul mai emise niște zornăieli și, după câteva clipe, translatorul vorbi din nou:

— Forhilnorii au fost surprinși că noi dețineam o știință cosmologică sofisticată, însă noi știuserăm dintotdeauna despre crearea și distrugerea particulelor virtuale în ceea ce voi numiți vid. Tot așa cum ipoteza greșită a unui Dumnezeu perfect v-a limitat teologia, ipoteza greșită a unui vid perfect v-a limitat cosmologia, fiindcă a susține că un vid înseamnă inexistență și că inexistența respectivă este reală înseamnă a susține că există ceva care este inexistent. Nu există vid perfect și nu există Dumnezeu perfect. Iar suferința ta nu necesită mai multe explicații decât acea imperfecțiune inevitabilă.

— Dar imperfecțiunea explică doar de ce începe suferința, am rostit. Odată ce Dumnezeul tău devine conștient de suferința cuiva, dacă are într-adevăr puterea de a o stopa, atunci cu certitudine, ca ființă morală, el va trebui s-o facă.

— Dacă Dumnezeu este cu adevărat conștient de boala ta și n-a făcut nimic, zise glasul sintetizat al lui T'kna, atunci alte griji cer ca el/ea/neutru s-o lase să-și urmeze cursul.

Asta era prea mult pentru mine.

— Du-te naibii! m-am răstit. Eu vomit *sânge*. Am un băiat de șase ani care este speriat de moarte, un băiat care va trebui să crească fără tată. Am o soție care va fi văduvă înainte de începutul verii. Ce alte griji ar putea fi mai importante ca astea?

Wreedul păru agitat, flexându-și picioarele ca și cum ar fi fost gata s-o rupă la fugă, poate o reacție instinctivă înaintea unei amenințări. Desigur însă, în realitate, el nu se găsea aici, ci în siguranță, la bordul navei-mamă. După un moment se calmă.

— Dorești răspuns direct? întrebă T'kna.

Am expirat zgomotos, încercând să mă liniștesc; uitasem de camerele video și mă simțeam destul de stânjenit. Cred că nu eram făcut pentru a fi ambasadorul Terrei. L-am privit pe Hollus. Ochii pediculari i se opriseră din legănat; îl mai văzusem procedând așa și în alte situații când era surprins — izbucnirea mea îl neliniștise și pe el.

— Îmi cer scuze, am spus.

Am inspirat adânc și am expirat lent.

— Da, am aprobat ușor din cap, doresc un răspuns onest.

Wreedul se roti cu 180 de grade, astfel că ajunse cu spatele la mine; atunci i-am văzut pentru prima dată mâna dorsală. Ulterior am aflat că dacă un wreed stătea cu spatele la tine, se pregătea să spună ceva direct și sincer. Centura lui galbenă avea o cataramă identică pe spate și el o atinse.

— Aceasta, îmi zise, simbolizează religia mea. O galaxie de sânge — o galaxie de viață.

Făcu o pauză scurtă, după care urmă:

— Dacă Dumnezeu nu a creat în mod direct cancerul, atunci este injust să-l acuzi pe el/ea/neutru pentru existența acestuia. Iar dacă el/ea/neutru l-a creat, atunci el/ea/neutru a făcut-o fiindcă este *necesar*. Moartea ta poate să nu slujească nici unui scop pentru tine ori pentru familia ta. Dar dacă slujește unui scop din planul Creatorului, atunci ar trebui să fii recunoscător că, indiferent ce dureri ai putea simți, faci parte din ceva ce are un înțeles.

— Nu mă simt recunoscător, am zis. Mă simt blestemat.

Wreedul făcu ceva neașteptat. Se roti din nou și întinse mâna lui cu nouă degete. Pielea m-a furnicat când câmpurile de forță ce alcătuiau brațul avatarului mi-au atins mâna. Cele nouă degete au strâns cu blândețe.

— Întrucât cancerul tău este incurabil, spuse glasul sintetizat, poate că ai găsi mai multă pace dacă ai crede în ceea ce cred eu, decât în ceea ce crezi tu.

N-am știut ce să răspund.

— Iar acum, continuă T'kna, trebuie să mă decuplez; este timpul să încerc iarăși să comunic cu Dumnezeu.

Wreedul tremură și dispăru.

Eu doar am tremurat.

14

O reconstituire...

De cealaltă parte a orașului, pe malul lacului Ontario, Cooter Falsey stătea în fotoliul capitonat dintr-o cameră murdară de motel, strângându-și genunchii la piept și scâncind încetișor.

— Nu așa trebuia să se-ntâmple, rostea el, iarăși și iarăși, aproape ca și cum ar fi fost o mantra, o rugăciune. Nu așa trebuia să se-ntâmple.

Falsey avea douăzeci și șase de ani, era subțirel, blond, tuns scurt și cu dinți care ar fi trebuit să primească un aparat dentar, dar pe care nu-l primiseră niciodată.

J.D. Ewell stătea pe pat, cu fața către Falsey. Era cu zece ani mai mare decât Cooter, avea o față trasă și păr negru, lung.

— Ascultă-mă, spuse el cu blândețe.

Apoi, cu mai multă energie:

— Ascultă-mă!

Falsey ridică privirea, cu ochii înroșiți.

— Așa, încuviință Ewell. Așa-i mai bine.

— E mort, zise Falsey. Așa a spus omul ăla de la radio: doctoru-a murit.

Ewell strânse din umeri.

— Ochi pentru ochi — nu știi cum este?

— N-am vrut niciodată s-omor pe cineva, spuse Falsey.

— Știu, însă doctorul ăla era-n slujba diavolului. Tu știi asta, Cooter. Domnul te va ierta.

Falsey căzu pe gânduri.

— Așa crezi?

— Bineînțeles, zise Ewell. Tu și cu mine ne vom ruga pentru iertarea Lui. Și El ne-o va da, știi bine că ne-o va da.

— Ce-o să pățim, dacă ne prind aici?

— Cooter, n-o să ne prindă nimeni. Nu-ți face griji în privința asta.

— Când putem pleca acasă? întrebă Falsey. Nu-mi place să fiu într-o țară străină. Și-așa a fost nasol să merg în Buffalo, dar cel puțin era-n State. Dac-o să ne prindă, cine știe ce ne vor face canadienii. S-ar putea să nu ne mai lase niciodată să ne-ntoarcem acasă.

Ewell se întrebă dacă era cazul să-i spună că cel puțin în Canada nu exista pedeapsa capitală, totuși decise să n-o facă. În loc de asta, rosti:

— Încă nu putem trece granița. Ai auzit buletinul de știri: și-au dat seama deja c-au fost aceleași persoane care s-au ocupat și de clinica din Buffalo. Mai bine să mai stăm pe-aici o vreme.

— Eu vreau acasă, zise Falsey.

— Ai încredere în mine, spuse Ewell. E mai bine să mai stăm un timp. Tăcu puțin, întrebându-se dacă era momentul să abordeze subiectul, apoi vorbi: În plus, mai avem de făcut ceva aici.

— Nu mai vreau s-omor pe nimeni. N-o s-o fac... n-o pot face, J.D. Nu pot.

— Știu, zise Ewell.

Se întinse și-l bătu ușor pe braț:

— Știu, dar îți promit că nu va trebui s-o faci.

— Nu poți să știi asta. Nu poți să fii sigur.

— Ba da, pot, îl asigură Falsey. De data asta nu va trebui să-ți faci griji despre uciderea cuiva, deoarece vom căuta ceva care-i deja mort.

— Pot spune că a fost o conversație care m-a zăpăcit *cu adevărat*, am rostit întorcându-mă spre Hollus, după ce wreedul dispăruse din sala de conferințe.

Pediculele lui Hollus se unduiră sinusoidal.

— Acum pricepi de ce îmi place atât de mult să stau de vorbă cu tine, Tom. Cel puțin pe tine te pot înțelege.

— Mi s-a părut că vocea lui T'kna era tradusă de un computer.

— Da, zise Hollus. Wreedii nu vorbesc într-o modalitate lineară, ci mai degrabă cuvintele sunt întrepătrunse într-un mod complex, care e total neintuitiv pentru noi. Computerul trebuie să aștepte până ce ei termină de vorbit și apoi să încerce să le descifreze înțelesul.

Am căzut pe gânduri.

— Este cumva similar cu rebusurile de cuvinte? Știi la ce mă refer — cele în care scriem „el unul", dar pe care le decodificăm ca însemnând cuvântul „el" este lângă cuvântul „unul" și de aceea totul se citește sub forma „el este lângă unul", ceea ce înseamnă „ei doi".

— Nu am întâlnit asemenea rebusuri, totuși, da, presupun că sunt vag similare, zise Hollus, însă cu gânduri mult mai complexe și cu relații mult mai complicate între cuvinte. Dependența contextuală este extrem de importantă pentru wreedi; cuvintele înseamnă lucruri complet diferite în funcție de poziția pe care o ocupă. De asemenea, ei au un limbaj plin de sinonime care par să însemne exact aceleași lucruri, dar

dintre care numai unul este cel potrivit la un moment dat. Am avut nevoie de ani de zile pentru a învăța să comunicăm verbal cu wreedii; doar câțiva forhilnori — iar eu nu mă număr printre ei — o pot face fără ajutorul unui computer. Trecând însă de simplele structuri sintactice, wreedii sunt altfel decât oamenii și forhilnorii. Fundamental, ei nu gândesc în același fel în care o facem noi.

— Ce anume este diferit? am întrebat.

— I-ai observat degetele?

— Da. Am numărat douăzeci și trei.

— Le-ai numărat, da, rosti forhilnorul. Asta am făcut și eu prima dată când am întâlnit un wreed. Dar un wreed nu ar fi trebuit să le numere. El ar fi știut pur și simplu că erau douăzeci și trei.

— La urma urmei sunt degetele *lui*, nu?

— Nu, nu, nu, altceva doream să subliniez. El nu ar fi trebuit să le numere, deoarece poate percepe dintr-o privire nivelul respectiv de putere a mulțimii. Este amuzant, însă probabil că eu am studiat mai multă psihologie umană decât tine — nu pentru că ar fi domeniul meu, dar...

Făcu o pauză și continuă:

— Acesta este alt concept non-wreed: ideea de a avea un domeniu specializat de activitate.

— Începi să fii la fel de neînțeles ca și T'kna, am clătinat din cap.

— Ai dreptate și îmi cer iertare. Dă-mi voie să reformulez. Eu am studiat *într-adevăr* psihologia umană — în măsura în care se poate face prin monitorizarea emisiunilor voastre radio și TV. Ai spus că ai numărat douăzeci și trei de degete la T'kna și fără îndoială că ai făcut-o. Ai rostit în minte: unu, doi, trei etc. etc., până la douăzeci și trei. Și dacă

ești ca mine, probabil că ai mai numărat încă o dată, ca să te asiguri că nu ai greșit prima dată.

Am aprobat fără să scot un cuvânt; exact așa și făcusem.

— Ei bine, dacă ți-aș fi arătat un obiect — o piatră, să zicem —, nu ar fi trebuit să o numeri. I-ai fi perceput direct nivelul de putere a mulțimii: ai fi știut că este un singur obiect. Același lucru este valabil și pentru două obiecte. Te-ai fi uitat la cele două pietre și dintr-o singură privire, fără nici un fel de procesare mintală, ai fi perceput că sunt două. Același lucru îl poți face cu trei, patru sau cinci obiecte, dacă ești un om obișnuit. Abia când te confrunți cu șase sau mai multe obiecte începi să le numeri cu adevărat.

— De unde știi asta?

— Am văzut o emisiune cu subiectul acesta pe Discovery Channel.

— Perfect, dar cum a fost determinată inițial chestia asta?

— Prin teste, pentru a vedea cât de repede pot oamenii să numere obiecte. Dacă ți se arată unul, două, trei, patru sau cinci obiecte, poți să răspunzi la întrebarea „Câte obiecte sunt?" în aproximativ același interval de timp. De la șase obiecte în sus este necesar un timp mai lung pentru răspuns, iar timpul respectiv crește cu incrementuri egale pentru fiecare obiect care este adăugat.

— Habar n-am avut de asta, am recunoscut.

— Cât trăiești, înveți, zise Hollus. Membrii speciei mele pot de obicei să perceapă nivelul de putere a mulțimii până la șase — cu puțin mai mult față de voi. Dar wreedii ne întrec pe toți; wreedul obișnuit poate percepe nivelul de putere a mulțimii până la patruzeci și șase, iar unii indivizi îl pot percepe până la șaizeci și nouă.

— Serios? Și ce se întâmplă când sunt mai multe obiecte? Trebuie să le numere pe toate, începând de la obiectul numărul unu?

— Nu. Wreedii *nu pot* număra. Literalmente, ei nu știu cum să o facă. Fie percep nivelul de putere a mulțimii, fie nu. Ei au cuvinte separate pentru numeralele de la unu la patruzeci și șase, apoi au doar un termen care înseamnă „multe".

— Ai spus totuși că unii dintre ei pot să perceapă și numere mai mari.

— Da, însă nu pot articula totalul; literalmente, nu dețin vocabularul respectiv. Wreedii care pot să perceapă niveluri mai mari de putere a mulțimii au în mod evident un avantaj. Un astfel de wreed se poate oferi să schimbe cincizeci și două de animale domesticite pentru șaizeci și opt de animale domesticite, iar celălalt wreed, mai puțin dotat, știind doar că ambele sunt cantități mari nu va putea să evalueze corectitudinea tranzacției. Preoții wreedi dețin aproape întotdeauna o capacitate peste normal în această privință.

— De ce crezi că n-au dezvoltat niciodată număratul?

— Creierele noastre dețin doar acele capacități pe care le-a oferit evoluția. Pentru strămoșii tăi și ai mei era un avantaj practic, orientat spre supraviețuire, să știe să determine cantități mai mari decât cinci sau șase; dacă șapte membri furioși din specia ta îți blochează drumul la stânga, iar opt pe cel la dreapta, șansele tale de a scăpa, deși mici, sunt ceva mai bune dacă pornești spre stânga. Dacă în tribul tău există zece membri, incluzându-te pe tine, iar sarcina ta este să culegi fructe pentru cină, atunci este recomandabil să te întorci cu zece fructe, altfel te vei alege cu un dușman. A aduce numai nouă fructe înseamnă că va trebui să renunți tu însuți la porția ta pentru a îi împăca pe ceilalți și rezultă că ai irosit

efort fără nici un beneficiu personal. Wreedii nu formează însă niciodată grupuri permanente din peste douăzeci de indivizi — un număr pe care ei îl pot percepe ca un tot. Iar dacă în stânga ta există patruzeci și nouă de inamici, iar în dreapta sunt cincizeci, diferența este lipsită de însemnătate; oricum ești pierdut.

Hollus tăcu câteva secunde, după care spuse:

— Ca să folosesc o metaforă omenească, ai putea zice că natura a dat wreedilor o „mână proastă" sau, de fapt, *patru* mâini proaste. Tu ai zece degete, iar zece este un număr extraordinar. Este adecvat pentru matematică, deoarece este par și poate fi divizat în jumătăți, cincimi și zecimi; reprezintă de asemenea suma primelor patru numere întregi: unu plus doi plus trei plus patru fac zece. Noi, forhilnorii, ne descurcăm de asemenea bine. Numărăm tropăind din picioare și avem șase — din nou un număr par, care sugerează jumătăți, treimi și șesimi. Șase este suma primelor trei numere întregi: unu plus doi plus trei fac șase. Și reprezintă o bază în mintea noastră pentru matematică. Wreedii însă au douăzeci și trei de degete, iar douăzeci și trei este un număr prim; nu se divide decât cu unu și douăzeci și trei, un divizor prea mare pentru majoritatea aplicațiilor din lumea reală, și nu se poate exprima ca sumă a unei serii de numere întregi consecutive. Douăzeci și unu și douăzeci și opt sunt sumele primelor șase, respectiv primelor șapte numere întregi; douăzeci și trei nu are o semnificație similară. Cu dispunerea degetelor pe care o au, wreedii nu au dezvoltat niciodată număratul sau genul nostru de matematică.

— Fascinant, am rostit.

— Așa este, a fost de acord Hollus. Mai mult încă: probabil că ai observat ochiul lui T'kna.

Am fost luat prin surprindere.

— Să fiu sincer, nu. Nu mi s-a părut că ar avea ochi.

— Are exact unul — banda neagră și umedă din jurul părții superioare a trunchiului. Este un singur ochi, care percepe un cerc complet de 360 de grade. O structură fascinantă: retina wreedilor se compune din straturi fotoreceptoare suprapuse, care alternează rapid, într-o succesiune amețitoare, între transparență și opacitate. Straturile acestea au laolaltă o grosime de peste un centimetru, oferind imagini precise la toate distanțele focale, în mod simultan.

— Ochii au evoluat de zeci de ori în istoria Pământului, am spus eu. Insectele, cefalopodele, stridiile, vertebratele și multe altele și-au dezvoltat ochii independent unele de celelalte, dar n-am auzit niciodată de o asemenea dispunere.

— Nici noi, până nu i-am întâlnit pe wreedi. Structura ochiului lor are, de asemenea, un impact asupra felului în care gândesc. Pentru a mai rămâne pe tărâmul matematicii, să examinăm modelul de bază al tuturor calculatoarelor digitale, indiferent dacă aparțin oamenilor sau forhilnorilor. Potrivit unui documentar pe care l-am vizionat pe PBS, voi numiți acest model „mașina Turing".

Mașina Turing este o panglică de hârtie de lungime infinită, împărțită în pătrate, la care se adaugă un cap pentru scriere/ștergere, care se poate deplasa la stânga ori la dreapta, sau poate rămâne nemișcat, și poate fie să scrie un simbol într-un pătrat, fie să șteargă simbolul deja existent acolo. Prin programarea mișcărilor și acțiunilor capului pentru scriere/ștergere, orice problemă de computer putea fi rezolvată. Am dat din cap spre Hollus ca să continue.

— Ochiul wreed vede o panoramă completă, de jur împrejur, și nu necesită focalizare, întrucât toate obiectele sunt

percepute tot timpul cu claritate egală. Voi, oamenii, și noi, forhilnorii, folosim cuvintele *concentrat* și *focalizat* pentru a descrie atât polarizarea atenției cuiva, cât și actul gândirii; te concentrezi asupra unui subiect, te focalizezi asupra unei probleme. Wreedii nu fac așa ceva; ei percep lumea în mod holist, deoarece sunt incapabili fiziologic să se focalizeze asupra unui singur lucru. Sigur că da, ei pot atribui priorități în mod intuitiv: prădătorul aflat în apropiere este mult mai important decât firul de iarbă din depărtare. Dar mașina Turing se bazează pe un tip de gândire care le este străin: capul de scriere este locul unde e concentrată toată atenția, este focarul operațiunii. Wreedii nu au dezvoltat niciodată calculatoare digitale. Ei au însă calculatoare analoge și sunt experți în modelarea empirică a fenomenelor și în înțelegerea factorilor ce le produc — totuși nu pot produce un model matematic. Cu alte cuvinte, ei pot prezice fără să explice — logica lor este intuitivă, nu deductivă.

— Uluitor, am rostit. Fusesem înclinat să cred că matematica ar fi unul dintre aspectele comune ale tuturor formelor de viață inteligente.

— Aceasta fusese și presupunerea noastră. Și, desigur, wreedii au avut unele dezavantaje din cauza lipsei matematicii. Nu au inventat radioul — și de aceea, în ciuda eforturilor voastre de ascultare, prin proiectele SETI, a undelor de pe Delta Pavonis, nu i-ați detectat niciodată. Rasa mea a avut o surpriză monumentală când a descoperit o civilizație tehnologică la sosirea acolo a primei noastre nave spațiale.

— Poate că de fapt wreedii nu sunt inteligenți, am sugerat eu.

— Ba da, sunt. Construiesc orașe superbe din mâlul care acoperă aproape toată planeta lor. Sistematizarea urbană este

pentru ei o formă de artă, fiindcă văd întreaga metropolă ca pe o unică entitate coerentă. Din multe puncte de vedere sunt mult mai inteligenți decât noi. Mă rog, poate că exagerez; haide să zicem că ei sunt inteligenți în *alt mod*. Apropierea cea mai mare de un teren comun cu ei este folosirea esteticii de către noi pentru evaluarea teoriilor științifice. Tu și cu mine suntem de acord că teoria cea mai frumoasă este probabil cea corectă; noi căutăm eleganță în felul în care acționează natura. Wreedii împărtășesc această opinie, dar pentru ei înțelegerea frumosului este instinctivă și le îngăduie să discearnă care dintre mai multe teorii este corectă, fără să le testeze matematic. De asemenea, simțul frumosului pare să aibă la ei o legătură cu motivul pentru care sunt atât de pricepuți în chestiuni care pe noi ne derutează.

— Cum ar fi?

— Cum ar fi etica și morala. În societatea wreedă nu există crime și ei par capabili să rezolve cu ușurință cele mai controversate dileme morale.

— Dă-mi un exemplu. Ce opinii au în chestiunile morale?

— Una dintre cele mai simple, răspunse Hollus, este că onoarea nu trebuie apărată.

— Mulți oameni n-ar fi de acord în această privință.

— Bănuiesc că este vorba despre cei care nu sunt împăcați cu sine.

M-am gândit la afirmația lui, apoi am strâns din umeri. Poate că avea dreptate.

— Ce altceva?

— O să procedăm altfel. Prezintă-mi un exemplu de dilemă morală și eu voi încerca să îți spun cum ar rezolva-o un wreed.

M-am scărpinat în cap nedumerit.

— Bine, în regulă... ia să vedem, ce spui despre asta? Fratele meu Bill s-a însurat recent pentru a doua oară. Noua lui soție, Marilyn, mi se pare destul de frumușică...

— Wreedii ar spune că nu ar trebui să încerci să te împerechezi cu soția fratelui tău.

Am izbucnit în râs.

— Ah, știu asta. Întrebarea era însă alta. Cred că Marilyn este frumușică, dar, vezi tu, este destul de plinuță — ba chiar dolofană. Și nu face deloc exerciții fizice, iar Bill o bate la cap să se ducă la sala de gimnastică. Marilyn vrea ca el să n-o mai sâcâie și spune că ar trebui s-o accepte așa cum este. Iar Bill spune că: „Dacă *eu* aș accepta ca tu să nu faci gimnastică, atunci *tu* ar trebui să accepți ca eu să doresc să te schimb — fiindcă dorința de a-i schimba pe oameni este o parte fundamentală a caracterului *meu.*" Ai înțeles? Și, desigur, Bill susține că observațiile și comentariile lui sunt altruiste, motivate exclusiv de grija reală pentru sănătatea lui Marilyn.

Am făcut o pauză. Toată chestia îmi dădea dureri de cap ori de câte ori mă gândeam la ea; întotdeauna sfârșeam dorind să spun: „Coordonează-te, Norman!" M-am uitat la Hollus.

— Cine are dreptate?

— Nici unul, replică prompt forhilnorul.

— Nici unul? am repetat.

— Exact. Asta este o problemă simplă din punctul de vedere al wreedilor. Deoarece ei nu au matematică, nu tratează niciodată problemele morale ca pe un joc de sumă zero în care cineva trebuie să câștige și altcineva să piardă. Dumnezeu, ar spune wreedii, vrea ca noi să îi iubim pe alții așa cum sunt ei *și* în același timp să ne străduim să îi ajutăm să-și atingă potențialul lor maxim — ambele se pot petrece simultan. De

altfel, un crez fundamental wreed este că scopul fiecăruia în viață este de a-i ajuta *pe alții* să devină mai buni. Fratele tău nu ar trebui să își expună verbal nemulțumirea față de greutatea soției lui, dar, până ce va atinge idealul acela de tăcere, soția lui ar trebui să îi ignore comentariile. Wreedii spun că una dintre marile căi spre pacea interioară este de a învăța să ignori. Însă, dacă te afli într-o relație și partenerul tău a ajuns dependent de tine, ești obligat să te îngrijești de propria sănătate, purtând centuri de siguranță în vehicule, hrănindu-te bine, efectuând exerciții fizice și așa mai departe — aceasta este obligația morală a lui Marilyn față de Bill.

M-am încruntat, reflectând.

— Da, bănuiesc că este logic.

Oricum nu mă puteam gândi la nici o cale prin care să comunic soluția, fie lui Bill, fie lui Marilyn.

— Să luăm atunci ceva mai controversat. Ai văzut articolul acela din ziar despre explozia clinicii de avorturi.

— Wreedii ar spune că violența nu reprezintă o soluție.

— Sunt de acord. Există însă multe persoane non-violente în ambele tabere ale problemei avorturilor.

— Care sunt aceste tabere? întrebă Hollus.

— Ele se autodenumesc „pro-viață" și „pro-opțiune". Prima consideră că fiecare făt are dreptul să ajungă la dezvoltarea completă. A doua consideră că femeile ar trebui să aibă dreptul de a-și controla procesele de reproducere. Cine are dreptate?

Ochii pediculari ai lui Hollus se mișcară cu viteză neobișnuită.

— Și de data aceasta răspunsul este: nici unii.

Făcu o pauză și continuă:

— Sper că nu jignesc, deoarece nu am avut nici o clipă dorința de a-ți critica rasa. Mă uimește totuși că aveți atât cabinete de tatuaj, cât și clinici de avorturi. Cele dintâi — afaceri dedicate modificării permanente a aspectului unei persoane — implică faptul că oamenii pot prezice ce își vor dori peste decenii. Celelalte — facilități pentru stoparea sarcinilor — implică faptul că oamenii se răzgândesc frecvent în interiorul unor secvențe temporale de doar câteva luni.

— Trebuie precizat că multe sarcini sunt nedorite. Oamenii fac sex de plăcere; o fac chiar și dacă nu doresc să conceapă copii.

— Nu aveți metode de contracepție? Dacă nu aveți, sunt sigur că Lablok poate să creeze unele pentru voi.

— Nu, nu, nu-i vorba despre asta. Avem multe metode contraceptive.

— Sunt eficiente? se interesă Hollus.

— Da.

— Sunt dureroase?

— Dureroase? Nu.

— Wreedii ar spune că avorturile nu ar trebui atunci să reprezinte o problemă morală, deoarece simplele precauții ar anula necesitatea de a mai fi puse în discuție, cu excepția unor cazuri mai puțin obișnuite. Dacă o femeie poate să opteze cu ușurință să nu rămână însărcinată, atunci cu certitudine aceasta este exercitarea corectă a dreptului la opțiune. Dacă puteți evita o problemă morală dificilă, așa cum este momentul începerii unei vieți, de ce nu procedați pur și simplu ca atare?

— Există totuși cazuri de viol și incest.

— Incest?

— Împerecherea cu un membru al propriei tale familii.

— Aha. Dar cu siguranță acestea sunt cazuri excepționale și probabil că lecția morală cea mai bună pe care rasa mea a învățat-o pe durata asocierii noastre cu wreedii este că principiile generale nu ar trebui să se bazeze pe cazuri excepționale. Înțelegerea respectivă ne-a simplificat enorm sistemul juridic.

— Bun și atunci *cum* procedați în cazurile excepționale? Ce ați face voi în cazul unui viol care duce la sarcină?

— În mod evident, femeia nu a avut nici o posibilitate de a-și exercita în mod concret dreptul la reproducere prin intermediul contracepției. De aceea, este limpede că ar trebui să i se permită să își recapete controlul propriei ei structuri biologice, pe cât de mult o dorește. În asemenea cazuri, avortul este evident o opțiune acceptabilă; în alte cazuri, metoda contracepției este clar drumul preferabil.

— Există însă oameni care consideră imoral controlul artificial asupra nașterii.

Ochii lui Hollus se priviră unul pe celălalt pentru o clipă, apoi își reluară oscilațiile normale.

— Se pare că voi, oamenii, vă străduiți din răsputeri să creați probleme de moralitate. Contracepția nu are nimic imoral. Tăcu câteva clipe. Acestea sunt totuși exemple simple de gândire wreedă. Când pătrundem în chestiunile mai complexe, mă tem că răspunsurile lor nu prea mai au sens pentru noi; par limbă păsărească — aparent, creierele noastre nu fac conexiunile necesare pentru a le înțelege spusele. Departamentele de filosofie din universitățile forhilnore nu aveau cine știe ce statut înainte de a îi întâlni pe wreedi; actualmente, ele sunt extrem de ocupate, străduindu-se să descifreze gândirea complexă wreedă.

Am reflectat la tot ce spusese.

— Având așadar mințile orientate către etică și deslușirea frumuseții fundamentale, wreedii au decis că Dumnezeu există într-adevăr?

Hollus își flexă cele șase picioare simultan din genunchii superiori și inferiori.

— Da.

Nu sunt un tip excesiv de arogant. Nu insist ca oamenii să mi se adreseze cu „doctor Jericho" și încerc să-mi păstrez opiniile pentru mine. Cu toate acestea, am simțit mereu că am o imagine corectă asupra lumii, că stăpânesc corect realitatea.

Iar lumea mea, chiar înainte de a fi lovit de cancer, nu includea o divinitate.

Dar acum întâlnisem nu una, ci două forme de viață extraterestră diferite, două ființe diferite din lumi mult mai avansate decât a mea. Și amândouă aceste creaturi avansate considerau că Universul fusese creat, credeau că el arăta dovezi clare de proiectare inteligentă. De ce mă surprindea atât de mult lucrul acesta? De ce crezusem că asemenea idei ar fi... *străine* oricărei ființe avansate?

Din cele mai vechi timpuri, secretul filosofilor fusese următorul: *noi* știm că Dumnezeu nu există sau, cel puțin, dacă el există, este complet indiferent față de problemele noastre personale, dar nu putem lăsa gloata să afle asta. Teama de Dumnezeu, amenințarea pedepsei divine și promisiunea răsplății divine îi țin la locul lor pe cei prea simpli pentru a răspunde singuri întrebărilor morale.

Totuși, într-o rasă avansată, cu știință de carte și cu dorințele materiale împlinite prin puterea tehnologiei, cu siguranță că *toți* sunt filosofi — toți cunosc străvechiul adevăr atât de bine păzit pe vremuri, toți știu că Dumnezeu nu-i decât un

mit, o simplă poveste, așa că putem renunța la prefăcătorie, lipsindu-ne de religie.

Bineînțeles, este posibil să te bucuri de tradițiile unei religii — de ceremoniile asociate ei și de legăturile cu trecutul — fără să crezi în Dumnezeu. La urma urmei, așa cum a sesizat unul dintre amicii mei din neamul lui David, evreii supraviețuitori ai celui de-al Doilea Război Mondial ar trebui să fie acum ori atei, ori să nu-i mai dea nici o atenție.

Dar realitatea este că milioane de evrei cred — în mod real — în Dumnezeu; ba chiar iudaismul sionist secular decădea, în vreme ce se impunea ritul oficial. Și există milioane de creștini care cred în Sfânta Treime, sau așa cum glumea uneori unul dintre prietenii mei catolici: Babacu', Puștiu' și Stafia. Și există milioane de musulmani care îmbrățișează Coranul ca fiind cuvântul revelat al Domnului.

Într-adevăr, chiar aici, în zorii secolului care l-a urmat pe cel în care am descoperit ADN-ul, fizica cuantică și fisiunea nucleară și în care am inventat calculatoarele, navele cosmice și laserele, nouăzeci și șase la sută din populația lumii continua să creadă cu adevărat într-o ființă supremă — iar procentajul acela creștea, nu scădea.

Mă întreb atunci din nou, de ce eram atât de surprins că Hollus credea în Dumnezeu? Că un extraterestru dintr-o civilizație cu un secol sau două mai avansată decât a mea nu se lepădase de ultimele vestigii ale supranaturalului? Chiar dacă el n-ar fi avut o mare teorie unificată pentru a-și legitima credințele, de ce ar fi trebuit să fie atât de bizar faptul că nu era ateu?

Atunci când mă confruntasem cu creaționiștii care se amăgeau în mod evident, nu mă întrebasem niciodată dacă eu aveam sau nu dreptate. Nu-mi pusesem niciodată la

îndoială convingerile când mă înfruntasem cu fundamentaliștii. Acum însă mă întâlnisem cu creaturi venite de pe alte stele și faptul că ele au putut veni la mine, în vreme ce eu nu aveam cum să le vizitez, anunța în mod mai mult decât evident care dintre noi era superior din punct de vedere intelectual.

Iar extratereștrii aceștia credeau ceva ce eu nu crezusem nici în copilărie.

Ei credeau că Universul fusese creat de un designer inteligent.

15

— Există două motive pentru care un pacient și-ar putea dori chimioterapia, ne spusese Katarina Kohl mie și lui Susan la scurt timp după ce-mi pusese diagnosticul. Primul este speranța eliminării cancerului.

Se uită la mine, apoi la Susan și iarăși la mine.

— Vă voi spune însă adevărul: probabilitatea de a elimina cancerul tău este redusă, Tom. Cancerul pulmonar se vindecă rareori.

— Atunci nu vreau chimioterapie, am răspuns imediat. Nu vreau să-mi petrec în suferință restul vieții.

Doctorul Kohl își țuguiase buzele.

— Evident, tu vei lua decizia asta, rostise ea și după aceea înclinase din cap către Susan. Amândoi o veți lua. Există totuși multe păreri greșite despre chimioterapie. Tratamentul poate să fie de asemenea un paliativ, iar acesta este al doilea motiv pentru care ți l-ai putea dori.

Buzele mele formaseră cuvântul *paliativ*. Doctorul Kohl aprobase din cap.

— Este foarte posibil ca în lunile următoare să ai dureri mari, Tom. Chimioterapia poate reduce severitatea lor prin micșorarea dimensiunii tumorilor.

— Tu ce ai face în locul meu? întrebasem.

Kohl ridică ușor din umeri.

— Dacă am fi în Statele Unite, dacă n-ai avea asigurare și ar trebui să plătești pentru tratamentul cu chimioterapie,

poate că ai dori să renunți la el și să suporți durerile — deși, firește, indiferent cum ar sta lucrurile, ți-aș prescrie analgezice pentru a te ajuta în privința asta. Când mă ocup de celule canceroase pulmonare mari, prefer să folosesc derivați de platină și aceștia sunt destul de scumpi. Dar fiindcă Asigurările de Sănătate Ontario vor plăti costul integral al tratamentului, te-aș sfătui să-l urmezi. Vom folosi un derivat de platină în combinație cu vinblastină, etoposid sau mitomicin C. Medicamentele pe bază de platină vor trebui administrate în spital, însă ele merg cel mai bine la cancerul pulmonar.

— Și efectele secundare? o întrebasem.

— Pot să apară grețuri. Este posibil să pierzi o parte din păr sau chiar tot.

— Vreau să continui să lucrez atâta timp cât voi putea, îi spusesem.

— Chimioterapia te poate ajuta. Nu-ți va prelungi viața în mod considerabil, dar o poate face mai productivă.

Acum Ricky era toată ziua la școală și Susan avea slujba ei. Dacă aș fi continuat să lucrez, chiar și numai alte câteva luni, ar fi fost mult mai bine decât să fiu nevoit să stau în casă, necesitând asistență permanentă.

— Nu luați decizia pe loc, ne spusese doctorul Kohl. Gândiți-vă bine.

Ne dădu niște pliante ca să le citim.

Hollus credea în Dumnezeu.

T'kna credea în Dumnezeu.

Iar eu?

— Poate că sunt eu obsedat de cuvântul *Dumnezeu*, i-am spus lui Hollus după ce am revenit în biroul meu. În tot cazul, dacă vrei să susții că o forță exterioară a intervenit în

evoluția de pe Terra, nu pot afirma că greșești. La urma urmei, tu însuți mi-ai spus că în această parte din galaxie au existat extratereștri inteligenți acum trei miliarde de ani.

— Rasa de pe Eta Cassiopeia A III, așa este.

— Cei care și-au detonat satelitul natural?

— Nu, aceea era rasa de pe Mu Cassiopeia A Prime, la 5,5 ani-lumină de Eta Cassiopeia.

— Perfect. Ființele de pe Eta Cassiopeia — să le spunem etani — aveau o civilizație tehnologică cu trei miliarde de ani în urmă, pe vremea când viața abia începea pe planeta mea. Cu certitudine, etanii ar fi putut veni aici pe atunci.

— Omiți o perioadă foarte îndelungată de timp, rosti Hollus, fiindcă ai spus că viața a existat aici de minimum opt sute de milioane de ani, dacă nu chiar de un miliard de ani, anterior celor trei miliarde de ani amintiți.

— Da, de acord, totuși...

— Și, desigur, propriul meu soare, Beta Hydri, nici măcar nu se formase pe atunci. Așa cum ți-am spus mai de mult, el are vârsta de numai 2,6 miliarde de ani, așa că nimeni din Eta Cassiopeia nu l-ar fi putut vizita vreodată.

— Bine, atunci poate că n-au fost etanii — însă ființe de pe o altă stea ar fi putut să vină aici sau să meargă la planeta ta, ori la cea a wreedilor. Toate acțiunile pe care le atribui lui Dumnezeu puteau să fie opera unor extratereștri avansați.

— Argumentația ta prezintă două puncte slabe, spuse Hollus politicos. Mai întâi, chiar dacă te dispensezi de nevoia unei divinități în evenimentele recente — evenimentele din ultimele câteva miliarde de ani și cele de după apariția altor observatori conștienți în acest Univers —, nu ai făcut nimic ca să te lipsești de nevoia unui proiectant, care a stabilit puterea relativă a celor cinci forțe fundamentale, care

a proiectat proprietatea termică, și nu numai, a apei și așa mai departe. Modul acesta de a proceda este contrar briciului lui Occam despre care vorbeai: tu crești, nu reduci, numărul de entități care v-au influențat existența — o divinitate inevitabilă care să creeze universul, apoi diverse ființe inferioare care au devenit ulterior interesate de controlul dezvoltării vieții. În al doilea rând, nu trebuie să uiți de sincronizarea extincțiilor în masă care au fost aparent orchestrate pentru a se petrece simultan pe cele trei planete ale noastre: cea mai veche a fost cu 440 de milioane de ani în urmă, iar cea mai recentă acum 65 de milioane de ani. Asta înseamnă un interval de 375 de milioane de ani — și totuși, așa cum am descoperit, durata de viață a unei rase inteligente măsurată din momentul dezvoltării comunicării pe calea undelor electromagnetice pare a nu fi mai lungă de două sute de ani până când fie că se autodistruge, fie că dispare.

Gândurile-mi alergau, erau în derivă.

— Bine, am rostit într-un târziu. Poate că parametrii fundamentali *au fost* ajustați pentru a crea un univers care să poată da naștere vieții.

— Aici nu încape nici o îndoială, spuse Hollus. Universul a fost clar creat pentru a fi biogenerator.

— Perfect. Dar dacă acceptăm asta, cu siguranță că simpla creare a vieții nu poate fi unicul scop. Trebuie să crezi că prezumtivul tău designer a dorit nu numai viață, ci viață *inteligentă*. Viața lipsită de inteligență nu este de fapt nimic altceva decât chimie complexă. Viața ajunge să fie cu adevărat interesantă abia când devine inteligentă.

— Ciudată afirmație din partea cuiva care studiază dinozaurii, observă Hollus.

— Nu tocmai. La urma urmei, dinozaurii au dispărut acum șaizeci și cinci de milioane de ani. Numai grație apariției inteligenței noi știm că au existat vreodată.

Am tăcut câteva clipe.

— Te apropii însă de ceea ce vreau să subliniez.

M-am oprit iarăși, căutând expresia potrivită.

— Tu gătești?

— Dacă gătesc? Te referi la pregătirea hranei din materii prime?

— Da.

— Nu.

— Ei bine, eu gătesc sau, cel puțin, obișnuiam s-o fac. Și există mâncăruri pe care pur și simplu nu le poți prepara dacă arunci în oală toate ingredientele de la început. Dacă vrei să obții ceva, trebuie să le adaugi pe parcurs.

Hollus se gândi puțin la spusele mele.

— Sugerezi așadar că nu există nici o modalitate prin care Creatorul să fi putut obține viață inteligentă fără intervenție directă? Multe persoane religioase ar obiecta față de această idee, deoarece intervențiile ocazionale implică un Dumnezeu care de obicei absentează din Univers.

— Nu sugerez nimic, am zis. Mă mulțumesc să analizez premisele inerente ale credințelor tale. Fii atent: dinozaurii au dominat Pământul pentru mai multă vreme decât au făcut-o mamiferele, totuși nu s-au apropiat vreodată, nici pe departe, de inteligența reală. Deși creierele lor au devenit treptat tot mai mari, până și cel mai inteligent dinozaur care a trăit vreodată — am ridicat craniul de *Troödon* de la Phil Currie, aflat acum pe un raft în spatele biroului meu — n-a fost mai inteligent decât cel mai stupid mamifer. De fapt, n-a existat nici o modalitate prin care ei ar fi putut deveni *vreodată* considerabil mai

inteligenți. Partea din creierul mamiferului unde se află inteligența nu există la reptile. Creaturile dominante de pe planeta ta până acum șaizeci și cinci de milioane de ani — pentapozii aceia — au fost de asemenea niște brute tâmpe și ai mai spus că o situație similară a existat pe Delta Pavonis.

— Da.

— Și că strămoșii tăi de pe atunci erau, ca și strămoșii mei și ai wreedilor, creaturi mici care trăiau la marginea ecosistemului.

— Așa este, încuviință Hollus.

— Dar strămoșii aceia *aveau* creiere capabile să dezvolte inteligență. Strămoșii mei erau crepusculari, erau activi în amurg. De aceea și-au dezvoltat ochi mari și cortex vizual sofisticat. Și, evident, capacitatea creierului de a procesa imaginile rezultante.

— Sugerezi că baza pentru inteligență poate să apară doar la animalele aflate la — care a fost expresia ta? — la marginea unui ecosistem? Animale silite să se hrănească noaptea?

— Poate. Iar dacă este așa, atunci inteligența se poate dezvolta doar dacă sunt eliminate animalele dominante și tâmpe.

— Bănuiesc că da, zise Hollus. Însă — aha, înțeleg. Vrei să spui că circumstanțele ce ar fi putut da naștere vieții, ba până și începuturile inteligenței, ar fi putut să fie codificate chiar în designul Universului, dar că nu există nici un mod de a aduce inteligența în prim-plan, de a o lăsa să înflorească și să se dezvolte, fără intervenție directă.

Spre propria mea surpriză, am rostit:

— Da, asta-i ipoteza mea.

— În felul acesta s-ar explica extincțiile de acum șaizeci și cinci de milioane de ani. Totuși cum le explici pe cele anterioare?

— Cine știe? Poate că au fost, de asemenea, necesare pentru a deplasa ecosistemul în direcția dezvoltării inteligenței. Extincțiile de la sfârșitul permianului au ajutat pe Terra la eliberarea drumului pentru reptilele de tip mamifere — strămoșii mamiferelor. Capacitatea lor de a-și regla temperatura corpului era poate irelevantă în climatul blând care a existat până la glaciațiunea planetară care a determinat extincțiile acelea. Dar în timpul unei glaciațiuni până și capacitatea primitivă de reglare a temperaturii e o însușire valoroasă — iar eu bănuiesc că adevărata homeotermie, care a evoluat din capacitatea respectivă, este altă cerință a inteligenței. Prin urmare, extincția din permian a fost un mod de a spori substanțial procentajul de homeoterme în formare, asigurând șansa ca proprietatea aceasta — homeotermia — să nu fie depășită și eliminată din genele speciilor.

— Însă cum ar fi putut Creatorul declanșa o eră glaciară? întrebă Hollus.

— Păi, dacă presupunem că a catapultat câte un asteroid spre fiecare dintre planetele noastre pentru a sfârși cretacicul, ar fi putut, de asemenea, să sfărâme unul sau doi asteroizi pe orbită, iar din sfărâmăturile respective să fi construit inele în jurul planetelor, la sfârșitul permianului. Dacă are înclinația corespunzătoare, un asemenea inel poate umbri considerabil planeta, coborându-i temperatura într-atât încât să determine glaciațiuni masive. Sau ar fi putut genera un nor de praf care să învăluie complet partea aceasta din galaxie, umbrind simultan toate planetele — a ta, a mea și a wreedilor.

— Și celelalte extincții în masă?

— Alte reglaje fine de același fel. De exemplu, cea din triasic a îngăduit dinozaurilor, sau echivalenților lor, să ajungă dominanți pe cele trei planete. Fără dominația ecosistemelor

de către dinozauri, mamiferele — sau octopozii homeotermi de pe Beta Hydri III și viviparele ca T'kna de pe Delta Pavonis — n-ar fi fost niciodată împinse spre o existență crepusculară care a determinat dezvoltarea unor creiere mai mari. Dacă nu ești forma dominantă, trebuie să fii inteligent ca să supraviețuiești.

Era ciudat să-l văd pe păianjenul gigantic jucând rolul de avocat al diavolului.

— Totuși unica dovadă directă, spuse el, a manipulării evoluției vieții de către Creator după începerea ei este coincidența privind datele la care au avut loc extincțiile în masă pe Beta Hydri III, Delta Pavonis II și Sol III. Da, este posibil ca tot Creatorul să fi manipulat în mod similar dezvoltarea vieții pe cele șase planete abandonate pe care le-am vizitat, dar în privința asta noi nu am putut găsi nici o dovadă lipsită de echivoc.

— Poate că inteligența *se poate* dezvolta în acest univers prin pură întâmplare, am spus eu. Chiar și printr-o șansă aleatorie, asteroizii se ciocnesc de planete la aproximativ fiecare zece milioane de ani. Pe de altă parte, nu vei avea niciodată *mai multe* specii inteligente care să coexiste simultan, dacă nu umbli nițel asupra datelor temporale — și nu numai o dată, ci de câteva ori. Ca să revin la metafora gătitului, sigur că da, o salată ar putea să apară de la sine, printr-o șansă aleatorie — să zicem, grație vântului care aduce laolaltă suficiente materii vegetale. Și chiar o friptură poate apărea de la sine: un trăsnet lovește exact așa cum trebuie o vacă. Ai putea obține până și vin: struguri care s-au adunat la un loc și au fermentat. Este însă imposibil ca toate acestea să coexiste simultan — un pahar de vin, o salată și o friptură — fără o mulțime de intervenții din afară. Același lucru poate fi

adevărat și în privința apariției simultane a mai multor forme de viață inteligentă.

— Asta ridică însă o întrebare: de ce și-ar dori Dumnezeu să existe simultan mai multe forme de viață inteligentă? observă extraterestrul.

Mi-am mângâiat bărbia.

— *Este* o întrebare bună, am fost de acord.

— Într-adevăr.

Am reflectat o vreme, dar nici unul dintre noi nu găsea un răspuns pe măsură. Era aproape ora 17:00.

— Hollus! am rostit.

— Da?

— Aș vrea să-ți cer o favoare.

Ochii lui pediculari se opriră din mișcare.

— Da?

— Aș dori să vii acasă cu mine. Vreau să spun, îngăduie-mi să iau proiectorul de holoforme la mine acasă, pentru ca tu să apari acolo.

— În ce scop?

— Așa... așa fac oamenii. Noi ne invităm prietenii la cină. Ai putea să-mi cunoști familia.

— Prietenii..., repetă Hollus.

Brusc m-am simțit ca un idiot. Pe lângă Hollus, eu eram o ființă primitivă; chiar dacă psihologia lui i-ar fi permis să simtă afecțiune față de alții, cu siguranță nu avea vreun sentiment față de mine. Eu nu eram decât un mijloc spre un scop.

— Scuză-mă, am spus. N-am intenționat să te constrâng.

— Nu mă constrângi, zise Hollus. Sunt încântat că tu simți pentru mine ceea ce simt eu pentru tine.

Ochii lui pediculari dansau.

— Aș dori foarte mult să îți cunosc familia și să îți vizitez casa.

Am fost surprins să constat că ochii mi se umeziseră.

— Mulțumesc, am spus. Mulțumesc foarte mult. Am tăcut puțin, apoi am adăugat: Desigur, dacă preferi pot să-i aduc pe ei aici. Nu trebuie să mergem la mine acasă.

— Nu, rosti Hollus. Doresc să procedăm în acest fel. Familia ta constă din perechea ta, Susan, corect?

Mă auzise vorbind de mai multe ori cu ea la telefon.

— Da. Și fiul meu, Ricky.

Am răsucit fotografia înrămată de pe birou, astfel ca s-o poată vedea.

Ochii pediculari s-au orientat către poză.

— Aspectul lui nu este similar cu al tău.

— Este înfiat, am răspuns ridicând ușor din umeri. Nu este copilul meu biologic.

— Aha, spuse Hollus. Mi-ar face plăcere să îi întâlnesc pe amândoi. Diseară ar fi prea devreme?

Am surâs. Ricky avea să fie încântat.

— Diseară este perfect, am aprobat.

16

Sprâncenele lui Cooter Falsey se strânseră în semn de confuzie, când tânărul îl privi pe J.D. Ewell.

— Cum vine asta „căutăm ceva care e deja mort"?

Ewell continua să stea pe marginea patului de motel.

— Aici în Toronto au un muzeu unde sunt expuse niște fosile speciale. Reverendul Millet spune că fosilele alea sunt minciuni. O blasfemie. Iar ei vor arăta fosilele extraterestrului ăla mare, ca un păianjen.

— Da? făcu Falsey.

— Lumea noastră este mărturia creației Domnului. Iar fosilele alea sunt fie un fals, fie lucrarea diavolului. Creaturi cu cinci ochi! Creaturi cu spini îndreptați în toate părțile. Și savanții le spun extratereștrilor că lucrurile alea sunt adevărate.

— Toate fosilele sunt falsuri, rosti Falsey. Create de Domnul pentru a pune la încercare credința sufletelor slabe.

— Noi doi știm asta. Și așa-i destul de rău că ateii îi pot învăța pe copiii noștri despre fosile la școală, dar acum le arată și extratereștrilor, mințindu-i că noi credem minciuna evoluției. Extratereștrii sunt împinși să creadă că noi, oamenii, *nu credem* în Domnul Dumnezeu. Trebuie să le arătăm clar că savanții ăia păgâni nu vorbesc în numele tuturor.

— Așa că..., rosti Falsey invitându-l pe Ewell să-și continue ideea.

— Așa că reverendul Millet vrea ca noi să distrugem fosilele alea. „Brașoavele Shale", cum le spune el, sunt aici într-o expoziție temporară specială și vor pleca mai departe, spre Washington. Dar asta nu se va-ntâmpla pentru că noi vom pune capăt brașoavelor Shale o dată pentru totdeauna, astfel ca extratereștrii să-nțeleagă că nu credem în asemenea scorneli.

— Nu vreau să fie rănit cineva, zise Falsey.

— Nu va fi rănit nimeni.

— Și extraterestrul? Unul dintre ei petrece foarte mult timp în muzeu. O să dăm de bucluc mare dacă-l rănim.

— Tu nu citești ziarele? De fapt, el nu-i acolo — aia-i doar o proiecție.

— Și cei care vizitează muzeul? Poate că sunt induși în eroare, uitându-se la fosilele alea, însă nu sunt oameni răi ca doctorii ăia de avorturi.

— Nu-ți face griji, spuse Ewell. O s-o facem duminică seara, după închiderea muzeului.

Le-am telefonat lui Susan și lui Ricky și le-am spus să se pregătească pentru un musafir special; Susan putea să facă miracole, chiar dacă era anunțată cu numai trei ore înaintea unei vizite. Am mai lucrat o vreme la jurnalul meu, apoi am părăsit muzeul. Începusem să port o pălărie cu boruri căzute și ochelari de soare pentru a-mi ascunde chipul, cât timp parcurgeam distanța scurtă de la intrarea personalului la stația de metrou; fanaticii OZN-urilor continuau să se adune în fața intrării principale a MRO, la o distanță destul de mare. Deocamdată nici unul nu mă interceptase — și, la ora la care am ieșit în seara asta, toți păreau să fi plecat acasă. Am coborât în stația de metrou și m-am urcat într-un tren argintiu.

În stația Dundas, în vagon a urcat un tânăr cu o barbă blondă și rară. Avea vârsta potrivită pentru a fi student la Ryerson; campusul acela se afla chiar la nord de Dundas. Tânărul purta o bluză verde de trening pe care scria cu litere albe:

ÎN MRO UN EXTRATERESTRU
ÎN QUEEN'S PARK UN MONSTRU

Am zâmbit; clădirile din Queen's Park găzduiau Parlamentul provinciei Ontario. Se pare că toți erau porniți împotriva premierului Harris.

Când am ajuns în cele din urmă acasă, pe Ellerslie, mi-am chemat soția și fiul și i-am dus în sufragerie. Am deschis servieta și am pus dodecaedrul proiectorului de holoforme pe măsuța de cafea. După care m-am așezat pe sofa. Ricky se cuibări lângă mine, iar Susan se cocoță pe brațul fotoliului de două persoane. Am privit ceasul albastru al videorecorderului, care arăta ora 19:59. Hollus fusese de acord să ni se alăture la ora 20:00.

Am așteptat, cu Ricky foindu-se. La activare, proiectorul emitea întotdeauna un piuit pe două tonuri, dar deocamdată era mort.

20:00.

20:01.

20:02.

Știam că ceasul videorecorderului era bun; era un Sony care prelua un semnal de sincronizare temporală prin cablu. M-am întins spre măsuța de cafea și am modificat puțin poziția dodecaedrului, de parcă asta ar fi avut vreo importanță.

20:03.

20:04.

— Ei bine, vorbi Susan adresându-se încăperii, ar trebui să mă duc să pregătesc salata.

Eu și Ricky am continuat să așteptăm.

La 20:10, Ricky spuse:

— Ce țeapă!

— Îmi pare rău, puștiule, am zis. Cred c-a intervenit ceva.

Nu puteam crede că Hollus mă abandonase. Multe lucruri pot fi iertate, dar a-l face pe un tată de râs în ochii fiului său nu e unul dintre ele.

— Până mâncăm pot să mă uit la televizor? întrebă Ricky.

În mod obișnuit, seara îl lăsam să se uite numai o oră la televizor și o făcuse deja. Nu puteam să-l dezamăgesc însă din nou.

— Sigur că da, am încuviințat.

Ricky se ridică. Am oftat adânc.

Spusese că eram prieteni.

Ce să-i faci? M-am ridicat, am luat proiectorul, l-am cântărit în palmă, apoi l-am pus înapoi în servietă și...

Dinspre ușa din spate se auzi un zgomot. Am închis servieta și am pornit într-acolo să văd ce se întâmpla. Ușa din spatele casei se deschidea pe o terasă din lemn pe care o construisem împreună cu cumnatul meu, Tad, cu cinci veri în urmă. Am tras jaluzelele verticale de peste ușa glisantă din sticlă și...

Hollus stătea pe terasă.

Am îndepărtat bara de protecție de la baza ușii și am deschis-o.

— Hollus! am exclamat.

Susan apăruse în spatele meu, întrebând ce făceam. M-am întors către ea; deși îi văzuse adeseori pe Hollus și pe alți forhilnori la televizor, rămase acum cu gura căscată.

— Intră, am spus, intră.

Hollus izbuti să se strecoare pe ușă, deși cu puțin efort. Se schimbase pentru cină și purta un veșmânt de culoarea vinului, încheiat cu o lamelă lustruită dintr-o geodă.

— De ce n-ai apărut înăuntru? l-am întrebat. De ce te-ai proiectat în exteriorul casei?

Ochii lui pediculari se mișcară. Ceva din aspectul lui diferea în mod subtil. Poate că de vină era doar lumina care cădea peste el de la o aplică cu bec cu halogen; mă obișnuisem să-l văd în razele panourilor fluorescente din muzeu.

— M-ai invitat în casa ta, îmi spuse.

— Da, dar...

Brusc, i-am simțit mâna pe braț. Ne mai atinsesem și până atunci și simțisem furnicăturile statice ale câmpurilor de forțe ce-i alcătuiau proiecția. Acum însă era diferit. Mâna îi era solidă și caldă.

— Așa că am venit, zise el. Dar... scuză-mă; am stat afară un sfert de oră, încercând să pricep cum o să te anunț că am sosit. Auzisem de sonerii, totuși nu am putut găsi butonul.

— La ușa din spate n-am sonerie, am răspuns.

Ochii mi se măriră.

— Ești aici... în carne și oase.

— Da.

— Însă...

M-am uitat atent înapoia lui. În curtea din spate *se zărea* ceva mare; în semiîntuneric, nu puteam distinge prea bine forma respectivă.

— Studiem planeta voastră de un an, spuse Hollus, și cu certitudine bănuiai că dispunem de modalități prin care să coborâm pe suprafața ei fără a atrage atenția.

Făcu o pauză.

— M-ai invitat la cină, nu? Prin teleprezență, nu mă pot bucura de mâncărurile voastre.

Eram uluit și în același timp exaltat. M-am întors iarăși spre Susan și atunci am realizat că uitasem s-o prezint.

— Hollus, îți fac cunoștință cu soția mea, Susan Jericho.

— Bună... seara..., rosti forhilnorul.

Susan rămase amuțită câteva clipe, stupefiată. După aceea, răspunse:

— Bună seara.

— Mulțumesc pentru că mi-ați permis să vă vizitez casa, zise Hollus.

Susan zâmbi, după care mă privi destul de mustrător.

— Dacă aș fi fost anunțată mai din timp, aș fi putut dereticа nițel.

— Este foarte frumos și așa, spuse Hollus.

Ochii lui pediculari se rotiră, privind încăperea.

— În mod evident, s-a acordat o atenție deosebită în alegerea fiecărei piese de mobilier, astfel încât să le completeze pe celelalte.

În mod normal Susan nu suportă păianjenii, dar era limpede că se topea de încântare înaintea complimentelor forhilnorului.

În lumina puternică a aplicei, am observat proeminențe minuscule, aidoma unor diamante micuțe, inserate în pielea lui asemănătoare unei folii cu pernuțe de aer, la fiecare dintre cele două articulații ale membrelor, ca și la cele trei articulații ale degetelor. Iar câte un șir de diamante din astea se întindea pe fiecare pedicul ocular.

— Sunt bijuterii? am întrebat. Dacă aș fi știut că te interesează, ți-aș fi arătat colecțiile de pietre prețioase din MRO. Avem niște diamante, rubine și opale fabuloase.

— Poftim? făcu Hollus.

Când pricepu sensul întrebării mele, ochii pediculari efectuară din nou unduirea lor sinusoidală:

— Nu, nu, nu! Cristalele sunt implanturile pentru interfața cu realitatea virtuală; ele permit simulacrului să îmi reproducă mișcările.

— Aha, am încuviințat.

M-am întors și l-am strigat pe Ricky. L-am auzit tropăind pe treptele de la demisol. Fiul meu porni către sufragerie, gândindu-se că-l chemasem la cină, dar atunci ne văzu pe mine, pe Susan și pe Hollus. Ochii i se deschiseră mai largi decât o făcuseră vreodată. Se apropie de mine și i-am cuprins umerii cu brațul.

— Hollus, am rostit, fă cunoștință cu fiul meu, Rick.

— Bună... seara..., rosti Hollus.

Mi-am privit băiatul.

— Ricky, cum se spune?

Ochii lui căscați continuau să-l fixeze pe extraterestru.

— Marfă!

Nu ne așteptasem ca Hollus să apară la cină în carne și oase. Masa noastră din sufragerie era dreptunghiulară, dintre acelea care pot fi lungite prin inserarea unei plăci la mijloc. Tăblia era din lemn închis la culoare, dar fusese acoperită cu o față de masă albă. Pentru forhilnor nu rămăsese prea mult spațiu și a trebuit s-o ajut pe Susan să mutăm bufetul într-o parte, ca să facem puțin loc.

Mi-am dat seama că nu-l văzusem niciodată pe Hollus așezându-se; în mod evident, avatarul lui nu avea nevoie să se așeze, totuși m-am gândit că adevăratul Hollus s-ar fi putut simți mai confortabil dacă avea un sprijin.

— Ce pot să-ți aduc ca să te simți cât mai comod? l-am întrebat.

Forhilnorul privi în jur și zări perna rotundă și înaltă din sufragerie, care se găsea în fața fotoliului de două persoane.

— Pot să folosesc obiectul acela? mă întrebă el. Taburetul acela?

— Sigur că da.

Hollus intră în sufragerie. Deoarece aveam un copil de șase ani, îndepărtasem obiectele fragile, iar asta se dovedea acum o măsură inspirată. Pe drum, Hollus izbi măsuța pentru cafea și canapeaua; mobilele noastre erau prea apropiate între ele pentru o creatură de dimensiunile lui. Reveni cu perna înaltă, o puse lângă masă și apoi păși peste ea, astfel că torsul lui rotund se găsea deasupra „taburetului" rotund. După aceea își coborî trunchiul pe el.

— Așa, rosti el mulțumit.

Susan părea stânjenită.

— Scuză-mă, Hollus. Nu am știut că vei veni în realitate... fizic, vreau să zic. Nu știu dacă poți să mănânci ceea ce am preparat.

— Ce anume ai preparat?

— O salată — salată verde, roșii, țelină și morcovi rași, crutoane, cu sos din ulei și oțet.

— Pot să mănânc așa ceva.

— Și cotlete de miel.

— Sunt crude?

Susan zâmbi.

— Nu.

— Le pot mânca și pe ele, dacă îmi poți aduce cam un litru de apă la temperatura camerei, cu care să le consum.

— Sigur că da.

— O aduc eu, am spus.

M-am dus la bucătărie și am umplut o carafă cu apă de la robinet.

— Am făcut de asemenea milkshake-uri pentru Tom și Ricky.

— Este vorba despre secrețiile mamare ale bovinelor? se interesă Hollus.

— Da.

— Dacă nu este nepoliticos din partea mea, mă voi abține.

Am surâs și împreună cu Ricky și Susan ne-am ocupat locurile la masă. Susan aduse castronul cu salată și mi-l întinse. Folosindu-mă de furculițele pentru servit, mi-am pus salată în farfuria mea, apoi în a lui Ricky. După aceea i-am pus și lui Hollus.

— Mi-am adus propriile tacâmuri, zise el. Sper că nu este nepoliticos să le folosesc.

— Câtuși de puțin, am răspuns.

Chiar și după ce călătorisem de mai multe ori în China, rămăsesem unul dintre cei care cer întotdeauna cuțit și furculiță în restaurantele chinezești. Din pliurile țesăturii care-i înfășura corpul, Hollus scoase două obiecte ce aduceau puțin cu niște tirbușoane.

— Vă rugați înainte de masă? întrebă el.

Întrebarea m-a surprins.

— De obicei, nu.

— Am văzut asta la televizor.

— Unele familii o fac, am răspuns.

Cele care aveau pentru ce-i mulțumi Domnului.

Hollus folosi un tirbușon pentru a înțepa o frunză de salată pe care o duse la orificiul de deasupra trupului său rotund. Îl văzusem și până atunci efectuând mișcările specifice hrănirii,

dar nu asistasem niciodată la o masă de-a lui. Era un proces zgomotos, întrucât dantura lui pocnea sonor. Am bănuit că atunci când folosea avatarul avea microfon doar la orificiile destinate vorbirii; probabil că de aceea nu auzisem până atunci sunetele acelea.

— Salata e bună? l-am întrebat.

Hollus a continuat s-o transfere în orificiul său pentru alimentație, în timp ce vorbea; mai mult ca sigur, forhilnorii nu se înecau niciodată în timpul mesei.

— Este bună, mulțumesc, zise el.

— De ce vorbești așa? se interesă Ricky și apoi îl imită pe Hollus, vorbind pe rând cu colțul stâng și drept al gurii: Este... bună... mulțumesc.

— Ricky! exclamă Susan, stânjenită de faptul că fiul nostru își uitase bunele maniere.

Hollus nu păru însă stingherit de întrebare.

— Unul dintre lucrurile comune oamenilor și rasei mele, răspunse el, este creierul divizat. Voi aveți două emisfere cerebrale, la fel ca noi. Conștiința este rezultatul interacțiunii celor două emisfere, credem noi și mi se pare că oamenii au teorii similare. În cazurile în care emisferele au fost avariate în urma unui accident, ele funcționează independent, propoziții întregi ies printr-un singur orificiu de vorbire, dar sunt exprimate gânduri mai puțin complexe.

— Aha, făcu Ricky întorcându-se la salată.

— Fascinant, am comentat eu.

Coordonarea vorbirii între jumătăți de creier parțial autonome trebuie să fie dificilă; poate că de aceea Hollus era aparent incapabil să folosească prescurtări și elidări.

— Mă întreb ce s-ar întâmpla dacă și noi am avea două guri... dacă am alterna cuvintele sau silabele între ele?

— Voi păreți să vă bizuiți într-o măsură mai mică decât forhilnorii pe integrarea dreapta-stânga, observă Hollus. Înțeleg că în cazurile de corp calos retezat, oamenii pot totuși să meargă.

— Cred că așa este, da.

— Noi nu putem, precizează Hollus. Fiecare jumătate a creierului controlează trei picioare, din partea corespondentă a corpului. Toate picioarele noastre trebuie să funcționeze împreună, altfel ne răsturnăm și...

— Tăticul meu o să moară, rosti Ricky privindu-și salata din farfurie.

Inima mi-a tresărit. Susan păru șocată.

Hollus lăsă pe masă ustensilele cu care mânca.

— Da, mi-a spus. Îmi pare foarte rău.

— Îl poți ajuta? întrebă Ricky privind acum direct la el.

— Îmi pare rău, zise Hollus. Nu pot face nimic.

— Dar tu vii din spațiul cosmic, de-acolo, spuse Ricky.

Ochii pediculari ai lui Hollus se opriră din mișcare.

— Da, așa este.

— Atunci ar trebui să cunoști chestii.

— Știu unele chestii, răspunse extraterestrul, însă nu știu cum să vindec cancerul. Mama mea a murit tot de cancer.

Ricky îl privi cu mult interes. Părea că ar fi dorit să-și exprime regretul, dar în mod clar nu știa cum anume.

Susan se ridică și aduse cotletele de miel și jeleul de mentă din bucătărie.

Am mâncat în tăcere.

Am înțeles că se ivise o oportunitate care probabil n-avea să se mai repete.

Hollus era aici în carne și oase.

După cină, l-am rugat să mă însoțească în cabinet. A avut mici probleme în a coborî jumătatea de palier, totuși s-a descurcat.

M-am apropiat de un fișet cu două sertare și am scos un teanc de hârtii.

— Se obișnuiește, i-am explicat, ca oamenii să scrie un document numit testament, în care să dea indicații despre cum ar trebui să fie împărțite bunurile lor personale după moarte. Evident, eu las aproape totul lui Susan și Ricky, deși fac și unele donații — Societății canadiene de luptă împotriva cancerului, muzeului meu și altor câtorva. Niște lucruri vor merge, de asemenea, la fratele meu, la copiii lui și la alte două rude.

Am făcut o pauză, după care am spus:

— M-am... m-am gândit să-mi modific testamentul pentru a-ți lăsa ceva și ție, Hollus, dar — ei bine, părea inutil. Vreau să zic că probabil tu nu vei mai fi pe-aici după moartea mea și, de fapt, oricum nu ești pe-aici în mod real. Însă în seara asta...

— În seara asta, aprobă forhilnorul, sunt aici în mod real.

Am ridicat teancul de hârtii.

— Probabil că-i mai simplu să ți le dau chiar acum. Este dactilograma cărții mele *Dinozaurii canadieni*. În ziua de azi, oamenii scriu cărți pe calculatoare, totuși aceasta a fost bătută la o mașină de scris mecanică. Nu are nici o valoare reală și informațiile sunt acum destul de depășite, dar este mărunta mea contribuție la literatura de popularizare despre dinozauri și, ei bine, mi-ar plăcea s-o ai tu — ca de la un paleontolog la altul.

Am ridicat ușor din umeri.

— Ceva care să-ți amintească de mine.

Extraterestrul luă hârtiile. Pedunculii oculari i se mișcară după configurații complexe.

— Familia ta nu o va dori?

— Ei au exemplare ale cărții apărute.

Forhilnorul desfăcu o porțiune din țesătura din jurul torsului, dezvăluind un fel de pungă mare dintr-un material similar plasticului. Paginile de manuscris nu ocupară decât un spațiu mic din volumul pungii.

— Mulțumesc, rosti el.

Tăceam amândoi. În cele din urmă, am rostit:

— Nu, Hollus — eu îți mulțumesc. Pentru tot.

M-am întins și mi-am pus mâna pe brațul lui.

17

După ce Hollus s-a întors pe nava lui spațială, am rămas până târziu în sufragerie în seara aceea. Luasem două analgezice și le lăsam să-și facă efectul înainte de a mă culca; uneori, din cauza greței, mi-era greu să nu vomit pilulele.

Poate că forhilnorul avea dreptate, mi-am spus. Poate că nu exista nici un pistol fumegând pe care l-aș fi acceptat. El spusese că totul se găsea aici, chiar în fața ochilor mei.

Adevăratul orb este cel care nu vrea să vadă. Împreună cu versetul al douăzeci și nouălea, acesta este unul dintre citatele mele religioase favorite.

Dar eu nu eram orb, ce naiba! Eu aveam un ochi critic, ochi de sceptic, ochi de savant.

Mă uimea faptul că viața de pe alte planete folosea același cod genetic. Desigur, Fred Hoyle sugerase că Pământul — poate și alte planete — fusese însămânțat cu viață la nivel de bacterii, care sosise din spațiul cosmic; dacă toate planetele pe care le vizitase Hollus fuseseră însămânțate din aceeași sursă, atunci codul genetic ar fi fost, bineînțeles, același.

Însă chiar dacă teoria lui Hoyle nu este adevărată — și, de fapt, nu-i o teorie tocmai satisfăcătoare, deoarece nu face nimic altceva decât să împingă originea vieții către alte locuri pe care nu le putem examina cu ușurință —, poate că existau motive întemeiate pentru care numai acei douăzeci de aminoacizi erau adecvați pentru viață.

Așa cum Hollus și cu mine discutasem mai de mult, ADN-ul are patru litere în alfabetul său: A, C, G și T, pentru adenină, citozină, guanină și timină, bazele ce formează treptele scării sale.

Perfect — un alfabet din patru litere. Dar cât de lungi sunt cuvintele în limbajul genetic? Ei bine, țelul acestui limbaj este de a specifica secvențe de aminoacizi, cărămizile cu care se construiesc proteinele și, așa cum am spus, există douăzeci de aminoacizi diferiți care sunt folosiți de formele de viață. Evident, nu-i puteți identifica pe fiecare dintre cei douăzeci de aminoacizi prin cuvinte având lungimea de numai o literă, întrucât un alfabet de patru litere oferă doar patru cuvinte diferite de câte o literă. Și n-ați putea rezolva problema nici prin cuvintele de două litere: într-un limbaj cu numai patru caractere, există doar șaisprezece cuvinte posibile de câte două litere. Totuși, dacă veți folosi cuvinte de trei litere, oho! atunci veți avea o supraabundență, un vocabular biochimic bogat ca al lui William F. Buckley[1] conținând amețitorul număr de șaizeci și patru de cuvinte. Vom rezerva douăzeci de cuvinte pentru aminoacizi și încă două pentru semnele de punctuație — unul pentru începutul transcrierii și altul pentru sfârșitul ei. Asta înseamnă că numai douăzeci și două dintre cele șaizeci și patru de cuvinte posibile sunt necesare pentru ca ADN-ul să funcționeze. Dacă o divinitate proiectase codul genetic, ea trebuie să se fi uitat la surplusul de vocabular și să se fi întrebat ce să facă cu el.

Mi se pare că o asemenea entitate ar fi avut două opțiuni. Una ar fi fost să lase nedefinite celelalte patruzeci și două de secvențe, tot așa cum în limbajele reale există secvențe de

[1] William F. Buckley (n. 1925), remarcabil ziarist și comentator politic american de dreapta.

litere ce nu formează cuvinte valide. În felul acela, dacă una dintre secvențele respective apărea într-un lanț de ADN, ai fi știut că în procesul de copiere se strecurase o eroare — o greșeală de culegere genetică, ce transformase codul valid A-T-A în, să zicem, înșiruirea A-T-C care era lipsită de noimă. Acesta ar fi fost un semnal limpede și util că se întâmplase ceva greșit.

Alternativa ar fi fost să accepte faptul că erorile de copiere erau inevitabile, dar să încerce să le reducă impactul, adăugând sinonime în limbajul genetic. În loc să existe câte un cuvânt pentru fiecare aminoacid, puteau să existe trei cuvinte care să însemne toate același lucru. În felul acela s-ar fi utilizat până la șaizeci dintre cuvintele posibile; atunci puteau exista două cuvinte care să însemne „start" și alte două care să însemne „stop", completând dicționarul ADN. Dacă sinonimele ar fi fost grupate logic, s-ar fi putut evita erorile de transcriere; dacă A-G-A, A-G-C și A-G-G însemnau toate același lucru și nu puteai să citești clar decât primele două litere, ai fi avut totuși destule șanse să ghicești ce însemna cuvântul chiar fără să cunoști a treia literă.

De fapt, ADN-ul *chiar* folosește sinonime. Și dacă fiecare aminoacid ar fi specificat prin trei sinonime, ai privi codul și ai spune: mda, cineva a gândit cu atenție proiectul ăsta. Însă, doi aminoacizi — leucina și serina -- sunt specificați prin câte șase sinonime fiecare, pe când alții prin patru, trei, doi sau chiar un singur termen: bietul triptofan, este specificat doar prin codul T-G-G.

Pe de altă parte, codul A-T-G poate însemna fie aminoacidul metionină (și pentru el nu există sinonime genetice), fie, în funcție de context, semnul de punctuație pentru „începere transcripție" (care, de asemenea, nu are sinonime).

Oare de ce pe Pământ — sau oriunde altundeva — un proiectant inteligent ar fi făcut un asemenea talmeș-balmeș? De ce să ai nevoie de dependență contextuală pentru a determina înțelesul, când existau destule cuvinte disponibile pentru a evita o astfel de măsură?

Iar despre variațiile din codul genetic ce se poate spune? Așa cum îi spusesem lui Hollus, codul utilizat de ADN-ul mitocondrial diferă ușor de cel utilizat de ADN-ul nucleic.

În anul 1982, Lynn Margulis sugerase că mitocondriile — părți specializate ale celulei, responsabile cu producerea energiei — începuseră ca forme bacteriale separate, trăind în simbioză cu strămoșii celulelor noastre, pentru ca în cele din urmă aceste forme separate să fie primite în celulele noastre și să devină parte din ele. Poate — Dumnezeule, trecuse mult de când mă ocupasem serios de biochimie —, dar poate codurile genetice mitocondrial și nucleic fuseseră într-adevăr identice la început, însă după începerea simbiozei evoluția favorizase acele mutații ce permiteau modificări în codul genetic mitocondrial. Având două seturi de ADN în aceeași celulă, poate că aceste câteva schimbări slujiseră ca modalitate de a deosebi cele două forme, împiedicând combinațiile accidentale.

Nu-i suflasem o vorbă lui Hollus, totuși existau de asemenea unele diferențe minore în codul genetic folosit de protozoarele cu cili — dacă îmi aminteam corect, trei codoni aveau înțelesuri diferite pentru ele. Însă — era pur teoretic, o știam —, totuși unii susțineau că cilii, acele organe celulare cu complexitate ireductibilă a căror moarte determinase propriul meu cancer pulmonar, începuseră tot sub forma unor organisme de sine stătătoare. Poate că protozoarele cu cili care aveau un cod genetic diferit proveneau din cili care fuseseră, în trecut, în simbioză cu alte celule, dezvoltând

variații ale codului genetic din aceleași motive de siguranță pentru care o făceau și mitocondriile, dar, spre deosebire de cilii pe care noi încă îi mai păstrăm, se desprinseseră ulterior din simbioză și reveniseră la o existență autonomă.

Oricum, era o posibilitate.

În copilăria mea petrecută în Scarborough, am avut-o vecină în fundul curții pe doamna Lansbury. Ea era foarte religioasă — habotnică, îi spunea tata — și încerca mereu să-mi convingă părinții să-i permită să mă ducă duminica la biserică. N-am fost niciodată, însă îmi amintesc expresia ei favorită: „Nepătrunse sunt căile Domnului."

Poate că așa este. Îmi venea greu totuși să cred că Domnul ar fi optat pentru niște căi aleatorii, de calitate inferioară.

Pe de altă parte...

Pe de altă parte, ce spusese Hollus despre limbajul wreedilor? Că se baza de asemenea pe dependență contextuală și pe utilizarea neobișnuită a sinonimelor. Poate că la un nivel de tip Chomsky[1], eu nu aveam pur și simplu conexiunile nervoase corespunzătoare pentru a distinge eleganța din codul genetic. Poate că T'kna și rasa lui îl găseau perfect rezonabil, perfect elegant.

Poate...

Pe neașteptate, secretul a fost dezvăluit.

Eu nu suflasem nimănui nici un cuvânt despre faptul că misiunea lui *Merelcas* era, cel puțin parțial, căutarea lui Dumnezeu. Și eram destul de sigur că și gorilele din Burundi tăcuseră chitic în această privință. Dar, dintr-odată, toată lumea știa.

[1] Avram Noam Chomsky (n. 1928), lingvist, psiholog și activist politic american.

La intrarea în stația de metrou North York Centre era un șir de automate pentru ziare. Titlul principal din *Toronto Star* anunța: „Extratereștrii au dovada existenței lui Dumnezeu." *Globe and Mail* proclama: „Dumnezeu — un fapt științific, afirmă ET." *National Post* decreta: „Universul are un Creator." Iar *Toronto Sun* afișa doar două cuvinte gigantice, care ocupau aproape toată pagina întâi: „Dumnezeu trăiește!"

De obicei luam *Sun*, pentru o lectură ușoară pe drumul către muzeu, însă pentru reportaje detaliate nimic nu întrece *Mop and Pail*; am introdus monedele în cutia cenușie și am luat un exemplar. Apoi m-am oprit, în aerul rece de aprilie, citind totul până la capăt.

O hindusă din Bruxelles îl întrebase pe Salbanda, purtătorul de cuvânt forhilnor care se întâlnea periodic cu mass-media, în mod simplu și direct dacă el credea în vreo divinitate.

Iar Salbanda a răspuns... pe îndelete.

Desigur, cosmologii de pe toată planeta, inclusiv Stephen Hawking și Alan Guth, au fost prompt intervievați pentru a afla dacă spusele forhilnorului aveau sens.

Liderii religioși se întrecuseră care mai de care să iasă în față. Vaticanul — cu un trecut bine-cunoscut în susținerea, în dezbaterile științifice, a cui nu trebuie — se abținuse de la orice comentarii, spunând doar că Papa va face în scurt timp o declarație. Guvernarea Velayat al-Faqih din Iran atacase în mod public cuvintele extraterestrului. Pat Robertson solicitase mai multe donații pentru a ajuta organizația lui să studieze afirmațiile lui Salbanda. Moderatorul Bisericii Unite Canadiene îmbrățișase revelațiile, spunând că știința și credința erau într-adevăr reconciliabile. Un lider hindus, al cărui nume, după cum am observat, era scris în două moduri diferite în același articol, declara că afirmațiile extraterestrului erau

perfect compatibile cu credința hindusă. Între timp, Caleb Jones de la MRO declarase, în numele CISAP, că nici unul dintre cuvintele forhilnorului nu trebuia să fie descifrat într-un mod mistic sau supranatural.

Când am ajuns la MRO, obișnuiților fanatici ai OZN-urilor li se alăturaseră diverse grupuri religioase: în robe, cu lumânări, psalmodiind sau îngenunchind în rugăciuni. Existau, de asemenea, și câțiva polițiști, care aveau grijă ca personalul muzeului — printre care și eu, dar, firește, fără a se limita la mine — să poată intra fără probleme; după ce ușile principale se deschideau conform programului, ei se ocupau în aceeași măsură și de protecția vizitatorilor.

Pliante zburau pe trotuar; unul care mi-a atras atenția îl arăta pe Hollus, sau alt forhilnor, cu ochii pediculari desenați astfel încât să semene cu coarne de diavol.

Am intrat în muzeu și m-am îndreptat spre biroul meu. La scurt timp după aceea se materializă și Hollus.

— M-am gândit la cei care au aruncat în aer clinica de avorturi, zise el. Ai spus că erau extremiști religioși.

— Da, așa se presupune. Încă n-au fost prinși.

— Nu există nici un pistol fumegând.

Am zâmbit.

— Exact.

— Dar dacă sunt, așa cum suspectezi tu, persoane religioase, de ce ar fi relevant acest amănunt?

— Distrugerea unei clinici de avorturi este o tentativă de protest împotriva unui act perceput ca o fărădelege morală.

— Și...? insistă Hollus.

— Ei bine, pe Pământ, conceptul de Dumnezeu este legat inextricabil de problemele de etică.

Hollus asculta.

— Mai exact, trei dintre principalele noastre religii împărtășesc aceleași Zece Porunci, despre care se presupune că ar fi fost transmise de Dumnezeu.

Cândva Susan mă luase peste picior, afirmând că unica scriptură pe care o cunoșteam era Versetul al douăzeci și nouălea al Legiuitorului:

> De animalul Om să vă feriți, căci el este unealta diavolului. Printre primatele Domnului, numai el ucide pentru a se desfăta, din patimă ori din lăcomie. Adevăr grăiesc, el își va ucide fratele pentru a-i lua ogorul. Nu-l lăsați să se înmulțească peste măsură, fiindcă va pustii casa lui și casa voastră. Feriți-vă de el. Duceți-l înapoi în bârlogul lui din junglă, căci el este vestitorul morții.

Sunt cuvintele pe care Cornelius i le-a citit lui Taylor spre sfârșitul *Planetei maimuțelor*. Cuvinte profunde și, precum doctorul Zaius, eu încercasem întotdeauna să-mi duc existența ținând cont de ele. Totuși, Susan nu are dreptate în totalitate. Pe când eram student la Universitatea Toronto, oho, cu mulți ani în urmă, am frecventat ocazional cursurile ținute de Northrop Frye, marele profesor de engleză; m-am furișat de asemenea și la conferințele susținute de Marshall McLuhan și Robertson Davies, ceilalți doi membri ai triumviratului umanist al universității, aclamat pe plan internațional. Era amețitor să asculți asemenea minți uluitoare. Frye afirma că nu puteai aprecia literatura engleză fără să cunoști Biblia. Poate că avea dreptate; odată am parcurs aproape jumătate

din Vechiul Testament și am frunzărit *Adevăratele cuvinte ale lui Iisus*, codificate colorat, într-o versiune King James a Bibliei pe care o cumpărasem din librăria campusului.

Dar, în esență, spusele lui Susan erau adevărate. Nu cunoșteam bine Biblia și nu cunoșteam deloc Coranul sau orice altă carte sfântă.

— Și care sunt aceste Zece Porunci? întrebă Hollus.

— Ăăă... păi, să nu ucizi. Să nu preacurvești. Să nu... ăăă, ceva despre un măgar.

— Am înțeles, rosti Hollus. Însă din câte am putut noi determina, Creatorul nu a comunicat niciodată direct cu nimeni. De altfel, wreedii — care, așa cum știi, își petrec jumătate din viață căutând activ o asemenea comunicare — nu se laudă cu nici un succes. Nu sunt sigur în ce fel aceste zece porunci ar fi putut să fie transmise vreunei forme de viață.

— Dacă-mi amintesc bine filmul, Dumnezeu le-a scris cu un deget de foc pe niște tăblițe de piatră.

— Există un film al acestui eveniment? Nu ar fi el în acest caz pistolul tău fumegând?

Am zâmbit.

— Filmul este o poveste, o reconstituire imaginată. Cele Zece Porunci se presupune că ar fi fost transmise acum mii de ani, în timp ce filmul a fost turnat cu o jumătate de secol în urmă.

— Aha.

— Totuși mulți oameni cred că ei *comunică*, direct sau indirect, cu Dumnezeu — că el le ascultă rugile.

— Se autoamăgesc, zise Hollus, apoi ochii pediculari îi încremeniră. Iartă-mă, continuă el. Știu că ești pe moarte. Te-ai îndreptat spre rugăciune?

— Nu. Dar soția mea Susan se roagă.

— Rugilor ei nu li s-a răspuns.

— Nu, am încuviințat încet. Nu li s-a răspuns.

— Cum împacă membrii speciei tale actul rugăciunii cu realitatea că majorității rugăciunilor nu li se răspunde?

Am strâns din umeri.

— Noi spunem lucruri de genul: „Tot ce se întâmplă are un motiv."

— Aha, făcu Hollus, filosofia wreedilor.

— Fiul meu m-a întrebat dacă am făcut ceva rău... dacă de aceea m-am îmbolnăvit de cancer.

— Și *ai făcut* ceva rău?

— Păi, n-am fumat niciodată, dar bănuiesc că dieta mea ar fi putut să fie mai hrănitoare.

— Dar ai făcut ceva rău din punct de vedere etic? Acele Zece Porunci pe care le-ai menționat — ai încălcat vreuna dintre ele?

— Să fiu sincer, nici măcar nu știu care sunt toate zece. Nu cred însă că am făcut vreodată ceva oribil. N-am ucis niciodată. Nu mi-am înșelat niciodată nevasta. N-am furat niciodată — cel puțin ca adult. N-am...

Gordon Small și evenimentele de acum treizeci de ani îmi reveniră în minte.

— În plus, nu pot să cred că un Dumnezeu mărinimos ar pedepsi pe cineva, indiferent care ar fi fost păcatul, cu boala pe care o am eu.

— Un Dumnezeu mărinimos, repetă Hollus. Am mai auzit și expresiile „un Dumnezeu iubitor" și „un Dumnezeu milostiv".

Ochii lui pediculari mă fixară:

— Cred că voi, oamenii, conferiți prea multe adjective Creatorului.

— Totuși, voi sunteți cei care cred că Dumnezeul acela are un scop pentru noi, i-am atras atenția.

— Creatorul, cred eu, poate să aibă un motiv anume pentru a dori un univers care să conțină viață și, într-adevăr, așa cum spui, pentru a dori apariția simultană a mai multor forme de viață inteligentă. Însă, mai presus de orice dubiu, el nu este interesat de vreun individ aparte.

— Și aceasta este opinia generală printre membrii rasei tale? l-am întrebat.

— Da.

— Atunci care este sursa eticii forhilnorilor? Cum deosebiți binele de rău?

Hollus tăcu, fie căutând un răspuns, fie întrebându-se dacă într-adevăr dorea să răspundă. În cele din urmă zise:

— Rasa mea are un trecut violent, care nu se deosebește mult de al vostru. Suntem capabili de fapte de mare cruzime — noi nu avem nevoie de arme pentru a ucide cu ușurință alt membru al rasei noastre. Faptele bune sunt cele care ne opresc violența; cele rele o aduc în prim-plan. Își deplasă centrul de greutate, mișcându-și toate cele șase picioare. De trei generații, rasa noastră nu a mai avut nici un război, iar acesta este un lucru bun, fiindcă deținem capacitatea de a ne distruge planeta.

— Mă întreb dacă violența este înnăscută la toate speciile inteligente, am rostit. Evoluția continuă datorită eforturilor pentru dominanță. Am auzit teoria că la nici un erbivor nu s-ar putea dezvolta vreodată inteligența, deoarece nu are nevoie de șiretenie pentru a se furișa după o frunză.

— Se creează o dinamică stranie, spuse Hollus. Violența este necesară pentru inteligență, inteligența dă naștere la capacitatea de autodistrugere a speciei și doar prin inteligență poți depăși violența care a dat naștere respectivei inteligențe.

— Noi îi spunem „cerc vicios", i-am explicat. Poate că noi am creat ideea unui Dumnezeu mărinimos și a eticii pentru a cultiva instinctul de autoconservare. Poate că orice rasă care nu are etică, și care nu-și suprimă impulsurile violente din dorința de a-i face plăcere unei divinități, este sortită autodistrugerii odată ce atinge nivelul tehnologic adecvat.

— Este o idee interesantă, observă Hollus. Credința în Dumnezeu conferă un avantaj în supraviețuire. Evoluția va face atunci selecția.

— Rasa ta își mai face griji în privința autodistrugerii? l-am întrebat.

Hollus se legănă în sus și în jos, dar cred că era un gest de negație, nu de afirmație.

— Noi avem un guvern planetar unificat și multă toleranță față de diversitate. Am eliminat foametea și nevoile. Există puține motive pentru care să mai intrăm în conflict unii cu ceilalți.

— Aș dori să pot spune aceleași lucruri și despre planeta mea, am oftat. Deoarece a fost îndeajuns de norocoasă pentru ca viața să apară pe ea, ar fi trist să se stingă din cauza propriei noastre nesocotințe.

— Viața nu a apărut aici, rosti Hollus.

— Poftim?

Eram complet buimăcit.

— Nu cred că în trecutul Pământului a existat un eveniment biogenerator; nu cred că viața a început aici.

— Vrei să zici că a sosit din adâncurile spațiului cosmic? Teoria panspermiei a lui Fred Hoyle?

— Posibil. Suspectez însă că este mai probabil să fi început relativ local, pe Sol IV.

— Sol IV — te referi la Marte?

— Da.

— Și cum ar fi ajuns de acolo până aici?

— Prin intermediul meteoriților.

M-am încruntat.

— Este adevărat că de-a lungul anilor au fost găsiți doi meteoriți marțieni despre care unii au afirmat că ar fi conținut fosile, dar afirmațiile respective au fost complet discreditate.

— Ar fi fost suficient un singur meteorit.

— Presupun că așa este. De ce nu crezi totuși că viața ar fi început pe această planetă?

— Ai spus că voi credeți că viața a apărut pe Terra acum patru miliarde de ani. Însă, atunci, la începuturile sistemului vostru solar, planeta voastră continua să fie afectată frecvent de impacturi cu comete și asteroizi mari, ce puteau produce extincții. Este extrem de improbabil ca acele condiții adecvate vieții să se fi putut menține în perioada aceea.

— Dar nici Marte nu este mai bătrână decât Pământul și cu certitudine și ea a fost supusă bombardamentelor cosmice.

— Fără doar și poate, aprobă Hollus. Dar, deși este clar că apa în stare lichidă, curgătoare, a existat în trecutul planetei Marte — suprafața ei actuală este de-a dreptul impresionantă și urmele eroziunilor sunt incredibile —, nu au existat niciodată oceane întinse sau adânci precum cele de pe Pământ. Dacă un asteroid lovește uscatul, căldura degajată de impact poate ridica temperatura pe o durată de câteva luni. Însă, dacă lovește apa, care, la urma urmei, acoperă mai toată suprafața Pământului în prezent, ca și acum miliarde de ani, căldura va fi reținută, ridicând temperatura planetei timp de decenii sau chiar secole. Marte ar fi avut un mediu stabil pentru dezvoltarea

vieții poate chiar cu o jumătate de miliard de ani înaintea Pământului.

— Iar o parte din viața aceea a fost transferată aici, prin intermediul meteoriților?

— Exact. Aproximativ a treizeci și șasea parte din volumul de substanțe, care se ridică de pe Marte în urma impactului meteoriților, ar trebui, în cele din urmă, să fie atrasă spre Pământ, și multe forme de microbi pot supraviețui înghețului din cosmos. Aceasta explică în mod clar motivul pentru care forme de viață complet dezvoltate și-au lăsat urmele în cele mai vechi roci de pe Terra, deși mediul era prea schimbător pentru evoluția lor locală.

— Oho-ho, am comentat eu pe deplin conștient că răspunsul meu nu era adecvat. Bănuiesc că un meteorit cu forme de viață pe el ar fi putut ajunge până aici. Toate formele de viață de pe Pământ au practic un singur strămoș comun.

Hollus păru uimit.

— Toate formele de viață de pe planeta voastră au același strămoș comun?

— Bineînțeles.

— De unde știți asta?

— Comparăm materialul genetic al diverselor forme de viață și, în funcție de măsura în care diverg, putem spune acum cât timp au avut un strămoș comun. L-ai văzut, de exemplu, pe Old George, cimpanzeul împăiat pe care-l avem în diorama „Pădurea tropicală Budongo"?

— Da.

— Ei bine, oamenii și cimpanzeii diferă genetic prin numai 1,4 procente.

— Iartă-mă că ți-o spun, dar nu mi se pare corect să împăiați și să expuneți o rudă atât de apropiată.

— În prezent nu mai procedăm așa, am răspuns. Exemplarul acela are o vechime de peste optzeci de ani. Am decis să nu pomenesc de aborigenul australian împăiat pe care obișnuiau să-l expună la Muzeul American de Istorie Naturală.

— De fapt, conceptul de drepturi ale maimuțelor și-a dobândit recunoașterea în urma studiilor genetice.

— Și studiile acelea arată că toate formele de viață de pe Pământ au un strămoș comun?

— Desigur.

— Incredibil. Noi credem că atât pe Beta Hydri, cât și pe Delta Pavonis au existat mai multe evenimente biogeneratoare. Pe planeta mea, de pildă, viața a început de minimum șase ori într-o perioadă de început de 300 de milioane de ani.

Făcu o pauză apoi întrebă:

— Care este nivelul cel mai de sus în sistemul vostru de clasificare biologică?

— Regnul, i-am răspuns. În general recunoaștem cinci: *animalia*, *plantae*, *fungi*, *monera* și *protista*.

— *Animalia* sunt animalele? Și *plantae* sunt plantele?

— Da.

— Toate animalele sunt grupate laolaltă și plantele la fel?

— Da.

— Fascinant.

Torsul lui sferic se legănă accentuat.

— Pe planeta mea, avem un nivel suplimentar, peste acestea, constând din cele șase — cred că „domenii" ar fi o traducere potrivită —, alcătuit din cele șase domenii ale celor șase evenimente de creație separate; în fiecare există tipuri separate de animale și plante. De exemplu, pentapozii și

octopozii noștri nu sunt de fapt deloc înrudiți; studiile cladistice au demonstrat că ei nu au un strămoș comun.

— Serios? Totuși ar trebui să puteți utiliza tehnica ADN pe care ți-am descris-o pentru a determina relațiile evolutive dintre membrii aceluiași domeniu.

— Domeniile s-au amestecat de-a lungul erelor, zise Hollus. Genomul speciei mele conține material genetic din toate cele șase domenii.

— Cum este posibil așa ceva? După cum ai spus chiar tu despre Spock, este ridicolă ideea ca membrii unor specii diferite — chiar din cadrul aceluiași domeniu — să poată avea progenituri.

— Noi credem că de-a lungul a milioane de ani, virusurile au jucat un rol esențial în deplasarea materialului genetic dincolo de granițele domeniilor.

Am reflectat la ipoteza respectivă. Pe Pământ se sugerase că materialul inutil, transferat în formele de viață de către virusuri, explica mare parte din ADN-ul intronic, porțiunile lungi de ADN lipsite aparent de vreo funcție — cele nouăzeci de procente din genomul uman care nu codificau pentru sinteza proteinelor. Firește, geneticienii actuali transferau în mod deliberat genele bovine în cartofi și așa mai departe.

— Toate cele șase domenii au la bază ADN-ul? am întrebat.

— După cum am spus, toate formele de viață complexe pe care le-am descoperit au la bază ADN-ul, zise Hollus. Însă, deoarece ADN-ul traversează domeniile de-a lungul istoriei noastre, nu am avut prea mult succes cu genul de studii comparative pe care le sugerezi. Unele animale, care sunt în mod evident foarte strâns înrudite, după detaliile grosiere ale formei corpului, pot prezenta intruziuni recente și importante

de ADN nou din alt domeniu, ceea ce face ca procentajul abaterii dintre cele două specii să fie amăgitor de mare.

— Interesant, am murmurat.

Îmi venise o idee, dar era prea nebunească pentru a o formula cu glas tare. Dacă, așa cum spusese Hollus, ADN-ul era folosit în mod universal în toate formele de viață și codul genetic era același peste tot, iar forme de viață chiar din domenii diferite își puteau incorpora reciproc ADN-ul, atunci de ce nu s-ar fi putut ca forme de viață de pe *planete* diferite să procedeze la fel?

Poate că Spock nu era totuși chiar atât de improbabil.

18

Nu era încă duminică seara, dar J.D. Ewell și Cooter Falsey vizitară oricum MRO, pentru a se familiariza cu planul muzeului.

— Nouă dolari intrarea! exclamă Falsey după ce traversaseră Rotonda spre casele de bilete și văzu tarifele.

— Ăștia-s dolari *canadieni*, rosti Ewell. Asta înseamnă vreun dolar și jumătate din ai noștri.

Scotoci în portofel și scoase două dintre bancnotele canadiene de zece dolari, de un purpuriu țipător, pe care le căpătase ca rest de la cei cincizeci de dolari americani cu care plătise cina de aseară la Red Lobster. Îi întinse casierității de vârstă mijlocie și ea îi dădu o chitanță, o monedă de doi dolari canadieni bicoloră și două dreptunghiuri de plastic pe care scria „MRO", cu o coroniță deasupra literei „R" din centru. Ewell se holba la ele.

— Le prindeți de cămașă, explică femeia. Ele arată că ați plătit intrarea.

— Aha, făcu Ewell; îi întinse unul lui Falsey și-l prinse pe celălalt de cămașa sa.

Casierița le mai dădu o broșură lucioasă.

— Aici este planul galeriilor, zise ea. Iar garderoba este acolo, și arătă spre dreapta.

— Mulțumim foarte mult, spuse Ewell.

Porniră mai departe. Un bărbat cu pielea mai închisă la culoare, purtând un turban cafeniu și blazerul albastru, cămașa

albă și cravata roșie de paznic, stătea în partea de sus a celor patru trepte late ce ieșeau din Rotondă.

— Unde-s brașoavele Shale? întrebă Ewell.

Paznicul zâmbi, ca și cum Ewell ar fi spus ceva amuzant.

— Înapoi, pe-acolo; intrarea este lângă garderobă.

Ewell încuviință din cap, iar Falsey continuă să meargă înainte. În fața lor se găseau două scări gigantice care se întâlneau la acest nivel: una în stânga și una în dreapta. Treptele lor din piatră urcau pe trei niveluri, însă scara din dreapta cobora și la subsol. Fiecare scară se rotea în jurul unui uriaș stâlp totemic din lemn închis la culoare. Falsey se opri lângă un totem și se uită în sus. Stâlpul se înălța până la plafon și era încununat cu sculptura unui vultur. Lemnul nu era vopsit și se puteau zări crăpături verticale prelungi.

— Ia uită-te la asta, făcu Falsey.

Ewell privi. Simboluri păgâne ale unui popor barbar.

— Haide, îi zise el.

Cei doi se întoarseră prin Rotondă. Lângă garderobă existau două uși de sticlă, deschise, deasupra cărora o lespede de piatră cioplită anunța că era Sala de expoziții Garfield Weston; de ambele părți ale numelui Weston se găseau mănunchiuri de spice de grâu. Deasupra acestora, pe un banner din țesătură bleumarin era scris cu litere albe:

COMORI ALE SITULUI BURGESS SHALE

Fosile din explozia cambriană

De ambele părți ale ușilor, pe verticală, erau enumerate siglele și numele corporațiilor sponsori, grație cărora expoziția fusese posibilă, printre care Bank of Montreal, Abitibi-Price, Bell Canada și *Toronto Sun*.

Falsey și Ewell intrară în galerie. Un perete era acoperit de fresca unui presupus fund de ocean străvechi, prin care înotau tot felul de creaturi bizare. Vitrine cu capacele din panouri de sticlă înclinate se înșiruiau pe lângă ceilalți pereți și pe lângă peretele despărțitor, înalt de un metru și jumătate, care împărțea sala în două.

— Fii atent! arătă Ewell.

Falsey aprobă tăcut. Vitrinele ieșeau în consolă din pereți; sub toate exista spațiu liber. Explozivele puteau fi plasate ușor acolo — dar probabil că ar fi fost observate, dacă nu de adulți, cu siguranță de copii, care erau mai scunzi.

În sală se aflau cam o sută de vizitatori, care priveau fosilele sau ascultau prezentările video ale descoperirilor. Ewell scoase din buzunarul de la șold un carnețel și începu să noteze. Parcurse galeria numărând vitrinele — în total, douăzeci și șase. Între timp, Falsey observă cu discreție cele trei camere video de securitate: două erau fixe, iar una se mișca înainte și înapoi. Acestea ar putea reprezenta o problemă, totuși nu una insurmontabilă.

Lui Ewell nu-i păsa cum arătau fosilele în sine, însă tânărul Falsey era interesat și examină, pe rând, toate vitrinele. Acestea conțineau plăci de marnă cenușie, fixate cu suporturi mici din plexiglas. Avea să fie greu: deși marnele se puteau sparge prin lovire, puteau fi în același timp destul de rezistente. Dacă nu dirijau perfect direcția exploziilor, pietrele cu fosilele lor bizare puteau scăpa neatinse chiar dacă spărgeau vitrinele.

— Mami, întrebă un băiețel, ce-s alea?

Falsey privi locul unde arăta copilul. În partea opusă a galeriei se aflau două machete mari: una prezenta o creatură cu numeroase picioare ca niște catalige și cu tentacule ce ieșeau

unduindu-se din spinare. Cealaltă era un animal care umbla pe picioare tubulare, cu o pădure de țepi ridicându-i-se de pe corp.

Mama copilului, o femeie drăguță de vreo douăzeci și ceva de ani, îi explică:

— Scumpule, oamenii de la muzeu n-au fost tocmai siguri cum arăta animalul ăsta, fiindcă-i atât de ciudat. Inițial nu și-au putut da seama nici măcar care era partea în sus, așa că aici l-au reprezentat în două chipuri diferite.

Băiatul păru mulțumit de răspuns, dar Falsey se abținu cu greu să nu comenteze. Fosila era o minciună evidentă, o încercare a credinței. Faptul că nu arăta corect indiferent cum ai fi sucit-o dovedea că de fapt nu existase niciodată. Simțea cum i se sfâșie inima să vadă o minte tânără care era indusă în eroare de vicleniile acelea.

Falsey și Ewell petrecură o oră în galerie, familiarizându-se pe deplin cu interiorul. Falsey schiță conținutul fiecărei vitrine, ca să știe exact cum erau dispuse fosilele la interior. Ewell notă locul sistemelor de alarmă; erau vizibile, dacă știai ce căutai.

După ce terminară, ieșiră din muzeu. Afară era un grup mare de oameni, mulți cu insigne reprezentându-l pe tradiționalul extraterestru cenușiu, cu cap mare și ochi negri; erau acolo și când intraseră Falsey și Ewell — țicniți OZN-iști și fanatici religioși, așteptând cu speranța de a zări extraterestrul sau nava lui.

Falsey cumpără o punguță cu pop-corn de la un vânzător stradal. Mâncă o parte și aruncă restul, boabă cu boabă, numeroșilor porumbei care țopăiau pe lângă trotuar.

— Ia zi, întrebă Ewell, ce crezi?

Falsey clătină din cap.

— Nu sunt locuri în care să ascunzi bombe. Și chiar dacă le-am putea ascunde, n-am garanția că bucățile de piatră vor fi sparte de explozii.

Ewell încuviință fără chef, ca și cum ajunsese în mod nedorit la aceeași concluzie.

— Asta înseamnă, zise el, că va trebui să acționăm direct.

— Mă tem că da.

Falsey se întoarse și privi fațada impunătoare din piatră a muzeului, cu treptele late, ce urcau spre ușile din sticlă, și cele trei ferestre vitralii, care se ridicau deasupra lor.

— Păcat că n-am apucat să vedem extraterestrul, comentă el.

Ewell dădu din cap, împărtășindu-i dezamăgirea.

— Poate că extratereștrii cred în Domnul Dumnezeu, însă nu l-au găsit încă pe Hristos. Imaginează-ți cum ar fi dacă noi i l-am putea arăta pe Mântuitor...

— Ar fi extraordinar, căscă larg ochii Falsey. Absolut extraordinar!

Ewell scoase harta orașului de care se foloseau.

— Bun, făcu el. Se pare că dacă luăm metroul patru stații spre sud, vom ajunge destul de aproape de locul unde înregistrează *The Red Green Show*. Bătu cu degetul în pătratul mare și roșu etichetat „CBC Broadcasting Ctr.".

Falsey zâmbi, alungându-și pentru moment toate gândurile legate de o faimă și mai mare. Amândoi se dădeau în vânt după serialul *The Red Green Show* și fuseseră surprinși să afle că se realiza aici, în Canada. În seara asta era o înregistrare cu public, gratuită.

— Haide, rosti el.

Porniră către scara de la intrarea metroului și coborâră.

* * *

Bine, o să recunosc. Apropierea morții are și o parte bună: te face să devii introspectiv. După cum a spus Samuel Johnson: „Când cineva știe că va fi spânzurat peste două săptămâni, își va folosi în mod remarcabil mintea."

Știam de ce mă împotriveam atât de mult ideii unui proiect inteligent al Universului; era motivul pentru care o fac aproape toți evoluționiștii. Noi luptaserăm mai bine de un secol împotriva creaționiștilor, împotriva netoților care credeau că Pământul a fost creat în anul 4004 î.H., pe parcursul a șase zile de câte douăzeci și patru de ore; că fosilele, în cazul în care aveau cea mai mică temeinicie, erau rămășițe din timpul potopului lui Noe; că un Dumnezeu iluzoriu crease Universul cu lumina stelelor deja pornită spre noi, creând iluzia distanțelor și duratelor uriașe de timp.

Potrivit relatărilor vremii, Thomas Henry Huxley îl măcelărise pe episcopul „Soapy Sam" Wilberforce în marea dezbatere despre evoluție. Iar Clarence Darrow, așa fusesem învățat, îl îngropase pe William Jennings Bryan în Procesul Maimuțelor. Însă abia începuse bătălia cu ei. Alții continuaseră să vină, împroșcând cu gunoaie de sub camuflajul așa-zisei științe creaționiste, silind evoluția să părăsească sălile de clasă, chiar acum, chiar aici, la începutul secolului al XXI-lea, încercând să impună în curentul principal de gândire o interpretare literală, fundamentalistă a Bibliei.

Noi luptaserăm din greu, Stephen Jay Gould, Richard Dawkins, ba chiar și eu, într-o măsură mai mică, — nu aveam platforma oratorică a celorlalți doi, dar avusesem partea mea de polemică cu creaționiști la Muzeul Regal Ontario și Universitatea Toronto. Iar cu douăzeci de ani în urmă, Chris McGowan, la rândul lui fost muzeolog în MRO, scrisese o

carte excelentă, intitulată *Începuturile: Un savant arată de ce greșesc creaționiștii*. Îmi amintesc însă că, un prieten de-al meu — care preda filosofia — atrăgea atenția asupra aroganței subtitlului: un singur om avea să demonstreze de ce toți creaționiștii de pretutindeni erau ignoranți. Totuși, poate ni se putea ierta mentalitatea de învinși. Sondajele efectuate în Statele Unite arătaseră că, în prezent, mai puțin de un sfert din populația țării credea în evoluție.

Recunoașterea existenței unei inteligențe călăuzitoare, indiferent în ce moment, ar fi rupt zăgazurile. Ne luptaserăm prea mult timp și prea din greu, iar unii dintre noi au fost chiar încarcerați pentru binele cauzei, astfel încât acceptarea posibilității, fie și numai pentru o clipă, a unui proiectant inteligent ar fi echivalat cu ridicarea steagului alb. Mass-media, eram siguri, ar fi fost încântată, ignoranța ar fi domnit și omul de rând nu numai că n-ar fi știut să citească, ci nici n-ar fi știut ce înseamnă adevărata știință.

Privind retrospectiv, poate că ar fi trebuit să fim mai deschiși, poate că ar fi trebuit să analizăm și alte posibilități, poate că n-ar fi trebuit să poleim atât de repede petele neclare din teoria lui Darwin, dar întotdeauna costurile au părut prea ridicate.

Desigur, forhilnorii nu erau creaționiști — de fapt, nu erau creaționiști la fel cum nu erau nici acei savanți care acceptau Big Bang-ul, cu punctul său de creație definit (ceva ce lui Einstein i se păruse atât de în afara bunului-simț, încât făcuse ceea ce ulterior considerase „gafa cea mai mare" a vieții sale, potrivind ecuațiile pentru relativitate astfel încât să evite existența unui punct de început al Universului).

Iar acum zăgazurile se rupseseră *cu adevărat*. Toată lumea, de peste tot, vorbea despre creație, Big Bang, ciclurile

anterioare de existență, modificarea constantelor fundamentale și proiectarea inteligentă.

Iar acuzațiile erau violente împotriva evoluționiștilor, biochimiștilor, cosmologilor și paleontologilor, afirmând că noi știuserăm — sau cel puțin avuseserăm idee — că toate acestea puteau fi adevărate și totuși le suprimasem în mod deliberat, respingând orice articole cu aceste subiecte și ridiculizându-le pe cele care susținuseră asemenea idei în revistele de larg consum, asociind persoanele care susțineau principiul cosmologic antropic cu, evident, amăgiții creaționiști fundamentaliști ai Pământului tânăr.

Bineînțeles, telefoanele au început să curgă, solicitând interviuri cu mine; aproximativ unul la trei minute, potrivit jurnalului centralei telefonice MRO. Îi spusesem Danei, asistenta departamentului, să nu mă deranjeze decât dacă suna Dalai Lama sau Papa. Glumisem, dar reprezentanți ai celor doi au telefonat la MRO la nici douăzeci și patru de ore după revelațiile făcute de Salbanda la Bruxelles.

Oricât de mult aș fi dorit să intervin public în discuții, nu puteam s-o fac. Nu aveam timp de pierdut.

Am rămas aplecat deasupra mesei, încercând să-mi sortez hârtiile. O copie după articolul pe care-l scrisesem despre *Nanshiungosaurus,* cerută de Muzeul American de Istorie Naturală... O propunere de buget pentru Departamentul de paleobiologie pe care trebuia s-o aprob înainte de sfârșitul săptămânii... O scrisoare de la un elev de liceu care dorea să devină paleontolog și căuta îndrumări de orientare profesională... Formularul de evaluare profesională pentru Dana... Invitația de a susține o conferință la Berlin... Schițele introducerii pe care o scrisesem pentru manualul editat de Danilova și Tamasaki... Manuscrisele a două articole pentru *Journal*

of Vertebrate Paleontology pe care fusesem de acord să le recenzez... Două liste de prețuri pentru rășina de care aveam nevoie... Un formular de achiziție pe care trebuia să-l completez pentru a repara afurisita de iluminare pentru *Camptosaurus* în Galeria dinozaurilor... Un exemplar al propriei mele cărți care-mi fusese trimis pentru autograf... Șapte — ba nu, opt — scrisori despre alte subiecte la care trebuia să răspund... Propria mea declarație de cheltuieli pentru trimestrul trecut, pe care trebuia s-o completez... Factura pentru convorbiri telefonice interurbane a departamentului, cu numerele necunoscute evidențiate cu galben.

Era prea mult. M-am așezat, m-am întors spre calculator și am dat clic pe pictograma căsuței de e-mail. Mă așteptau șaptezeci și trei de mesaje noi; Hristoase, nu aveam timp nici măcar să-ncep să văd despre ce era vorba!

Chiar atunci, Dana își iți capul pe ușă.

— Tom, am neapărată nevoie să-mi aprobi programarea concediilor.

— Știu, i-am spus. O s-ajung și la ea.

— Te rog, cât poți de repede.

— *Am zis c-o s-ajung și la ea!*

Mă privi surprinsă. Nu cred că până atunci mă mai răstisem vreodată la ea. Dispăru pe coridor înainte de a avea timp să-mi cer scuze.

Poate că ar fi trebuit pur și simplu să scap de ele, ori să las toate îndatoririle administrative, dar dacă renunțam la calitatea de șef de departament, cu siguranță că succesorul meu ar fi solicitat dreptul de a fi ghidul lui Hollus.

În plus, nu puteam să las totul vraiște; trebuia să las lucrurile în ordine, cât de bine puteam, înainte să...

Înainte să...

Am oftat și m-am întors cu spatele la calculator, privind din nou maldărele de probleme de pe masă.

Nu aveam timp destul, fir-ar al naibii! Chiar nu aveam timp destul.

19

Mulți subalterni habar nu au cât câștigă șefii lor, dar eu știam până la ultimul cent cu cât se alegea Christine Dorati. Legislația din Ontario cere ca angajații publici să-și declare salariile anuale care depășesc o sută de mii de dolari canadieni; în MRO existau patru persoane care se încadrau în categoria respectivă. Anul trecut, Christine câștigase 179.952 $, plus 18.168 $ prime impozabile — și avea un cabinet care-i reflecta statutul acela. În ciuda plângerilor mele despre felul în care conducea muzeul, înțelegeam că era necesar să aibă un asemenea cabinet. Trebuia să primească potențiali donatori, plus oficialități guvernamentale importante care puteau să ne crească ori să ne reteze bugetul după o simplă toană.

Stăteam în biroul meu și așteptam ca analgezicele să fie absorbite, când am primit un telefon de la Christine, care dorea să discute cu mine. Mersul pe jos era un mod bun de a păstra analgezicele în organism, așa că nu m-a deranjat. Am pornit spre cabinetul ei.

— Bună, Christine, am rostit după ce Indira m-a lăsat să intru în sanctuar. Doreai să vorbim?

Christine privea ceva pe monitor și ridică un braț, cerându-mi să mai aștept nițel. Pe pereții încăperii atârnau tapiserii superbe. În spatele biroului ei era o armură completă; de când Sala armurilor — pe care o considerasem mereu un punct de atracție — fusese desființată pentru a face loc uneia dintre expozițiile fără pretenții intelectuale ce o caracterizau

pe Christine, rămăsesem cu atât de multe armuri încât nu mai știam ce să facem cu ele. Christine avea, de asemenea, un porumbel călător împăiat (Centrul pentru biodiversitate și biologie conservatoare din MRO — o inovație care îngloba sub aceeași pălărie vechile Departamente de ihtiologie, herpetologie, mamalogie și ornitologie — avea vreo douăzeci de exemplare). Tot în cabinet se mai găsea un ciorchine de cristale de cuarț, mare cât un cuptor cu microunde, recuperat din vechea Galerie geologică, un Buddha superb din jad, cam de dimensiunile unei mingi de baschet, un vas canopic egiptean și, evident, un craniu de dinozaur — modelul din fibră de sticlă al unui *Lambeosaurus*. Creasta ca o lamă de pe hadrozaurul dintr-un capăt al încăperii echilibra în mod plăcut securea cu două tăișuri ținută de armură în capătul opus.

Christine micșoră fereastra browser-ului cu ajutorul mouse-ului, și-mi acordă în sfârșit întreaga ei atenție. Arătă cu o palmă deschisă spre cele trei scaune ergonomice, capitonate cu piele, din fața biroului. M-am așezat pe cel din mijloc, simțind o oarecare încordare; Christine nu obișnuia să ofere niciodată un scaun, dacă discuția avea să se încheie rapid.

— Bună, Tom, zise ea și adoptă o expresie grijulie. Cum te mai simți?

Am ridicat din umeri; nu prea aveam ce să spun.

— Bănuiesc că atât de bine pe cât ar fi de așteptat în starea asta.

— Dureri intense?

— Nu sunt permanente, i-am explicat. Iau niște pilule care mă ajută.

— Bun, rosti ea, apoi tăcu; asta era ceva neobișnuit pentru Christine, care de obicei părea mereu grăbită.

În cele din urmă, rosti:

— Cum face față Suzanne? Se ține tare?

N-am corectat-o fiindcă greșise numele soției mele.

— Se descurcă. O dată pe săptămână participă la întrunirile unui grup de sprijin care se întâlnește la Biblioteca publică Richmond Hill.

— Sunt convinsă că-i sunt de ajutor.

N-am comentat.

— Și Richie? El ce face?

Două la rând erau totuși prea mult.

— Îl cheamă Ricky, am spus.

— Ah, scuză-mă. El ce face?

Am ridicat iarăși din umeri.

— Este speriat, dar e-un băiat curajos.

Christine gesticulă către mine, ca și cum curajul lui Ricky ar fi avut sens doar pentru că eu eram tatăl său. Am înclinat din cap, mulțumind pentru complimentul nerostit. Ea mai tăcu o secundă, după care vorbi:

— Am stat de vorbă cu Petroff de la Resurse Umane. Mi-a spus că ești complet acoperit. Poți să-ți iei concediu medical pe termen lung și să primești optzeci și cinci la sută din salariu.

Am clipit și m-am gândit cu atenție la următoarele mele cuvinte.

— Nu sunt sigur dacă-i de competența ta să discuți, indiferent cu cine, despre situația asigurării mele medicale.

Christine ridică ambele mâini, cu palmele în afară.

— N-am discutat despre tine în particular, ci doar m-am interesat de cazul general al unui angajat care are o boală fat... serioasă.

Începuse să rostească „fatală", desigur, dar nu fusese în stare să pronunțe cuvântul. După aceea surâse.

— Iar tu ești acoperit. Nu mai trebuie să lucrezi.

— Știu asta, dar *vreau* să lucrez.

— N-ai prefera mai degrabă să-ți petreci timpul cu Suzanne și Rich... Ricky?

— Susan are slujba ei, iar Ricky este în clasa întâi; stă toată ziua la școală.

— Tom, eu cred totuși... N-ar fi momentul să înfrunți realitatea? Nu mai poți să te dedici sută la sută slujbei tale. N-ar fi momentul să intri în concediu?

Mă încercau durerile, ca întotdeauna, iar din cauza asta îmi era și mai greu să-mi stăpânesc nervii.

— Nu vreau să-mi iau nici o zi de concediu, am rostit. Vreau să lucrez. Ce naiba, Christine, oncologul spune că este *bine* pentru mine să vin la muncă în fiecare zi!

Ea clătină din cap, de parcă ar fi fost tristă că nu puteam vedea lucrurile în ansamblu.

— Tom, eu trebuie să mă gândesc la ce este cel mai bine pentru muzeu. Inspiră adânc. Cred c-o știi pe Lillian Kong.

— Sigur că da.

— Știi atunci că a demisionat din postul de custode la fosile vertebrate de la Muzeul Canadian de Științe Naturale ca să...

— Da, știu, ca să protesteze împotriva reducerii bugetului guvernamental al muzeelor. S-a dus la Universitatea Indiana.

— Exact. Am auzit însă, din surse neoficiale, că nici acolo nu-i foarte mulțumită. Cred că aș putea-o ispiti să ni se alăture la MRO, dacă acționez rapid. Știu că o dorește și Muzeul Munților Stâncoși, așa că-i limpede că nu va fi disponibilă mult timp, și de aceea...

Nu-și termină ideea, ci mă aștepta pe mine s-o fac în locul ei. Mi-am încrucișat brațele la piept, dar n-am spus nimic. Ea păru dezamăgită că va trebui să mi-o spună în față.

— Și... ei bine, Tom, tu *ne vei părăsi.*

O glumă veche și obosită îmi trecu prin minte: Custozii bătrâni nu mor, ci devin pur și simplu o parte din colecțiile lor.

— Mai pot încă să fiu de folos.

— Șansa ca peste un an să găsesc pe altcineva, la fel de priceput ca Lillian, este destul de redusă.

Lillian Kong era un paleontolog al naibii de bun; făcuse niște cercetări excepționale în privința ceratopsienilor și fusese înconjurată de atenția presei, apărând pe prima copertă a revistelor *Newsweek* și *Maclean's* datorită contribuțiilor ei la controversa dinozaur–pasăre. Ca și Christine însă, susținea popularizarea științifică facilă: sub conducerea ei, exponatele din Muzeul Canadian de Științe Naturale deveniseră excesiv de populiste și nu foarte informative. Fără îndoială, avea să se ralieze dorinței Christinei de a transforma MRO într-o „atracție" și avea într-adevăr să fie de acord să-l preseze pe Hollus să apară în cadrul unor programe publice, un lucru pe care eu îl refuzasem cu regularitate.

— Christine, nu mă sili să plec.

— Dar nici nu va fi nevoie să pleci. Ai putea rămâne ca să faci cercetare. Măcar cu atât îți suntem datori.

— Va trebui să renunț însă la funcția de șef al departamentului.

— Păi, Muzeul Munților Stâncoși îi oferă o funcție *foarte* importantă. N-aș putea s-o atrag aici cu altceva mai puțin... mai puțin...

— Mai puțin de funcția mea, am spus. Și nu-ți poți permite să ne plătești pe amândoi.

— Îți poți lua concediu medical, dar să vii totuși la muzeu ca să-i prezinți totul detaliat.

— Dacă ai stat de vorbă cu Petroff, știi că nu-i chiar așa. Societatea de asigurări nu-mi va plăti decât dacă declar că sunt prea bolnav ca să mai lucrez. Într-adevăr, ei mi-au spus că în cazul bolilor fatale, nu fac multe cercetări. Dacă voi declara că sunt prea bolnav, mă vor crede — dar nu mai pot veni la slujbă și să primesc bani.

— Muzeul ar profita enorm de pe urma angajării unui savant de talia lui Lillian, zise Christine.

— Ea nu este în nici un caz unica opțiune pe care o ai pentru înlocuirea mea, am rostit. Când va trebui să plec, n-ai decât s-o promovezi pe Darlene sau — poți să-i faci o ofertă lui Ralph Chapman; să-l convingi să-și aducă aici laboratorul de morfometrie aplicată. Aceea ar fi o adevărată lovitură.

Christine desfăcu brațele, sugerând că era mai presus de puterile ei.

— Îmi pare rău, Tom. Realmente.

Mi-am încrucișat iarăși brațele pe piept.

— Asta n-are nici o legătură cu găsirea celui mai bun paleontolog, ci este vorba despre dezacordurile dintre noi privind modalitatea în care conduci muzeul.

Ea simulă foarte credibil ofensa.

— Tom, mă nedreptățești.

— Mă-ndoiesc. Și — și-apoi, ce va face Hollus?

— Sunt sigură că va dori să-și continue cercetarea, răspunse Christine.

— Noi doi am lucrat împreună. El are încredere în mine.

— O să lucreze la fel de bine și cu Lillian.

— Nu, n-o să lucreze. Noi suntem...

M-am simțit stingher s-o spun.

— Noi suntem o echipă.

— El nu are nevoie decât de un paleontolog competent care să-l îndrume și — ei bine, iartă-mă, Tom, însă cred că recunoști și tu faptul că ar trebui să fie o persoană care va fi aici și anii următori, cineva care să poată consemna tot ce a aflat de la extraterestru.

— Eu țin un jurnal amănunțit, i-am spus. Scriu totul.

— Cu toate acestea, pentru binele muzeului...

Deveneam tot mai iritat— și mai îndrăzneț.

— M-aș putea duce la orice muzeu sau universitate care să aibă o colecție bună de fosile, iar Hollus m-ar urma. Aș putea fi chemat oriunde aș dori și, însoțit de un extraterestru, nimănui nu i-ar păsa de sănătatea mea.

— Tom, fii rezonabil.

Nu trebuie să fiu rezonabil, am gândit. Nimeni care trece prin ceea ce trec eu nu trebuie să fie rezonabil.

— Nu este ceva negociabil, am rostit. Dacă plec eu, pleacă și Hollus.

Christine făcu un spectacol întreg din studierea fibrelor de lemn de pe tăblia biroului ei, pe care le desena cu vârful degetului.

— Mă întreb cum ar reacționa Hollus dacă i-aș spune că te folosești de el în felul acesta?

Mi-am împins bărbia înainte.

— Mă întreb cum ar reacționa dacă eu i-aș spune cum mă tratezi.

Amândoi am rămas tăcuți. Într-un târziu eu am vorbit:

— Dacă nu mai ai altceva de zis, mă-ntorc la munca mea.

Am făcut un efort să nu subliniez penultimul cuvânt.

Christine rămase nemișcată, iar eu m-am ridicat și am plecat, cu durerea sfredelindu-mă, deși, bineînțeles, am refuzat să las să se vadă ceva.

20

M-am întors în birou ca o furtună. În absența mea, Hollus examinase mulajele de endocranii; intrigat de comentarii de-ale mele mai vechi, explora acum dezvoltarea inteligenței la mamifere după granița cretacic/terțiar. Nu eram niciodată sigur dacă-i citeam corect limbajul trupului, dar se părea că el nu avea dificultăți în a mă descifra pe mine.

— Pari... tulburat, îmi spuse.

— O mai ții minte pe doamna Dorati, directoarea muzeului?

O mai întâlnise de câteva ori, inclusiv cu ocazia vizitei prim-ministrului.

— Încearcă să mă silească să-mi iau concediu medical de lungă durată. Vrea să plec din muzeu.

— De ce?

— Sunt potențialul ucigaș de vampiri, ai uitat? Aici, în muzeu, sunt oponentul ei. Ea a dus MRO-ul într-o direcție față de care mulți dintre noi, custozii mai vârstnici, obiectează, iar acum a întrezărit ocazia de a mă înlocui cu cineva care este de acord cu opiniile ei.

— Totuși concediul medical... acesta este legat de boala ta.

— Nu există alt mod prin care să mă dea afară.

— Și care este natura neînțelegerii dintre voi?

— Opinia mea este că muzeul ar trebui să fie un loc de educație, care să ofere cât mai multe informații posibile despre

toate exponatele sale. Opinia ei e aceea că muzeul trebuie să fie o atracție turistică, care să nu-i intimideze pe oameni cu o mulțime de date, cifre și termeni de specialitate ciudați.

— Subiectul acesta este important?

Întrebarea lui mă luă prin surprindere. *Păruse* important atunci când începusem lupta cu Christine, cu mai bine de trei ani în urmă. Ba chiar, într-un interviu pe care-l acordasem pentru *Toronto Star* în legătură cu scandalul din MRO, o numisem „bătălia vieții mele". Asta se petrecuse însă înainte ca doctorul Noguchi să-mi fi arătat pata neagră de pe radiografie, înainte să fi început să simt durerea, înainte de chimioterapie, înainte de...

— Nu știu, am răspuns cu toată onestitatea.

— Îmi pare rău să aud de dificultățile tale, zise Hollus.

Mi-am mușcat buza inferioară. Nu aveam nici un drept să rostesc cuvintele următoare.

— I-am spus lui Dorati că tu ai pleca, dacă ea m-ar sili să părăsesc muzeul.

Hollus rămase tăcut multă vreme. Pe Beta Hydri III, el însuși fusese savant și înțelegea în mod clar prestigiul pe care prezența lui îl aducea pentru MRO. Poate însă că-l ofensasem profund, transformându-l într-un pion dintr-un joc politic. Cu siguranță că putea să prevadă câteva mutări înainte, cu siguranță că știa că situația aceasta putea să devină neplăcută. Mersesem prea departe; o știam.

Totuși...

Totuși cine m-ar fi putut învinovăți? Oricum Christine avea să învingă. Mult prea curând, ea avea să învingă.

Hollus arătă consola de pe biroul meu.

— Folosești dispozitivul acela pentru a vorbi cu alții din clădire, spuse el.

— Da, este telefonul meu.

— Poți stabili legătura cu doamna Dorati?

— Ăăă, da... dar...

— Stabilește-o.

Am șovăit o clipă, apoi am ridicat receptorul și am tastat cele trei cifre ale interiorului Christinei.

— Director Dorati, rosti glasul ei.

Am încercat să-i întind receptorul lui Hollus.

— Nu îl pot folosi, spuse el.

Bineînțeles că nu putea, având două guri separate. Am atins tasta pentru speaker și i-am făcut semn din cap să vorbească.

— Doamnă director Dorati, sunt Hollus Deten Stak Jaton.

Era prima dată când auzeam numele întreg al forhilnorului.

— Sunt plin de recunoștință pentru ospitalitatea cu care îmi îngădui să îmi întreprind cercetările aici, dar te contactez ca să te informez că Thomas Jericho face parte integrală din munca mea, iar dacă el părăsește muzeul, îl voi urma oriunde s-ar duce.

Pentru câteva secunde se lăsă o tăcere glacială.

— Înțeleg, rosti vocea Christinei.

— Deconectează legătura, îmi zise Hollus.

Am închis telefonul.

Inima îmi bubuia; habar n-aveam dacă ceea ce făcuse Hollus era tocmai ce trebuia. Mă simțeam însă profund mișcat de sprijinul lui.

— Mulțumesc, am rostit.

Forhilnorul își îndoi atât genunchii superiori, cât și pe cei inferiori.

— Doamna Dorati era complet în stânga.

— „Complet în stânga"?

— Scuză-mă. Voiam să spun că, în opinia mea, fapta ei a fost pe alături. Măcar atât puteam să fac.

— Și mie mi s-a părut greșit, am încuviințat. Dar, în sfârșit, cred că poate am greșit și eu spunându-i că tu vei pleca, dacă eu voi părăsi muzeul.

Am rămas tăcut o vreme, și în cele din urmă Hollus vorbi:

— De cele mai multe ori este greu de determinat ce este greșit și ce este corect. Probabil că dacă aș fi fost în locul tău m-aș fi comportat la fel.

Se legănă în sus și în jos.

— Uneori regret că în asemenea privințe nu am discernământul wreedilor.

— Ai amintit asta și mai devreme, am observat. De ce wreedii rezolvă mai ușor decât noi problemele etice?

Hollus se foi ușor de pe un picior pe celălalt.

— Wreedii sunt eliberați de povara raționamentelor — de genul de logică pe care îl folosim noi doi. Deși pe ei îi poate deruta matematica, examinarea întrebărilor filosofice legate de sensul vieții, de etică și morală ne derutează *pe noi*. Noi avem un simț intuitiv al binelui și răului, însă toate teoriile etice pe care le elaborăm eșuează. Mi-ai arătat filmele acelea, *Star Trek*...

Așa era, iar episoadele pe care le vizionasem îi stârniseră curiozitatea destul de mult pentru a dori să vadă și primele trei filme *Star Trek* de lung metraj.

— Și?

— În unul dintre ele murea hibridul acela imposibil.

— *Mania lui Khan.*

— Exact. În film se insista asupra ideii că „nevoile majorității sunt mai importante decât nevoile minorității sau ale individului". Noi, forhilnorii, avem sentimente similare.

Este o tentativă de aplicare a matematicii — o știință în care suntem foarte pricepuți — în etică, un domeniu în care nu suntem pricepuți, dar am eșuat cu regularitate în asemenea tentative. În filmul în care hibridul renăștea...

— *În căutarea lui Spock*, am spus.

Ochii pediculari i se ciocniră.

— În filmul acela am aflat că formularea inițială era eronată și că, de fapt, „nevoile individului sunt mai importante decât ale majorității". În mod intuitiv, părea corect ca personajul cu perucă și ceilalți să fi fost de acord să își sacrifice viețile pentru a salva un camarad care nu era din aceeași specie cu ei, chiar dacă asta sfida logica matematică. Totuși asta se întâmplă permanent: multe societăți omenești și toate cele forhilnore sunt democratice; ele sunt dedicate principiului că toți indivizii sunt egali. Am citit și eu fraza măreață scrisă de vecinii voștri din sud: „Considerăm ca adevăruri grăitoare faptul că toți oamenii s-au născut egali." Însă cei care au scris cuvintele acelea erau proprietari de sclavi și nu pricepeau ironia — ca să folosesc un cuvânt învățat de la tine — acelui aspect.

— Este adevărat.

— Mulți savanți oameni și forhilnori au încercat să reducă altruismul la imperative genetice, sugerând că gradul de sacrificiu pe care suntem dispuși să îl facem pentru altcineva este direct proporțional cu cantitatea de material genetic pe care o împărțim. Noi doi, afirmă acei savanți, nu am accepta neapărat să murim pentru a salva o rudă sau un copil, dar dacă prin moartea noastră ar fi salvate două rude sau doi copii, am putea considera târgul ca fiind echitabil, deoarece, luate împreună, cele două ființe dețin aceeași cantitate din genele noastre ca noi înșine. Și, cu certitudine,

ne-am sacrifica pentru a salva trei rude sau trei copii, întrucât ei dețin o concentrație a materialului nostru genetic mai mare decât conțin propriile noastre corpuri.

— Eu aș fi gata să mor pentru a-l salva pe Ricky, am rostit.

Forhilnorul arătă fotografia înrămată de pe masă; spatele acesteia era întors iarăși spre el.

— Totuși, dacă ți-am înțeles spusele, Ricky nu este fiul tău natural.

— Exact. Părinții lui naturali nu l-au dorit.

— Iar aspectul acesta ne dezorientează la două niveluri: că părinții ar putea opta să renunțe la vlăstarul lor sănătos și că non-părinții ar putea opta să adopte copilul altora. Desigur, există numeroși oameni buni care, sfidând logica geneticii, au optat să nu aibă copii. Nu există realmente o formulă care să descrie cu succes domeniul de opțiuni al forhilnorilor sau al oamenilor în privința altruismului și sacrificiului; problemele acestea nu pot fi reduse la nivel matematic.

Am căzut pe gânduri; faptul că Hollus îmi luase partea în fața Christinei fusese, cu siguranță, un act altruist, dar în mod evident nu avea absolut nici o legătură cu favorizarea unei rude genetice.

— Cred că nu, am fost de acord.

— Pe de altă parte, urmă Hollus, fiindcă nu au inventat matematica tradițională, prietenii noștri wreedii nu au fost niciodată derutați de asemenea probleme.

— În tot cazul, pe mine mă derutează, am zis. De-a lungul anilor, mi-am pierdut multe ore de somn, încercând să descâlcesc dileme etice. Mi-am reamintit vechiul banc cu insomniacul agnostic dislexic, care stătea treaz noaptea și se întreba dacă există într-adevăr un reactor[1].

[1] Dislexicul inversează ordinea literelor cuvântului „creator".

— De fapt, *de unde* vin principiile morale? Știm că este rău să furi și... Tu știi asta, nu? Vreau să spun, forhilnorii sunt împotriva furtului?

— Da, deși nu este ceva înnăscut. Copiii forhilnori înhață orice obiect la care pot ajunge.

— La fel se întâmplă și cu cei ai oamenilor. Dar creștem și ne dăm seama că hoția este un obicei rău. Totuși... totuși *de ce* simțim că este un obicei rău? Dacă hoția sporește succesul reproducerii, n-ar fi trebuit ca evoluția s-o fi favorizat? În mod similar, noi credem că infidelitatea este ceva rău însă, în mod evident, mi-aș putea spori reușita reproducerii, fecundând mai multe femei. Dacă hoția este avantajoasă pentru toți cei care se pricep, iar adulterul este o strategie bună, cel puțin pentru masculi, de a-și spori prezența în fondul genetic comun, de ce avem impresia că ele sunt imorale? N-ar trebui ca singura moralitate produsă de evoluție să fie de tipul celei pe care o are Bill Clinton — să ne pară rău că am fost prinși?

Ochii pediculari ai lui Hollus se mișcau mai rapid ca de obicei.

— Nu am un răspuns, zise el. Ne străduim să găsim soluții la întrebări morale, dar ele ne înfrâng întotdeauna. Gânditori de seamă, atât oameni, cât și forhilnori, și-au consacrat existența întrebându-se care este scopul vieții și cum știm când ceva este imoral. În ciuda secolelor de eforturi, nu s-a înregistrat totuși nici un progres. Întrebările sunt mai presus de cunoștințele noastre, la fel cum „Cât fac doi și cu doi?" este mai presus de cunoștințele wreedilor.

Am clătinat din cap neîncrezător.

— Continuă să mi se pară incredibil faptul că ei nu pot pur și simplu să vadă că două obiecte la care se adaugă alte două obiecte echivalează cu patru obiecte.

Forhilnorul își înclină corpul spre mine îndoindu-și genunchii inferiori a trei dintre picioarele sale.

— Iar lor li se pare incredibil că noi nu putem distinge adevărurile fundamentale ale problemelor morale... Mințile noastre fragmentează: noi divizăm problemele în părți ce pot fi abordate. Dacă ne întrebăm de ce o planetă rămâne pe orbită în jurul soarelui ei, putem pune întrebări și mai simple — cum rămâne o piatră pe sol, de ce se află soarele în centrul sistemului solar — și, rezolvându-le pe acestea, putem răspunde plini de încredere la întrebarea mai mare. Dar problemele de etică și moralitate și înțelesul vieții sunt aparent ireductibile, ca și cilii din celule: nu există părți componente care să poată fi urmărite în mod izolat.

— Vrei să spui că a fi savant, a fi o persoană condusă de logică este fundamental incompatibil cu a fi senin în privința moralității și spiritualității?

— Unii reușesc în ambele privințe — însă de obicei o fac prin compartimentare. Știința este responsabilă pentru anumite probleme, iar religia pentru altele. Însă pentru aceia care caută o unică și exhaustivă viziune asupra lumii, nu se poate vorbi despre seninătate. O minte este croită fie pentru una, fie pentru cealaltă, dar nu pentru ambele.

Mi-am reamintit de pariul lui Pascal: este mai sigur, a spus el, să pariez pe existența lui Dumnezeu, chiar dacă el nu există, decât să risc osânda eternă în cazul în care am greșit. Desigur, Pascal fusese matematician; el avusese o minte logică, rațională, îndreptată spre analiza cifrelor, pe scurt o minte omenească. Bătrânul Blaise nu avusese de ales în privința

creierului pe care-l avea; acesta îi fusese atribuit de evoluție, la fel ca și mie.

Dar dacă aș fi avut de ales?

Dacă aș fi putut face schimb între nesiguranța privind unele probleme faptice și certitudinea în problemele morale, aș fi făcut-o? Ce este mai important: să cunoști relațiile filogenetice precise între toate ramurile de pe arborele evoluției, ori să cunoști înțelesul vieții?

Hollus mă părăsi pentru restul zilei; a pâlpâit și a dispărut, lăsându-mă singur cu cărțile, fosilele și treburile mele neterminate.

M-am pomenit gândindu-mă la lucrurile pe care aș fi vrut să le mai fac o dată înainte de a muri. În acest punct înțelegeam că doream mai degrabă să repet experiențe anterioare plăcute, decât să încerc unele noi.

Unele dintre cele pe care le doream erau evidente, firește: să fac dragoste cu soția mea, să-mi îmbrățișez fiul, să-l văd pe fratele meu Bill.

Altele erau mai puțin previzibile — cele care mă implicau doar pe mine. Doream să mai merg o dată la Octagon, restaurantul meu favorit din Thornhill, unde o cerusem de soție pe Susan. Chiar și cu greața cauzată de chimioterapie, doream s-o mai fac o dată.

Și mai voiam să văd din nou *Casablanca*. „Închin uitându-mă la tine, puștoaico."

Doream să mai văd o dată echipa de baseball Blue Jays câștigând World Series — dar bănuiesc că în privința asta nu aveam prea multe șanse.

Doream să mă întorc la Drumheller și să umblu printre stânci, să mă las cuprins de farmecul terenurilor sterile pe

înserat, cu coioții urlând în fundal și bucăți de fosile împrăștiate peste tot.

Doream să-mi vizitez cartierul cel vechi din Scarborough. Să mă plimb pe străzile tinereții mele, să mă uit la vechea casă a părinților sau să stau în curtea școlii publice William Lyon Mackenzie King și să las amintirile prietenilor din deceniile trecute să se reverse peste mine.

Doream să-mi șterg de praf vechiul aparat de radio emisie-recepție și să ascult — doar să ascult — vocile din noapte din toată lumea.

Însă mai mult ca orice doream să merg cu Ricky și Susan la căsuța noastră de pe lacul Otter și să stăm pe debarcader după lăsarea întunericului, vara, destul de târziu pentru ca țânțarii și mușteleă să fi dispărut, să privim cum răsare luna, cu fața ei pătată reflectându-se în apa liniștită, să ascultăm țipătul trist al unui cufundar și sunetul vreunui pește care sare din lac, să mă las pe spate în șezlong, să-mi încrucișez mâinile la ceafă, să suspin mulțumit și să nu simt absolut nici o durere.

21

Deocamdată Susan nu spusese nimic despre comentariile mult mediatizate ale lui Salbanda, despre faptul că Universul avea un Creator — un Creator care, aparent în cel puțin cinci rânduri, intervenise direct în dezvoltarea vieții inteligente.

În cele din urmă a trebuit totuși să discutăm. A fost o conversație pe care n-o anticipasem vreodată. Îmi tolerasem soția, acceptându-i credința, ba chiar fusesem de acord să ne căsătorim printr-o slujbă tradițională în biserică. Dar, în taină, eu știusem mereu că eu eram cel iluminat, că eu aveam dreptate, că eu știam cu adevărat cum merg lucrurile.

Susan și cu mine stăteam pe terasă. Era o seară de aprilie anormal de caldă. În seara asta trebuia să-l ducă pe Ricky la antrenamentul de înot; uneori îl duceam eu, iar alteori mergeam împreună cu Susan, însă în seara asta aveam alte planuri. Ricky era în camera lui și se îmbrăca.

— Hollus ți-a spus că-l caută pe Dumnezeu? întrebă Susan, privindu-și cana de cafea.

Am încuviințat în tăcere.

— Și nu mi-ai spus nimic?

— Ei bine... Nu. Nu ți-am spus.

— Mi-ar fi plăcut să fi vorbit cu el despre asta.

— Îmi pare rău, am rostit.

— Așadar forhilnorii sunt religioși, zise Susan, rezumând totul, cel puțin pentru ea.

Eu însă a trebuit să protestez; *a trebuit* s-o fac.

— Hollus și colegii lui cred că Universul a fost proiectat în mod inteligent, dar ei nu-l venerează pe Dumnezeu.

— Nu se roagă? întrebă Susan.

— Nu. Mai exact, wreedii petrec zilnic câte o jumătate de zi în meditație, încercând să comunice telepatic cu Dumnezeu, dar...

— Mie asta mi se pare un fel de rugăciune.

— Ei spun că nu doresc nimic de la Dumnezeu.

Susan rămase tăcută o vreme; noi discutam rareori despre religie, dintr-un bun motiv.

— Rugăciunile nu se referă la a cere lucruri; nu este ca și cum ai vizita un supermarket al lui Moș Crăciun.

Am ridicat din umeri. Bănuiesc că de fapt nu știam prea multe despre subiectul acesta.

— Forhilnorii cred în existența sufletului? Cred în viața de apoi?

Întrebarea mă luă prin surprindere; nu mă gândisem niciodată la așa ceva.

— Mărturisesc sincer că habar n-am.

— Poate că ar trebui să-l întrebi pe Hollus.

Am încuviințat din cap. Poate că ar fi trebuit s-o fac.

— Știi că eu cred în existența sufletului, rosti ea simplu.

— Știu.

Nu-și continuă însă ideea. Nu mă mai întrebă dacă voiam s-o însoțesc la biserică; o făcuse o dată, cu ceva timp în urmă, și asta fusese tot. Dacă frecventarea bisericii St. George o ajuta să reziste situației, atunci era perfect. Dar fiecare dintre noi trebuia să-i facă față în felul său.

Ricky apăru prin ușa de sticlă glisantă și ieși pe terasă.

— Salut, voinice, i-am spus. Dă-i un pupic lui tati.

El se apropie și mă sărută pe obraz, apoi mi-l mângâie cu mânuța lui.

— Așa-mi place mai mult, mi-a spus.

Cred că încerca să mă înveselească; nu-i plăcuse niciodată asprimea de șmirghel a bărbii mele de după-amiază. I-am zâmbit.

Susan se ridică și mă sărută și ea.

După care soția și fiul meu plecară.

Am rămas singur, după ce Ricky și Sue au plecat spre Centrul acvatic Douglas Snow, aflat la patru străzi distanță. Am revenit în casă și am instalat camera video — un lux, un cadou de Crăciun pe care ni-l făcuserăm reciproc acum câțiva ani — pe un trepied, în cabinet.

Am pornit camera, am trecut spre scaunul din spatele biroului și m-am așezat.

— Salut, Ricky, am rostit, după care am zâmbit cu un aer de scuză. O s-o rog pe mama ta să nu-ți arate înregistrarea aceasta timp de zece ani, așa că bănuiesc că ai împlinit șaisprezece ani. Sunt sigur că de acum nu mai ești „Ricky". Poate că ești „Rick" sau poate că ai decis că „Richard" ți se potrivește mai bine. De aceea — de aceea poate că-ți voi spune pur și simplu „fiule".

Am făcut o pauză.

— Sunt sigur că ai văzut destule poze cu mine; mamei tale îi plăcea mult să facă fotografii. Poate că ai chiar și unele amintiri despre mine — în tot cazul, eu sper asta. Eu îmi amintesc câteva lucruri de pe când aveam șase-șapte ani... Puse cap la cap, ar însemna poate o oră sau două.

M-am oprit din nou. Dacă el *mă ținea minte*, speram că își amintea de mine așa cum fusesem înainte de cancer, pe când

aveam păr, pe când nu eram atât de scheletic. Era adevărat, ar fi trebuit să fac înregistrarea aceasta imediat ce mi s-a pus diagnosticul — cu siguranță înainte de a începe chimioterapia.

— De aceea, am urmat, tu ai un avantaj față de mine. Tu știi cum arăt eu, însă eu mă întreb cum arăți tu... ce fel de tânăr ai devenit.

Am surâs.

— Pe când aveai șase ani, erai nițel cam micuț pentru vârsta ta... dar în zece ani se pot schimba multe. La vârsta ta — vârsta pe care o ai în prezent, șaisprezece ani —, eu îmi lăsasem o barbă vâlvoi. În școala mea mai era doar un alt băiat cu barbă; cred că a fost un act de revoltă specific tinereții.

M-am foit puțin în scaun.

— Oricum, sunt sigur că ai crescut și ești acum un tânăr minunat — știu că mama ta n-ar fi îngăduit ca lucrurile să se desfășoare altfel. Îmi pare rău că n-am fost alături de tine. Mi-ar fi plăcut să te-nvăț cum să faci nodul la cravată, cum să te bărbierești, cum să dai o pasă la fotbal sau cum să bei un pahar de vin. Nu știu ce preocupări ai. Sport? Teatru? Indiferent despre ce ar fi vorba, să știi că aș fi venit să te văd oricât de des aș fi putut.

Am tăcut, adunându-mi gândurile.

— Cred că te întrebi tot mai des ce vrei să faci în viață. Știu că vei găsi fericirea și succesul în orice ai alege. Dacă dorești, să știi că există destui bani pentru a urma universitatea — chiar până la doctorat, dacă asta îți dorești. Desigur, fă tot ce te face fericit. Totuși, eu îți voi spune că m-am bucurat enorm de răsplata unei vieți științifice; poate că nu este genul tău, dar *dacă* te gândești la așa ceva, ți-o recomand. Am călătorit prin toată lumea, sunt destul de bine plătit și

dispun de o flexibilitate enormă în privința timpului liber. Îți spun toate astea pentru cazul în care te întrebi dacă tatăl tău a fost fericit în meseria lui: da, am fost fericit, ba chiar foarte fericit. Iar ăsta-i lucrul cel mai important. Dacă-ți pot oferi un sfat în privința carierei, acesta este: să nu-ți faci griji pentru câți bani vei câștiga. Alege ceva care să-ți placă; prin viață nu treci decât o singură dată.

Am făcut iarăși o pauză, apoi am rostit:

— Ca să fiu sincer, nu-ți pot oferi prea multe sfaturi.

Am zâmbit.

— Ce naiba, pe când aveam vârsta ta, ultimul lucru pe care mi-l doream era un sfat din partea tatălui.

Am ridicat ușor din umeri.

— Nu pot totuși să nu te rog ceva: nu fuma. Crede-mă, fiule, nu merită să riști nimic ca să treci prin ce am trecut eu. N-am fost fumător — sunt sigur că mama ți-a spus-o —, dar fumatul este modalitatea prin care majoritatea oamenilor se îmbolnăvesc de cancer pulmonar. Te rog, te implor: nu risca!

Am privit ceasul de pe perete; mai rămăsese destul timp — cel puțin, pe casetă.

— Probabil că ești curios în privința relației mele cu Hollus, forhilnorul. Sincer vorbind, sunt la fel de curios ca tine. Bănuiesc că dacă-ți mai amintești ceva din copilărie, atunci este seara când ne-a vizitat el. Știi că era adevăratul Hollus? Că nu era o proiecție? Da, așa a fost. Tu, eu și mama ta am fost primii oameni care am întâlnit cu adevărat un forhilnor în carne și oase. Pe lângă caseta aceasta, îți las și o copie a jurnalului pe care l-am ținut despre întâlnirile mele cu Hollus. Poate că-ntr-o bună zi, tu sau altcineva va scrie o carte despre toate astea. Bineînțeles, există lacune ce vor trebui completate — sunt convins că există lucruri relevante despre

care eu nu știu nimic — totuși, însemnările pe care le-am făcut ar trebui să-ți ofere un început bun. În privința relației mele cu Hollus, știu doar atât: îmi place de el și cred că și lui îi place de mine. Un proverb spune că o viață care nu e analizată nu merită să fie trăită; cancerul m-a făcut să-mi examinez viața, dar cred că faptul că am ajuns să-l cunosc pe Hollus m-a determinat să analizez ce înseamnă să fii om.

Am ridicat ușor din umeri, recunoscând că următoarele mele cuvinte erau dintre cele pe care oamenii nu le rostesc în general cu glas tare.

— Și bănuiesc că a fi om înseamnă a fi *fragil*. Noi suntem răniți cu ușurință, și nu numai fizic. Suntem răniți la fel de ușor și emoțional. De aceea, fiule, pe măsură ce vei înainta prin viață, încearcă să nu-i rănești pe alții.

Am mai ridicat o dată din umeri.

— Asta-i... ăsta este sfatul pe care-l am pentru tine.

Nu era nici pe departe destul, o știam; era imposibil să compensez pierderea unui deceniu prin câteva panseuri lipsite de originalitate. Ricky devenise deja bărbatul care avea să fie — fără ajutorul meu.

— Un singur lucru mai vreau să-l știi de la mine, am rostit. Să nu te îndoiești niciodată de asta, Richard Blaine Jericho: cândva ai avut un tată și el te-a iubit. S-o ții minte mereu.

M-am ridicat, am oprit camera și am rămas acolo, în cabinetul meu, în sanctuarul meu.

22

Ideea îmi venise în timpul somnului, fără îndoială din pricina înregistrării pe care o făcusem pentru Ricky: o versiune a mea care avea să trăiască și după moartea corpului meu. Eram atât de surescitat, încât m-am sculat și am coborât la parter pentru a ciocăni repetat în dodecaedrul de holoforme, cu speranța de a-l apela pe Hollus. El însă nu apăru; a trebuit să aștept până a doua zi, când se ivi în biroul meu din propria lui voință.

— Hollus, am rostit imediat ce imaginea i se stabiliză, cred că știu ce au îngropat sub peisajele-avertisment pe toate planetele moarte.

El mă fixă cu privirea.

— Nu sunt reziduuri nucleare, am zis. După cum ai spus chiar tu, nu există indicatoare asociate reziduurilor nucleare și pentru o secvență temporală de peste un milion de ani nimeni nu-și face griji pentru așa ceva. Locuitorii planetelor au îngropat ceva ce doreau *să păstreze* pe vecie, nu ceva de care doreau să scape. De aceea cassiopeianii au recurs până și la anularea tectonicii plăcilor pe planeta lor, detonându-și satelitul natural — voiau să se asigure că tot ce se găsea în cripta subterană n-avea să intre niciodată în subducție.

— Poate că așa este, spuse Hollus, dar ce anume ar fi dorit să păstreze cu atâta grijă și în același timp să descurajeze pe oricine ar fi dorit să facă cercetări?

— Pe ei înșiși, am răspuns.

— Sugerezi, așadar, ceva de felul unui adăpost antiatomic? Examinările seismice au arătat că interiorul criptei de pe Mu Cassiopeia A Prime este suficient doar pentru găzduirea unui număr mic de indivizi.

— Nu, nu, l-am oprit. Eu cred că ei sunt *toți* acolo, în subteran. Milioane, miliarde — indiferent cât de mare ar fi fost populația lor. Cred că și-au scanat creierele și s-au încărcat într-o lume generată de calculator, iar hardware-ul care asigură existența acelei lumi, mașinăriile la care doreau ca nimeni să nu aibă acces, pentru a nu le deteriora, se găsesc sub peisajele acelea înspăimântătoare.

— Scanări..., spuse gura stângă a lui Hollus și cea dreaptă reflectă la rândul ei, scanări... Dar noi nu am găsit decât trei planete cu peisaje artificiale concepute pentru a-i înspăimânta și alunga pe curioși. Celelalte planete pe care le-am vizitat — Eta Cassiopeia A III, Sigma Draconis II și Groombridge 1618 III — au fost pur și simplu părăsite.

— Este posibil ca pe planetele acelea echipamentele hardware să fi fost lansate în spațiul cosmic. Sau poate că rasele respective au decis că modul cel mai bun de a evita detectarea era să nu întreprindă nimic. Până și un indicator de avertizare îi atrage pe curioși; poate că au decis să-și ascundă hardware-ul, fără nici o altă indicație.

— Totuși de ce ar proceda în felul acesta rase întregi? întrebă Hollus. De ce ar renunța la existența fizică?

Asta era simplu pentru mine.

— Tu ce vârstă ai? l-am întrebat.

— În ani tereștri subiectivi? Patruzeci și șapte.

Am fost surprins. Dintr-un motiv necunoscut, mă așteptasem să fi fost mai bătrân ca mine.

— Și cât vei trăi?

— Poate alți optzeci de ani, dacă nu voi suferi vreun accident.

— Așadar, durata medie de viață a forhilnorilor este de o sută treizeci de ani?

— La femele, da. Bărbații trăiesc cu vreo zece ani mai mult.

— Adică... Dumnezeule!... Adică, tu ești femelă?

— Da.

Eram stupefiat.

— Nu-mi dădusem seama de asta. Vocea ta... este destul de groasă.

— Așa sunt toate glasurile forhilnorilor, indiferent dacă sunt masculi sau femele.

— Cred că voi continua să mă adresez ție ca unui mascul, dacă nu te deranjează.

— Deja nu mă mai ofensează, zise Hollus. Poți continua să o faci.

— Oricum, am spus, vei trăi în jur de o sută treizeci de ani. Eu am cincizeci și patru de ani în clipa asta; dacă n-ar fi fost adenocarcinomul, aș mai fi trăit vreo douăzeci de ani, sau poate treizeci ori patruzeci.

Ochii pediculari ai lui Hollus se mișcară.

— Dar asta-i situația. Și, de altfel, chiar dacă n-aș fi avut cancer, sănătatea mi-ar fi fost deteriorată mare parte din timpul respectiv.

Am tăcut, după care am întrebat:

— Forhilnorii îmbătrânesc fără probleme?

— Cândva, un poet de pe planeta mea a scris că din clipa în care te naști urmează „doar luni în eclipsă" — o metaforă care are cam același înțeles ca expresia voastră „din ce în ce

mai rău". Corpurile și mințile forhilnorilor se deteriorează și ele de-a lungul timpului.

— Însă dacă ți-ai putea asuma o existență virtuală, dacă ai putea trăi în interiorul unui calculator, începând din floarea tinereții, atunci ai putea trăi veșnic, fără nici o deteriorare.

— Nemurirea a fost dintotdeauna un vis al poporului meu, recunoscu Hollus.

— Și al pământenilor. Ba chiar mulți predicatori se folosesc de promisiunea vieții veșnice, este adevărat că pe un alt tărâm, ca principal stimulent pentru un comportament decent. Dar, cu toate că noi ne-am extins mult durata vieții grație progreselor medicinei, suntem departe de a fi nemuritori.

— La fel ca noi, zise Hollus. Și la fel ca wreedii. Totuși, atât ei cât și noi nutrim speranța de a transforma în realitate viața eternă.

— Noi crezuserăm că am făcut saltul decisiv acum câțiva ani, când am descoperit cum să punem la loc capetele ADN-ului.

Cromozomii se termină prin bucățele protectoare, similare capetelor din plastic ce protejează vârfurile șireturilor ca să nu se destrame; de fiecare dată când un cromozom se divide, vârfurile acelea — numite telomeri — sunt scurtate. După suficient de multe divizări, vârfurile dispar complet și cromozomul nu se mai poate divide.

— Și noi am descoperit asta, spuse Hollus, cu aproape o sută de ani în urmă. Însă, deși înlocuirea telomerilor poate face ca celulele individuale să se dividă la nesfârșit în laborator, procedura nu funcționează în cazul unui organism integrat. Când un organism ajunge la o masă critică de celule, fie că divizarea se oprește după un număr stabilit de repetări,

exact ca și cum telomerii ar fi dispărut, fie că reproducerea devine necontrolată și se formează tumori.

Ochii lui pediculari se plecară.

— După cum știi, eu mi-am pierdut mama din cauza cancerului la *vostirrarl*, un organ care joacă aproximativ același rol cu cel al măduvei din oasele voastre.

— Leucemie, am murmurat. La noi cancerul măduvei se numește leucemie.

Hollus rămase tăcut o vreme.

Da, cu certitudine eu puteam înțelege ispita.

De a fi încărcat într-un calculator.

De a fi despărțit de corpul fizic.

De a trăi fără tumori, fără durere.

Dacă mi s-ar fi oferit ocazia, aș fi făcut-o?

Instantaneu.

— Cu siguranță, renunțarea la existența fizică reprezintă o atracție extraordinară, am spus. Să trăiești de-a pururi, având sănătatea tinereții...

M-am uitat la Hollus, care stătea pe numai cinci picioare; părea că-l odihnește pe al șaselea.

— Iar în cazul acesta, am urmat, poate că poporul tău nu are nici un motiv de teamă. Poate că în curând rasa ta va dezvolta tehnologia respectivă — se pare că toate rasele o fac. Iar apoi, dacă ai tăi o doresc, ei vor... vor *transcende* într-o formă nouă de existență.

Hollus tăcu vreo două secunde.

— Nu am certitudinea că mi-aș dori așa ceva, rosti el.

— Trebuie să fie foarte tentant, dacă atâtea rase au ales calea aceasta.

— Bănuiesc că ai dreptate. Compatrioții mei au înregistrat progrese remarcabile în tehnologia scanării creierului.

Pentru noi este oarecum mai dificil decât va fi pentru voi, deoarece creierele noastre se află în centrul corpurilor și fără îndoială integrarea celor două emisfere va ridica unele probleme. Presupun totuși că în câteva decenii vom fi în stare să încărcăm conștiința unui forhilnor într-o memorie de calculator. Asta ar explica fenomenul pe care l-am observat în filmele acelea science-fiction pe care mi le-ai arătat: motivul pentru care rasele extraterestre care realizează întâlniri apropiate de gradul trei au întotdeauna aproximativ același nivel tehnologic. Se pare că există un scurt interval temporal între momentul în care este pus la punct zborul interstelar și momentul în care o rasă încetează să mai aibă existență materială. Se explică, de asemenea, și motivul pentru care căutarea inteligențelor extraterestre cu ajutorul radiotelescoapelor eșuează de obicei — e vorba din nou tot de un interval scurt între inventarea radioului și abandonarea folosirii sale.

— Pe de altă parte, din ce ați putut determina voi, nici una dintre rasele despre care știți, cu excepția celor trei ale noastre, nu au existat simultan... Rasele noastre — mă refer la cele trei — pot fi prima șansă pe care a avut-o galaxia vreodată pentru o... pentru o federație planetară.

— Este o idee interesantă, încuviință Hollus. Crezi că de aceea Dumnezeu a intervenit pe planetele noastre? Pentru a ne aduce simultan complexitatea tehnologică, astfel încât să putem forma un fel de alianță?

— Este posibil, am rostit, deși nu prea înțeleg ce s-ar realiza în modul acesta. De acord, s-ar putea să fie bine pentru rasele noastre, dar cu ce îl ajută pe Creator?

Hollus își coborî al șaselea picior.

— Aceasta este o întrebare foarte bună, spuse el în cele din urmă.

* * *

În aceeași seară, târziu, după ce-l băgasem în pat pe Ricky și-i citisem puțin, am stat împreună cu Susan pe canapeaua din sufragerie. Îmi trecusem brațul după umerii ei și ea își lăsase capul pe pieptul meu.

— Te-ai gândit vreodată la viitor? am întrebat-o și mi-am ridicat puțin brațul. Nu mă refer la viitorul imediat.

Eram sigur că la el se gândise din plin.

— Mă refer la viitorul foarte îndepărtat — peste mii sau chiar milioane de ani.

Nu-i puteam zări chipul. Speram că zâmbea.

— N-o să trăiesc ca să-l văd, îmi zise.

Am rămas tăcut o vreme; nu știam dacă doream cu adevărat să abordez subiectul acela.

— Dar dacă ar exista o modalitate? am rostit. Dacă ar exista o posibilitate prin care să trăiești veșnic?

Susan era isteață; acesta era unul dintre motivele pentru care mă însurasem cu ea.

— Ți-a oferit Hollus așa ceva? Nemurire?

— Nu, am dat din cap. Nici el nu știe mai bine decât noi cum s-ar putea să devenim nemuritori, totuși rasa lui a găsit urme a alte șase specii care par să fi descoperit nemurirea... într-un fel.

Ea se foi ușor pe pieptul meu.

— Da?

— Ele par să fi trecut în alt nivel de existență — de fapt, cuvântul pe care l-am utilizat noi a fost „transcendență", probabil prin încărcarea în memoriile unor computere.

— Așa ceva nu prea poți să numești „a trăi veșnic". La fel de bine ai putea să fii un cadavru conservat în formaldehidă.

— Noi bănuim că ființele astfel transpuse continuă să existe în calculatoare, acționând, reacționând și interacționând. Este chiar posibil ca ele să nici nu-și poată da seama că nu mai au existență materială; experiența senzorială poate fi comparabilă sau chiar superioară celei cu care suntem noi obișnuiți.

— Spui că rase întregi au făcut așa ceva? întrebă ea pe un ton neîncrezător.

— Asta este ipoteza mea, da.

— Conștiința individuală continuă de-a pururi în calculatoare?

— Este posibil.

— Asta înseamnă — asta înseamnă că tu n-ai mai muri?

— Trupul meu material, fizic ar muri, bineînțeles, și eu nu aș avea continuitate în versiunea digitală, după încheierea scanării. Dar versiunea digitală încărcată și-ar aminti ce am fost eu și ar trăi și după moartea mea. Din punctul ei de vedere — sau din punctul de vedere al celor care interacționează cu ea —, ar fi tot eu. Așa că, dacă am avea acces la tehnologia respectivă, pot răspunde că da, n-aș mai muri într-un sens foarte real. Presupun că unul dintre motivele importante pentru care oamenii ar realiza propriile lor versiuni digitale, pe care să le încarce în memoriile calculatoarelor, ar fi depășirea limitelor impuse de bătrânețe sau boală.

— Deci nu se poate deocamdată? întrebă Susan.

Inima îi bubuia; i-o puteam simți.

— De fapt, nu ți s-a oferit posibilitatea asta?

— Nu. Nici forhilnorii și nici wreedii nu știu cum se poate face — și noi doar bănuim că asta s-a întâmplat cu celelalte rase. Se pare că toate speciile inteligente fie că se autodistrug la scurt timp după descoperirea armelor nucleare, fie

că supraviețuiesc încă vreo sută cincizeci de ani, după care aleg transcendența.

Susan ridică din umeri.

— Dacă tehnologia ar fi existat *cu adevărat* — dacă ar fi fost ceva ce ți s-ar fi oferit chiar acum —, răspunsul meu ar fi fost altul. Știi că...

Glasul i se stinse, totuși știam că voise să spună că ar fi făcut orice pentru a nu mă pierde. I-am strâns ușor mâna.

— Dar, reluă ea, dacă n-ar fi fost situația asta, cu care ne confruntăm, aș fi zis „nu". Nu-mi pot imagina că mi-aș dori așa ceva.

— Ai trăi veșnic, i-am reamintit.

— Nu, aș *exista* veșnic. Nu-i același lucru.

— Totul ar putea fi, evident, simulat. Toate aspectele vieții.

— Dacă nu-i real, nu-i același lucru.

— Nu ți-ai putea da seama că nu este real.

— Poate că nu, însă *aș ști* că nu-i real și asta ar face diferența.

Am strâns din umeri.

— Ricky pare la fel de încântat să joace baseball pe consola Nintendo ca și pe teren, ba chiar joacă mai frecvent versiunea digitală. Nu cred că în această privință generația lui va avea problemele conceptuale pe care ni le punem noi.

Am făcut o pauză, după care am continuat:

— O existență virtuală are atracțiile ei. Nu trebuie să îmbătrânești. Nu trebuie să mori.

— Mie îmi place să cresc și să mă schimb, îmi spuse încruntându-se. Sigur că uneori îmi doresc să mai am corpul pe care l-am avut la optsprezece ani, totuși, per ansamblu, sunt mulțumită.

— Civilizații după civilizații au hotărât să procedeze astfel.

Susan își încreți iarăși fruntea.

— Zici că ori au trecut la stadiul digital, ori s-au autodistrus?

— Așa se pare. Hollus a spus că poporul lui s-a confruntat cu același tip de criză a armelor nucleare pe care noi încă n-am depășit-o.

— Atunci poate că civilizațiile acelea au decis că n-au altă alternativă, decât să schimbe realitatea pe o simulare. Dacă, să zicem, SUA și China ar începe un război între ele, probabil că am muri cu toții, iar asta ar însemna sfârșitul rasei umane. Dar dacă totul n-ar fi decât o simulare și situația s-ar agrava, ai putea să resetezi simularea și să continui existența. Poate că existența fictivă este pe termen lung unica speranță pentru rasele violente.

Ideea era, cu certitudine, interesantă. Poate că nu-ți învingeai dorința de a-i arunca în aer pe alții. Poate că era inevitabil ca o națiune sau un grup de teroriști, ori pur și simplu un lunatic s-o facă; așa cum spusese Hollus, odată cu trecerea timpului, tehnologia pentru distrugerea vieții la scară mare devine mai ieftină, mai portabilă și mai ușor de găsit. Dacă nu exista nici o altă cale de a-l readuce pe geniul răului în clondirul din care ieșise — indiferent dacă ar fi fost vorba despre bombe nucleare, arme biologice sau alte instrumente de distrugere în masă —, atunci poate că rasele transcend de îndată ce o pot face, deoarece este unica acțiune certă ce poate fi întreprinsă.

— Mă întreb, când va veni acel moment, ce va alege umanitatea? am spus eu. Probabil că peste un secol vom deține tehnologia respectivă.

Nu era nevoie s-o accentuez în mod dramatic; pe termene atât de lungi, Susan și cu mine eram în aceeași situație.

— Noi doi nu vom apuca s-o vedem, însă poate că Ricky o va prinde. Mă întreb ce vor alege ei să facă?

Susan rămase tăcută câteva momente. După aceea începu să dea ușor din cap.

— Mi-ar plăcea ca fiul meu să trăiască veșnic, dar... dar sper ca el, și toată lumea, să aleagă existența normală.

Am reflectat la afirmația ei — la durerea genunchilor zdreliți, la inimile frânte și oasele rupte; la riscurile la care era susceptibilă carnea trupurilor noastre; la lucrurile prin care trecusem eu.

Mă îndoiam că ar fi existat vreo modalitate de inversare a deciziei. În cazul în care îți copiai memoria într-un calculator, probabil că nu mai puteai să dai înapoi. Dacă versiunea ta biologică se continua, ai fi avut o existență separată din clipa în care se termina scanarea. Nu ar fi existat nici o modalitate de reintegrare ulterioară a celor două versiuni; ar fi fost similar cu tentativa de a sili gemeni identici să locuiască în același trup.

Pe nici una dintre cele șase planete explorate de nava spațială a lui Hollus nu rămăseseră forme de viață inteligentă. Poate că toate rasele au pus capăt versiunilor lor biologice, după ce le creaseră pe cele electronice. De fapt, poate că era unicul lucru rațional ce putea fi făcut, împiedicând orice amenințare din partea teroriștilor asupra lumii virtuale. În mod sigur ar fi existat persoane, cel puțin pe Pământ, care n-ar fi acceptat niciodată să fie transpuse digital — secte ca Amish, ludiții și altele. Ei, însă, ar putea fi scanați pe ascuns, mutându-i într-o lume virtuală, imposibil de deosebit de cea pe care

o părăsiseră, decât să se lase în urmă ființe în carne și oase, ai căror descendenți ar fi putut devasta calculatoarele.

Mă întrebam dacă vreuna dintre rasele care transcendaseră își regreta decizia?

Împreună cu Susan m-am pregătit de culcare. În cele din urmă adormi, dar eu am rămas treaz, privind tavanul întunecat și invidiindu-i pe wreedi.

La scurt timp după ce mi se pusese diagnosticul, străbătusem cele câteva străzi de la MRO la magazinul Chapters de pe strada Bloor și cumpărasem *Despre moarte și a muri* de Elisabeth Kübler-Ross. Ea schițase cele cinci etape ale împăcării cu moartea: negarea și izolarea, furia, negocierea, deprimarea și acceptarea; după socoteala mea, intrasem de mult în etapa a cincea, deși, ocazional, existau zile în care simțeam că aș fi încă împotmolit în etapa patru. Aproape toți oamenii parcurgeau etapele în aceeași ordine. Era, oare, atunci de mirare că existau etape prin care treceau specii întregi?

Vânător-culegător.

Agricultură sau creșterea vitelor.

Metalurgie.

Orașe.

Monoteism.

O epocă a descoperirilor geografice.

O epocă a rațiunii.

Energie atomică.

Zbor cosmic.

O revoluție a informaticii.

Un flirt cu călătoriile interstelare.

Și apoi...

Și apoi...

Și apoi altceva.

Ca darwinian, petrecusem nenumărate ore explicându-le profanilor că evoluția nu are un țel, că viața este un arbore ce se ramifică întruna, o succesiune de adaptări schimbătoare.

Dar acum, poate, părea că *ar exista* un țel, un rezultat final.

Sfârșitul biologiei.

Sfârșitul durerii.

Sfârșitul morții.

La nivel visceral — o metaforă potrivită, implicând măruntaie, biologie și omenire —, eu eram ostil ideii de a renunța la existența materială. Realitatea virtuală era totuna cu a zdrăngăni cu mâinile prin aer, simulând cântatul la chitară. Viața mea avea înțeles *tocmai fiindcă* era reală. Oh, da, sunt sigur că puteam utiliza un dispozitiv pentru realitatea virtuală, care să mă ducă la situri simulate, unde puteam descoperi fosile simulate, inclusiv specimene care fuseseră revoluționare (cum ar fi fost... nu știu, să zicem o secvență care prezintă într-o mie de etape schimbările dintr-o specie în alta). Dar ar fi fost lipsit de sens, inutil. Nu ar fi existat fiorul descoperirii — fosilele ar fi existat acolo doar pentru că eu *doream* ca ele să fie acolo. Și ele nu aveau să contribuie cu nimic la cunoașterea noastră reală a evoluției. N-am știut niciodată dinainte ce voi găsi la un sit și nimeni nu știe. Totuși, indiferent ce voi fi găsit, în cele din urmă ar fi trebuit să se potrivească în acel vast mozaic de date descoperite de Buckland, Cuvier, Mantell, Dollo, von Huene, Cope, Marsh, Sternberg, Lambe, Park, Andrews, Colbert, bătrânul Russell și mai tânărul Russell, care nu era rudă cu el, Ostrom, Jensen, Bakker, Horner, Weishampel, Dodson, Dong, Zheng, Sereno, Chatterjee, Currie, Brett-Surman și toți ceilalți, pionieri și contemporani cu mine. Era ceva real, făcea parte din universul împărtășit.

Acum însă, îmi petreceam cea mai mare parte din timp cu un simulacru aparținând realității virtuale. De acord, undeva exista un Hollus real, în carne și oase, și, de acord, eu chiar îl întâlnisem, dar majoritatea interacțiunilor mele erau cu ceva generat de calculator, cu un ciberspectru. Puteai fi absorbit cu ușurință într-o lume artificială. Da, cu siguranță.

Mi-am strâns soția în brațe, savurând realitatea.

23

Nu dormisem bine noaptea trecută și nici cea dinainte și bănuiesc că oboseala începea să se facă simțită. Încercasem — încercasem efectiv — să fiu stoic în cele prin care urma să trec, să fiu dârz. Dar azi...

Azi...

Era ora de aur, ora dintre începutul programului, la 9:00, și deschiderea muzeului pentru public, la 10:00. Împreună cu Hollus examinam expoziția specială a fosilelor Burgess Shale: *Opabinia*, *Sanctacaris*, *Wiwaxia*, *Anomalocaris* și *Hallucigenia*, forme de viață atât de bizare, încât sfidau orice clasificare simplă.

Iar fosilele mă duceau cu gândul la cartea lui Stephen Jay Gould despre fauna Burgess: *Wonderful Life.*

Iar asta mă duse cu gândul la filmul la care făcea aluzie Gould, favoritul Crăciunului, pelicula clasică în care juca Jimmy Stewart.

Iar *asta* mă făcu să mă gândesc la cât de mult îmi prețuiam *viața mea* — existența mea reală, actuală, în carne și oase.

— Hollus, am spus încet.

Ochii lui pediculari fixau ciorchinele de cinci ochi al lui *Opabinia*, cu totul deosebit de orice altceva ce existase în trecutul Pământului. Își roti pediculele ca să mă privească.

— Hollus, am repetat, *știu* că rasa ta este mai avansată decât a mea.

Stătea nemișcat.

— Și... ei bine, tu *trebuie* să știi lucruri pe care noi nu le știm.

— Este adevărat.

— Eu... ai cunoscut-o pe soția mea, Susan. L-ai cunoscut pe Ricky.

Hollus își atinse ochii între ei.

— Ai o familie plăcută, spuse el.

— Eu... eu nu vreau să-i părăsesc, Hollus. Nu vreau ca Ricky să crească fără un tată. Nu vreau ca Susan să fie singură.

— E păcat, aprobă forhilnorul.

— *Trebuie* să existe ceva ce poți face — ceva ce poți face ca să mă salvezi.

— Îmi pare rău, Tom. Chiar îmi pare rău. Dar, așa cum i-am spus fiului tău, nu există nimic.

— Bine, am rostit. Bine, uite, știu cum sunt lucrurile astea. Ai primit un fel de directivă de neintervenție, așa-i? Nu ai voie să modifici nimic de aici. Înțeleg asta, totuși...

— Nu, nu există o asemenea directivă, zise Hollus. Dacă aș fi putut, te-aș fi ajutat.

— Totuși, *trebuie* să știți cum să vindecați cancerul. Cu tot ceea ce cunoașteți despre ADN și mecanismul vieții — trebuie să știți cum să vindecați ceva atât de simplu cum este cancerul.

— Cancerul chinuie și poporul meu. Ți-am spus asta.

— Și wreedii? Cu ei cum este?

— La fel. Cancerul este — ei bine, este o realitate a vieții.

— Te rog, am rostit. Te rog!

— Nu pot face nimic.

— *Trebuie*, am spus. Glasul îmi devenea mai strident; detestam felul în care suna, însă nu mă puteam opri.

— Trebuie!

— Îmi pare *cu adevărat* rău, spuse extraterestrul.

Dintr-odată urlam și cuvintele mele reverberau din vitrinele de sticlă.

— La dracu', Hollus! La dracu'! Eu te-aș ajuta dacă aș putea. Tu de ce nu vrei să m-ajuți?

Hollus tăcea.

— Am o soție. Și un fiu.

Vocile gemene ale forhilnorului încuviințară.

— Știu... asta.

— Atunci, ajută-mă, fir-ai al naibii. *Ajută-mă!* Nu vreau să mor.

— Nici eu nu vreau să mori, zise Hollus. Ești prietenul meu.

— Tu nu ești prietenul meu! am urlat. Dac-ai fi fost prietenul meu, m-ai fi ajutat!

Mă așteptam ca el să dispară, mă așteptam ca proiecția holografică să se închidă, lăsându-mă singur cu rămășițele vechi și moarte ale exploziei cambriene. Dar Hollus rămase alături de mine, așteptând calm, în timp ce eu m-am prăbușit și am început să plâng.

Pe la ora 16:20 Hollus plecă, însă eu am mai rămas lucrând în birou. Îmi era rușine de mine însumi, eram dezgustat de spectacolul pe care-l oferisem.

Se apropia sfârșitul; o știusem de luni de zile.

De ce nu puteam să fiu mai curajos? De ce nu-l puteam înfrunta cu mai multă demnitate?

Era timpul să îndrept unele lucruri. O știam.

Nu mai vorbisem cu Gordon Small de treizeci de ani. În copilărie fusesem prieteni buni, locuisem pe aceeași stradă în

Scarborough, dar ne despărțisem la universitate. El avea impresia că eu greșisem îngrozitor, iar eu aveam impresia că el greșise. În primii zece ani sau cam așa, după marea noastră ceartă, mă gândisem la el probabil cel puțin o dată pe lună. Continuam să fiu furios pentru ceea ce-mi făcuse și, când stăteam seara întins în pat, cu mintea analizând toate lucrurile care mă puteau tulbura, Gordon apărea de îndată.

Desigur, în viața mea existau multe alte treburi neterminate — relații de tot felul care ar fi trebuit să fie încheiate sau îndreptate. Știam că pe unele dintre ele nu le voi putea aborda niciodată.

De exemplu, pe Nicole, fata pe care o lăsasem baltă în seara balului de absolvire a liceului. Nu fusesem niciodată în stare să-i spun motivul — că tata se îmbătase și o îmbrâncise pe mama pe scară, iar eu îmi petrecusem noaptea aceea cu ea la urgență, la spitalul Scarborough General. Cum i-aș fi putut spune asta lui Nicole? Bineînțeles, privind retrospectiv, poate că ar fi trebuit pur și simplu să-i spun că mama avusese un accident și că trebuise s-o duc la spital. Dar Nicole era prietena mea și poate ar fi vrut să vină s-o vadă pe mama, așa că preferasem să mint și să-i spun că avusesem o problemă cu mașina. Fusesem prins cu minciuna și nu izbutisem niciodată să-i explic ce se petrecuse de fapt.

Apoi Bjorn Amundsen, care împrumutase o sută de dolari de la mine în facultate, dar pe care nu mi-i înapoiase niciodată. Știam că era sărac; știam că nu primea nici un ajutor din partea părinților lui, la fel ca mine; știam că-i fusese respinsă cererea de acordare a unei burse. Avea nevoie de banii aceia mai mult decât mine; ba chiar avusese nevoie de ei *tot timpul* mai mult decât mine și nu reușise niciodată să mi-i restituie. În mod stupid, odată comentasem despre el că reprezenta o

proastă investiție și el începuse să mă evite, în loc să recunoască faptul că nu-și putea achita datoria. Dintotdeauna fusesem de părere că prieteniei nu i se putea atribui un preț, însă în cazul acela se dovedise că eu putusem să i-l atribui — și fusese o jalnică sută de dolari. Mi-ar fi plăcut să-mi cer scuze față de Bjorn, dar habar n-aveam ce se mai întâmplase cu el.

Urma apoi Paul Kurusu, un coleg japonez din liceu, căruia, odată, într-o criză de furie, îi adresasem un apelativ rasist — singura dată în viața mea când am făcut așa ceva. El mă privise extrem de îndurerat; auzise desigur porecle similare din partea altora, dar pe mine mă considerase prietenul lui. Habar n-am ce mă apucase și dorisem mereu să-i spun că-mi părea rău de ceea ce făcusem. Cum să mai deschizi însă o asemenea discuție după trei decenii?

Totuși Gordon Small era o persoană cu care trebuia să mă împac. Nu puteam... nu puteam să merg la groapă fără să fi rezolvat problema aceea. La începutul anilor 1980, Gordon se mutase în Boston. Am sunat la informații. În cartea de telefoane a Bostonului figurau trei Gordon Small, dar numai unul avea inițiala tatălui *P* — iar Philip, mi-am amintit brusc, fusese numele tatălui lui Gordon.

Am notat numărul, am cerut o legătură internațională, mi-am introdus codul de facturare, apoi am tastat numărul lui Gordon.

— Alo? răspunse un glas de fată.

— Bună ziua, am rostit. Se poate, vă rog, să vorbesc cu Gordon Small?

— O clipă, zise fata după care strigă: Bunicu'!

Bunicul. Era bunic deja — la cincizeci și patru de ani. Apelul meu părea ridicol; cât de mult timp trecuse! Eram pe punctul de a închide, când din receptor s-a auzit:

— Alo?

O silabă, doar atât — totuși l-am recunoscut imediat. Glasul lui dădu drumul unui potop de amintiri.

— Gord, am spus, sunt Tom Jericho.

Urmă o tăcere surprinsă, apoi o replică glacială:

— Aha.

Măcar nu trântise telefonul. Poate că se gândea că murise cineva — vreun prieten comun, o persoană despre care ar fi dorit să afle, cineva care însemna destul de mult pentru amândoi, astfel încât eu să trec peste neînțelegerile noastre și să-l anunț de înmormântare, cineva din vechea gașcă, din cartierul adolescenței.

Dar nu mai zise nimic altceva. Doar „aha". După care așteptă ca eu să continui.

Gordon locuia în prezent în Statele Unite, iar eu cunoșteam prea bine mass-media americană. După ce un extraterestru călcase pe solul SUA — forhilnorul care cutreierase prin tribunalele din San Francisco și un altul care vizitase spitalul de psihiatrie din Charleston —, nu avea să mai menționeze nimic din cele petrecute în afara Statelor Unite; dacă știa despre mine și Hollus, Gordon nu dădu nici un semn.

Eu îmi repetasem, firește, ceea ce doream să-i spun, însă tonul lui — răceala, ostilitatea — mă amuțise. În cele din urmă, am bolborosit:

— Îmi pare rău.

Putea să interpreteze afirmația aceea într-o mulțime de moduri: îmi pare rău că te deranjez, îmi pare rău că te-am întrerupt de la ceea ce făceai, îmi pare rău pentru problemele pe care am auzit că le ai, îmi pare rău că un prieten vechi a murit — sau, bineînțeles, așa cum intenționasem eu: îmi pare rău pentru cele ce s-au întâmplat, pentru distanța care s-a

creat între noi în ultimele decenii. El însă nu intenționa să-mi ușureze situația.

— Pentru ce? mă întrebă.

Am expirat, probabil destul de zgomotos.

— Gord, cândva am fost prieteni.

— Până când m-ai trădat, da.

Așadar, astfel avea să se desfășoare discuția. Nu exista reciprocitate, sentimentul că fiecare dintre noi greșise față de celălalt. Era numai vina mea, totul se petrecuse din cauza mea.

Am simțit furia clocotind în mine și pentru o clipă am dorit să-i răspund tăios, să-i spun ce simțisem din cauza faptelor lui, să-i spun cum plânsesem — plânsesem literalmente — de mânie, de frustrare și de agonie după ce prietenia noastră s-a distrus.

Am închis ochii o clipă, calmându-mă. Îi telefonasem pentru a încerca o apropiere, nu pentru a reîncepe o dispută veche. Am simțit o durere în piept; stresul mi-o amplifica întotdeauna.

— Îmi pare rău, am repetat. M-a obsedat, Gord, an după an. N-ar fi trebuit niciodată să fac ce am făcut.

— Asta-i a dracu' de sigur, zise el.

Nu puteam totuși să-mi asum toată vina; mai aveam încă mândrie, sau ceva similar ei.

— Speram, am spus, că ne-am putea cere scuze reciproc.

Gordon evită să se pronunțe în privința asta.

— De ce ai telefonat? După atâția ani?

Nu voiam să-i spun adevărul: „Gord, amice, uite cum stau lucrurile: eu o să mor în scurt timp și..."

Nu. Nu puteam spune așa ceva.

— Doream să pun la punct niște lucruri vechi.

— E cam târziu pentru așa ceva, rosti el.

Nu-i așa, am gândit. La anul va fi prea târziu. Dar cât timp suntem în viață, nu-i prea târziu.

— Nepoata ta mi-a răspuns la telefon? am întrebat.

— Da.

— Eu am un băiat de șase ani. Îl cheamă Ricky... Richard Blaine Jericho.

Am tăcut, lăsând numele să plutească în aer. Gordon fusese de asemenea un mare iubitor al filmului *Casablanca* și mă gândisem că auzul numelui l-ar putea sensibiliza. Prin telefon nu-mi puteam da seama însă dacă zâmbea.

Nu spuse nimic, așa că am continuat:

— Tu ce mai faci, Gord?

— Bine, îmi răspunse. Sunt însurat de treizeci și doi de ani, am doi fii și trei nepoți.

Am așteptat reciprocitatea; un simplu „Dar tu?" ar fi fost îndeajuns. Nu o făcu.

— Bine, am rostit, asta-i tot ce voiam să spun. Doar că-mi pare rău și că regret că lucrurile s-au întâmplat așa cum s-au întâmplat.

Era prea mult să zic că „regret că nu mai suntem prieteni", așa că n-am zis-o, ci am adăugat:

— Sper... sper că restul vieții tale va fi minunat, Gord.

— Mulțumesc, spuse el.

Și apoi, după o pauză care părea interminabilă:

— Îți doresc la fel.

Vocea avea să mi se frângă dacă mai rămâneam mult pe fir.

— Mulțumesc, i-am zis. La revedere.

— La revedere, Tom.

După care se auzi tonul.

24

Casa noastră de pe Ellerslie era veche de vreo cincizeci de ani. O modernizasem cu instalație centrală de aer condiționat, o a doua baie și terasa pe care Tad și cu mine o construisem cu câteva veri în urmă. Era o casă bună, plină de amintiri.

În clipa aceasta însă, eram singur în ea — și asta era straniu.

Mi se părea că rareori mai rămăsesem singur în ultima vreme. La muzeu, Hollus petrecea mult timp cu mine și când nu era el, atunci apăreau ceilalți paleontologi sau studenții. Iar acasă, Susan aproape că nu mă lăsa singur, cu excepția plecărilor la biserică. Nu știu dacă încerca să profite cât mai mult de timpul care ne mai rămăsese ori se temea pur și simplu că mă deteriorasem în asemenea măsură, încât nu m-aș fi putut descurca fără ea nici pentru câteva ore.

Rareori totuși eram singur în casă, fără ea sau Ricky în preajmă.

Nu prea știam ce doream să fac.

M-aș fi putut uita la televizor, dar...

Dumnezeule, oare cât timp din viață îmi irosisem uitându-mă la televizor? Câte două ore în fiecare seară — asta ar fi însemnat vreo 700 de ore pe an. Dacă înmulțeam orele acelea cu patruzeci de ani, fiindcă ai mei își cumpăraseră primul televizor alb-negru în 1960, ar fi însemnat 28000 de ore, adică...

Dumnezeule!

Adică trei ani.

Peste trei ani, Ricky avea să aibă nouă ani. Aș fi dat orice ca să-l văd atunci. Aș fi dat orice ca să iau înapoi acei trei ani.

Nu, nu, n-aveam să mă uit la televizor.

Aș fi putut citi o carte. Dintotdeauna regretasem că nu petrecusem mai mult timp citind de plăcere. A, da, zilnic petreceam câte o oră și jumătate în timp ce călătoream cu metroul, studiind monografii științifice și printuri de la grupuri de informare ce aveau activități înrudite, străduindu-mă să mă țin la curent, dar trecuse mult de când nu mai deschisesem un roman bun. De Crăciun căpătasem *A Widow for One Year* de John Irving și *A Witness to Life* de Terence M. Green. Așa că, da, aș fi putut începe una dintre cărți chiar în seara asta. Dar cine știa când aș fi izbutit s-o termin? Și așa aveam să las destule treburi neterminate.

Pe timpuri, când Susan lipsea de acasă, obișnuiam să comand o pizza, una imensă și fierbinte de la Dante's, căreia un ziar local îi acordase un premiu pentru „Cea mai grea pizza " — o pizza Dante's cu ardei iuți Schneider's, atât de condimentată, că te ustura limba două zile după aceea. Lui Susan nu-i plăcea pizza de la Dante's, fiindcă avea prea multă umplutură și era prea iute, și de aceea când ea era acasă comandam de la Pizza Pizza, care devenise o adevărată tradiție în Toronto.

Însă chimioterapia mă lipsise de mai toată pofta de mâncare; în seara asta n-aș fi făcut față nici unui fel de pizza, indiferent unde ar fi fost făcută.

M-aș fi putut uita la un film porno; aveam câteva casete, cumpărate în glumă, cu ani în urmă și rareori vizionate. Dar nu. Era trist s-o spun, însă chimioterapia distrusese și dorința aceea, aproape de tot.

M-am așezat pe canapea și m-am uitat la polița de deasupra șemineului, pe care se înșiruiau fotografii înrămate: Susan cu mine, în ziua nunții; Susan ținându-l pe Ricky în brațe, la puțin timp după ce-l înfiasem; eu pe terenurile sterile din Alberta, ținând un târnăcop; fotografia alb-negru de autor de pe singura mea carte publicată, *Dinozaurii canadieni*; părinții mei, acum vreo patruzeci de ani; tatăl lui Susan, strâmbându-se ca de obicei; noi trei — eu, Susan și Ricky — așa cum apăream, într-un an, pe o felicitare de Crăciun.

Familia mea.

Viața mea.

M-am lăsat pe spate. Tapițeria canapelei era uzată; o cumpărasem imediat după ce ne căsătorisem. Totuși ar fi trebuit să reziste ceva mai mult...

Eram complet singur.

S-ar putea ca șansa asta să nu se mai ivească niciodată.

Dar nu puteam. Nu puteam.

Îmi petrecusem toată viața fiind un raționalist, un umanist secular, un om de știință.

Se spune despre Carl Sagan că și-ar fi păstrat ateismul până în ultima clipă. Nici chiar pe patul de moarte el n-a retractat, n-a admis posibilitatea să fi existat vreodată un Dumnezeu, căruia să-i fi păsat într-un fel sau altul dacă el trăia ori murea.

Totuși...

Totuși recitisem romanul lui, *Contact*. Văzusem și filmul, care diluase mesajul cărții. Cartea era lipsită de ambiguitate: ea afirma că Universul fusese proiectat și creat de o conștiință vastă. Romanul se încheia prin cuvintele: „Există o inteligență care precede Universul." Poate că Sagan n-a crezut în Dumnezeul din Biblie, dar cel puțin a îngăduit posibilitatea unui Creator.

Sau nu era adevărat? Carl nu era obligat să creadă ce scrisese în unica lui operă de ficțiune, mai mult decât credea George Lucas în Forță.

Stephen Jay Gould luptase, de asemenea, împotriva cancerului; în iulie 1982 a fost diagnosticat cu mezoteliom abdominal. Fusese norocos; învinsese. Ca și Richard Dawkins, Gould susținuse o teorie pur darwinistă a naturii, deși ei doi nu au putut să cadă de acord asupra detaliilor exacte ale respectivei teorii. Însă Gould nu spusese niciodată dacă religia îl ajutase să-și depășească boala. Cu toate acestea, după însănătoșire, el a scris încă o carte, *Stânci străvechi, știința și religia în deplinătatea vieții*, care afirmase că știința și spiritualitatea erau două tărâmuri separate, „două magisterii în non-superpoziție" — un exemplu tipic al limbajului său pretențios și obscur. În mod clar, întrebări mai vaste îl preocupaseră în timpul luptei cu cancerul.

Iar acum îmi sosise mie rândul.

Se pare că Sagan a rămas ferm până la sfârșit. Gould a părut că ar fi oscilat, dar în cele din urmă a revenit la vechiul lui caracter: raționalistul perfect.

Dar eu?

Sagan nu trebuise să aibă de-a face cu vizitele unui extraterestru a cărui mare teorie unificată indica existența unui Creator.

Gould nu știuse despre formele de viață avansate de pe Beta Hydri și Delta Pavonis care credeau în Dumnezeu.

Lucrurile stăteau altfel în cazul meu.

Cu mulți ani în urmă, citisem o carte intitulată *Căutarea lui Dumnezeu la Harvard*. Mă intrigase mai degrabă titlul decât conținutul ei, care relata anul pe care-l petrecuse Ari Goldman, un ziarist de la *New York Times*, în Harvard

Divinity School. Dacă eu aș dori să caut fosile din explozia cambriană, m-aș duce în Parcul Național Yoho; dacă aș dori să caut fragmente de ouă de dinozauri, m-aș duce în Montana sau în Mongolia. Majoritatea lucrurilor cer să te deplasezi la ele, dar pe Dumnezeu — dacă este ubicuu — ar trebui să-l poți căuta oriunde: la Harvard, în Muzeul Regal Ontario, într-un local Pizza Hut din Kenya.

Mie mi se părea că, dacă Hollus avea dreptate, ar trebui să poți întinde mâna, oriunde și oricând, și să înșfaci ca lumea un pumn de spațiu, pe care apoi să-l tragi în jos ca pe o bucată de tapet jupuit, dezvăluind mașinăria lui Dumnezeu dinapoia sa.

Nu-l băgați în seamă pe omul acela din spatele cortinei...

Și eu n-o făcusem. Îl ignorasem complet.

Dar în clipa aceasta, eram singur.

Sau...

Iisuse, nu am avut niciodată asemenea gânduri! Sunt oare mai slab decât Sagan? Mai slab decât Gould?

Îi cunoscusem pe amândoi de-a lungul anilor; Carl ținuse conferințe la Universitatea Toronto, iar pe Stephen îl invitasem la MRO de câte ori își lansa o carte nouă; avea să vină chiar peste vreo două săptămâni, pentru a vorbi despre Expoziția Burgess Shale. Mă uimise cât de înalt era Carl, dar Stephen era micuț și rotofei, exact așa cum îl desenaseră în desenul animat *Familia Simpson*.

Din punct de vedere fizic, nici unul nu părea mai puternic decât mine — decât fusesem eu.

Acum însă... acum poate că *eram* mai slab decât oricare dintre ei.

La naiba, nu voiam să mor!

Paleontologii bătrâni nu mor niciodată, spunea bancul acela. Dar, cu siguranță, moartea îi împietrește.

M-am ridicat de pe canapea. Pe covorul din sufragerie nu prea mai întâlneai obstacole; Ricky se cam învățase să-și pună jucăriile la loc după ce termina cu ele.

N-ar trebui să conteze unde o faci.

Am privit afară, pe fereastra sufrageriei. Ellerslie era o stradă veche și superbă din cartierul căruia, în copilăria mea, i se spunea Willowdale, „vâlceaua sălciilor"; în prezent, de-a lungul ei se înșiruiau arbori bătrâni. Un trecător ar fi trebuit să se străduiască serios ca să poată vedea ceva în casă.

Totuși...

M-am dus la fereastră și am tras draperiile cafenii. Încăperea se întunecă. Am răsucit întrerupătorul din perete, cu care aprindeam una dintre aplice și am privit repede ceasul albastru al videorecorderului; aveam încă destul până când Susan și Ricky ajungeau acasă.

Doream s-o fac?

În programa pe care o predasem la Universitatea Toronto, nu era loc pentru Creator. MRO era unul dintre cele mai eclectice muzee din lume, dar, în ciuda faptului că mozaicul de pe plafon proclama că misiunea muzeului era „Pentru ca toți oamenii să cunoască puterea Lui", nu exista nici o galerie specifică dedicată lui Dumnezeu.

Bineînțeles că nu, ar fi spus fondatorii lui MRO. Creatorul este peste tot.

Peste tot.

Chiar și aici.

Am expirat, eliminându-mi ultimul crâmpei de rezistență față de această idee.

Și am îngenuncheat, pe covor, lângă șemineu, cu fotografiile familiei mele, care mă privea fără să vadă ce făceam.

Am îngenuncheat.

— Dumnezeule, am rostit.

Cuvântul a avut un ecou slab în șemineul din cărămidă.

L-am repetat.

— Dumnezeule?

De data aceasta o întrebare, o invitație pentru un răspuns.

N-a sosit nici unul, desigur. De ce i-ar fi păsat lui Dumnezeu că eu muream de cancer? Milioane de oameni din toată lumea se luptau chiar în momentul acesta cu o formă sau alta a acelui dușman străvechi, iar unii dintre ei erau mult mai tineri ca mine. Cu certitudine, mai ales copiii din saloanele bolnavilor de leucemie ar fi trebuit să-i atragă atenția.

Am încercat totuși din nou, o a treia pronunțare a cuvântului pe care nu-l folosisem până atunci decât în imprecații.

— Dumnezeule?

N-am căpătat nici un semn și, de altfel, nici n-aveam să capăt vreunul. La urma urmei, nu aceasta este definiția credinței?

— Dumnezeule, dacă Hollus are dreptate — dacă wreedii și forhilnorii au dreptate și tu ai proiectat Universul bucată cu bucată, constantă fundamentală cu constantă fundamentală —, atunci n-ai fi putut să eviți asta? Ce bine poate aduce cuiva cancerul?

Necunoscute sunt căile Domnului. Doamna Lansbury folosea întotdeauna expresia aceasta. Tot ce se întâmplă are un scop.

Ce tâmpenie! Ce minciună ordinară! Am simțit un nod în stomac. Cancerul nu are absolut nici un scop. El sfâșie oamenii; dacă o divinitate a creat viața, atunci este un cârpaci care produce pe bandă rulantă produse imperfecte, care se autodistrug.

— Dumnezeule, îmi doresc... îmi doresc ca tu să fi decis să faci altfel unele lucruri.

Doar până acolo am izbutit să ajung. Susan afirmase că scopul rugăciunilor nu era de a cere diverse lucruri — iar eu nu mă puteam decide să cer îndurare, să cer să nu mor, să cer să ajung să-mi văd fiul absolvind o facultate, să cer să îmbătrânesc alături de soția mea.

În clipa aceea, ușa din față se deschise. Eram dus pe gânduri, pentru că altfel aș fi auzit-o pe Susan zornăind cheia în broască.

Am simțit că mă fac roșu ca focul.

— L-am găsit! am exclamat, parcă pentru mine, făcând o întreagă demonstrație din ridicarea unui obiect invizibil.

M-am ridicat în picioare și am surâs stingherit spre frumoasa mea soție și chipeșul meu fiu.

Dar nu găsisem absolut nimic.

25

În anul 1997, Stephen Pinter a venit la MRO pentru a-și promova noua carte, *Cum funcționează mintea*, și am asistat la fascinanta expunere pe care a susținut-o cu prilejul acela. Printre altele, el a subliniat că oamenii, chiar și cei separați prin bariere culturale, folosesc în vorbire cam aceleași metafore. Certurile sunt întotdeauna războaie: el a câștigat; eu am pierdut; el m-a învins; ea mi-a atacat rând pe rând toate punctele; el m-a silit să-mi apăr poziția; am fost nevoit să bat în retragere.

Poveștile de iubire sunt pacienți sau boli: ei doi au o relație bolnavă; el și-a revenit după despărțire; ea l-a dat peste cap; i-a sfâșiat inima.

Ideile sunt alimente; hrană pentru spirit; ceva ce să rumegi; sugestia lui mi-a lăsat un gust amar; n-am putut înghiți observația; o ironie delicioasă; ideea m-a ținut în viață.

Pe de altă parte, virtutea se află *sus*, asociată probabil ținutei noastre verticale: el este un cetățean drept; acțiunea aceea este mai prejos de mine; nu m-aș coborî într-atât; el are precepte înalte; am încercat să mă ridic la standardele lui.

Cu toate acestea, abia după ce l-am cunoscut pe Hollus mi-am dat seama cât de specific umane erau modurile acelea de gândire. Hollus stăpânea excelent limba engleză și utiliza frecvent metaforele oamenilor. La răstimpuri însă, întrezăream

dincolo de vorbirea lui ceea ce bănuiam a fi adevăratul mod de gândire forhilnor.

Pentru Hollus, iubirea era astronomică — doi indivizi ajungeau să se cunoască într-atât de bine unul pe celălalt, încât acțiunile, mișcările le puteau fi prezise cu precizie absolută. „Dragoste răsăritoare" însemna că ea va dăinui și mâine, la fel de sigur pe cât era că soarele va răsări. „O constelație nouă" era dragostea nouă între prieteni vechi — întrezărirea unei configurații stelare ce existase dintotdeauna, dar până atunci nu putuse fi sesizată ca atare.

Iar moralitatea se baza pe integrarea gândirii; „un gând care alternează bine" se referea la o noțiune care cauza comutări continue între cele două guri ale forhilnorilor. Gândul imoral era cel care provenea dintr-o singură parte: „În privința asta, era complet în stânga." Pentru Hollus o idee de jumătate de creier, provenind de la o singură emisferă, nu era proastă, ci rea. Și, cu toate că forhilnorii spuneau la fel ca noi că „gândul cel bun vine la urmă", ei foloseau expresia în sensul că cealaltă emisferă cerebrală intervenise finalmente, readucând individul la o poziție morală.

Așa cum Hollus lăsase să se înțeleagă în seara când venise la mine acasă, forhilnorii alternau cuvintele sau silabele între cele două guri, deoarece creierele lor, ca și ale noastre, constau din doi lobi, iar conștiințele lor proveneau chiar într-o măsură mai mare decât ale noastre din interacțiunea acelor lobi. Oamenii spun adesea despre un nebun că este dezechilibrat sau scrântit — implicând o abatere de la o normă recunoscută de sănătate mintală. Forhilnorii nu foloseau metaforele acestea, totuși o utilizau pe cea umană despre străduania „de a nu-și pierde mințile", deși în cazul lor pluralul se referea în mod direct la efortul permanent de integrare a

celor două emisfere cerebrale; forhilnorii sănătoși, ca Hollus, își suprapuneau întotdeauna silabele numelor — „llus" începea din gura dreaptă, înainte ca „Ho" să se fi încheiat în cea stângă —, anunțându-i astfel pe interlocutori că cele două emisfere cerebrale erau integrate fără probleme.

Pe de altă parte, Hollus îmi spusese că fotografiile realizate cu timpi de expunere foarte mici dovediseră că ochii lor pediculari nu se mișcau ca imagini în oglindă unul față de celălalt. Mai exact, unul prelua conducerea, iar celălalt îl urma după o fracțiune de secundă. Pediculul conducător și emisfera cerebrală care controla variau de la o clipă la alta; studiul lobilor ce inițiau diversele acțiuni se găsea în centrul psihologiei forhilnorilor.

Deoarece Susan fusese cea care-mi strecurase întrebarea în minte, îl întrebasem într-adevăr pe Hollus dacă el credea în existența sufletului. Majoritatea forhilnorilor moderni, printre care se număra și el, nu credeau, dar miturile forhilnore despre viața de apoi se dezvoltaseră din psihologia creierului lor divizat. În trecutul lor, cele mai multe religii forhilnore susținuseră că fiecare individ deținea nu unul, ci două suflete, câte unul pentru fiecare jumătate a corpului. Concepția lor despre viața de apoi consta din două destinații posibile: raiul (deși nu era la fel de fericit precum cel iudeo-creștin — o expresie forhilnoră era „până și în rai trebuie să plouă") și iadul (care nu era însă un loc de tortură sau suferințe; divinitatea lor nu fusese niciodată răzbunătoare). Forhilnorii nu erau ființe ale extremelor; poate faptul că aveau atât de multe membre îi determina să vadă lucrurile mai echilibrat (nu l-am văzut niciodată pe Hollus mai uluit decât atunci când am stat într-un picior, pentru a-mi scoate ceva din pantof; fusese uimit că nu mă răsturnasem).

Oricum, cele două suflete ale unui forhilnor pot merge ambele în rai, ambele în iad sau unul poate merge departe și celălalt și mai departe (tărâmurile de apoi nu erau „sus" și „jos" — o altă definiție omenească pentru extreme foarte îndepărtate). Dacă ambele suflete mergeau în același loc, chiar dacă locul acela era iadul, viața de apoi era mai bună decât dacă ele ar fi fost despărțite, fiindcă prin divizare s-ar fi pierdut personalitatea existentă în forma materială a ființei. O persoană cu sufletul divizat era cu adevărat moartă; se pierdea pentru totdeauna, orice ar fi fost ea.

De aceea Hollus fusese parțial surprins de teama mea de moarte.

— Voi, oamenii, credeți că nu aveți decât un singur suflet, integrat, spuse el.

Eram în sala colecțiilor și examinam reptilele de tip mamifere din Africa de Sud.

— Atunci de ce vă temeți? Potrivit mitologiei voastre, vă veți păstra identitatea chiar și după moarte. Cu certitudine, tu nu te temi că vei ajunge în iadul vostru, nu? Nu ești o persoană rea.

— Eu nu cred nici în existența sufletului, nici în viața de apoi.

— Ah, bun, făcu Hollus. M-a surprins faptul că în această etapă târzie a dezvoltării rasei voastre, atât de mulți oameni continuă să asocieze conceptul de divinitate cu cel de suflet nemuritor; cu siguranță, nici unul dintre ele nu îl implică pe celălalt.

Nu privisem situația în felul acela. Poate că Dumnezeul lui Hollus era ultimul detonator de tip Copernic: da, există un Creator, dar creațiile lui nu au suflete.

— Chiar dacă aș crede în viața de apoi pe care o descrie religia soției mele, am rostit, nu sunt sigur că aș fi o persoană atât de bună, încât să ajung în rai. Ștacheta s-ar putea să fie al naibii de sus.

— Ștacheta?

— Este o metaforă, care se referă la săritura în înălțime — un sport al oamenilor. Cu cât ștacheta este ridicată mai mult, cu atât este mai greu să treci peste ea.

— Aha. Metafora noastră similară se referă la îngustarea coridoarelor. Trebuie totuși să știi că teama de moarte este irațională; moartea este un fenomen universal.

Pentru el era o descriere strict clinică; nu era el acela care mai avea doar două luni de trăit.

— Știu asta, am replicat poate cam prea aspru.

Am inspirat după aceea adânc, liniștindu-mă. *Era* prietenul meu; nu trebuia să-l reped.

— De fapt, am mințit, nu mă tem de moarte, ci pur și simplu nu doresc să vină atât de repede.

Am tăcut puțin, după care am urmat:

— Sunt însă uimit că voi n-ați învins moartea.

Nu fusese o tentativă de a-l descoase, ci era mai degrabă o întrebare care mă nedumerea.

— Asta este tot gândire specific umană, comentă Hollus. Moartea ca adversar.

Ar fi trebuit să-i proiectez *A șaptea pecete*... sau poate *Bill și Ted merg în iad.*

— Indiferent ce ar fi, am spus, m-aș fi așteptat să fi reușit să vă prelungiți mai mult viața.

— Am prelungit-o. Durata medie a vieții forhilnorilor, înainte de descoperirea antibioticelor, era doar jumătate din durata actuală. Înainte de descoperirea medicamentelor

pentru degajarea arterelor, era doar trei sferturi din durata actuală.

— Da, dar...

Am făcut o pauză, încercând să mă gândesc cum să-mi susțin punctul de vedere.

— Relativ recent, am văzut pe postul CTV un interviu cu un medic. El spunea că primul om care va trăi veșnic probabil s-a și născut deja. Noi am presupus că putem învinge — pardon, că putem *evita* — moartea, că teoretic nu există nimic care să împiedice viața eternă.

— Nu sunt sigur că aș dori să trăiesc într-o lume în care singurul lucru cert sunt impozitele, rosti Hollus și ochii lui pediculari se unduiră sinusoidal. În plus, nemurirea îmi este asigurată de copiii mei.

Am clipit repede.

— Ai copii? am spus.

De ce nu îl — de ce nu *o* — întrebasem niciodată despre asta?

— Da, zise Hollus. Un fiu și o fiică.

Continuă apoi cu o replică surprinzător de umană:

— Vrei să le vezi imaginile?

Am încuviințat din cap. Proiectorul de holoforme zumzăi încet și pe neașteptate alți doi forhilnori apărură lângă noi în sala colecțiilor, în mărime naturală, dar nemișcați.

— Acesta este fiul meu, Kassold, zise Hollus, indicându-l pe cel din stânga. Și fiica mea, Pealdon.

— Sunt adulți? am întrebat.

Pealdon și Kassold păreau de aceeași mărime ca Hollus.

— Da. Pealdon este — cum spuneți voi? Cineva care lucrează în spectacole; ea le spune actorilor ce interpretări sunt acceptate.

— Regizor.

— Da, regizor. Pe de o parte, motivul pentru care am dorit să vizionez filmele voastre a fost dorința de a-mi îmbogăți cunoștințele despre felul în care spectacolele omenești se compară cu piesele forhilnorilor. Iar Kassold este — psihiatru cred că este termenul corect. El tratează bolile minții forhilnorilor.

— Sunt convins că ești foarte mândru de ei, am rostit.

Hollus se legănă în sus și în jos.

— Nici nu știi cât de mult, zise extraterestrul.

Hollus dispăruse pe la mijlocul după-amiezii; el — ba nu, *ea, ce naiba,* era mamă — spuse că trebuia să participe la altă temă de cercetare. M-am folosit de răgazul respectiv pentru a scotoci prin maldărele de hârtii de pe masă ce trebuiau rezolvate, dar și pentru a reflecta puțin la ce făcusem ieri. Alan Dershowitz, unul dintre editorialiștii mei favoriți, scrisese cândva: „Când mă rog, încerc îndoielile cele mai mari față de Dumnezeu, iar când privesc stelele simt adevărata devoțiune." M-am întrebat dacă...

Proiectorul de holoforme piui de două ori și mă făcu să tresar: nu mă așteptasem s-o revăd azi pe Hollus, dar iat-o, pâlpâind și prinzând viață în biroul meu — și părea mai emoționantă decât o văzusem vreodată. Ochii pediculari îi oscilau rapid, iar torsul sferic se legăna în sus și în jos, de parcă ar fi fost o minge de baschet driblată de o mână invizibilă.

— Ultima stea pe care am vizitat-o înainte de a veni la Terra, spuse Hollus imediat ce imaginea i se stabiliză, a fost Groombridge 1618, aflată la aproximativ șaisprezece ani-lumină de aici. A doua planetă a acelei stele a avut cândva o

civilizație la fel cu celelalte planete pe care le-am vizitat. Însă locuitorii dispăruseră.

I-am zâmbit.

— Bun venit.

— Poftim? Ah, da, mulțumesc. Dar acum i-am găsit. I-am găsit pe locuitorii dispăruți.

— Chiar acum? Cum i-ați putut găsi?

— Ori de câte ori am descoperit o planetă ce părea că fusese abandonată, am efectuat o scanare integrală a cerului ei. Ipoteza de bază este simplă: dacă locuitorii și-au părăsit planeta, este posibil s-o fi făcut folosindu-se de nave spațiale. În mod plauzibil, navele ar fi urmat ruta cea mai scurtă dintre planeta de baștină și destinație, iar asta ar fi însemnat că evacuarea produselor degajate de fuziune, presupunând că *funcționează* pe bază de fuziune, va fi îndreptată spre planeta de baștină, la fel ca produsele ieșite prin orice țeavă de eșapament. Am verificat în direcția tuturor stelelor de clasa F, G și K pe o rază de șaptezeci de ani-lumină terești în jurul lui Groombridge, căutând semnătura unei fuziuni artificiale, care să fie suprapusă peste spectrul uneia dintre stelele acelea.

— Și ați descoperit ceva?

— Nu. Nu am descoperit niciodată nimic. Până ieri. Bineînțeles, salvasem scanarea în calculatoarele noastre. Am accesat-o și am scris un program pentru o căutare mai largă, verificând *toate* stelele de *toate* tipurile, pe o rază de cinci sute de ani-lumină — mă refer la ani-lumină forhilnori, adică vreo șapte sute douăzeci terești. Iar programul a descoperit-o: o evacuare de fuziune pe linie directă între Groombridge și steaua Alpha Orionis.

Asta însemna steaua cea mai strălucitoare din Orion, adică...

— Betelgeuse? am rostit. Te referi la Betelgeuse? Dar nu-i o supergigantă roșie?

Văzusem steaua de nenumărate ori pe cerul iernii; forma umărul stâng al lui Orion, constelația mea favorită — mi se pare că numele ei însemna în arabă „umărul vânătorului".

— Da, Betelgeuse, încuviință Hollus.

— Cu siguranță nimeni nu s-ar muta în vecinătatea unei asemenea stele. Este imposibil să aibă planete locuibile.

— Exact așa am gândit și noi. Betelgeuse este cea mai mare stea vizibilă pe cerul nopții de pe toate trei planetele noastre; dacă ar fi plasată în poziția actuală a Pământului, limita ei exterioară s-ar întinde mult dincolo de orbita lui Marte. De asemenea, este mult mai rece decât Soarele, Delta Pavonis sau Beta Hydri; firește, de aceea și strălucește roșu.

— Cât de departe este? am întrebat.

— Se află față de Soare la patru sute douăzeci și nouă de ani-lumină terești — și aproximativ aceeași distanță de Groombridge 1618, evident.

— O distanță enormă.

— Doar jumătate de procent din diametrul galaxiei noastre.

— Cu toate acestea, am spus, nu-mi pot imagina de ce ar fi trimis o navă într-acolo.

— Nici noi nu știm. Betelgeuse este o primă candidată pentru supernovă: nu este câtuși de puțin potrivită pentru a fi colonizată.

— Atunci de ce să fi plecat într-acolo?

— Nu știm. Există posibilitatea ca nava să aibă altă destinație, dincolo de Betelgeuse, sau să plănuiască să utilizeze Betelgeuse ca escală pentru realimentare — colectarea hidrogenului ar putea fi mai ușoară din atmosfera superioară rarefiată a

unei supergigante roșii, de densitate redusă. Desigur, se poate dori folosirea stelei ca amplificator de tip gravitațional, care să mărească viteza navei și în același timp să îi modifice traiectoria, spre altă destinație.

— Ați găsit dovezi că cei de pe Groombridge au trimis și alte nave?

— Nu, totuși dacă vreuna dintre nave și-ar fi modificat câtuși de puțin traiectoria, astfel ca evacuarea de fuziune să nu fi fost îndreptată către planeta lor, ne-ar fi fost imposibil să o detectăm.

— Cu cât timp în urmă a fost lansată? Și în cât timp va ajunge la Betelgeuse?

— Constatarea distanțelor interstelare este foarte dificilă, mai ales fără o linie de bază suficient de lungă pentru măsurarea paralaxei. Nava a pornit la drum de minimum 5000 de ani — se pare că ei nu au inventat motoarele cu fuziune pe care le avem noi și cu care ajungem foarte aproape de viteza luminii — și a străbătut cu certitudine mai mult de cinci șesimi din drumul spre Betelgeuse.

Se opri o clipă, cu trupul legănându-i-se în sus și în jos, așa cum făcea când era agitată.

— Dar nu înțelegi, Tom? Poate că ce ai presupus tu s-a întâmplat pe celelalte cinci planete vizitate de noi; poate că locuitorii lor s-au încărcat digital în calculatoare, însă locuitorii lui Groombridge nu au făcut asta. Ei au construit o navă și sunt încă în viață. Iar arca aceea nu are viteza navei noastre și ar fi posibil să o ajungem din urmă. Ceea ce înseamnă — și trupul i se legănă din nou — că vom întâlni încă o rasă.

26

MRO se închisese pentru public la ora 18:00. Și eu mergeam cu Hollus, singuri, prin expoziția Burgess Shale.

— Am observat, spuse extraterestra, că multe dintre fosilele pe care le expuneți sunt mulaje.

— Însă toate acestea sunt reale, am spus arătându-i marnele din jur. Ai dreptate, fie că facem schimb cu alte muzee, oferindu-le un mulaj de-al nostru pe care ele îl doresc în schimbul a ceva ce dorim noi, fie că pur și simplu achiziționăm mulajul de la ele. Am arătat în sus: *T. rex* pe care-l avem în Galeria descoperirilor este un mulaj. Pe de altă parte, *Parasaurolophus* este cea mai frecventă monedă a noastră de schimb; tocmai am terminat un mulaj al lui pentru un muzeu din Helsinki.

— Mă fascinează fosilele acestea, zise Hollus. Noi nu facem mulaje fizice, ci scanări holografice de înaltă rezoluție a obiectelor de interes... Aș putea căpăta permisiunea să scanez fosilele acestea?

— Specimenele Burgess Shale?

— Da, te rog. Procesul este inofensiv; nu se produce nici o stricăciune.

M-am scărpinat în locul unde fusese perciunele meu drept.

— Cred că n-ar fi nici o problemă, dar...

Brusc, devenisem omul de afaceri cu simț practic.

— Dar, după cum am spus, de obicei noi vindem sau facem schimb cu mulajele fosilelor noastre. Ce ne-ai putea oferi în schimb?

Hollus căzu pe gânduri.

— Îți ofer o bibliotecă, similar scanată, a exploziei cambriene de pe Beta Hydri.

Negocierea este a treia etapă dintre cele cinci enumerate de Elisabeth Kübler-Ross. Genul de negociere la care s-a referit ea este de obicei inutil, însă cel puțin m-a învățat să nu cedez cu ușurință.

— Vreau și o bibliotecă a exploziei cambriene de pe Delta Pavonis.

Ochii pediculari ai lui Hollus se mișcară într-un mod despre care învățasem că însemna că era pe punctul de a obiecta, totuși am insistat:

— La urma urmelor, probabil că vei împărtăși oricum datele acestea cu wreedii, așa că și ei ar trebui să plătească pentru ele. Și voi avea nevoie de două copii ale scanărilor tale, deoarece va trebui să dau una la Smithsonian.

Hollus reflectă o clipă, apoi îmi spuse, unduind din pediculele oculare:

— S-a făcut.

— Cum se efectuează scanarea? m-am interesat.

— Câțiva dintre noi vor trebui să coboare aici, fizic, cu echipamentele necesare.

— Serios? Tii!

Am zâmbit.

— O să mă bucur să te revăd — în carne și oase, vreau să spun. Cât va dura procesul?

Ea privi în jur spre vitrine, parcă estimând amploarea sarcinii.

— Bănuiesc că o zi terestră. Scanarea la acest nivel de rezoluție necesită timp.

M-am încruntat.

— Oricum, va trebui s-o facem când muzeul este închis. Problema securității pentru a vă avea în stare fizică este prea mare când muzeul este deschis pentru public. Iar dacă va dura atât de mult, ar trebui să începem duminică seara și să continuăm și luni, când muzeul este închis toată ziua.

Ultima rundă de reduceri a lui Mike Harris ne silise să deschidem doar șase zile pe săptămână.

— Bănuiesc că nu există nici un motiv pentru a aștepta. Ce părere ai de seara de duminică?

— Când va fi asta? întrebă Hollus.

— Peste două zile.

— Da, zise extraterestra. Va fi perfect.

Pentru mine, dușul însemnase dintotdeauna o modalitate de curățire rapidă — iar acum era și mai rapidă, fiindcă nu mai aveam păr pe care să-l spăl. Pentru Susan era însă una dintre adevăratele ei plăceri. În timpul săptămânii trebuia să se grăbească, dar în diminețile de duminică petrecea vreo jumătate de oră sub duș, bucurându-se de căldură, de aburi și apa care o masa. În acest timp, eu stăteam în pat, priveam spiralele de ipsos care ne decorau tavanul dormitorului și mă gândeam. Încercam să pun lucrurile cap la cap.

Unul dintre filmele mele favorite este *Procesul maimuțelor* — versiunea originală din 1960, cu Spencer Tracy, Frederic March și Gene Kelly în rolurile lui Clarence Darrow, William Jennings Bryan și H.L. Mencken. Există, de asemenea, vreo două remake-uri pentru televiziune; n-o să înțeleg niciodată de ce se refac filmele *bune*. De ce nu se

fac remake-uri ale filmelor proaste, corectându-se greșelile? Mi-ar plăcea să văd o versiune decentă a lui *Dune* sau *V.I. Warshawski* — sau chiar pentru *Amenințarea fantomei*. Dar s-au făcut remake-uri după *Procesul maimuțelor*, mai întâi cu Jason Robards, Kirk Douglas și bunul și bătrânul Darren McGavin, și chiar Carl Kolchak din *The Night Stalker* — de fapt, dacă stai să te gândești, Mencken și Kolchak sunt destul de asemănători — cu excepția vampirilor.

Dar mă abat iarăși de la subiect. Doamne, cât aș vrea să mă pot concentra mai bine!

Cât aș vrea ca durerea să treacă.

Cât aș vrea — la naiba, cât aș vrea! — să pot fi sigur că ceea ce gândesc este coerent, este rezonabil, este ceea ce cred *cu adevărat* și nu doar rezultatul durerii sau al medicamentelor împotriva durerii care-mi buimăcesc gândurile.

Când am văzut prima dată *Procesul maimuțelor*, am râs cu superioritate de felul în care Spencer Tracy îl demolase pe Fredric March, reducându-l pe fundamentalist la nivelul unui idiot bâlbâit în boxa martorilor. Ia-o și *pe asta* de exemplu, gândisem. Ia-o și pe asta.

Am predat evoluția la Universitatea Toronto. Am mai spus asta, nu? Când Darwin și-a formulat pentru întâia oară teoria, savanții au presupus că dovezile fosilelor o vor susține: că vom vedea o progresie gradată de la o formă la alta, cu schimbări lente acumulându-se de-a lungul timpului, până la apariția unei noi specii.

Dovezile fosilelor *nu* arată însă asta. Oh, da, există forme de tranziție: *Ichtyostega*, care pare intermediar între pești și amfibii; *Caudipteryx*, un amestec de dinozaur și pasăre; ba chiar și *Australopithecus*, omul-maimuță chintesențial.

Dar schimbarea gradată? Acumularea de mutații infime de-a lungul timpului? Nu! Rechinii sunt rechini de vreo 400 de milioane de ani; broaștele țestoase își perpetuează specia de 200 de milioane de ani; șerpii o fac de 80 de milioane de ani. Dovezile fosilelor prezintă în general discontinuități în privința succesiunilor treptate, a îmbunătățirilor incrementale; unica secvență pentru vertebrate cu adevărat bună pe care o avem este cea a calului, motiv pentru care aproape toate muzeele mari au o reprezentare a evoluției cabalinelor, similară celei din MRO.

Stephen Jay Gould și Niles Eldredge au replicat, oferind teoria echilibrului punctual. Speciile sunt stabile pentru perioade lungi de timp și apoi brusc, la schimbarea condițiilor de mediu, ele evoluează rapid în forme noi. În proporție de nouăzeci la sută doream să-i cred pe Stephen și Niles, totuși zece procente credeau că era un truc semantic, un joc de cuvinte, ca „magisterii în non-superpoziție" ai lui Gould — religia și știința —, care ocolea un subiect spinos, în cazul acesta faptul că dovezile fosilelor nu arătau ceea ce prezisese Darwin, prin limbaj pretențios și obscur — ca și cum dacă atribui problemei o denumire sofisticată ai și rezolvat-o. Gould nu fusese desigur primul care o făcuse; expresia prin care Herbert Spencer a descris motorul evoluției — „supraviețuirea celui mai adaptat" — nu era decât un cerc vicios, deoarece adaptarea nu fusese nicicând definită mai precis decât a exista pur și simplu, ceea ce sporea șansele supraviețuirii.

Stabilitatea mediului pe termen lung? În februarie, la Toronto, se înregistrează frecvent temperaturi de minus șapte grade Celsius și troienele de zăpadă pot fi înalte până la șold. Aerul este atât de uscat, încât pielea ți se descuamează și îți

crapă buzele. Fără un pulover gros și o canadiană bine vătuită, fular și căciulă, poți muri din cauza condițiilor atmosferice.

Peste șase luni, în august, temperaturile de plus treizeci și două de grade sunt frecvente și nu-i ieșit din comun să ajungă la treizeci și opt de grade. Aerul este atât de umed, încât simplul fapt că stai în picioare nemișcat face ca transpirația să țâșnească din tine; soarele este atât de strălucitor, că doar câteva minute petrecute fără pălărie sau umbrelă îți dau groaznice dureri de cap, iar mass-media recomandă întruna vârstnicilor și cardiacilor să nu iasă din casă.

Teoria echilibrului punctual afirmă că mediul rămâne stabil pe perioade prelungite, dar cam pe tot globul mediul nu este stabil timp de *luni de zile*.

Eu însă am mers mai departe hotărât; toți am făcut-o — noi cei care predam evoluția. Am încorporat echilibrul punctual în planurile lecțiilor noastre și am clătinat superior din cap, când studenți naivi ne-au întrebat despre verigile lipsă.

N-a fost prima dată când eram plini de sine. Evoluționiștii încrucișaseră brațele la piept cu aroganță încă din 1953, când Harold Urey și Stanley Miller creaseră aminoacizii în urma unei descărcări electrice într-o supă primordială; echivalentul, credeau ei pe atunci, al atmosferei inițiale a Pământului. Crezusem că ne aflam la jumătatea drumului de creare a vieții în eprubetă; triumful final al teoriei evoluționiste, dovada că totul începuse prin procese simple, naturale. În cazul în care băgam corect curentul electric în supă, puteau să apară organisme complet dezvoltate, care să se autoreproducă.

Atât doar că nu s-a întâmplat niciodată. Nu știm nici acum să trecem de la aminoacizi la autoreproducere. Și privim celula la microscopul electronic, vedem lucruri la care Darwin n-a visat niciodată: mecanisme precum cilii care s-au

dovedit a fi atât de incredibil de complecși în felul lor, încât este aproape imposibil de înțeles cum ar fi putut evolua în modul pas-cu-pas pe care-l îngăduie evoluția, mecanisme ce păreau să fi fost create direct mature, cu toate părțile lor complexe, mișcătoare.

Am ignorat de asemenea și argumentarea biochimică — și cu aceeași superioritate. Mi-l amintesc pe Jonesy întinzându-mi odată revista *Skeptical Inquirer*, în care Martin Gardner încerca să-l desființeze pe Michael Behe, profesorul de la Universitatea Lehigh, care scrisese *Cutia neagră a lui Darwin: Provocarea biochimică a evoluției*, o argumentare bine prezentată a proiectării inteligente a Universului. Gardner nu șovăise în a atrage atenția că numele Behe aduce mult cu „behăit", cu onomatopeea specifică oilor, cu ceva ce nu merită să fie luat în serios. Doar pentru că deocamdată nu puteam vedea succesiunea de etape care ar fi putut să dea naștere cililor — sau succesiunii cascadă care determină coagularea sângelui, sau complexității ochiului uman, sau sistemului de metabolism celular dirijat de ATP —, nu însemna că ele nu apăruseră.

Și, desigur, noi am continuat să argumentăm că Universul *trebuia* să clocotească de viață, că Pământul nu avea nimic remarcabil, că era, de fapt, *mediocru*, că planetele ca Terra erau — în sfârșit, la fel de banale ca pământul după care ne denumisem propria noastră planetă.

Pentru ca apoi, în 1988, să fie descoperită prima planetă extrasolară, pe orbita stelei HD 114762. Bineînțeles, pe atunci nu crezusem că era o planetă; am presupus că era o stea brună pitică. La urma urmei, era de nouă ori mai masivă decât Jupiter și se rotea în jurul lui HD 114762 la o distanță mai mică decât cea dintre Mercur și Soarele nostru. Dar, în

1995, s-a descoperit o altă planetă extrasolară, de cel puțin o dată și jumătate mai mare decât Jupiter, orbitând în jurul stelei-mamă, 51 Pegasi, de asemenea la o distanță mai mică decât cea dintre Mercur și Soare. După aceea au fost găsite tot mai multe, toate din sisteme solare diferite de al nostru.

În sistemul nostru solar, planetele gazoase gigante — Jupiter, Saturn, Uranus și Neptun — au orbite foarte îndepărtate de steaua centrală, iar planetele interioare sunt mici și alcătuite din roci. În loc să fie un sistem planetar normal, al nostru începuse să pară o anomalie. Pe de altă parte, dispunerea corpurilor cerești din sistemul nostru părea să fie esențială pentru dezvoltarea și întreținerea vieții. Fără efectele gravitaționale ale uriașului nostru satelit natural — aproape o planetă-soră, formată cu mult timp în urmă, când un asteroid s-a ciocnit de planeta noastră aflată încă în stare de fuziune —, Terra s-ar fi mișcat într-un mod dezordonat și atmosfera noastră ar fi fost extrem de densă, aidoma celei venusiene. Iar fără Jupiter, care patrula hotarul dintre sistemul solar interior și cel exterior, îndepărtând cometele și asteroizii cu gravitația ei imensă, planeta noastră ar fi fost izbită mult mai des de astfel de obiecte cosmice. Părea că impactul unui bolid fusese cât pe-aci să nimicească toată viața de pe Pământ cu 65 de milioane de ani în urmă. Unui bombardament mai intens nu i-am fi putut rezista.

Firește, sistemul solar al lui Hollus părea că seamănă cu al nostru, la fel ca și sistemul wreedilor. Dar, cu toate acestea, sistemele precum cel al Soarelui erau extraordinare; ele reprezentau excepția, nu regula. Iar celulele nu sunt simple, ci enorm de complexe. Și dovezile fosilelor, fascinante însă frustrante, arată că evoluția înaintează în salturi, nu prin acumularea de modificări treptate.

Mi-am petrecut toată viața de adult fiind un evoluționist neodarwinian, care n-a făcut compromisuri. În nici un caz nu doresc o retractare pe patul de moarte.

Și totuși...

Și totuși, poate, așa cum crede Hollus, puzzle-ul vieții *este* mai complicat.

Eu *știu* că evoluția are loc; o știu ca pe o realitate. Am văzut fosilele, am văzut studiile ADN care afirmă că noi și cimpanzeii avem în proporție de 96,8% material genetic comun și de aceea trebuie să fi avut un strămoș comun recent.

Înaintând prin salturi...

Prin — poate, posibil — prin salturi *cuantice*.

Legile fizicii, formulate de Newton în secolul al XVII-lea, sunt, în general, corecte și pot fi utilizate pentru a prezice în mod temeinic tot felul de lucruri. Noi nu le-am abandonat, ci, în secolul al XX-lea, le-am subsumat într-o nouă fizică, mai largă, o fizică a relativității și mecanicii cuantice.

Evoluția este o noțiune din secolul al XIX-lea, schițată în cartea lui Darwin din 1859, a cărei denumire integrală a fost *Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență*. Dar cu cât învățăm mai multe, cu atât selecția naturală pare inadecvată în sine, ca mecanism pentru crearea de specii noi; nici chiar tentativele noastre cele mai reușite pentru o selecție artificială, inteligent călăuzită, nu par a fi pe măsura sarcinii — toți câinii continuă să fie *Canis familiaris*.

Iar acum suntem la începutul secolului al XXI-lea. Ar fi oare lipsit de rațiune să ne gândim că ideile lui Darwin, ca și ale lui Newton înaintea sa, vor fi subsumate într-un tot mai mare, într-o înțelegere mai vastă?

La dracu'!

Trăsni-te-ar Dumnezeu!

Urăsc genul acesta de dureri — ca un cuțit care mă retează.

M-am aplecat peste noptiera mea ticsită. Unde-mi sunt pastilele? Unde sunt?

27

Scundă, îndesată și cu păr argintiu, Rhonda Weir era detectiv în Poliția Toronto. Telefonul ei sună la ora 13:11, duminică după-amiază. Ridică receptorul și spuse:

— Detectiv Weir.

— Bună ziua, se auzi un glas răgușit de bărbat, părând oarecum exasperat. Sper că vorbesc cu cine trebuie, de data asta; am fost comutat de o mulțime de ori.

— Cu ce vă pot ajuta? întrebă Rhonda.

— Mă numesc Constantin Kalipedes, spuse glasul, și sunt manager la hotelul Lakeshore Inn din Etobicoke. Una dintre cameristele mele tocmai a găsit o armă într-o cameră.

— Ce fel de armă?

— Un pistol. A mai găsit și o cutie goală, din genul celor care sunt utilizate pentru a transporta — cum le numiți — puști automate?

— Ocupantul camerei a părăsit-o?

— Este vorba despre doi ocupanți. Nu, n-au părăsit-o. Au rezervarea până miercuri dimineață.

— Care sunt numele lor?

— J.D. Ewell și C. Falsey. Automobilul lor are plăcuțe de înmatriculare din Arkansas.

— Le-ați notat numărul mașinii?

— Nu, dar l-au scris ei în fișa de înregistrare.

Îi citi Rhondei seria de caractere.

— Camerista a terminat curățenia?

— Nu. Imediat cum a găsit arma, i-am spus să se oprească.

— Ați procedat foarte bine, încuviință Rhonda. Ce adresă aveți?

El i-o spuse.

— Voi fi acolo în... — își privi ceasul, apoi calculă: duminică după-amiază, circulația ar fi trebuit să fie ușoară — în douăzeci de minute. Dacă Ewell sau Falsey se întorc, rețineți-i în măsura în care puteți, dar fără să vă expuneți la riscuri, ați înțeles?

— Da.

— Am pornit.

În mod surprinzător, Lakeshore Inn nu era pe Lakeshore Boulevard. Rhonda Weir și partenerul ei, Hank Li, își parcară mașina fără însemnele specifice în fața intrării. Hank verifică plăcuțele de înmatriculare ale mașinilor din stânga, iar Rhonda se uită la cele din dreapta. Șase erau americane — două din Michigan, două din New York și câte una din Minnesota și Illinois —, însă nici una din Arkansas. Începuse să picure și ploaia amenința să se întețească. Aerul era încărcat cu ozon.

Constantin Kalipedes era un grec bătrân și burtos, cu obrajii acoperiți de o barbă sură, nerasă de câteva zile. Îi conduse pe Rhonda și Hank de-a lungul unui șir de uși, până ajunseră la una deschisă. Acolo o găsiră pe camerista indiană, pe care o luară cu ei în camera 118. Kalipedes își scoase cheile, dar Rhonda ceru să i le dea ei; descuie ea însăși ușa și-i răsuci mânerul rotund cu multă grijă, pentru a nu șterge eventualele amprente. Încăperea era destul de sărăcăcioasă, cu două litografii înrămate, atârnate strâmb, și tapet albastru-cobalt, care se dezlipea la îmbinări. Existau două paturi duble; lângă

unul dintre ele se afla butelia pentru oxigen, de care au nevoie suferinzii de accese de apnee în timpul somnului. Ambele paturi erau nefăcute; în mod evident, camerista nu ajunsese la ele când făcuse descoperirea.

— Unde-i pistolul? întrebă Rhonda.

Indianca tânără păși în cameră și arătă. Pistolul stătea pe podea, lângă o valiză.

— A trebuit să mut geamantanul, vorbi ea tărăgănat, ca să ajung la priză și să pun aspiratorul. Probabil că nu era complet închis și pistolul a căzut afară. În spatele lui era cutia aceea de lemn.

— Un Glock calibrul 9 mm, rosti Hank privind arma.

Rhonda se uită la cutie. În interior avea o căptușeală din cauciuc spongios negru, special decupată pentru a adăposti o carabină Intertec Tec-9, o armă periculoasă — practic o pușcă mitralieră — de lungimea antebrațului unui bărbat. Posesia pistoalelor și revolverelor era ilegală în Canada, dar mai îngrijorător era faptul că Falsey și Ewell lăsaseră pistolul, optând pentru Tec-9, o armă interzisă în prezent și în SUA, din cauza încărcătorului ei cu treizeci și două de gloanțe. Rhonda își puse mâinile în șolduri și examină fără grabă odaia. Două scrumiere; ocupanții erau fumători. Mufe pentru modem, totuși nu se zărea nici un laptop. Intră în baie. Două aparate de ras simple și un tub cu spumă de ras. Două periuțe de dinți, dintre care una era foarte tocită.

Revenind în camera principală, observă pe o noptieră o Biblie cu scoarțe negre.

— Motive suficiente? se adresă Rhonda partenerului ei.

— Eu așa zic, spuse Hank.

Kalipedes îi privi întrebător.

— Ce-nseamnă asta?

— Înseamnă, răspunse Rhonda, că există destule dovezi evidente pentru a indica faptul că s-a comis ori este pe punctul de a se comite un delict, ceea ce ne permite să percheziționăm amănunțit camera aceasta, fără a cere mai întâi un mandat. Puteți să rămâneți și să priviți — de fapt, chiar v-am ruga s-o faceți.

Departamentul fusese reclamat, de suficiente ori, de indivizi care pretinseseră că în urma unor percheziții le dispăruseră lucruri de valoare.

Kalipedes aprobă din cap, apoi se întoarse la cameristă.

— Înapoi la treabă, rosti el și femeia se grăbi spre ușă.

Rhonda scoase batista și, ținând-o între două degete, trase sertarul unei noptiere. Înăuntru se afla altă Biblie, aceasta legată în roșu — tipică pentru organizația internațională Gideon, care se ocupa cu distribuirea Cărții Sfinte. Se apropie de cealaltă noptieră. Luă un pix din buzunar și-l folosi pentru a deschide Biblia neagră. Aceasta nu era de la Gideon, iar pe forzaț scria cu cerneală roșie „C. Falsey". Se uită după aceea la cutia puștii mitralieră.

— Cred că băiatul nostru cucernic ar mai trebui să recitească partea aceea cu transformarea săbiilor în pluguri.

Hank îi răspunse printr-un mârâit și-și utiliză propriul pix pentru a răsfoi hârtiile de pe bufet.

— Ia fii atentă aici, zise el după câteva clipe.

Rhonda se apropie. Hank descoperise o hartă depliată a orașului Toronto. Având grijă să nu-i atingă decât marginile, Hank o răsuci și indică porțiunea care juca rol de copertă când harta era împăturită. Pe ea era lipit un abțibild cu prețul de la Barnes and Noble — lanțul de librării americane, care nu avea filiale în Canada. Probabil că Falsey și Ewell aduseseră harta cu ei din Arkansas. Hank o despături cu atenție.

Era o hartă complet color, cu diverse simboluri și semne. Rhonda nu avu nevoie decât de o clipă ca să observe cercul făcut cu pixul la intersecția străzilor Kipling și Horner, la mai puțin de doi kilometri de locul în care se găseau ei acum.

— Domnule Kalipedes, rosti ea și-i făcu semn managerului care se apropie, acesta este cartierul dumneavoastră. Îmi puteți spune ce este la intersecția dintre străzile Kipling și Horner?

Grecul își scărpină bărbia cu tuleiele sure.

— Un Mac's Milk, un local de sendviciuri, o curățătorie... Ah, da... și clinica aceea care a fost aruncată recent în aer.

Rhonda și Hank se uitară unul la altul.

— Sunteți sigur? întrebă Rhonda.

— Absolut.

— Doamne, Dumnezeule, mormăi Hank înțelegând dimensiunile situației. Doamne, Dumnezeule!

Examinară grăbiți harta, căutând alte semne. Mai erau trei. Unul era un cerc trasat cu creionul în jurul unei clădiri reprezentate sub forma unui dreptunghi roșu pe strada Bloor. Rhonda nu trebuia să întrebe pe nimeni ce era acolo. Denumirea era tipărită chiar pe hartă: *Muzeul Regal Ont.*

Tot încercuite erau și SkyDome — stadionul unde juca echipa Blue Jays — și CBC Broadcasting Centre, la câteva străzi la nord de SkyDome.

— Puncte de interes turistic, comentă Rhonda.

— Atât doar că tipii au luat cu ei pușca automată, zise Hank.

— Blue Jays joacă azi?

— Da. Au meci cu Milwaukee.

— La CBC se-ntâmplă ceva deosebit?

— Duminica? Știu că diminețile au o emisiune în direct din Recepție, dar despre ce e după-amiaza, nu știu.

Hank se uită iarăși la hartă:

— În plus, poate că ei au plecat altundeva, nu neapărat în locurile astea. La urma urmei, n-au luat harta cu ei.

— Totuși...

Lui Hank nu trebuia să i se detalieze consecințele.

— Mda.

— O să ne ducem la MRO — acolo îl au pe extraterestrul ăla în vizită, rosti Rhonda.

— În realitate, nu-i acolo, precizează Hank. Nu-i decât o transmisie din nava-mamă.

Rhonda pufni, sugerând că știa asta. Scoase un telefon celular din buzunarul jachetei.

— O să trimit echipe la CBC și SkyDome, iar doi polițiști în uniformă vor aștepta aici, în cazul în care se întorc Falsey și Ewell.

Pe la ora 15:30, Susan m-a dus cu mașina până la stația de metrou Downsview; era înnorat și cerul vinețiu amenința cu o furtună. Ricky își petrecea restul zilei la familia Nguyen — fiul meu începuse să se dea în vânt după mâncarea vietnameză.

Duminica, metrourile mergeau încet și neregulat; câștigam ceva timp din călătoria spre centru, pornind din stația Downsview, aflată la capătul nordic al liniei Spadina, și nu din North York Centre. Mi-am sărutat soția la despărțire — iar ea prelungi mult sărutarea aceea. I-am zâmbit. Îmi răspunse la fel.

Am luat apoi punga în care-mi împachetase sendviciurile și am pornit către stație, coborând cu lunga scară rulantă în lumea subterană.

Rhonda Weir și Hank Li obținură descrierile lui Falsey și Ewell de la Kalipedes. Acesta nu știa cum îl chema pe fiecare, dar unul avea vreo douăzeci și cinci de ani, era blond, slăbuț, înalt cam de 1,73 m, cu un maxilar pregnant și tuns foarte scurt; celălalt avea în jur de treizeci și cinci de ani, era mai înalt cu vreo zece centimetri, cu față îngustă și păr șaten. Ambii aveau accent specific sudului Statelor Unite. Și, desigur, unul dintre ei putea să poarte la el o pușcă mitralieră Tec-9, ascunsă poate sub pardesiu. Deși muzeul era ticsit duminica — era un loc preferat de tații divorțați pentru a-și aduce copiii —, existau totuși șanse destul de bune ca Rhonda sau Hank să-i poată zări.

Își lăsară mașina în parcarea mică de lângă Biblioteca Legislativă Bora Laskin, pe latura sudică a planetariului, apoi porniră spre MRO, intrară pe ușa principală și se îndreptară către Raghubir Singh.

Rhonda își arătă legitimația și descrise persoanele căutate de ea și Hank.

— Persoanele astea au mai fost pe aici, rosti Raghubir. Acum câteva zile. Doi americani cu accent sudist. Țin minte, fiindcă unul dintre ei a numit fosilele din situl Burgess Shale „brașoavele Shale". Când am ajuns acasă, i-am povestit soției — s-a amuzat teribil.

Rhonda suspină.

— În cazul ăsta, este improbabil să fi revenit. Este totuși singura pistă pe care o avem. Dacă n-ai nimic împotrivă, o să dăm o raită pe-aici.

— Nici o problemă, încuviință Raghubir și-i anunță pe ceilalți paznici să li se alăture în căutare.

Rhonda își scoase din nou celularul.

— Sunt Weir, zise ea. Suspecții au fost aici, în MRO, săptămâna trecută; rămânem totuși să aruncăm o privire, în eventualitatea că s-ar fi întors, dar eu zic să ne concentrăm forțele la SkyDome și CBC.

Am ajuns la muzeu pe la ora 16:30, am pătruns prin intrarea personalului și am urcat spre expoziția Burgess Shale, doar ca să mă asigur că totul era în ordine înainte de sosirea lui Hollus și a tovarășilor ei.

Rhonda Weir, Hank Li și Raghubir Singh se întâlniră în Rotondă la ora 16:45.

— N-am avut noroc, rosti Rhonda. Voi?

Hank clătină din cap.

— Uitasem cât de mare e muzeul ăsta. Chiar dacă s-ar fi întors aici, ar putea fi oriunde.

— Nici oamenii mei nu i-au zărit, zise Raghubir. Mulți vizitatori își iau hainele cu ei înăuntru. Cu ceva timp în urmă, garderoba era gratuită, dar asta se întâmpla înainte de măsurile de economie.

Ridică din umeri:

— Oamenilor nu le place să fie nevoiți să plătească.

Rhonda își privi ceasul.

— Este aproape ora închiderii.

— În weekenduri, intrarea pentru grupuri este încuiată, spuse Raghubir și arătă ușile din sticlă de dedesubtul vitraliilor. Vor trebui să iasă pe ușile principale.

Rhonda se încruntă.

— Probabil că nici măcar nu mai sunt aici. Oricum, vom aștepta afară pentru eventualitatea în care-i zărim plecând.

Hank aprobă și detectivii traversară vestibulul cu uși din sticlă. Părea că stă să plouă. Rhonda vorbi iarăși la celular.

— Vreo noutate? întrebă ea.

Din telefon pârâi glasul unui sergent:

— În nici un caz nu sunt în CBC Broadcasting Centre.

— Pariez că-s la SkyDome, replică Rhonda.

— Și noi.

— Venim într-acolo.

Închise telefonul. Hank ridică ochii la cerul întunecat.

— Sper că vom ajunge la timp să-i vedem cum închid acoperișul stadionului, comentă el.

J.D. Ewell și Cooter Falsey se rezemau de un perete de culoarea roșiilor, în Rotonda Inferioară; Falsey purta o șapcă Toronto Blue Jays pe care o cumpărase cu o zi în urmă, când vizionaseră un meci în SkyDome. Înregistrarea unui glas masculin, cu accent jamaican, se auzi din sistemul de difuzoare:

— Doamnelor și domnilor, muzeul s-a închis. Toți vizitatorii sunt rugați să se îndrepte imediat spre ieșire. Vă mulțumim pentru vizita dumneavoastră și vă așteptăm să reveniți. Doamnelor și domnilor, muzeul s-a închis. Toți...

Falsey îi zâmbi forțat lui Ewell.

Cinematograful MRO avea patru uși duble de acces, care de cele mai multe ori erau lăsate descuiate. Uneori, vizitatorii curioși își strecurau capul prin ele, dar, dacă nu exista nici un eveniment, nu zăreau decât o sală mare și întunecoasă.

Ewell și Falsey așteptară până ce Rotonda Inferioară se goli, apoi coborâră cele nouă trepte până în sala de proiecție. Rămaseră nemișcați o clipă, pentru a se obișnui cu penumbra.

Deși sala nu avea ferestre, ceva lumină tot exista: strălucirea roșiatică a indicatoarelor IEȘIRE, lumina strecurându-se pe sub uși, un ceas analog mare pe peretele de deasupra ușilor, ledurile roșii ale detectoarelor de fum și sclipiri de la un posibil panou de comandă, care răzbăteau dinspre cele cinci ferestruici ale cabinei de proiecție, de deasupra intrării.

Mai devreme în cursul zilei, Falsey și Ewell vizionaseră un film care li se păru interminabil, despre construirea unei canoe mici din lemn, cu care un băștinaș indian din Canada străbătuse fel de fel de râuri. Cei doi nu fuseseră însă foarte atenți la film, ci examinaseră cum era organizată sala: scena din fața ecranului de proiecție, numărul rândurilor de scaune, poziția culoarelor de trecere și a scărilor ce urcau spre scenă.

Avansară repede prin semiîntuneric, coborând pe panta lină a culoarului din stânga, ajunseră la una dintre scările scenei, suiră și se furișară îndărătul ecranului mare ce atârna din plafon, pătrunzând astfel în zona culiselor.

Aici era mai multă lumină. Într-o parte se afla un grup sanitar mic, cu lumina aprinsă înăuntru și ușa întredeschisă. În spatele ecranului se găseau niște scaune desperecheate și obișnuitul talmeș-balmeș de proiectoare, stative de microfoane, cabluri ce coborau din tavan ca niște anaconda și mult praf.

Ewell își scoase jacheta, dând la iveală o pușcă automată pe care o ascunsese acolo. Obosit s-o mai poarte, o așeză pe podea, după care se instală într-un scaun.

Falsey procedă în același fel, își încrucișă mâinile la ceafă și se lăsă pe spate, așteptând cu răbdare.

28

Era ora 22:00 și traficul de aici, din centru, se degajase, până aproape de dispariție. Naveta lui Hollus coborî silențios din cer și ateriză nu ca prima dată, drept în fața planetariului, ci în spatele muzeului, lângă Aleea Filosofului, o fâșie de iarbă ce pornea de la Universitatea Toronto și șerpuia de la Varsity Stadium spre Hart House. Deși coborârea navetei fusese, fără îndoială, observată de unii oameni, cel puțin vehiculul nu se mai afla chiar la vedere.

Christine Dorati insistase să fie de față la sosirea extratereștrilor. Discutaserăm despre modul optim de asigurare a securității și am decis că cel mai bine ar fi fost să păstrăm tăcerea; dacă am fi solicitat sprijinul poliției sau al armatei, n-am fi făcut decât să atragem o mulțime de gură-cască. După atâtea zile, doar câțiva țicniți mai insistau să dea târcoale muzeului, iar la ora aceasta târzie nu zărisem nici unul — se știa că aveam împreună cu Hollus program normal de activitate.

De când Christine încercase să mă îndepărteze, relațiile erau încordate între noi, dar, privindu-mă azi, am bănuit că ea știa că sfârșitul se apropia oricum. Continuam să evit oglinzile, însă puteam vedea reacția altora față de mine: comentariile silite, nesincere despre cât de bine arătam, cât de în formă, strângerile moi de mână, ca nu cumva să mi se sfărâme oasele, clătinatul imperceptibil și involuntar din cap al celor care mă vedeau după câteva săptămâni. În scurtă vreme, Christine avea să obțină ceea ce dorise.

Privisem aterizarea navetei pe aleea dintre MRO și planetariu; Aleea Filosofului nu era tocmai un loc indicat pentru plimbări, după căderea întunericului. Hollus, un al doilea forhilnor și doi wreedi apărură aproape imediat, din nava întunecată și triunghiulară. Hollus purta același veșmânt albastru strălucitor pe care-l avusese la prima noastră întâlnire; celălalt forhilnor era înfășurat complet într-o țesătură negru-aurie. Toți cei patru extratereștri purtau componente ale unui echipament cu aspect complicat. M-am apropiat de ei și i-am salutat, apoi i-am zorit pe alee spre muzeu, pe la intrarea personalului. Aceasta se afla la nivelul străzii, care era de fapt subsolul muzeului — la intrarea principală pentru public se ajungea urcând pe trepte, astfel că parterul era ridicat cu un nivel deasupra străzii. La intrarea personalului, un paznic răsfoia o revistă în loc să privească imaginile alb-negru, ce se schimbau mereu, de la camerele video de securitate.

— Mai bine dezactivează alarmele, îi spuse Christine. Dacă vom sta toată noaptea aici, vom intra cu siguranță în mai multe camere ale clădirii.

Paznicul aprobă din cap și apăsă niște butoane de pe consola din fața lui.

Am intrat în muzeul cufundat aproape de tot în beznă. Ambii wreedi purtau centuri utilitare galbene, aidoma celor pe care le mai văzusem, dar aveau în plus și altceva: niște harnașamente ciudate care li se încrucișau printre cele patru brațe.

— Ce-s acelea? am întrebat-o pe Hollus arătându-le.

— Generatoare de câmp repulsor, cu ajutorul cărora umblă pe aici. Gravitația terestră este mai mare decât cea de pe planeta lor natală.

Am luat liftul până la parter; au fost necesare două transporturi pentru a-i aduce pe toți, întrucât în cabină nu încăpeau

simultan doi forhilnori. Eu am însoțit primul grup; Hollus, care mă văzuse de multe ori folosind un ascensor, veni cu al doilea transport — îmi spusese că ar fi durat prea mult să le explice wreedilor că etajele puteau fi reprezentate prin numere. Cei doi wreedi au fost impresionați în mod deosebit de uriașii stâlpi totemici, făcuți din cedru roșu. Urcară rapid până la nivelul trei pe scările ce mergeau în spirală în jurul stâlpilor, apoi reveniră la parter. I-am condus pe toți prin Rotondă, spre Sala de expoziții Garfield Weston. Pe când mergeam, Hollus turuia din ambele guri, cântând în graiul ei nativ. Probabil că juca rolul de ghid turistic, pentru ceilalți forhilnori și wreedi.

Îmi trezise curiozitatea al doilea forhilnor, al cărui nume era Barbulkan. Era mai masiv decât Hollus și avea un membru decolorat.

Încuietorile erau la baza ușilor duble de sticlă. M-am aplecat, icnind, și le-am deschis cu cheia, după care le-am împins până se auzi un clic, pentru a rămâne deschise. Apoi am intrat și am aprins luminile. Ceilalți mă urmară în sală. Cei doi wreedi discutau încet între ei. După câteva clipe, păreau că au ajuns la un acord. Desigur, ei nu trebuiau să se răsucească pentru a se adresa cuiva aflat înapoia lor, totuși unul dintre ei vorbea acum în mod evident cu Hollus: scotea zornăiturile acelea ca de pietre care, peste o clipă, erau traduse în limbajul muzical forhilnor.

Hollus veni lângă mine.

— Sunt gata să instaleze echipamentul pentru prima vitrină.

Am înaintat și am folosit altă cheie, am descuiat capacul de sticlă al vitrinei și l-am ridicat. Balamaua se autoblocă în poziția de deschidere maximă. Așa era imposibil să cadă în timp ce se lucra în interiorul vitrinei — poate că, în trecut,

muzeele nu-și luaseră întotdeauna măsurile de precauție cuvenite pentru a-și proteja personalul, dar situația se schimbase între timp.

Scanerul consta dintr-o consolă mare de metal, din care ieșeau o duzină de brațe articulate cu aspect complicat, fiecare sfârșindu-se printr-o sferă translucidă, cu diametrul de maximum cincizeci de centimetri. Un wreed poziționă brațele — deasupra vitrinei, dedesubt și de jur împrejur —, pe când celălalt efectua reglaje și ajustări pe un panou de comandă iluminat, care era atașat de consola suport. Nu păru mulțumit de rezultatele afișate și continuă să manipuleze comenzile.

— Este o muncă delicată, zise Hollus.

Tovarășul ei stătea tăcut lângă noi.

— Scanarea la rezoluția aceasta necesită un minimum de vibrații... Sper că nu vom avea probleme cu metrourile din subteran.

— Se vor opri pe timpul nopții, în curând, rosti Christine. Este adevărat, trenurile pot fi simțite în Cinematograful MRO de la subsol, dar n-am observat niciodată că restul muzeului ar vibra.

— Probabil că nu vom avea probleme, spuse Hollus, totuși, pe durata scanărilor, ar fi recomandabil să nu se mai folosească lifturile.

Celălalt forhilnor cântă ceva și Hollus zise:

— Scuzați-ne.

Traversară amândoi galeria și ajutară la plasarea altei piese de echipament. Era clar că operarea scanerului nu constituia specialitatea lui Hollus, însă era utilă ca mână de ajutor suplimentară.

— Extraordinar! murmură Christine privind extratereștrii care se agitau prin galerie.

Nu aveam nici un chef să stau la palavre cu ea, dar, ce să-i faci, *era* șefa mea.

— Nu-i așa? am zis fără cine știe ce înflăcărare.

— Nu crezusem niciodată în extratereștri, urmă ea. Știu bine ce spuneți voi biologii: că Pământul nu are nimic special, că viața ar trebui să existe peste tot, bla-bla-bla. Cu toate acestea, în adâncul sufletului, credeam că eram singuri în Univers.

Am decis să n-o contrazic în privința chestiunii dacă planeta noastră avea sau nu ceva special.

— Mă bucur că ei sunt aici, am spus. Mă bucur c-au venit să ne viziteze.

Christine căscă larg; era un spectacol deosebit cu dinții și buzele ei cabaline, deși încercase să se ascundă în dosul palmei. Se făcea *într-adevăr* târziu — iar noi abia începuserăm.

— Scuză-mă, rosti când termină. Mi-ar fi plăcut dacă am fi putut să-l convingem pe Hollus să participe aici la niște programe cu public. Am fi putut...

În clipa aceea Hollus reveni lângă noi.

— Sunt gata pentru prima scanare, anunță ea. Echipamentul va funcționa autonom și ar fi mai bine dacă am părăsi cu toții incinta, pentru evitarea vibrațiilor.

Am încuviințat din cap și am ieșit toți șase în Rotondă.

— Cât va dura scanarea?

— Aproximativ patruzeci și trei de minute pentru prima vitrină, răspunse Hollus.

— În cazul acesta, rosti Christine, n-are rost să stăm pur și simplu aici. Ce ziceți dacă am merge să vedem niște artefacte din Orientul Îndepărtat?

Galeriile respective erau tot la parter, destul de aproape de locul unde ne aflam acum.

Hollus se adresă către ceilalți trei extratereștri, probabil pentru a le cere acordul.

— Perfect, zise ea revenind la noi.

Am lăsat-o pe Christine s-o ia înainte; la urma urmei era muzeul ei. Am traversat din nou Rotonda pe diagonală, am trecut pe lângă stâlpii totemici și am intrat în Galeriile de Artă chineză T.T. Tsui (denumite așa după omul de afaceri din Hong Kong, a cărui donație făcuse posibilă înființarea lor); MRO avea cea mai frumoasă colecție de artefacte chinezești din Occident. Am trecut prin galerii cu vitrine pline de obiecte din ceramică, bronz și jad și am intrat în zona mausoleului chinezesc. Timp de decenii, mausoleul fusese lăsat afară, expus climei din Toronto, dar în prezent se găsea aici, la primul nivel al galeriilor terasate din MRO. Peretele exterior era din sticlă și prin el se vedea o porțiune din strada Bloor, udă de ploaie; de cealaltă parte ne priveau un local Pizza Hut și un McDonald's. Acoperișurile aveau lucarne fumurii, peste care răpăiau picăturile de ploaie.

Componentele mausoleului — două arcade gigantice, două cămile din piatră, două statui uriașe de oameni și domul imens de tip tumul — nu erau înconjurate cu funii de catifea. Celălalt forhilnor, Barbulkan, se întinse să atingă cu mâna sa cu șase degete basorelieful de pe arcada cea mai apropiată. Bănuiesc că dacă întreprindeai multe acțiuni prin intermediul teleprezenței, atingerea reală a unui obiect cu propriile tale degete îți oferea o senzație specială.

— Aceste piese funerare, rosti Christine oprindu-se lângă una dintre cămilele de piatră, au fost cumpărate de muzeu în anii 1919 și 1920 de la George Crofts, un negustor englez de blănuri și colecționar de artă, stabilit temporar în Tianjin. Se pare că ar proveni de la necropola din Fengtaizhuang, din

provincia Hebei, și că ar fi aparținut faimosului general Zu Dashou din dinastia Ming, care a murit în anul 1656 d.H.

Extratereștrii murmurară între ei. În mod clar erau fascinați; poate că ei nu construiau monumente pentru morții lor.

— La momentul respectiv, continuă Christine, societatea chineză era modelată de ideea că Universul reprezenta un loc perfect ordonat. Mausoleul și statuile de aici reflectă această idee a unui cosmos structurat și...

La început am crezut că se auzi tunetul.

Dar mă înșelam.

Un sunet sfâșia zona mausoleului, reverberând sonor din pereții de piatră.

Un sunet pe care până atunci nu-l auzisem decât la televizor și în filme.

Sunetul unor focuri de armă automată.

În mod prostesc, am ieșit în goană din mausoleu, alergând spre locul de unde se auzeau zgomotele. Forhilnorii ne depășiră cu ușurință, iar wreedii veneau ultimii. Am traversat în fugă Galeriile T.T. Tsui și am ieșit în Rotonda întunecată.

Sunetele veneau dinspre Sala de expoziții Garfield Weston — din expoziția Burgess Shale. Nu-mi puteam imagina în cine se trăgea; în afară de paznicul de la intrarea personalului, noi eram singurele persoane din clădire.

Christine avea la ea telefonul celular; îl deschisese deja și probabil că suna la 911. Altă rafală de automat spintecă aerul, iar de aici, mai de aproape, am putut să discern și alt sunet, mai familiar: cel de piatră care se sfărâma. Brusc am înțeles ce se întâmpla. Cineva trăgea cu arma în prețioasele fosile Burgess Shale, vechi de o jumătate de miliard de ani.

Rafalele se opriră în clipa în care wreedii ajunseră în Rotondă. Nu puteam spune că fuseserăm prea tăcuți: Christine

vorbea la telefon, tropăiturile fugii noastre răsunaseră prin galerii, iar wreedii, complet derutați — poate că ei nu inventaseră niciodată armele cu proiectile —, discutau agitați între ei, în ciuda încercărilor mele de a-i face să păstreze liniștea.

Deși parțial asurziți de zgomotul propriilor lor focuri de armă, cei care trăgeau în fosile auziseră fără doar și poate gălăgia noastră. Mai întâi un bărbat, apoi încă unul apărură din sala de expoziții. Primul ivit era acoperit cu așchii de lemn și fragmente de piatră și ținea un fel de armă automată — poate chiar o mitralieră. O ridică spre noi.

Cel puțin asta a fost suficient pentru a ne determina să reacționăm în mod logic. Am încremenit cu toții. Am privit-o pe Christine și am ridicat din sprâncene, întrebând-o fără cuvinte dacă ajunsese la operatorul de la numărul pentru urgențe. Ea încuviință ușor din cap și îndreptă către mine celularul, doar atât cât să pot vedea că ecranul era luminat și că nu întrerupsese legătura. Slavă Domnului că operatorul de la 911 avusese inteligența de a amuți, imediat ce o făcuse Christine.

— Doamne, Dumnezeule, rosti bărbatul cu arma și se întoarse pe jumătate spre partenerul lui mai tânăr, care era tuns scurt. Doamne, Dumnezeule, îi vezi p-ăștia?

Vorbea cu accentul din sudul Statelor Unite.

— Extratereștri, zise bărbatul tuns scurt parcă testând cuvântul; și el avea un accent similar.

După o clipă, hotărând că termenul era cel potrivit, îl repetă, cu mai multă forță:

— *Extratereștri.*

Am făcut o jumătate de pas înainte.

— Desigur, am vorbit, ei sunt proiecții. În realitate, nu se găsesc aici.

Poate că forhilnorii și wreedii se deosebeau în multe feluri de oameni, dar cel puțin nu au fost atât de naivi încât să mă contrazică.

— Cine ești? întrebă cel cu arma. Ce cauți aici?

— Mă numesc Thomas Jericho, am rostit, și sunt șeful Departamentului de paleobiologie, de aici din — am ridicat glasul cât am cutezat de mult, sperând că operatorul de la 911 îmi va auzi cuvintele, în cazul în care Christine nu apucase să-i spună unde eram — Muzeul Regal Ontario.

Evident, până acum și paznicul de noapte al muzeului ar fi trebuit să-și dea seama că se întâmplase ceva și chemase probabil poliția.

— La ora asta din noapte, aici n-ar trebui să fie nimeni, spuse bărbatul tuns scurt.

— Făceam niște fotografii, am zis. Doream să lucrăm când muzeul era pustiu.

Vreo douăzeci de metri separau grupurile noastre. Era posibil ca în sala exponatelor să existe un al treilea sau un al patrulea intrus, însă nu văzusem nici un semn în privința asta.

— Pot să întreb ce faceți voi? întrebă Christine.

— Tu cine ești? întrebă cel cu arma.

— Sunt Christine Dorati, directorul muzeului. Ce faceți?

Cei doi bărbați schimbară priviri. Cel tuns scurt ridică din umeri.

— Distrugem fosilele alea mincinoase, spuse el, apoi se uită la extratereștri. Voi ați venit pe Pământ, da-i ascultați pe oamenii pe care nu trebuie. *Savanții* — mai că nu scuipase cuvântul — ăștia vă mint cu fosilele lor și cu toate astea. Lumea noastră este veche de șase mii de ani, Domnul Dumnezeu a creat-o în numai șase zile și noi suntem poporul ales.

— Dumnezeule, am rostit invocând entitatea în care ei credeau și eu nu.

M-am uitat la Christine:

— Creaționiști...

Cel cu pușca automată își pierduse răbdarea.

— Ajunge, zise el și îndreptă arma spre Christine. Aruncă telefonu-ăla!

Ea se conformă; telefonul lovi cu un zăngănit pardoseala de marmură și-și rupse clapeta.

— Am venit aici să facem o treabă, urmă individul. Toată lumea se întinde pe jos, iar eu voi termina treaba aia. Cooter, stai cu ochii pe ei.

Reveni în galerie.

Celălalt bărbat băgă mâna în buzunarul jachetei și scoase un pistol. Îl ațintì către noi.

— L-ați auzit, rosti el. Întindeți-vă.

Christine se culcă pe podea. Hollus și celălalt forhilnor se ghemuiră într-un mod pe care nu-l mai văzusem niciodată, coborându-și torsurile sferice atât de mult, încât atinseră pardoseala. Cei doi wreedi rămaseră nemișcați, fie buimăciți, fie incapabili fiziologic de a se întinde.

Nici eu nu m-am întins pe jos. Eram îngrozit — în privința asta nu putea fi nici o îndoială. Inima îmi bubuia și-mi simțeam transpirația de pe frunte. Totuși fosilele acelea erau neprețuite, fir-ar al naibii! printre cele mai importante din toată lumea. Și eu fusesem cel care aranjase să poată fi văzute de public într-un singur loc.

Am făcut un pas înainte.

— Te rog, am spus.

Din interiorul galeriei răsunară alte rafale de armă automată. Parcă simțeam gloanțele mușcând din mine; îmi imaginam

marnele sfărâmându-se și rămășițele de *Opabinia*, *Wiwaxia*, *Anomalocaris* și *Canadia,* care supraviețuiseră 500 de milioane de ani, explodând acum în norișori de pulbere.

— Nu, am rostit cu un ton de rugă autentică în voce. Nu faceți asta.

— Stai pe loc, zise bărbatul tuns scurt. Nu te clinti din locu' ăla.

Am inspirat pe gură: nu voiam să mor — dar asta avea să se petreacă indiferent de dorința mea. În noaptea asta sau peste câteva luni, tot avea să se întâmple. Am mai înaintat un pas.

— Dacă tu crezi în Biblie, i-am spus, atunci trebuie să crezi în cele Zece Porunci. Iar una dintre ele — știam că aș fi fost mult mai convingător dacă aș fi precizat numărul ei — spune: „Să nu ucizi."

Am mai făcut doi pași spre el.

— Poate că dorești să distrugi fosilele acelea, însă nu pot crede că m-ai ucide pe mine.

— O voi face, răspunse bărbatul.

Altă rafală de armă, dublată de sunetele sticlei sparte și ale pietrelor fărâmițate. Îmi simțeam pieptul de parcă ar fi fost gata să explodeze dintr-o clipă în alta.

— Nu, am repetat, n-o vei face. Dumnezeu nu te va ierta pentru asta.

Îndreptă arma în direcția mea; ne despărțeau poate cincisprezece metri.

— Am ucis deja, spuse după aceea; sunase ca o confesiune și glasul lui păruse de-a dreptul tulburat. Clinica aia... doctorul ăla...

Altă rafală, reverberând și stârnind ecouri.

Dumnezeule, am gândit, sunt cei care au aruncat în aer clinica de avorturi.

Am înghițit în sec.

— Acela a fost un accident, am rostit hazardându-mă într-o presupunere. Nu mă poți ucide cu sânge-rece.

— O s-o fac, zise bărbatul căruia celălalt îi spusese Cooter. Așa să m-ajute, o s-o fac. Mai bine stai locului!

Ah, dacă Hollus *n-ar fi fost* acolo în persoană. Dacă ar fi fost prezentă ca proiecție holografică, ar fi putut manipula obiecte solide fără să se teamă că ar putea fi rănită de gloanțe. Era însă prea reală și prea vulnerabilă — ca și ceilalți extratereștri.

Brusc, am devenit conștient de sunetele de sirene ce se apropiau tot mai mult, auzindu-se foarte slab aici, în interiorul muzeului. Cooter le auzise probabil și el, deoarece întoarse capul și strigă spre partenerul lui:

— Gaborii!

Celălalt bărbat reapăru din galeria expozițiilor temporare și m-am întrebat câte fosile reușise să distrugă. Lăsă capul pe un umăr ascultând. La început nu păru să fie în stare să audă sirenele; fără doar și poate, bubuiturile gloanțelor continuau să-i răsune în urechi. Dar peste o clipă dădu din cap și ne făcu semn cu arma să ne mișcăm. Christine se sculă și cei doi forhilnori își ridicară torsurile de pe pardoseală.

— Plecăm de-aici, zise bărbatul. Toată lumea — mâinile sus!

Am ridicat mâinile și Christine mi-a urmat exemplul. Hollus și celălalt forhilnor schimbară o privire, după care își înălțară de asemenea cele două brațe. Wreedii se conformară după o secundă, fiecare ridicând toate cele patru brațe și răschirând cele douăzeci și trei de degete. Partenerul lui Cooter — era mai înalt și mai vârstnic decât acesta — ne împinse înainte în Rotonda cufundată în întuneric. De acolo

vedeam perfect vestibulul cu uși din sticlă. Cinci polițiști din ETF[1] urcau treptele exterioare, către intrarea de sticlă a muzeului. Doi scoaseră din tocuri revolvere de calibru mare. Unul avea o portavoce.

— Aici poliția, vorbi el și glasul i se auzi distorsionat prin cele două straturi de sticlă. Clădirea este înconjurată. Ieșiți cu mâinile sus!

Bărbatul cu pușca automată ne făcu semn să nu ne oprim. Cei patru extratereștri erau acum în ariergardă, formând un perete între noi, cei din interior, și polițiștii de afară. Regretam că nu-i spusesem lui Hollus să fi aterizat chiar pe Aleea Filosofului. Dacă polițiștii ar fi văzut naveta, poate că și-ar fi dat seama că extratereștrii nu erau proiecțiile holografice despre care citiseră în ziare, ci că, de data aceasta, erau creaturi în carne și oase. Așa cum stăteau lucrurile, exista posibilitatea ca vreunul dintre ei să creadă că i-ar fi putut nimeri pe cei doi bărbați înarmați dinapoia extratereștrilor, trăgând prin proiecțiile holografice ale acestora.

Am ieșit din Rotondă și am urcat cele patru trepte spre palierul de marmură dintre cele două scări, care înconjurau stâlpii totemici, și atunci...

Atunci a izbucnit iadul.

Pe scara din dreapta noastră urca silențios dinspre subsol un polițist în uniformă ETF, cu vestă antiglonț, având o carabină automată. În mod inteligent, camarazii lui au recurs la o somație publică în fața intrării principale și, în același timp, au trimis un contingent prin intrarea personalului, ce dădea spre aleea dintre MRO și planetariu.

— *J.D.*, răcni bărbatul tuns scurt, zărindu-l pe polițist, *atenție*!

ETF – *The Energy Task Force* (în limba engleză în original), serviciul de intervenție rapidă a poliției orașului Toronto.

J.D. întoarse arma și deschise focul. Polițistul a fost aruncat îndărăt, jos pe treptele late de piatră, iar vesta i-a fost pusă la încercare, rupându-se în mai multe locuri, pe unde a ieșit căptușeala din țesătură albă.

În vreme ce J.D. era distras, polițiștii de pe treptele intrării principale deschiseseră cumva o ușă — cea din extremitatea stângă, cum stăteai cu fața la muzeu, destinată accesului persoanelor în cărucioare cu rotile; poate că paznicul MRO le dăduse cheia. La adăpostul scuturilor de protecție, doi polițiști pătrunseră în vestibul. Ușile interioare nu se încuiau niciodată, deoarece nu era necesar. Un polițist întinse mâna și apăsă probabil butonul roșu care comanda ușa pentru vizitatorii cu handicap, fiindcă aceasta se roti lent, deschizându-se. Polițiștii se conturau pe fundalul lămpilor stradale și al girofarurilor roșii ale propriilor vehicule de pe stradă.

— Rămâneți pe loc! strigă J.D. în Rotondă, al cărei diametru mare îi separa pe polițiști de grupul nostru pestriț. Avem ostatici!

Polițistul cu portavocea se număra printre cei care intraseră și se simțea îndemnat să continue s-o folosească.

— Știm că extratereștrii nu sunt reali, vorbi el, și cuvintele lui se reverberară în Rotonda boltită și întunecată. Ridicați brațele și ieșiți!

J.D. smuci spre mine arma lui mare.

— Spune-le cine ești!

Cu forma în care se găseau plămânii mei, îmi era greu să strig, dar mi-am făcut palmele pâlnie în jurul gurii și m-am străduit pe cât am putut mai bine.

— Sunt Thomas Jericho, am anunțat, custode al muzeului.

Am indicat-o pe Christine:

— Dânsa este Christine Dorati, directoarea și președintele muzeului.

— Ne lăsați să ieșim de-aici, strigă J.D., altfel ăștia doi mor!

Cei doi polițiști se ghemuiră îndărătul scuturilor de protecție. După câteva secunde de consultări, portavocea se auzi din nou:

— Care sunt condițiile voastre?

Până și eu știam că se trăgea de timp. Cooter se uită mai întâi la scara dinspre sud, care urca, apoi la cea dinspre nord, ale cărei trepte mergeau în ambele sensuri. Probabil că i se păruse că zărise ceva mișcându-se acolo — putea să fi fost un șoarece; o clădire veche și uriașă ca muzeul are destui șoareci. Trase un glonț în jos pe scara nordică. Acesta lovi treptele, așchii de piatră ascuțite zburară în toate părțile și...

Și una dintre ele îl lovi pe Barbulkan, al doilea forhilnor...

Și gura stângă a lui Barbulkan emise un sunet ca „*Uuuf!*", iar cea dreaptă făcu „*Hap!*".

Și o garoafă de sânge roșu-strălucitor explodă dintr-un picior de-al său, iar o fâșie de piele ca folia cu bule de aer se desprinse din locul unde lovise schija de piatră...

Și Cooter exclamă:

— Doamne, Dumnezeule!

Și J.D. se răsuci și rosti:

— Iisuse Hristoase!

Amândoi înțeleseră se pare în același moment. Extratereștrii nu erau proiecții; nu erau holograme.

Erau reali.

Și brusc, știură că aveau în mână pe cei mai valoroși ostatici din istoria Pământului.

J.D. se retrase un pas, deplasându-se înapoia grupului; părea că-și dăduse seama că nu-i acoperise suficient pe cei patru extratereștri.

— Toți sunteți adevărați? întrebă el.

Extratereștrii tăcură. Inima îmi bubuia. J.D. își îndreptă automatul către piciorul stâng al unui wreed.

— O rafală din arma asta, rosti el, o să te lase fără picior.

Tăcu o clipă, lăsându-l să înțeleagă, apoi urmă:

— Te întreb din nou, sunteți adevărați?

Hollus vorbi:

— Ei... sunt... adevărați. Noi... toți... suntem.

Un surâs satisfăcut se lăți peste chipul lui J.D.

— Extratereștrii, strigă el spre polițiști, nu sunt proiecții! Sunt adevărați. Avem aici *șase* ostatici. Vreau ca toți polițiștii să se retragă. La primul semn al oricărei șmecherii, o să omor un ostatic — și nu va fi un om.

— Nu cred că vrei să fii un ucigaș, vorbi polițistul prin megafon.

— *Nu voi fi* un ucigaș! răcni J.D. Crimă înseamnă uciderea altui om. Nu veți putea găsi nici un cap de acuzare împotriva mea. Acum părăsiți toți clădirea, altfel extratereștrii ăștia mor.

— Un ostatic îți este de folos în aceeași măsură ca toți șase! strigă același polițist. Lasă pe cinci dintre ei să plece și stăm de vorbă.

J.D. și Cooter își aruncară câte o privire. Șase ostatici reprezentau *într-adevăr* un grup mare; le-ar fi fost mai ușor să controleze situația dacă n-ar fi avut grija atâtor indivizi. Pe de altă parte, punându-i pe cei șase să formeze un cerc, cu J.D. și Cooter în centru, ei puteau fi protejați de lunetiștii, care ar fi tras aproape de oriunde.

— Nici vorbă! strigă J.D. Voi sunteți un fel de echipă SWAT, nu? Ați venit aici cu o furgonetă sau o dubă. Vreau să vă retrageți, să vă-ndepărtați de muzeu și să lăsați duba aia

cu motorul pornit și cheile în contact. Vom pleca spre aeroport cu câți extratereștri vor încăpea înăuntru și vrem ca acolo să ne aștepte un avion care să ne ducă... — se poticni — să ne ducă acolo unde vom decide.

— Nu putem face asta, rosti polițistul cu megafon.

J.D. ridică puțin din umeri.

— Din clipa aceasta voi ucide câte un ostatic la fiecare șaizeci de secunde, dacă mai rămâne cineva în clădire.

Se răsuci către bărbatul tuns scurt:

— Cooter?

Cooter încuviință și începu să numere cu glas tare:

— Șaizeci. Cincizeci și nouă. Cincizeci și opt.

Polițistul cu portavocea se întoarse și vorbi cu cineva din spatele său. Îl puteam vedea arătând cu brațul, indicând probabil direcția în care trebuiau să se retragă oamenii săi.

— Cincizeci și șase. Cincizeci și cinci. Cincizeci și patru.

Ochii pediculari ai lui Hollus se opriseră din oscilat și încremeniseră la depărtarea lor maximă. O mai văzusem făcând așa, când auzise ceva care o interesa. Indiferent însă despre ce ar fi fost vorba, eu nu auzisem deocamdată nimic.

— Cincizeci și doi. Cincizeci și unu.

Polițiștii ieșeau din vestibulul de sticlă, totuși protestau nemulțumiți. Cel cu portavocea continuă să vorbească.

— Bine, rosti el. Bine, ne retragem.

Glasul lui amplificat reverbera prin Rotondă.

— Ne retragem!

Mi se părea că vorbea inutil, dar...

Dar apoi am auzit sunetul pe care-l percepuse Hollus: un uruit slab. Liftul din stânga noastră cobora; cineva îl chemase de la subsol. Polițistul cu portavoce se străduia în mod deliberat să acopere zgomotul respectiv.

— Patruzeci și unu. Patruzeci. Treizeci și nouă.

Ar fi fost sinucidere, m-am gândit, pentru oricine ar fi fost în cabină; J.D. îl putea ciurui pe cel dinăuntru imediat ce ușile metalice s-ar fi despărțit la mijloc și ar fi început să gliseze spre lateral.

— Treizeci și unu. Treizeci. Douăzeci și nouă.

— Plecăm! răcni polițistul. Părăsim clădirea.

Ascensorul urca. Deasupra ușilor un șir de pătrățele indicatoare luminoase — S, 1, 2, 3 — arăta nivelul la care se găsea cabina în fiecare moment. Am îndrăznit să trag cu ochiul într-acolo. „1" tocmai se stinsese și, peste o clipă, se aprinse „2". Excelent! Fie că ocupantul liftului știuse despre balcoanele de la nivelul al doilea care dădeau deasupra Rotondei, fie i-o spusese chiar paznicul MRO, cel care lăsase probabil polițiștii să intre.

— Optsprezece. Șaptesprezece. Șaisprezece.

Când se aprinse „2", mi-am adus contribuția la înăbușirea sunetului produs de deschiderea ușilor, tușind violent; dacă exista ceva la care să mă pricep minunat în ultima vreme era, indiscutabil, tusea.

Pătratul cu „2" rămase aprins; ușile trebuiau să se fi deschis de acum, dar J.D. și Cooter nu le auziseră. Puteam presupune că unul sau mai mulți polițiști înarmați ieșiseră la al doilea nivel — cel care găzduia Galeriile dinozaurilor și descoperirilor.

— Treisprezece. Doisprezece. Unsprezece.

— Gata! strigă polițistul ETF cu megafonul. Gata! Am plecat!

De la distanța aceea nu puteam spune dacă el avea contact vizual cu colegii de la balconul întunecat. Noi stăteam

tot lângă ascensoare; nu îndrăzneam să ridic ochii, ca nu cumva să trădez prezența celor de deasupra.

— Nouă. Opt. Șapte.

Polițiștii părăsiră vestibulul, ieșind în bezna nopții. I-am văzut dispărând treptat, pe măsură ce coborau treptele de piatră către trotuar.

— Șase. Cinci. Patru.

Girofarurile roșii de pe capotele mașinilor ale căror raze străbătuseră cu regularitate Rotonda începură să se îndepărteze; unul singur — probabil cel de pe duba ETF — continua să se rotească.

— Trei. Doi. Unu.

M-am uitat la Christine. Dădu aproape imperceptibil din cap; și ea știa ce se întâmpla.

— Zero! rosti Cooter.

— Bun, zise J.D. Să-i dăm drumul.

Petrecusem mare parte din ultimele șapte luni făcându-mi griji despre cum va fi moartea — dar nu mă gândisem că voi vedea pe altcineva murind înaintea mea. Inima îmi bubuia ca picamărele cu care obișnuiam să sfărâmăm depunerile de aluviuni. Presupuneam că J.D. mai avea doar câteva secunde de trăit.

J.D. ne aranjă într-un semicerc, formând un scut viu pentru el și Cooter.

— Mișcați! ne spuse și, deși stăteam cu spatele la el, eram sigur că-și balansa arma automată de la stânga la dreapta, pregătindu-se să descrie un arc de foc dacă ar fi fost nevoie.

Am început să înaintez, urmat de Christine, forhilnori și wreedi. Am ieșit de sub consola care proteja zona de lângă lifturi, am coborât cele patru trepte în Rotonda propriu-zisă și am pornit să traversăm pardoseala largă de marmură, către intrare.

Jur că am simțit mai întâi împroșcătura pe capul meu pleșuv și abia după aceea am auzit detunătura asurzitoare de sus. M-am răsucit. Era greu să pun cap la cap imaginile pe care le întrezăream; singura lumină din Rotondă se strecura dinspre Galeria George Weston și de pe stradă, prin vestibulul cu uși de sticlă și vitraliile de deasupra lor. Capul lui J.D. era deschis, crăpat ca un pepene și sângele țâșnise peste tot, inclusiv pe mine și pe extratereștri. Leșul lui tresări înspre mine, iar arma automată zăngăni pe marmura pardoselii.

O a doua împușcătură răsună aproape în continuarea primei, însă nu fusese perfect sincronizată; poate că, în balconul întunecat de deasupra, cei doi polițiști — părea că sus erau minimum două persoane — nu izbutiseră să se vadă reciproc. Cooter își mișcase capul la timp, iar acum plonjă brusc, încercând să recupereze arma lui J.D.

Un wreed îi stătea în cale și Cooter îl răsturnă. Cu extraterestrul rășchirat și agitând din membre, lunetiștii de pe balcon păreau că nu-l puteau ochi clar pe Cooter.

Eram în stare de șoc; simțeam sângele lui J.D. picurându-mi pe gât. Pe neașteptate, wreedul care rămăsese în picioare se ridică în aer. Știusem că purta un dispozitiv care-l ajuta să umble fără eforturi în gravitația Pământului, totuși nu-mi dădusem seama că era atât de puternic, încât să-i permită să zboare.

Celălalt forhilnor lovi cu un picior în arma automată, aruncând-o și mai departe în Rotondă. Cooter continuă să bâjbâie după ea. Wreedul care căzuse se străduia să se ridice. Între timp, wreedul zburător se înălțase la trei metri deasupra pardoselii.

Cooter ajunse la automat și se rostogoli pe o parte, deschizând focul spre balcoanele întunecate. Apăsă repetat pe

trăgaci, împrăștiind un arc de gloanțe. Gloanțele loviră sculpturi în piatră vechi de nouăzeci de ani, împroșcând peste noi așchii și sfărâmături.

Celălalt wreed se înălță, de asemenea, în aer. Am încercat să trec îndărătul unuia dintre segmentele de perete independente care mărgineau parțial perimetrul Rotondei. Hollus se mișca rapid — dar mergea foarte repede în direcția opusă și, spre uimirea mea, ajunsese la cel mai înalt stâlp totemic. Își îndoi cele șase picioare și sări distanța scurtă de pe scară pe stâlp, cuprinzându-l cu membrele ei. Apoi escaladă cu o viteză uimitoare totemul. În scurt timp dispăruse; era posibil să fi urcat până la nivelul al treilea. Am fost fericit că se găsea, aparent, în siguranță.

— Gata! răcni Cooter cu accentul lui specific, ațintindu-ne pe rând cu automatul pe mine, Christine și al doilea forhilnor.

În voce i se simțea panica:

— Gata, pentru toți. Nu mișcă nimeni!

Polițiștii reveniseră în vestibul, alți polițiști erau pe balcon, doi wreedi zburau prin Rotondă ca niște îngeri nebuni, un forhilnor stătea de o parte a mea și Christine de cealaltă parte, iar cadavrul lui J.D. sângera peste razele incrustate în marmura pardoselii, făcând-o alunecoasă.

— Renunță, i se adresă Christine lui Cooter. Nu vezi că ești înconjurat?

— Gura! urlă Cooter, care, în mod evident, nu era în largul lui fără J.D. Taci dracu' din gură!

După aceea, spre surprinderea mea, am auzit un piuit familiar pe două tonuri. Proiectorul de holoforme pe care îl țineam ca întotdeauna într-un buzunar anunța că era pe punctul de a se activa.

Cooter se retrăsese sub consola balconului; nu-i mai putea vedea pe lunetiști, ceea ce însemna că nici ei nu-l puteau zări. O imagine a lui Hollus pâlpâi și se materializă în mărime naturală, aproape imposibil de deosebit de realitate. Cooter se răsuci; era panicat și nu părea să înțeleagă că forhilnorul lipsă ni se alăturase brusc.

— Cooter, rosti simulacrul Hollus înaintând cu îndrăzneală. Numele meu este Hollus.

Cooter îndreptă imediat automatul către ea, dar forhilnora avansa, reducând distanța dintre ei. Noi toți am început să ne retragem. Îmi dădeam seama că polițiștii din vestibul erau derutați; aparent, Hollus se interpuse între ei și Cooter.

— Până acum nu ai împușcat pe nimeni, spuse Hollus și cuvintele se auziră ca bătăile unor inimi gemene. Ai văzut ce s-a întâmplat cu partenerul tău; nu lăsa ca aceeași soartă să se abată asupra ta.

Am gesticulat din mâini, sperând că ceilalți mă vor vedea pe întuneric: doream să se răsfire mult, astfel ca nici unul dintre noi să nu se găsească pe aceeași linie care-i unea pe Cooter și Hollus.

— Dă-mi mie arma, spuse Hollus, care ajunsese la patru metri de Cooter. Renunță la ea și toți vom pleca vii de aici.

— Înapoi! urlă Cooter.

Hollus nu se opri din înaintare.

— Dă-mi arma, repetă ea.

Cooter scutură violent din cap.

— Nu voiam decât să vă arătăm vouă, extratereștrilor, că nu-i adevărat ce vă spun savanții ăștia.

— Înțeleg asta, zise Hollus făcând încă un pas. Și sunt gata să te ascult. Doar dă-mi arma.

— Știu că voi credeți în Dumnezeu, spuse Cooter, dar încă n-ați fost mântuiți.

— Voi asculta orice dorești să spui, rosti Hollus apropiindu-se încetișor, însă numai după ce lași arma.

— Fă-i pe toți polițaii să plece!

— Ei nu vor pleca.

Cele șase picioare înaintară iarăși spre bărbat.

— Dacă te mai apropii, o să trag, zise Cooter.

— Tu nu vrei să împuști pe nimeni, urmă Hollus fără să se oprească din mers, cu atât mai puțin pe cineva care crede la fel ca tine.

— Jur că te omor.

— Nu o s-o faci, făcu Hollus înaintând mereu.

— Stai pe loc! Te avertizez!

Cele șase picioare rotunde nu se opriră.

— Doamne, iartă-mă, rosti Cooter și...

...și apăsă pe trăgaci.

Și gloanțele se revărsară din armă...

Și pătrunseră în simulacrul lui Hollus...

Și câmpurile de forță care compuneau corpul simulat încetiniră gloanțele, reducându-le mișcarea mai mult și tot mai mult, până ieșiră pe partea opusă. Își continuară traiectoria semicirculară prin Rotondă, străbătând încă vreo doi metri, după care căzură zăngănind pe pardoseala de piatră.

Simulacrul avansă și întinse brațele sale din câmpuri de forță, prinzând automatul de țeavă, care cu siguranță era acum atât de fierbinte, încât nici o ființă din carne și oase n-ar fi reușit s-o strângă în palmă.

Adevărata Hollus, la etaj, probabil la nivelul al treilea, își trase brațele îndărăt și simulacrul ei, aici jos, în Rotondă, își smuci, de asemenea, brațele. Iar Cooter, surprins că ființa pe

care tocmai o ciuruise nu era moartă, dădu drumul armei. Avatarul se răsuci și se retrase rapid.

Poliția năvăli prin vestibul și...

Era inutil acum. Complet inutil.

Un polițist apăsă pe trăgaci.

Și Cooter se împletici îndărăt, cu gura larg deschisă într-un „O" perfect de consternare. Izbi un segment de zid și se prăbuși în întuneric, cu o dâră de sânge ca o urmă de gheară urmându-l pe podea.

Și capul i se legănă inert într-o parte.

Pleca să-și întâlnească Creatorul.

29

Polițiștii ne puseră întrebări mie și Christinei ore la rând, dar îi lăsară pe cei patru extratereștri să se întoarcă imediat la nava-mamă, astfel ca rana lui Barbulkan să poată fi tratată. În cele din urmă am luat un taxi către casă — treizeci de dolari cu bacșiș cu tot — și am rămas treaz alte două ore, povestindu-i lui Susan tot ce se întâmplase.

— Dumnezeule, repeta ea întruna. Dumnezeule, puteai să fii omorât.

— Hollus m-a salvat. Ea i-a salvat pe toți.

— Dacă o să am ocazia, o să-l strâng serios în brațe pe păianjenul ăla mare, zâmbi Susan.

Am zâmbit și eu și am sărutat-o. Deja eram epuizat — absolut istovit. Vederea mi se încețoșa și mă simțeam amețit.

— Iartă-mă, scumpo, am spus, dar trebuie neapărat să dorm puțin.

Ea încuviință, mă sărută din nou și am pornit spre dormitorul nostru.

Luni dimineață am dormit până la ora zece. Episodul din muzeu se petrecuse prea târziu pentru ca să apară în ziare, totuși Susan îmi spuse că atât emisiunea *Breakfast Television*, cât și *Canada A.M.* începuseră cu vestea respectivă. Susan nu mersese azi la serviciu, ca să fie acasă când mă trezeam. Ricky plecase deja la școală, când am coborât eu din pat.

Am izbutit să ajung la MRO pe la amiază. Din fericire, din cauză că era luni, muzeul era închis pentru public, oferind

departamentului administrativ posibilitatea de a face curățenie; la sosirea mea, încă mai spălau podeaua Rotondei. În acest timp, Jonesy și toți preparatorii lui erau în sala Garfield Weston, salvând ce se mai putea din marnele sparte. Câțiva paleontologi soseau pe calea aerului de la Smithsonian ca să dea o mână de ajutor; erau așteptați înainte de sfârșitul zilei.

M-am îndreptat spre biroul meu și m-am prăbușit în scaun, masându-mi tâmplele în încercarea de a-mi alunga durerea de cap cu care mă trezisem. La scurt timp după ce mă așezasem, proiectorul de holoforme piui și simulacrul lui Hollus se materializă.

M-am ridicat și am simțit că-mi crapă capul de durere.

— Cum te simți? m-am interesat îngrijorat.

Torsul forhilnorei se legănă.

— Sunt stresată. Nu am dormit bine, în ciuda medicamentelor pe care mi le-a dat doctorul navei.

Am aprobat înțelegător.

— Nici eu nu m-am odihnit bine.

Prin minte îmi răsunau mereu împușcături. M-am încruntat și m-am așezat.

— Se spune că va urma o anchetă internă. Probabil că polițiștii nu trebuiau să-l împuște pe Cooter.

Ochii pediculari ai lui Hollus se mișcară într-un mod pe care nu-l mai văzusem până atunci.

— Simpatia mea față de el este limitată, rosti ea. L-a rănit pe Barbulkan și a încercat să mă ucidă pe mine... Cât de mari sunt distrugerile fosilelor Burgess Shale?

— A fost distrus complet conținutul primelor cinci vitrine, i-am spus, inclusiv al celei pe care o scanați voi.

Mă simțeam cuprins de o greață fizică atunci când mă gândeam la pierdere; nu numai că fuseseră unele dintre cele

mai importante fosile din lume, ci și unele dintre cele mai bine conservate creaturi de o frumusețe incredibilă, cu un aspect aproape extraterestru. Fusese un act de vandalism, un sacrilegiu.

— Erau asigurate, bineînțeles, am continuat, așa că MRO și Smithsonian vor primi o mulțime de bani, dar specimenele în sine sunt de neînlocuit.

— Dintr-un punct de vedere, spuse Hollus, a existat și un pic de noroc. Probabil că ei au început distrugerea cu vitrina pe care o scanam, tocmai fiindcă era deschis capacul de sticlă. Scanările se încheiaseră parțial, așa că cel puțin câteva specimene pot fi recuperate. Mă voi îngriji să fac reconstrucții pentru tine.

Am dat din cap, știind că indiferent cât de realiste și de exacte ar fi fost reconstrucțiile, ele n-aveau să fie niciodată la fel ca originalele.

— Mulțumesc.

— Este o pierdere teribilă, spuse Hollus. Pe nici o altă planetă nu am văzut vreodată fosile de o asemenea calitate. Erau cu adevărat...

Se întrerupse în mijlocul frazei și simulacrul ei încremeni, ca și cum adevărata Hollus, cea de pe orbita sincronă la bordul navei-mamă, fusese distrasă de ceva ce se întâmpla acolo.

— Hollus? am rostit, nu foarte îngrijorat; probabil că unul dintre compatrioții ei o întreba ceva.

— O clipă, răspunse ea, cu simulacrul mișcându-se din nou.

Am auzit niște incantații în grai forhilnor, pe când vorbea cu altcineva, apoi simulacrul îngheță iarăși.

Am oftat nerăbdător. Era mai rău decât să fii trecut pe o linie telefonică de așteptare, deoarece afurisitul de simulacru

ocupa cam tot biroul. Am ridicat de pe masă cel mai recent număr din *New Scientist*; exemplarul pentru departamentul nostru își începea circuitul intern cu mine și cobora ierarhic. Abia îl deschisesem, când avatarul lui Hollus porni să se miște.

— Niște vești teribile, rosti ea cuvintele cu câte o gură, cu vocile straniu atenuate. Eu... Dumnezeule, sunt niște vești teribile.

Am scăpat revista din mână.

— Poftim?

Ochii pediculari ai lui Hollus oscilau înainte și înapoi.

— Nava-mamă nu are cu difuzia luminii problemele pe care le aveți voi pe suprafața planetei din cauza atmosferei; chiar și în timpul zilei, senzorii lui *Merelcas* pot distinge limpede stelele. Iar una dintre acele stele...

M-am aplecat în scaun în față.

— Da? Ce este?

— Una dintre stelele acelea și-a început transformarea într-o... cum se numește? Uit mereu. Când explodează o stea masivă?

— O supernovă?

— Da.

— Uau!

Îmi aminteam agitația care domnise în planetariu în anul 1987, când Ian Shelton de la Universitatea Toronto descoperise supernova din Marele Nor al lui Magellan.

— Mi se pare grozav.

— *Nu este* grozav, spuse Hollus. Steaua care a început să explodeze este Alpha Orionis.

— Betelgeuse? am rostit. Betelgeuse se transformă în supernovă?

— Corect.

— Ești sigură?

— Nu poate fi nici o îndoială, zise forhilnora și cele două glasuri ale ei sunau destul de șocate. Sclipește deja de peste un milion de ori mai puternic decât strălucirea normală, iar luminozitatea continuă să crească.

— Dumnezeule, am rostit. Ar... ar trebui să-i telefonez lui Donald Chen. El va ști pe cine să anunțe. Există un birou central pentru telegrame astronomice sau așa ceva...

Am ridicat receptorul și am format interiorul lui Chen. Îmi răspunse la al treilea țârâit; încă unul și mi-ar fi intrat mesageria vocală.

— Don, am spus, sunt Tom Jericho. Hollus m-a anunțat că Betelgeuse tocmai s-a transformat într-o supernovă.

La celălalt capăt al firului se lăsă liniștea pentru câteva clipe.

— Betelgeuse este — *era* — o primă candidată pentru supernovă, zise el. Dar nimeni nu știa exact când se va întâmpla.

După o pauză scurtă, zise cu glas serios, de parcă tocmai își dăduse seama de ceva:

— Hollus a zis Betelgeuse? Alpha Orionis?

— Da.

— Este sigură? Absolut sigură?

— Da, a zis că-i confirmat.

— La dracu', făcu Chen în receptor, însă cred că de fapt nu vorbea cu mine. La dracu'!

— Ce-i?

Glasul lui părea stresat.

— Am examinat datele despre supernove pe care mi le-a trimis Hollus, mai ales în privința emisiilor de raze gama. Pentru ultima supernovă, cea din 1987, n-am avut niște date

prea grozave; s-a întâmplat înainte de a avea sateliți pentru observarea razelor gama — Compton a fost lansat abia în 1991. Singurele date despre razele gama emise de supernova 1987A au provenit de la satelitul Solar Maximum Mission, care nu fusese proiectat pentru observații extragalactice.

— Și?

— Emisia de raze gama a unei supernove este mult mai puternică decât crezusem; asta o dovedesc datele de la Hollus.

— Și? am repetat. Ce-nseamnă asta?

M-am uitat la Hollus care se legăna în sus și în jos extrem de rapid; n-o văzusem niciodată atât de tulburată.

Chen oftă prelung și sunetul acela se auzi ca un huruit pe linia telefonică.

— Asta înseamnă că atmosfera noastră va fi ionizată. Înseamnă că stratul de ozon va fi distrus.

Făcu o pauză.

— Înseamnă că vom muri cu toții.

Ricky Jericho se afla la mulți kilometri nord de MRO, pe terenul de joacă al școlii publice Churchill. Era mijlocul pauzei de prânz de nouăzeci de minute; unii dintre colegii lui se întorceau acasă pentru a mânca, dar Ricky lua prânzul la școală, într-o sală unde copiii erau lăsați să vizioneze *Familia Flinstone* pe postul CFTO. După ce-și termină sendviciul cu salam afumat și mărul, ieși în curtea cu iarbă. Mai multe cadre didactice se plimbau de colo-colo, oprind încăierări, alinând durerile de moment produse de julirea genunchilor și făcând toate celelalte lucruri pe care trebuie să le facă dascălii. Ricky privi cerul. Acolo sclipea ceva strălucitor.

Trecu de zona aparatelor de gimnastică și-și găsi învățătoarea.

— Domnișoară Cohan, rosti el trăgând-o de fustă. Ce este acela?

Ea duse o mână pavăză la ochi și se uită în direcția arătată.

— Nu-i decât un avion, Ricky.

Ricky Jericho nu era un copil care obișnuia să-și contrazică profesorii doar de dragul de a o face. Cu toate acestea, clătină din cap.

— Nu, nu este, rosti el. Nu poate fi. Stă pe loc.

Gândurile mi se învolburau și măruntaiele mi se înnodaseră. Începea o zi nouă, nu doar în Toronto, ci pentru toată Calea-Lactee. Ba chiar observatori din galaxii îndepărtate aveau să vadă, cu siguranță, strălucirea care sporea, după ce ar fi trecut suficient timp pentru ca lumina să ajungă până la ei. Era mai presus de orice imaginație. Într-adevăr, Betelgeuse se transforma într-o supernovă.

Am deschis difuzorul telefonului, pentru ca Don și Hollus să converseze, întrerupți ocazional de câte o întrebare îngrijorată din partea mea. Iată ce am înțeles că se întâmpla: în toate stelele active, hidrogenul și heliul fuzionează, producând succesiv elemente mai grele. Dar, dacă steaua este suficient de masivă, atunci când lanțul de fuziune ajunge la fier, energia începe să fie absorbită, nu degajată, determinând acumularea unui nucleu feros. Steaua devine prea densă pentru a se mai autosusține: impulsul exploziv îndreptat spre exterior al fuziunii ei interne nu mai echilibrează forța uriașă a propriei ei gravitații. Nucleul colapsează în materie degenerată — nuclee atomice strivite laolaltă, care formează un

volum cu diametrul de numai douăzeci de kilometri, însă cu o masă ce o depășește de multe ori pe a Soarelui. Iar când hidrogenul și heliul care se adună spre interior din straturile exterioare ale stelei lovesc această suprafață nouă și dură, ele fuzionează instantaneu. Explozia fuziunii și unda de șoc a coliziunii se propagă înapoi, împrăștiind atmosfera gazoasă a stelei și emițând un torent de unde sonore, lumină, căldură, raze X, raze cosmice și neutrino — o grindină ucigașă care se revarsă în toate direcțiile, un înveliș sferic care se dilată, aducând moarte și distrugere, strălucind mai puternic decât toate celelalte stele din galaxie laolaltă: o supernovă.

Iar asta părea că se întâmpla chiar acum cu Betelgeuse. Diametrul ei se mărea rapid; peste două zile avea să fie mai mare decât întregul sistem solar al Terrei.

Pământul avea să fie protejat pentru o vreme: atmosfera noastră avea să împiedice asaltul inițial să ajungă la nivelul solului. Dar aveau să urmeze și alte asalturi. Mult mai multe.

Am reglat radioul din birou pe postul CFTR, care transmitea exclusiv știri. Pe măsură ce veștile au început să fie difuzate pe posturile de televiziune și radio din toată lumea, unii oameni s-au repezit către peșteri și exploatări miniere subterane. Nu avea să conteze câtuși de puțin. Sfârșitul lumii se apropia — și avea să fie un bubuit, nu un scâncet.

Forhilnorii și wreedii care se aflau în momentul acesta pe orbita Pământului, poate și câțiva pasageri umani, ar fi putut să scape, cel puțin pentru o vreme; puteau manevra nava astfel încât să păstreze planeta între ei și Betelgeuse, acționând ca un scut de piatră și fier, gros de treisprezece mii de kilometri. Era însă imposibil să fugă din calea învelișului de moarte ce se dilata; *Merelcas* ar fi avut nevoie de un an întreg ca să accelereze până aproape de viteza luminii.

Și, chiar dacă nava aceea putea să scape, nu același lucru se putea spune despre planetele natale ale forhilnorilor și wreedilor; în scurt timp, ele aveau să fie afectate de același atac, de aceeași calamitate. Asteroizii care loviseră planetele Sol III, Beta Hydri III și Delta Pavonis II cu șaizeci și cinci de milioane de ani în urmă fuseseră lovituri minore prin comparație cu aceasta, simple răni superficiale, din care ecosistemele își reveniseră după numai câteva decenii.

De data aceasta însă nu avea să mai existe nici o revenire. Aceasta avea să fie *a șasea* mare extincție, resimțită în mod egal pe toate cele trei planete. Și nu mai conta dacă viața biologică începuse în acest sistem solar pe Marte, iar nu pe Pământ, dacă apăruse cu adevărat de mai multe ori pe planeta forhilnorilor sau dacă wreedii știau măcar că *era* a șasea extincție.

Deoarece avea să fie în același timp *ultima* mare extincție, capitolul final, ștergerea completă a tablei, ultima rundă în *Jocul Vieții*.

30

Ce faci în ultimele clipe ale vieții? Spre deosebire de majoritatea celor șase miliarde de oameni care tocmai primiseră sentința condamnării la moarte, eu chiar mă pregătisem pentru propriul deces. Dar mă așteptasem ca acesta să sosească într-un ritm mai lent, cu mine pe un pat de spital avându-i alături pe Susan, poate pe fratele meu Bill, câțiva prieteni și poate chiar și pe micul și curajosul Ricky.

Dar explozia lui Betelgeuse era complet neanunțată; noi nu-i întrezărisem venirea. Sigur că da, așa cum spusese Hollus mai devreme, știusem că Betelgeuse se va transforma în cele din urmă într-o supernovă, însă nu exista nici un motiv pentru a ne aștepta că se va întâmpla chiar acum.

Potrivit reportajelor mass-media, metroul din Toronto era deja ticsit. Oamenii coborau în stații, în trenurile subterane, sperând că vor fi protejați în adâncul pământului. Refuzau să se dea jos din trenuri, chiar la capătul liniilor.

Iar străzile din jurul lui MRO se preschimbaseră deja în parcări, creând un ambuteiaj total. Doream să fiu alături de familia mea la fel de mult pe cât o doreau toți ceilalți, dar se părea că nu exista nici o cale prin care să izbutesc. Am încercat în mod repetat să-i telefonez lui Susan la birou, însă linia era mereu ocupată.

Bineînțeles, moartea nu avea să fie instantanee. Aveau să treacă săptămâni, sau chiar luni, înainte ca ecosistemul să se prăbușească. În clipa de față, stratul de ozon al Pământului

ne proteja de fotonii cu energie înaltă și încă nu sosise grindina de macroparticule încărcate, ce venea cu o viteză mai mică decât cea a luminii. Dar în scurtă vreme, atacul violent dinspre Betelgeuse avea să îndepărteze stratul de ozon, iar radiațiile dure, atât ale stelei care explodase, cât și ale propriului nostru soare, aveau să ajungă la sol, distrugând țesuturile vii. Cu certitudine voi putea ajunge alături de soția și fiul meu, înainte de sfârșitul propriu-zis. Deocamdată însă, părea că singurul meu tovarăș avea să fie simulacrul unei ființe extraterestre.

Prima rafală dinspre Betelgeuse afectase deja rețeaua de telefonie interurbană susținută de sateliți, așa că nu ar fi trebuit să mă surprindă că văd avatarul apărând și dispărând periodic, după cum discordanța electromagnetică dinspre Orion interfera cu comunicațiile dintre autentica Hollus, aflată deasupra Ecuadorului, și reprezentarea ei holografică de aici, din Toronto.

— Îmi pare rău că nu sunt alături de Susan, am spus privind-o pe forhilnoră peste biroul meu ticsit de problemele nerezolvate.

Spre uimirea mea, Hollus ridică glasurile — ceva ce n-o mai auzisem făcând până atunci.

— Cel puțin tu îți vei vedea probabil familia înainte de sfârșit. Zici că *tu* ești departe de casă? Eu nu pot nici măcar să iau legătura cu copiii mei. Dacă Betelgeuse izbește Pământul cu forța aceasta, la fel de puternic va lovi și Beta Hydri III. Nu pot nici măcar să transmit un rămas-bun prin radio spre Kassold și Pealdon; nu numai că interferențele sunt prea mari, dar semnalul radio nu va ajunge la ei decât peste douăzeci și patru de ani.

— Îmi pare rău, am spus, nu mă gândisem la asta.

— Nu, nu te-ai gândit, se răsti ea din nou și stropi de salivă holografici îi zburară realmente din gura stângă; după o clipă însă se mai domoli. Iartă-mă, îmi spuse, dar îmi iubesc copiii extrem de mult. Și să știu acum că ei — că întreaga mea rasă — va muri...

Mi-am privit prietena. Lipsea deja de multă vreme de pe planeta ei natală; de ani buni nu mai știa ce se întâmpla acasă. Fiul și fiica ei erau adulți când plecase în uriașa explorare a opt sisteme stelare, dar acum — acum probabil că ei erau de vârstă mijlocie, poate chiar mai bătrâni din punct de vedere biologic decât Hollus însăși, fiindcă ea călătorise mare parte a drumului la viteze relativiste.

Dacă mă gândeam bine, lucrurile stăteau chiar mai rău decât atât. Betelgeuse se găsea pe cerul nordic al Pământului, iar Beta Hydri pe cel sudic, ceea ce însemna că Pământul era între cele două stele. Aveau să treacă niște ani înainte ca sporirea luminozității lui Betelgeuse să fie vizibilă de pe Beta Hydri III — totuși, era imposibil să transmitem un avertisment către planeta aceea; nimic nu putea să ajungă la ea mai rapid decât fotonii furioși de la Betelgeuse, care porniseră deja la drum.

Hollus se străduia în mod vizibil să-și recapete sânge-le-rece.

— Haide, spuse ea în cele din urmă, cu torsul legănându-i-se lent, în mod deliberat. Am putea să ieșim și să privim spectacolul.

Așa am și făcut, coborând cu liftul și ieșind prin ușa personalului. Am rămas afară, pe același petic de asfalt pe care coborâse prima dată naveta lui Hollus.

Din câte știam, forhilnora și colegii ei își puneau nava spațială într-o poziție de maximă securitate, însă simulacrul

stătea lângă mine, în față la MRO, în umbra domului planetariului abandonat, și privea în sus. Cei mai mulți trecători examinau, de asemenea, bolta azurie și nu extraterestra stranie, cu aspect de păianjen.

Când ne-am uitat peste stradă, către Queen's Park, Betelgeuse era clar vizibilă pe cerul sud-estic, deasupra orizontului cam la o treime din zenit. Era neliniștitor să vezi o stea strălucind în timpul zilei. Am încercat să-mi închipui restul formei constelației Orion pe fundalul albastru, dar nu știam cum ar fi fost poziționată la ora aceasta din zi.

Alți angajați ai muzeului și vizitatori ieșiră din MRO, alăturându-se mulțimii care se strânsese pe trotuar. Iar după câteva minute, astronomul Donald Chen, mortul umblător, ieși pe ușa personalului și veni să ni se alăture nouă, altor morți umblători.

Evident, telescopul spațial Hubble fusese imediat orientat spre Betelgeuse. Imagini mult mai bune erau obținute de *Merelcas*, nava lui Hollus, iar ele fuseseră retransmise pe Terra, pentru a fi difuzate pământenilor. Chiar înainte ca steaua să fi început să se dilate, telescoapele navei-mamă reușiseră s-o fotografieze pe Betelgeuse: un disc roșu pătat de pete solare mai reci și împestrițat cu puncte convective mai fierbinți, totul înconjurat de o magnifică coroană arămie.

Acum însă atmosfera aceea exterioară diafană fusese distrusă într-o explozie de proporții fenomenale, iar steaua în sine se dilata rapid, ajungând la un diametru de mai multe ori mai mare decât cel inițial — deși era greu de precizat care era diametrul normal al lui Betelgeuse, care era o stea variabilă. În nici un caz nu ajunsese vreodată la *aceste* proporții. Un înveliș alb-gălbui de gaze supraîncălzite, o plasmă letală, se dilata dinspre discul lățit, năvălind în toate direcțiile.

De pe sol, în lumina zilei, nu puteam vedea decât un punct strălucitor de lumină, pâlpâind și tremurând.

Însă telescoapele navei spațiale arătau mai mult.

Mult mai mult.

Incredibil de mult.

Prin ele am putut vedea altă explozie care zgudui steaua — ea se mișcase foarte puțin, în câmpurile de observație ale telescoapelor — și alt val de plasmă care irupse în spațiu.

Iar după aceea, ceva ce părea o micuță fisură verticală — cu margini neregulate, cu laturile marcate de energie alb-albastră sfredelitoare — se deschise la distanță mică în dreapta stelei. Fisura deveni mai lungă, mai neregulată, și apoi...

...Apoi o substanță mai întunecată decât spațiul însuși porni să se reverse prin crăpătură, curgând dinăuntru. Era vâscoasă și părea că din cealaltă parte s-ar fi prelins smoală, dar...

Dar, desigur, nu exista nici o „cealaltă parte" — în nici un caz nu se putea ca o spărtură să poată apărea în peretele Universului, neținând seama de închipuirea mea în care prindeam un pumn de spațiu pe care-l trăgeam în jos, ca pe o bucată de tapet dezlipit. Prin definiție, Universul era autonom. Dacă negura nu venea din exterior, atunci fisura trebuia să fie un tunel, o gaură de vierme, o conexiune, o distorsionare, o poartă stelară, o scurtătură — *ceva* care conecta două puncte din cosmos.

Masa neagră continua să se reverse. Avea margini clar definite: stelele dispăreau, invizibile, când perimetrul ei trecea peste ele. Presupunând că era cu adevărat în apropierea lui Betelgeuse, trebuia să fi fost uriașă; fisura avea lungimea de peste o sută de milioane de kilometri, iar obiectul care se revărsa din ea avea un diametru de câteva ori mai mare.

Deoarece obiectul respectiv era complet, copleșitor de negru, nici radiind și nici reflectând lumină, el nu avea un spectru care să poată fi analizat pe baza efectului Doppler și n-ar fi fost simplu de întreprins un studiu paralactic, pentru a-i determina mărimea.

În scurt timp, întreaga masă ieșise prin fantă. Avea o structură în formă de palmă: o pată centrală cu șase apendice distincte. Aproape imediat ce ieși, fanta din spațiu se închise și dispăru.

Muribunda Betelgeuse se contractă din nou, prăbușindu-se în propriul ei interior. Ce se întâmplase deocamdată, explica Donald Chen, nu fusese decât preambulul. Când gazele ce se năpusteau spre interior aveau să lovească pentru a doua oară nucleul de fier, steaua avea să explodeze *cu adevărat*, strălucind atât de puternic, încât nici chiar noi — aflați la patru sute de ani-lumină depărtare — n-am fi putut s-o privim direct.

Obiectul negru se mișca pe firmament, *rostogolindu-se* ca o roată cu spițe, de parcă — totuși nu se putea; nu, așa ceva era imposibil! — de parcă cele șase extensii ale sale se propulsau cumva, sprijinindu-se chiar pe textura spațiului. Obiectul se deplasa către discul lui Betelgeuse aflat în contracție. Perspectiva era mai greu de sesizat — abia când unul dintre apendicele negre atinse, apoi acoperi marginea discului stelar, deveni limpede că obiectul era între Pământ și Betelgeuse.

În timp ce steaua colapsa în spatele ei, negura se interpuse și mai mult între „aici" și „acolo", până ce, în scurtă vreme, o eclipsă complet pe Betelgeuse. De pe sol, noi n-am putut vedea decât că steaua incredibil de strălucitoare dispăruse; Soarele rămăsese iarăși fără rival pe cerul zilei. Dar, prin telescoapele lui *Merelcas*, forma neagră era clar vizibilă, ca

o pată de tuș cu multe excrescențe pe fundalul presărat de pulberea de stele. Iar apoi...

Iar apoi, probabil că Betelgeuse făcuse așa cum spusese Chen, explodând îndărătul întunecimii, degajând mai multă energie decât o sută de milioane de sori. De pe planetele aflate de cealaltă parte a ei, steaua cea mare trebuie să se fi văzut ca o explozie gigantică, o erupție de lumină orbitoare și căldură pârjolitoare, însoțită de zgomotele ascuțite ale undelor radio. Dar de pe Pământ...

De pe Pământ, toate acestea nu s-au putut vedea. Pata de tuș păru însă că zvâcnește spre ochii telescoapelor, ca și cum ar fi fost lovită din spate, cu centrul dilatându-i-se și acoperind tot mai mult din câmpul vizual, odată cu apropierea de noi. Cele șase brațe fură propulsate însă îndărăt, ca tentaculele unei caracatițe care se deplasează prin eliminarea jetului de apă — o caracatiță care era îndreptată cu capul spre noi.

Indiferent ce ar fi fost obiectul acela, el rezistă la șocul exploziei, protejând Pământul — probabil și planetele forhilnorilor și wreedilor — de asaltul care altfel ar fi distrus straturile de ozon ale tuturor lumilor.

Stând în fața la MRO, noi n-am știut ce se întâmplase; n-am știut încă, n-am știut imediat. Dar, treptat, înțelegerea a ajuns până la noi, chiar dacă supernova n-a mai făcut-o. Cele trei planete aveau să fie cruțate — cumva.

Viața urma să-și continue cursul. Incredibil, miraculos, cu gratitudine, viața urma să-și continue cursul.

Cel puțin pentru unii.

31

În cele din urmă am ajuns acasă în seara aceea; vestea că, într-un fel, dezastrul fusese evitat a răzbătut și până la cei care-și căutaseră adăpost în metrouri. Pe la ora 20:00, am izbutit să urc într-un tren ticsit care mergea spre sud până la stația Union; l-am luat, deși a trebuit să stau în picioare tot drumul până acasă. Doream s-o văd pe Susan, să-l văd pe Ricky.

Susan mă strânse cu atâta putere în brațe, încât m-a durut, iar Ricky mă îmbrățișă și el; ne-am așezat toți pe canapea, Ricky se cocoță în poala mea și ne-am strâns din nou în brațe — o familie.

Într-un târziu, l-am dus împreună cu Susan pe Ricky la culcare, iar eu l-am sărutat de noapte bună pe băiatul meu, fiul meu, pe care-l iubeam din toată inima. Cu atâtea lucruri care-i afectau viața în ultima vreme, era prea mic ca să înțeleagă ce se întâmplase azi.

Alături de Susan am revenit pe canapea, iar la ora 22:00 am urmărit imaginile filmate de telescoapele lui *Merelcas*, difuzate ca știre principală pe *The National*. Peter Mansbridge arăta mai dur ca de obicei când relată despre sfârșitul Pământului, care fusese atât de aproape azi. După prezentarea imaginilor filmate, Donald Chen de la MRO i se alătură în studio — CBC Broadcasting Centre nu era foarte departe de muzeu, spre sud —, pentru a explica în detaliu ce se întâmplase și pentru a confirma că *anomalia* (acela fusese

termenul utilizat de Don) neagră continua să fie interpusă între Pământ și Betelgeuse, protejându-ne.

Mansbridge încheie interviul, rostind:

— Uneori avem noroc.

Se întoarse apoi către obiectivul camerei:

— Alte știri...

N-au mai fost însă alte știri — nimic care să conteze câtuși de puțin, nimic care să se poată compara cu ce se petrecuse azi după-amiază.

„Uneori avem noroc", a zis Mansbridge. Mi-am trecut un braț pe după umerii lui Susan și am tras-o lângă mine; i-am simțit căldura trupului și parfumul șamponului. M-am gândit la ea și, pentru prima dată, m-am gândit nu la cât de puține clipe mai aveam de petrecut împreună, ci la toate clipele minunate pe care le petrecusem în trecut.

Mansbridge avea dreptate. Uneori avem într-adevăr noroc.

S-a întâmplat în ziua următoare, pe când călătoream cu metroul spre muzeu: revelația m-a izbit din plin.

Avatarul lui Hollus apăru la mai bine de o oră după ce am ajuns în birou. În tot acel timp mă foisem agitat, așteptând-o.

— Bună dimineața, Tom, zise ea. Vreau să îmi cer scuze pentru asprimea cuvintelor mele de ieri. Au fost...

— Nu-ți mai face griji, am întrerupt-o. Toți o luăm nițel razna când ne dăm prima dată seama că putem să murim.

Nu m-am oprit și nu i-am îngăduit să reia controlul asupra conversației.

— Am și uitat de cele întâmplate ieri. Fii atentă: azi-dimineață, pe când călătoream cu metroul ticsit, alături de ceilalți pasageri, mi-a venit o idee. Ce s-a întâmplat cu nava trimisă de la Groombridge 1618 către Betelgeuse?

— Cu siguranță a fost arsă, răspunse Hollus cu glas trist. Primul spasm al stelei muribunde a transformat-o în scrum.

— Nu, am rostit. Nu, nu asta s-a-ntâmplat.

Am clătinat din cap, încă uimit de enormitatea evenimentului.

— Ce naiba, am urmat, ar fi trebuit să înțeleg asta mai devreme — și *el* ar fi trebuit de asemenea.

— Cine?

Nu i-am răspuns — nu încă.

— Cei de pe Groombridge nu și-au abandonat planeta, ci au transcens într-un tărâm virtual, la fel ca toți ceilalți.

— Pe suprafața planetei lor n-am găsit nici o zonă-avertisment, îmi reaminti Hollus. Atunci de ce să fi trimis o navă spre Betelgeuse? Vrei să spui că ar fi conținut un grup de disidenți care nu doreau transcendența?

— Nimeni nu s-ar fi dus pe Betelgeuse ca să trăiască acolo; după cum ai spus chiar tu, steaua nu este pur și simplu adecvată vieții. Iar patru sute de ani-lumină este o distanță a naibii de mare de străbătut doar ca să obții amplificarea gravitațională a accelerării. Nu, sunt convins că nava pe care ați detectat-o nu avea nici echipaj, nici pasageri; toți cei de pe Groombridge au rămas pe planeta lor natală, încărcați digital într-o lume a realității virtuale. Ei au trimis o navă robot care conținea un fel de catalizator — ceva care *să declanșeze* explozia supernovei.

Ochii pediculari ai lui Hollus își opriră mișcările.

— Să o declanșeze? De ce?

Îmi simțeam mintea paralizată; ideea mă copleșea. Am privit-o pe forhilnoră.

— Ca să sterilizeze toate planetele din partea asta a galaxiei, am rostit. Ca să distrugă de pe ele orice urmă de viață. Dacă tu ai îngropa în adâncul planetei niște computere și apoi ți-ai

transfera conștiința în ele, care ți-ar fi temerea cea mai mare? Evident că ar putea să vină cineva care să le dezgroape, să le avarieze ori chiar să le distrugă. Pe multe dintre planetele vizitate de nava voastră au fost create zone-avertisment, care să sperie intrușii și să-i oprească să dezgroape ce se afla dedesubt. Dar cei de pe Groombridge s-au decis să facă ceva și mai bun. Ei au încercat să se asigure că nu va putea să vină și să le facă rău nimeni, nici chiar de la alte stele. Ei știau că Betelgeuse — steaua cea mai mare din zonă — va deveni supernovă într-o bună zi. De aceea au grăbit lucrurile cu câteva milenii, expediind un catalizator, o bombă, un dispozitiv care a cauzat explozia supernovei imediat cum a ajuns acolo.

Am tăcut puțin, trăgându-mi răsuflarea.

— De fapt tocmai de aceea ați mai putut vedea evacuarea produselor de fuziune ale navei, deși ea aproape că ajunsese la Betelgeuse. Bineînțeles că nu s-a întors cu duzele spre Groombridge ca să frâneze — fiindcă nici nu avea intenția să încetinească vreodată. În loc de așa ceva, a pătruns drept în inima stelei, declanșând explozia supernovei.

— Este... este ceva monstruos, spuse Hollus. Este ceva unilateral și egoist.

— Ai perfectă dreptate. Este, firește, posibil ca băștinașii de pe Groombridge să nu fi știut cu certitudine că mai există alte forme de viață și în altă parte. La urma urmei, ei au ajuns la stadiul inteligenței în izolare — ai spus că nava aceea pornise de cinci mii de ani. S-ar putea ca lor să li se fi părut o simplă precauție; nu știau că nimiceau alte civilizații... Sau poate că, într-adevăr, nu le păsa. Poate că se considerau aleșii Domnului și credeau că Dumnezeu o plasase pe Betelgeuse acolo tocmai pentru ca ei să se folosească de ea, în felul în care au făcut-o.

— S-ar putea într-adevăr să fi crezut asta, zise Hollus, dar tu știi că nu este adevărat.

Avea dreptate. Eu *o știam*. Eu văzusem pistolul fumegând. Văzusem o dovadă suficient de bună chiar și pentru mine. Am inspirat adânc, încercând să mă calmez, să-mi stăpânesc gândurile ce-mi goneau prin minte. Desigur, putea să fi fost ceva creat de o rasă avansată; putea să fi fost un deflector artificial de nove; putea să fi fost...

La un moment dat însă, trebuie adoptată ipoteza cea mai simplă — aceea care propune cele mai puține elemente. La un moment dat, trebuie să încetezi a mai solicita pentru *această* întrebare — doar pentru ea, dintre toate celelalte — un grad mai ridicat de dovezi, decât cel cerut pentru orice alte ipoteze. La un moment dat — poate foarte aproape de sfârșitul vieții —, trebuie să te ocupi de asta. La un moment dat, zidurile trebuie să se năruie.

— Vrei s-o spun? am întrebat.

M-am pomenit ridicând ușor din umeri, de parcă ipoteza ar fi fost un pulover în care trebuia să te foiești nițel, ca să te îmbrace confortabil.

— Da, acela a fost Dumnezeu; acela a fost Creatorul.

Am tăcut, lăsând cuvintele să plutească libere o vreme, întrebându-mă dacă doream să încerc să mă lepăd de ele.

Dar n-am făcut-o.

— Hollus, cu ceva timp în urmă, ai spus că tu crezi că Dumnezeu ar fi o entitate, care a supraviețuit cumva ultimului Big Crunch și care a reușit într-un fel să continue să existe dintr-un ciclu de creație anterior. Dacă este adevărat, el ar fi chiar o parte din cosmos. Sau, dacă n-a fost până acum, poate că are capacitatea de a se — care-i termenul pe care-l folosesc teologii? — de a se *întrupa*. Dumnezeu a adoptat o

formă materială și s-a interpus între steaua care exploda și cele trei planete ale noastre.

Brusc îmi veni altă idee.

— De fapt n-a fost prima dată când a făcut-o! Mai ții minte supernova Vela din anul 1320 — una la fel de apropiată ca Betelgeuse, o supernovă ale cărei resturi sunt actualmente detectabile, însă pe care nimeni n-a văzut-o când a explodat, pe care nimeni n-a consemnat-o, nici chinezii de pe Terra, nimeni de aici, dar nici de pe planeta ta sau de pe planeta wreedilor? Această entitate a intervenit și atunci, protejându-ne de radiațiile supernovei. Ai spus-o chiar tu, când am discutat prima dată despre Dumnezeu: rata formării supernovelor trebuie să fie atent echilibrată. Ei bine, dacă nu poți să previi supernovele, asta ar fi următoarea acțiune...

Ochii pediculari ai lui Hollus se apropiară. Ea păru să se înmoaie cumva din tot corpul, ca și cum cele șase picioare aveau dificultăți în a-i susține greutatea. Fără doar și poate că avusese înaintea mea ideea că entitatea era Dumnezeu, totuși, în mod clar, până atunci nu se gândise la ce ar fi însemnat asta în relație cu supernova Vela.

— Dumnezeu nu se ocupă doar de producerea extincțiilor în masă, zise forhilnora. El le și împiedică în mod curent, atunci când corespund scopurilor lui.

— Incredibil, nu-i așa? am rostit, simțindu-mă la fel de nesigur pe picioare pe cât părea Hollus.

— Poate că ar trebui să mergem și să vedem, spuse Hollus. Dacă acum știm unde este Dumnezeu, poate că ar trebui să mergem să îl vedem.

Ideea era amețitoare, colosală. Mi-am simțit, din nou, inima bătându-mi cu putere.

— Dar — dar imaginile pe care le-am văzut s-au petrecut în realitate lângă Betelgeuse, cu peste 400 de ani în urmă, i-am reamintit. Și ar dura cel puțin alți 400 de ani pentru ca nava voastră să ajungă acolo. De ce ar rămâne Dumnezeu în același loc pentru o mie de ani?

— Durata vieții unui om sau a unui forhilnor obișnuit este de aproximativ un secol, ceea ce înseamnă cam cincizeci de milioane de minute, zise Hollus. Este posibil ca Dumnezeu să aibă minimum vârsta Universului, a cărui durată până în prezent măsoară 13,9 miliarde de ani; chiar dacă Dumnezeu ar fi aproape de sfârșitul existenței lui, o mie de ani ar însemna pentru el cam patru minute pentru unul dintre noi.

— Nu cred totuși că-și va irosi timpul pentru a ne aștepta.

— Poate că nu. Sau poate că Dumnezeu știa că acțiunile îi vor fi observate și ne vor atrage atenția. Poate că va face astfel încât să fie din nou prezent acolo — unicul loc pe care am putut vreodată să îl identificăm —, pentru o întâlnire la momentul cuvenit. Între timp, el poate pleca să vadă de alte probleme, pentru ca după aceea să revină. Pare destul de mobil; probabil că, dacă ar fi știut că nava Groombridge va detona Betelgeuse, ar fi distrus-o înainte să ajungă acolo. Dar, după ce a început explozia stelei, el a ajuns foarte rapid — și s-ar putea întoarce la fel de rapid până ce noi am ajunge acolo.

— *Dacă* el dorește să ne întâlnească. Este o posibilitate îndepărtată, Hollus.

— Fără doar și poate. Echipajul meu a pornit însă în această călătorie pentru a-l găsi pe Dumnezeu; acum ne-am apropiat cel mai mult de el și de aceea trebuie să urmăm această pistă. Ochii ei pediculari mă examinau. Ești bine-venit să ni te alături în această călătorie.

Pulsul îmi crescuse din nou, chiar mai tare ca înainte. Era totuși imposibil ca așa ceva să fie pentru mine.

— Nu mi-a mai rămas atâta timp, am șoptit.

— *Merelcas* poate accelera până aproape de viteza luminii în mai puțin de un an, zise Hollus. Și, odată atinsă viteza respectivă, aproape toată distanța va fi parcursă într-un interval ce va părea foarte scurt; desigur, vom avea nevoie de un al doilea an pentru decelerare, dar în ceva mai mult de doi ani de timp subiectiv am putea fi la Betelgeuse.

— Eu nu mai am doi ani...

— Așa este, spuse Hollus. Nu mai ai, dacă vei rămâne treaz pe durata călătoriei. Dar cred că ți-am spus că wreedii călătoresc în stare de anabioză; am putea proceda la fel pentru tine și să nu te scoatem din criogenerator până nu am ajunge la destinație.

Ochii mi se împăienjeniră. Oferta era incredibil de ispititoare, o propunere uluitoare, un cadou inimaginabil.

De fapt...

De fapt, poate că Hollus m-ar fi putut criogena până ce...

— Nu m-ați putea criogena pe o durată nedefinită? am întrebat. Până la urmă cu siguranță se va descoperi un tratament pentru cancer și...

— Îmi pare rău, însă nu se poate. Procesul induce și o degradare a organismului; deși tehnica este la fel de sigură ca un anestezic general pentru perioade de până la patru ani, nu am reînviat niciodată pe cineva după mai mult de zece ani petrecuți în criogenerator. Este o înlesnire pentru călătoriile prin spațiul cosmic, nu prin timp, spre viitor.

Asta era — oricum nu mă văzusem niciodată călcând pe urmele congelate ale lui Walt Disney. Totuși, posibilitatea de a face călătoria aceea cu Hollus, de a zbura la bordul

lui *Merelcas*, de a vedea ce putea să fie, cu adevărat, Dumnezeu — era o idee incredibilă, un gând amețitor.

Și brusc am înțeles că putea fi chiar lucrul cel mai bun pentru Susan și Ricky, scutindu-i de agonia ultimelor mele luni de viață.

I-am spus lui Hollus că trebuia să mă gândesc în privința asta, că trebuia să discut cu familia mea. O posibilitate atât de ademenitoare, o ofertă atât de seducătoare — erau totuși mulți factori ce trebuiau analizați.

Spusesem despre Cooter că a mers să-și întâlnească Creatorul — dar în realitate nu crezusem asta. El pur și simplu murise.

Dar poate că eu *aveam* să-mi întâlnesc Creatorul — și încă în timpul vieții.

32

— Hollus mi-a oferit șansa de a o însoți către următoarea ei destinație, i-am spus lui Susan când am ajuns acasă în seara aceea.

Stăteam pe scanapeua din living.

— La Alpha Centauri? întrebă ea.

Într-adevăr aceea era următoarea, și ultima, escală planificată din marele voiaj al lui *Merelcas* înainte de a reveni acasă, la Delta Pavonis și apoi Beta Hydri.

— Nu, s-au răzgândit și vor pleca spre Betelgeuse. Vor să vadă ce se află acolo.

Susan rămase tăcută o vreme.

— N-am citit în *Globe* că Betelgeuse este la 400 de ani-lumină depărtare?

Am aprobat din cap.

— Deci nu v-ați putea întoarce decât peste vreo *mie* de ani?

— Din punctul de vedere al Pământului, da.

Susan tăcu din nou. După o vreme, am decis să umplu tăcerea aceea.

— Vezi tu, nava lor se va întoarce cu o sută optzeci de grade la jumătatea drumului și-și va îndrepta evacuarea produselor de fuziune către Betelgeuse. Așa că după nici 250 de ani... entitatea va vedea lumina strălucitoare și va ști că vine cineva. Hollus speră că el... ea... ne va aștepta să ajungem sau se va întoarce acolo pentru a se întâlni cu noi.

— Entitatea?

Cu ea îmi era imposibil să folosesc celălalt cuvânt.

— Ființa care s-a interpus între noi și Betelgeuse.

— Crezi că este Dumnezeu, rosti Susan simplu.

Ea era cea care mergea la biserică. Ea era cea care cunoștea Biblia. Și ea mă ascultase, de acum trecuseră săptămâni, vorbind la cină despre origini esențiale, cauze inițiale, constante fundamentale, proiecte inteligente. Nu rostisem des numele Dumnezeu — oricum, nu în preajma ei. Pentru ea însemnase întotdeauna mult mai mult decât pentru mine și de aceea păstrasem o anume distanță, o detașare științifică. Dar ea știuse. Știuse.

Am strâns ușor din umeri.

— Poate, am spus.

— Dumnezeu, repetă Susan așezând ferm conceptul pe masă. Iar tu vei avea șansa de a-l vedea.

Lăsă capul pe un umăr.

— Vor mai lua și pe altcineva de pe Pământ?

— Câțiva... ăăă, indivizi, da.

Am încercat să-mi amintesc lista.

— O schizofrenică din Virginia de Vest... O gorilă cu spate argintiu din Burundi... Un chinez foarte bătrân...

Am ridicat iar din umeri.

— Sunt unele dintre persoanele cu care ceilalți extratereștri au stabilit legături. Toți au acceptat imediat să plece.

Susan mă privi, păstrându-și cu grijă o expresie neutră.

— Tu vrei să pleci?

Da, m-am gândit. Da, mi-am spus cu fiecare părticică a ființei mele. Deși tânjeam să mai petrec timp cu Ricky, aș fi preferat ca el să mă țină minte ca fiind puțin mai sănătos, capabil încă să mă mișc de unul singur, capabil încă să-l ridic

în brațe. Am încuviințat din cap, neavând încredere în vocea mea.

— Ai un fiu, spuse Susan.

— Știu, am murmurat.

— Și o soție.

— Știu, am repetat.

— Noi — noi nu vrem să te pierdem.

Am vorbit cât mai blând:

— Dar mă veți pierde. Mă veți pierde și încă foarte curând.

— Dar nu te-am pierdut încă, zise Susan. Nu încă.

Am rămas tăcuți. Gândurile mele clocoteau.

Eu și Susan ne cunoscuserăm la Universitate, încă din anul 1960. Ieșiserăm de câteva ori împreună, însă eu am plecat — am mers în Statele Unite ca să-mi urmez visul. Atunci ea nu-mi stătuse în drum.

Iar acum apăruse alt vis.

Lucrurile stăteau însă altfel în prezent, cu totul și cu totul altfel.

Eram căsătoriți. Aveam un copil.

Dacă aceștia ar fi fost toți termenii ecuației, n-ar fi fost nici o dificultate. Dacă eu aș fi fost teafăr, dacă aș fi fost sănătos, în nici un caz nu m-aș fi putut gândi să-i părăsesc — nici chiar ca simplă speculație.

Dar nu eram teafăr.

Nu eram sănătos. Cu certitudine, ea înțelegea asta.

Ne căsătorisem într-o biserică, fiindcă așa dorise Susan și rostisem jurămintele tradiționale, inclusiv „Până când moartea...". Desigur, nimeni dintre oamenii care stau într-o biserică și care rostesc cuvintele acestea nu se gândesc vreodată la cancer; oamenii nu se așteaptă ca nemernicul să li se furișeze în vieți, târând după el chinuri și nenorociri.

— Să ne mai gândim, am spus. *Merelcas* pleacă abia peste trei zile.

Susan își mișcă ușor capul, într-un acord reținut.

— Hollus, am rostit a doua zi în biroul meu, știu că tu și colegii tăi de echipaj trebuie să fiți extrem de ocupați, dar...

— Așa este. Înaintea plecării spre Betelgeuse trebuie făcute multe pregătiri. În plus, suntem implicați într-o dezbatere morală de proporții.

— Despre ce?

— Considerăm că ai avut dreptate: ființele de pe Groombridge 1618 III au încercat să sterilizeze întregul spațiu local. Nu este genul de idee care să îi fi venit unui forhilnor sau unui wreed; iartă-mă că o spun, însă este ceva atât de barbar, încât numai un pământean — sau, după câte se pare, un băștinaș de pe Groombridge — s-ar fi putut gândi la ea. Dezbatem dacă să expediem mesaje planetelor noastre, în care să le spunem ce au încercat să facă ființele de pe Groombridge.

— Mi se pare perfect rezonabil, am comentat. De ce nu le-ați spune?

— Wreedii sunt o rasă în general nonviolentă, totuși, așa cum ți-am spus, specia mea este — ei bine, *pasională* ar fi un simplu eufemism. Fără îndoială, mulți forhilnori vor dori să caute răzbunare pentru ceea ce s-a încercat. Groombridge 1618 se află la treizeci și nouă de ani-lumină de Beta Hydri și noi am putea cu ușurință să trimitem nave acolo. În mod regretabil, băștinașii n-au lăsat nici o zonă-avertisment care să marcheze locul unde se găsesc în prezent — așa că dacă dorim să fim siguri de exterminarea lor, ar trebui să le distrugem întreaga planetă, nu numai un segment al ei. Locuitorii lui Groombridge nu au descoperit tehnologia fuziunii de

ultraenergie înaltă pe care o deține rasa mea; dacă ar fi avut-o, cu siguranță că ar fi utilizat-o pentru a-și trimite mai rapid bomba la Betelgeuse. Tehnologia aceea ne oferă suficientă putere pentru a distruge o planetă.

— Oho, am murmurat. Asta-i *cu adevărat* o dilemă etică. Și ce veți face — vă veți anunța planetele natale?

— Încă nu am decis.

— Wreedii sunt marii specialiști în etică. Ei ce cred că ar trebui să faceți?

Hollus rămase tăcută o vreme.

— Ei sugerează că ar trebui să folosim duzele de evacuare a produselor fuziunii lui *Merelcas* pentru a nimici toată viața de pe Beta Hydri III.

— De pe planeta natală a forhilnorilor?

— Da.

— Doamne, Dumnezeule! De ce?

— Nu au spus-o chiar atât de limpede, dar bănuiesc că a fost — cum era cuvântul acela? O *ironie*. Dacă noi dorim să îi distrugem pe băștinașii de pe Groombridge care au reprezentat sau pot reprezenta o amenințare pentru noi înșine, atunci nu suntem cu nimic mai buni decât ei... Nu voiam să te împovărez însă cu toate acestea. Doreai ceva de la mine?

— Pe lângă tot ce mi-ai spus, problema mea pare floare la ureche.

— „Floare la ureche"?

— Lipsită de importanță. Dar — ei bine, aș dori să stau de vorbă cu un wreed. Am o dilemă etică și n-o pot rezolva.

Ochii acoperiți de cristal ai lui Hollus mă priviră.

— Legată de posibilitatea de a ne însoți spre Betelgeuse?

Am aprobat din cap.

— Prietenul nostru T'kna este implicat în momentul de față în tentativa lui zilnică de a-l contacta pe Dumnezeu, însă ar trebui să poată fi disponibil în vreo oră. Dacă vei putea duce atunci proiectorul de holoforme într-o încăpere mai mare, îl voi ruga să ni se alăture.

Desigur și alții ajunseseră la aceeași concluzie ca mine; oamenii din toată lumea considerau o dovadă a intervenției divine, ceea ce Donald Chen denumise neutru „anomalie", iar Peter Mansbridge respinsese discret ca simplu „noroc". Desigur, oamenii contribuiseră cu propriile lor interpretări — eu îl numisem „pistol fumegând", dar mulți îi spuneau „miracol".

Rămânea totuși o opinie minoritară, deoarece majoritatea pământenilor nu știau nimic despre supernove și mulți, incluzând o mare parte din lumea musulmană, nu se încredeau în imaginile așa-zis produse de telescoapele lui *Merelcas*. Alții susțineau că ceea ce văzusem fusese lucrarea diavolului: întrezărirea de foc a iadului și după aceea tenebre atotcuprinzătoare; unii sataniști cereau acum să fie reabilitați.

Între timp, fundamentaliștii creștini despicau Biblia în patru, căutând fragmente de scriptură ce puteau fi interpretate potrivit acestei ocazii. Alții invocau preziceri din Nostradamus. Un matematician evreu de la Universitatea Ebraică din Ierusalim atrase atenția că entitatea cu șase apendice era echivalentul topologic al Stelei lui David cu șase colțuri și sugera că cele văzute anunțau sosirea lui Mesia. O organizație numită Biserica lui Betelgeuse avea deja un site Web realizat cu atenție. Și toate aberațiile pseudoștiințifice despre egiptenii antici și constelația Orion — cea în care, întâmplător, avusese loc explozia supernovei — începuseră să fie prezentate ca senzații în mass-media.

Dar tot ce puteau face oamenii aceia era să ghicească.

Eu însă aveam ocazia de a merge și de a vedea — de a afla cu adevărat.

Revenisem în sala de conferințe de la nivelul al cincilea al Centrului custozilor, însă acum nu mai existau camere video. Eram doar eu și un dodecaedru extraterestru micuț — plus proiecțiile a două ființe extraterestre.

Hollus rămăsese tăcută pe o latură a încăperii. T'kna stătea în partea opusă, astfel încât masa de conferințe se găsea între ei. Centura utilitară a lui T'kna era verde azi, nu galbenă, dar avea aceeași pictogramă a galaxiei de sânge.

— Salut, am spus după ce proiecția wreedului se stabilizase.

Zornăitul de pietre, apoi glasul mecanic:

— Reciprocitate în salut. Dorești ceva de la acesta?

Am încuviințat din cap.

— Sfat, am spus. Povățuirea ta.

Wreedul rămase nemișcat, ascultând.

— Hollus ți-a spus că am cancer în fază terminală, am continuat.

T'kna își atinse catarama centurii.

— Tristețe exprimată din nou.

— Mulțumesc. Iată însă cum stau lucrurile — voi mi-ați oferit șansa de a vă însoți la Betelgeuse și de a întâlni ce se află acolo.

Sunetul unei pietricele lovind solul.

— Da.

— Eu voi muri în scurt timp. Nu sunt absolut sigur când anume, dar... dar cu siguranță în următoarele două luni. Întrebarea este: Ar trebui să petrec aceste ultime luni cu

familia mea sau ar trebui să vă însoțesc? Pe de o parte, familia mea își dorește fiecare minut pe care-l poate avea alături de mine — și, ei bine, cred că ei înțeleg că a fi alături de mine când o să... dispar face parte din relația noastră finală. Firește, eu îi iubesc foarte mult și doresc să fiu cu ei. Pe de altă parte, starea mea se va deteriora și voi deveni o povară tot mai mare pentru ei.

Am făcut o pauză, după care am adăugat:

— Dacă am fi trăit în Statele Unite, poate că ar fi fost și o problemă financiară — ultimele câteva săptămâni ale vieții unui om, petrecute într-un spital, pot duce acolo la note de plată uriașe. Dar aici, în Canada, asta nu intră în ecuație; singurii factori sunt consumul emoțional al meu și al familiei mele.

Îmi dădeam seama că-mi prezentam problema în termeni matematici — factori, ecuații, chestiuni financiare —, totuși, pur și simplu așa mi s-au rostogolit cuvintele, fără să le fi gândit în prealabil. Speram că nu-l derutam complet pe wreed.

— Și pe mine mă întrebi ce alegere să faci? rosti glasul translatorului.

— Da, am spus.

Sunet de scrâșnet de roci frecându-se, urmat de o tăcere scurtă, apoi:

— Alegerea morală este evidentă, zise wreedul. Întotdeauna este.

— Și? am întrebat. Care este alegerea morală?

Alte zornăituri de pietre.

— Moralitatea nu poate fi transmisă de o sursă externă.

Toate cele patru mâini ale wreedului atinseră para inversată a pieptului său.

— Ea trebuie să vină dinăuntru.

— Așadar n-o să-mi spui?

Wreedul pâlpâi și dispăru.

În seara aceea, în timp ce Ricky se uita la televizorul de la subsol, m-am așezat cu Susan din nou pe canapea.

Și i-am spus ce decizie am luat.

— Te voi iubi mereu, i-am zis.

Ea închise ochii.

— Și eu te voi iubi mereu.

Nu era de mirare că-mi plăcea atât de mult *Casablanca*. Oare Ilsa Lund va pleca alături de Victor Laszlo? Sau va rămâne cu Rick Blaine? Își va urma soțul? Sau își va urma inima?

Și existau lucruri mai importante decât ea? Mai importante decât Rick? Mai importante decât ei amândoi? Existau alți factori de care trebuia ținut seama, alți termeni ai ecuației?

Dar — haideți să fim cinstiți — exista ceva mai important în cazul meu? Desigur, poate că era vorba despre însuși Dumnezeu — însă dacă eu aș fi plecat, asta n-ar fi schimbat nimic, sunt sigur, pe când continuarea rezistenței lui Victor împotriva naziștilor a ajutat la salvarea lumii.

Cu toate acestea, eu luasem decizia.

Oricât de dificil ar fi fost, eu luasem decizia.

Dar n-aveam să știu niciodată dacă fusese cea bună.

M-am aplecat și am sărutat-o pe Susan, am sărutat-o ca și cum ar fi fost pentru ultima oară.

33

— Salut, voinice, am rostit intrând în camera lui Ricky.

Ricky stătea la biroul său cu o hartă a lumii laminată pe toată suprafața lui. Desena ceva cu creioane colorate, scoțând vârful limbii printr-un colț al gurii, expresia de concentrare a copiilor.

— Bună, tati, zise el.

Am privit în jur. Camera era dezordonată, dar nu o catastrofă. Pe podea erau niște haine murdare; de obicei, îl dojeneam pentru așa ceva, însă nu și azi. Avea câteva schelete mici de dinozauri, din plastic, pe care i le cumpărasem eu, și o figurină Qui-Gon Jinn mobilă și vorbitoare pe care o primise la Crăciun. Și cărți, o mulțime de cărți pentru copii; Ricky al nostru avea să fie un cititor pasionat.

— Fiule, am rostit și am așteptat cu răbdare să-mi acorde întreaga lui atenție.

Termina un element al desenului său, care semăna cu un avion. L-am lăsat s-o facă; știam ce iritant poate fi un lucru rămas neterminat. În cele din urmă ridică privirea, părând surprins că mai eram acolo. Înălță întrebător din sprâncene.

— Fiule, am repetat, știi că tati este foarte bolnav.

Ricky lăsă pe masă creionul colorat, înțelegând că intram pe un tărâm serios. Aprobă din cap.

— Și, am mai spus, ei bine, cred că știi că n-o să mă mai însănătoșesc.

Țuguie buzele și încuviință cu bravură. Mi se rupea inima.

— Eu voi pleca, i-am zis. Voi pleca împreună cu Hollus.

— El te poate face bine? întrebă Ricky. A zis că nu poate, dar...

Ricky nu știa că Hollus era femelă și în clipa de față nu doream deloc să abat cursul discuției.

— Nu. Nu poate să facă nimic pentru mine. Dar el pleacă într-o călătorie și vreau să-l însoțesc.

Mai fusesem până atunci în multe călătorii, la situri de săpături și conferințe. Ricky era obișnuit să mă știe plecat.

— Când te-ntorci? mă întrebă.

Apoi întreaga inocență îngerească îi lumină chipul:

— O să-mi aduci ceva?

Am închis ochii pentru o clipă. Stomacul mi se transformase într-un nod.

— Eu... ăăă... n-o să mă mai întorc, am șoptit.

Ricky tăcu o clipă, încercând să-mi înțeleagă cuvintele.

— Adică — adică pleci ca să mori?

— Îmi pare foarte rău, am rostit. Îmi pare tare, tare rău că vă părăsesc.

— Nu vreau să mori.

— Nici eu nu vreau, dar — dar uneori noi nu putem alege cum să meargă lucrurile.

— Pot să... vreau să vin cu tine.

Am surâs trist.

— Nu poți, Ricky. Trebuie să rămâi aici și să te duci la școală. Trebuie să rămâi și s-o ajuți pe mami.

— Dar...

L-am așteptat să termine, să-și încheie obiecția. Însă n-o făcu. Zise doar:

— Nu te duce, tati.

Totuși, eu *aveam* să-l părăsesc. Indiferent dacă o făceam luna asta, cu nava lui Hollus, sau peste alte două luni, zăcând într-un pat de spital, cu tuburi în braț, în nas și pe dosul mâinii, cu monitoare EKG piuind încet pe fundal, cu asistente și medici intrând și ieșind agitați. Într-un fel sau altul, aveam să plec. Nu puteam să aleg în privința asta, dar puteam să decid „unde" și „cum".

— Nimic, am spus, nu mi-este mai greu decât să plec.

Nu avea nici un rost să-i spun că doream să mă țină minte așa cum eram, când de fapt doream să mă țină minte așa cum fusesem acum un an, cu treizeci de kilograme în plus și având mult mai mult păr. Totuși, așa era mai bine decât cum urma să devin în scurt timp.

— Atunci nu te duce, tati.

— Îmi pare rău, voinice. Zău că-mi pare.

Ricky era la fel de priceput ca orice copil de vârsta lui să cerșească și să scâncească pentru a se culca mai târziu, pentru a căpăta o jucărie pe care o dorea, pentru a mânca mai multe dulciuri. Părea însă, că-și dăduse seama că nimic din toate acelea n-avea să aibă succes acum și l-am iubit cu atât mai mult pentru înțelepciunea lui de șase ani.

— Te iubesc, tati, zise și lacrimile îi țâșniră de data aceasta.

M-am aplecat, l-am ridicat din scaun și l-am strâns la piept.

— Și eu te iubesc, fiule.

Nava spațială a lui Hollus, *Merelcas*, nu semăna cu nimic din ceea ce mă așteptasem. Mă obișnuisem cu navele din filme care aveau tot soiul de accesorii pe fuzelaje, dar *Merelcas* avea o suprafață perfect netedă. Era alcătuită dintr-un bloc paralelipipedic la o extremitate și un disc perpendicular în capătul opus, unite prin două traverse tubulare lungi. Totul

era de culoare verde-pal. Nu-mi puteam da seama care capăt era prova. Mai mult chiar, îmi era imposibil să-i estimez în vreun fel mărimea; nu exista nimic ce să pot recunoaște — nici măcar vreun hublou. Nava putea să fie lungă de numai câțiva metri, ori de kilometri întregi.

— Cât este de mare? am întrebat-o pe Hollus, care plutea în imponderabilitate lângă mine.

— Are aproape un kilometru, îmi răspunse. Partea paralelipipedică este modulul de propulsie și traversele sunt habitatele echipajului — unul pentru forhilnori și unul pentru wreedi. Iar discul din capăt este zona comună.

— Îți mulțumesc încă o dată pentru că mă luați, am rostit.

Mâinile îmi tremurau de excitație. Prin anii 1980, existaseră niște discuții privind posibilitatea ca într-o bună zi un paleontolog să fie trimis pe Marte și visasem, cu ochii deschiși, că eu aș putea fi acela, dar se dorise un specialist în nevertebrate; nimeni nu credea în mod serios că planeta roșie fusese populată vreodată de vertebrate. Dacă Marte a avut cândva un ecosistem, așa cum susținea Hollus, probabil că acesta durase doar câteva sute de milioane de ani și se sfârșise atunci când prea multă atmosferă se pierduse în spațiul cosmic.

Există un grup numit Fundația „Pune-ți o dorință", care încearcă să îndeplinească ultimele dorințe ale unor copii aflați în faze terminale de boală; nu știu dacă pentru adulți există un grup comparabil și, ca să fiu sincer, nu sunt sigur ce mi-aș fi dorit dacă mi s-ar fi oferit șansa. Călătoria aceasta însă ar fi corespuns. Ar fi corespuns, cu siguranță!

Merelcas continua să crească pe monitor. Hollus afirmase că nava fusese cumva camuflată mai bine de un an, astfel încât să fie invizibilă pentru observatorii terești, dar acum nu mai era nevoie de așa ceva.

O părticică din mine își dorea să fi existat hublouri — atât aici, în navetă, cât și în *Merelcas*. Părea însă că nici una dintre ele nu aveau așa ceva, deoarece fuzelajele ambelor erau compacte. În loc de hublouri, imaginile din exterior erau redate pe monitoare cât un perete. La un moment dat, m-am apropiat mult de unul dintre ele, dar n-am putut observa nici un pixel, linii de baleiere sau pâlpâire. Ecranele erau asemenea unor ferestre din sticlă reală — ba chiar erau mai bune din multe puncte de vedere. Suprafața lor nu avea nici un fel de reflexii și, bineînțeles, puteau mări prin zoom, astfel încât să ofere un prim-plan cu imaginea unui alt obiectiv sau chiar să afișeze orice informații doreai. Poate că uneori simularea *este* mai bună decât realitatea.

Ne apropiam constant și, în cele din urmă, am putut vedea ceva pe fuzelajul verde al navei: un înscris galben. Erau două rânduri: unul scris într-un sistem de forme geometrice — triunghiuri, pătrate și cercuri, unele înconjurate de puncte —, iar celălalt compus din caractere sinuoase care aduceau vag cu literele arabe. Semne asemănătoare celor de pe primul rând văzusem pe proiectorul de holoforme al lui Hollus, așa că am presupus că erau în graiul forhilnor; cealaltă trebuia să fi fost scrierea wreedilor.

— Ce scrie? m-am interesat.

— „Cu partea asta în sus", răspunse Hollus.

M-am holbat la ea, cu gura căscată.

— Scuză-mă, îmi spuse. A fost o glumă. Acela este numele navei.

— Aha, am încuviințat. *Merelcas*, nu-i așa? Ce înseamnă?

— „Fiara răzbunătoare pentru distrugeri în masă", zise Hollus.

Am înghițit în sec. Cred că o parte din mine se așteptase la un moment de tipul „Este o carte de bucate!”[1]. Dar ochii pediculari ai lui Hollus se unduiră de râs.

— Scuză-mă, repetă ea. Nu m-am putut abține. Înseamnă „Călător stelar” sau ceva asemănător.

— Destul de sec, am comentat sperând că nu jigneam pe nimeni.

Ochii pediculari ai lui Hollus se îndepărtară la distanță maximă.

— A fost decis de o comisie.

Am zâmbit. Așa cum se întâmplase cu denumirea pentru Galeria descoperirilor din MRO. Am privit din nou nava spațială. Câtă vreme atenția mea fusese distrasă, într-un flanc al ei apăruse o apertură; nu știam dacă glisase un panou ori dacă fusese o deschidere de tip iris. Apertura era scăldată în lumină alb-gălbuie și în interior puteam distinge alte trei navete negre de formă triunghiulară.

Naveta noastră continua să se apropie.

— Unde sunt stelele? am întrebat.

Hollus se uită la mine.

— Mă așteptam să văd stele în spațiu.

— Ah, făcu ea. Reflexiile puternice dinspre Soare și Pământ le ocultează.

Cântă câteva vorbe în propriul ei grai și stelele apărură pe ecranul mural.

— Calculatorul a mărit acum strălucirea aparentă a tuturor stelelor, astfel încât să fie vizibile.

Arătă cu brațul stâng:

---

[1] Replică din episodul *Pentru a-l servi pe om* (1959) din serialul *Zona crepusculară*.

— Vezi zigzagul de acolo? Aceea este Cassiopeia. Imediat sub steaua centrală din configurație se află Mu și Eta Cassiopeia, două dintre planetele pe care le-am vizitat înainte de a veni aici.

Brusc, stelele indicate fură înconjurate de cercuțe generate pe calculator.

— Și vezi pata de mai jos de ele?

Imediat apăru alt cer.

— Aceea este galaxia Andromeda.

— Este minunat, am spus.

În scurt timp însă *Merelcas* acoperi întregul câmp vizual. Totul era aparent automatizat; cu excepția ocazionalelor comenzi cântate, Hollus nu făcuse nimic de când intraserăm în navetă.

Un zăngănit răsună prin navetă când ne-am cuplat la un dispozitiv de fixare de pe peretele îndepărtat al calei de andocare. Hollus se împinse cu toate cele șase picioare în batardou și pluti lin spre ușă. Am încercat s-o urmez, dar mă abătusem prea mult de la perete și nu mai puteam ajunge la nici o suprafață în care să mă împing cu mâinile ori cu picioarele.

Hollus observă situația mea și ochii ei pediculari se mișcară din nou, în semn de râs. Manevră pentru a se întoarce la mine și-mi întinse un braț. L-am prins. Era într-adevăr Hollus în carne și oase; n-am simțit nici o furnicătură statică. Ea se propulsă iarăși din cloazon, de data aceasta numai cu trei picioare, și am plutit amândoi către ușă, care se deschise imediat ce ne-am apropiat.

Ne așteptau alți trei forhilnori și doi wreedi. Forhilnorii erau ușor de deosebit unul de celălalt — fiecare era înfășurat într-o țesătură de altă culoare —, însă wreedii păreau îngrozitor de asemănători între ei.

Am petrecut trei zile explorând nava. Tot iluminatul era indirect, iar spoturile nu puteau fi văzute. Pereții și mare parte din echipamente erau verzi-albăstrui. Am presupus că wreedii și forhilnorii considerau neutră culoarea aceasta, nu mult diferită de a cerului; o foloseau peste tot unde oamenii ar fi utilizat bej. Am vizitat o dată habitatul wreed, dar avea un iz de mucegai care nu-mi plăcea. Majoritatea timpului mi-am petrecut-o în modulul zonei comune, unde existau două centrifuge concentrice care se roteau pentru a simula gravitația; cea exterioară corespundea condițiilor de pe Beta Hydri III, iar cea interioară reproducea condițiile gravitaționale de pe Delta Pavonis II.

Toți cei patru pasageri pământeni — eu; Qaiser, femeia schizofrenică; Zhu, bătrânul cultivator chinez de orez; Huhn, gorila cu spate argintiu — savuram spectacolul fabulos al Terrei, o sferă superbă de sodalit lustruit, micșorându-se în urma noastră după ce *Merelcas* își începu călătoria — deși Huhn, cu siguranță, nu înțelegea ceea ce vedea.

După mai puțin de o zi am trecut de orbita Lunii. Eu și tovarășii mei pasageri ne aflam acum mai departe decât ajunsese vreun om în spațiul cosmic — și totuși nu străbătusem decât vreo zece miliardimi din drumul total pe care aveam să-l parcurgem.

Am încercat în repetate rânduri să port conversații cu Zhu; inițial, a fost destul de temător față de mine — ulterior mi-a spus că eram primul occidental pe care-l întâlnise —, dar finalmente l-am câștigat de partea mea deoarece vorbeam mandarina. Cred totuși că mi-am demonstrat ignoranța nu numai o dată în timpul discuțiilor noastre. Era ușor pentru mine să înțeleg de ce eu, un savant, aș fi dorit să plec în direcția stelei Betelgeuse; îmi venea însă mai greu să înțeleg

de ce un țăran bătrân ar fi dorit același lucru. Iar Zhu era *într-adevăr* bătrân — el însuși nu era sigur în privința anului în care se născuse, dar n-aș fi fost surprins dacă acesta ar fi fost înainte de sfârșitul secolului al XIX-lea.

— Merg, mi-a spus Zhu lent și cu glas murmurat, în căutarea Iluminării. Caut *prajna*, cunoașterea pură și absolută.

M-a privit cu ochii lui urduroși și a urmat:

— Dandart — așa se numea forhilnorul care stabilise legătura cu el — spune că Universul a trecut prin mai multe nașteri și morți. Așa se întâmplă, firește, și cu individul, până ce este atinsă Iluminarea.

— Așadar, religia este cea care te aduce aici? l-am întrebat.

— Ea este totul, a răspuns Zhu simplu.

Am zâmbit.

— Să sperăm că o să merite călătoria.

— Sunt sigur că va merita, a zis el cu o expresie de seninătate pe chip.

— Ești convins că-i sigur? am întrebat-o pe Hollus, pe când pluteam spre incinta pentru anabioză criogenică.

Ochii ei pediculari se unduiră.

— Zbori prin spațiul cosmic cu o viteză pe care ai numi-o „nebună", îndreptându-te către o creatură care deține puteri aproape inimaginabile, și îți faci griji dacă procesul de hibernare este sigur?

Am izbucnit în râs.

— Ei bine, când privești așa lucrurile...

— Este sigur, nu îți face griji.

— Nu uita să mă trezești când ajungem la Betelgeuse.

Hollus putea fi perfect inexpresivă atunci când dorea.

— O să-mi scriu un bilețel ca să nu uit.

* * *

Susan Jericho, în vârstă de șaizeci și patru de ani, stătea în cabinetul casei de pe Ellerslie. Trecuseră aproape zece ani de când plecase Tom. Desigur, dacă el ar fi rămas pe Pământ, ar fi fost mort de un deceniu. Așa însă era probabil încă viu, congelat, în hibernare, călătorind la bordul unei nave extraterestre și urmând să fie reînviat peste 430 de ani.

Susan înțelegea toate astea, însă dimensiunile temporale îi dădeau dureri de cap — iar astăzi era o zi de sărbătoare, nu de suferințe. Astăzi era a șaisprezecea aniversare a lui Richard Blaine Jericho.

Susan îi făcuse cadou ceea ce-și dorea el cel mai mult: promisiunea de a-i plăti școala de șoferi și, după ce avea să obțină carnetul de conducere, promisiunea și mai importantă de a-i cumpăra o mașină. Asigurarea încasată fusese mare, astfel încât prețul automobilului era o chestiune minoră. Societatea de asigurări Great Canadian Life încercase pentru scurt timp să se sustragă onorării plății, susținând că Tom Jericho nu era de fapt mort. Dar când mass-media aflase povestea, GCL fusese atât de violent atacată, încât președintele companiei își ceruse scuze public și înmânase personal un cec în valoare de o jumătate de milion de dolari lui Susan și fiului ei.

O aniversare era întotdeauna un eveniment special, însă Susan și Dick — cine s-ar fi gândit că Ricky ar fi dorit să fie numit în felul acesta? — mai aveau o altă aniversare peste o lună. Pentru Susan, ziua de naștere a lui Dick nu a avut niciodată o încărcătură emoțională deosebită, deoarece ea nu fusese de față la apariția lui pe lume. Peste o lună însă, în iulie, avea să fie a șaisprezecea aniversare a înfierii lui Dick și aceea era o amintire pe care Susan o păstra în suflet.

Când băiatul se întoarse de la școală — termina clasa a zecea la Northview Heights —, Susan mai avea încă două cadouri pentru el. Primul, o copie a jurnalului ținut de tatăl său în perioada petrecută alături de Hollus. Iar al doilea cadou era o copie a casetei video pe care Tom o înregistrase pentru fiul său; Susan o trecuse de pe VHS pe DVD.

— Tiii! exclamă Dick.

Era înalt și bine făcut, iar Susan era foarte mândră de el.

— N-am știut niciodată că tata a lăsat o înregistrare video.

— M-a rugat să aștept zece ani înainte de a ți-o da, zise Susan și strânse din umeri. Cred că dorea să fii destul de matur ca s-o poți înțelege.

Dick luă carcasa de plastic și o cântări în mâini, ca și cum i-ar fi putut astfel ghici secretele. În mod vădit, ardea de nerăbdare s-o vizioneze.

— Ne putem uita acum? întrebă el.

Susan zâmbi.

— Sigur că da.

Intrară în sufragerie și Dick introduse discul în player.

După aceea se așezară amândoi pe canapea și priviră chipul scofâlcit și devastat de boală al lui Tom luând viață din nou.

Dick văzuse câteva fotografii ale lui din perioada aceea, într-un album în care Susan adunase articolele din presă legate de vizita lui Hollus pe Pământ și de plecarea lui Tom. El nu văzuse însă niciodată atât de aproape ce făcuse cancerul din tatăl său și Susan îl simți tresărind ușor, când imaginile începură să se deruleze.

Dar, în scurtă vreme, pe chipul lui Dick se putea zări numai atenția fascinată, în timp ce sorbea fiecare cuvânt.

Iar la sfârșit, amândoi își șterseră ochii de lacrimile vărsate pentru bărbatul pe care aveau să-l iubească mereu.

34

Beznă absolută.

Și căldură, cuprinzându-mă din toate părțile.

Era oare iadul? Era...

Nu. Nu, bineînțeles că nu. Aveam o durere groaznică de cap, dar mintea începuse să mi se adune.

Un clic sonor, apoi...

Apoi capacul unității de criogenerare glisă în lateral. Sicriul lunguieț, construit pentru un wreed, era încastrat în podea și Hollus stătea călare deasupra lui, cu cele șase picioare fixate în chingi pentru a nu se ridica în imponderabilitate; picioarele frontale erau îndoite și pediculele oculare înclinate pentru a mă privi.

— Este... timpul... să... te... trezești... prietene, spuse ea.

Știam ce trebuia să spui într-o situația ca aceasta; îl văzusem pe Khan Noonien Singh[1] făcând-o.

— Cât a trecut? am întrebat.

— Mai mult de patru secole, răspunse Hollus. Este anul terestru 2432.

Cât ai clipi din ochi, am gândit. Mai bine de patru sute de ani trecuseră fără ca eu să-mi dau seama. Cât ai clipi din ochi.

Fuseseră inteligenți instalând crioincintele în exteriorul centrifugelor; mă îndoiesc că pe moment aș fi fost în stare să-mi

[1] Personaj din *Star Trek*.

susțin greutatea corpului pe propriile mele picioare. Hollus își coborî spre mine brațul ei drept, iar eu am ridicat mâna stângă ca să-l apuc, cu cerculețul simplu de aur de pe inelarul meu părând neschimbat de congelare și trecerea timpului. Hollus mă ajută să mă ridic din sicriul ceramic negru; după aceea își desprinse picioarele din chingi și am plutit în imponderabilitate.

— Nava a încetat decelerarea, mă anunță ea. Suntem aproape de rămășițele lui Betelgeuse.

Eram gol-pușcă; dintr-un motiv nedefinit, mă simțeam stânjenit fiindcă extraterestra mă vedea în felul acesta. Însă hainele mă așteptau și m-am îmbrăcat repede — o cămașă albastră groasă și o pereche de pantaloni kaki moi, veterani ai multor săpături.

Aveam dificultăți în a-mi focaliza privirea și gura îmi era uscată. Hollus anticipase probabil aceste urmări, deoarece avea un balon translucid plin cu apă pe care mi-l întinse. Forhilnorii nu-și răceau niciodată apa, dar acum era perfect — ultimul lucru de care aș fi avut nevoie era ceva rece.

— Trebuie să-mi faceți vreun control medical? am întrebat după ce am terminat de stors balonul de ultimele picături.

— Nu, totul este automatizat; sănătatea ți-a fost monitorizată permanent. Ești...

Se opri; sunt sigur că a fost pe punctul de a spune că eram în perfectă stare, totuși amândoi știam că asta nu era adevărat.

— Ești la fel ca înainte de congelare.

— Mă doare capul.

Hollus își mișcă membrele într-un mod straniu; după o secundă am priceput că erau flexionările care i-ar fi legănat torsul în sus și în jos dacă n-am fi fost în imponderabilitate.

— Fără îndoială, vei simți diverse dureri timp de o zi sau două; este firesc.

— Mă întreb ce e cu Pământul? am spus.

Hollus cântă în direcția celui mai apropiat monitor mural și, după câteva momente, apăru o imagine mărită: un disc galben, de mărimea unei monede ținute la o lungime de braț.

— Soarele tău, zise ea, după care indică un obiect ceresc mai întunecat, cu diametrul de vreo șase ori mai mic decât al Soarelui. Iar acela este Jupiter, care din poziția noastră apare în faza de descreștere... De la distanța aceasta, Pământul este greu de văzut în lumina vizibilă, dar dacă examinezi o imagine a undelor radio, planeta emite mai puternic decât soarele vostru pe multe frecvențe.

— Încă? m-am mirat. Încă mai emitem pe frecvențe radio după atâta vreme?

Ar fi fost minunat. Ar fi însemnat...

Hollus tăcu o clipă, poate surprinsă că nu înțelesesem.

— Nu știu. Pământul se află la 429 de ani-lumină înapoia noastră; lumina care ajunge acum la noi ne arată sistemul tău solar așa cum era la puțin timp după plecarea noastră.

Am încuviințat trist. Bineînțeles. Inima începu să-mi bată cu putere și vederea mi se încețoșă și mai mult. La început am crezut că era ceva în neregulă cu readucerea mea la viața normală, însă motivul era altul.

Eram copleșit; nu fusesem pregătit pentru felul în care aveam să mă simt.

Eram încă viu.

Am mijit ochii la minusculul disc galben, după care am coborât privirea la verigheta de pe deget. Da, eram încă viu. Dar iubita mea Susan nu mai era. Cu siguranță, ea nu mai trăia.

M-am întrebat ce fel de viață dusese după plecarea mea. Speram că fusese una fericită.

Și Ricky? Fiul meu, minunatul meu fiu?

Un medic, pe care-l auzisem intervievat pe postul CTV, *afirmase* că primul om care va trăi veșnic probabil că se și născuse deja. Poate că Ricky mai era viu și avea — cât? — 438 de ani.

Bănuiam totuși că șansele respective erau foarte mici. Probabil că Ricky crescuse și ajunsese bărbatul care fusese destinat să devină, muncise și iubise, iar acum...

Iar acum nu mai era.

Fiul meu... Eu trăiam și în mod aproape sigur el nu mai era în viață. Nu așa ar trebui să se întâmple cu tații.

Am simțit lacrimile împăienjenindu-mi ochii; lacrimi care fuseseră înghețate cu nici o oră în urmă, lacrimi care în absența gravitației se acumulaseră pur și simplu acolo, în apropierea canalelor lor. Le-am șters.

Hollus înțelegea ce semnificau lacrimile oamenilor, dar nu mă întrebă de ce plângeam. În mod cert, propriii ei copii, Pealdon și Kassold, muriseră și ei. Ea pluti răbdătoare lângă mine.

M-am întrebat dacă Ricky avusese copii, nepoți și strănepoți; am fost șocat, gândindu-mă că era posibil să am cincisprezece sau mai multe generații de descendenți. Poate că numele Jericho era încă purtat...

Și m-am întrebat dacă Muzeul Regal Ontario continua să existe, dacă au redeschis vreodată planetariul sau dacă zborul spațial, accesibil tuturor oamenilor, făcuse, în cele din urmă, inutilă acea instituție.

M-am întrebat dacă mai exista Canada, țara aceea întinsă pe care o iubeam atât de mult.

M-am întrebat, firește, dacă *omenirea* mai exista, dacă noi ne ferisem de acul ucigaș din coada ecuației Drake, dacă evitasem să ne autodistrugem cu arme nucleare. Acestea existau de vreo cincizeci de ani înainte de plecarea mea; oare ne putusem înfrâna în a le folosi pentru un timp de opt ori mai lung?

Sau poate...

Poate că optasem ca locuitorii lui Epsilon Indi.

Și ai lui Tau Ceti.

Ca locuitorii lui Mu Cassiopeia A.

Și ai lui Eta Cassiopeia A.

Ca locuitorii lui Sigma Draconis.

Și chiar ca ființele amorale de pe Groombridge 1618, nemernicii aroganți care grăbiseră explozia lui Betelgeuse.

Dacă aveam dreptate, cu toții au transcens într-un tărâm digital, o lume virtuală, un paradis generat de calculatoare.

Și de acum, după patru secole de progrese tehnologice, cu certitudine că *Homo sapiens* avea capacitatea de a proceda la fel.

Poate că o *și făcuseră*. Poate.

Am privit-o pe Hollus, care plutea alături de mine: Hollus cea adevărată, nu simulacrul. Prietena mea, în carne și oase.

Poate că omenirea împrumutase chiar vreo idee de la locuitorii lui Mu Cassiopeia A, detonând Luna și creând în jurul Pământului inele similare celor din jurul lui Saturn; bineînțeles, satelitul nostru natural este relativ mai mic decât cel cassiopeian și astfel contribuie mai puțin la bulversarea mantalei terestre. Totuși, poate chiar acum, o zonă-avertisment se întindea peste o zonă a Pământului, stabilă din punct de vedere geologic.

Pluteam în imponderabilitate și eram, iarăși, prea departe de orice perete; aveam tendința asta. Hollus manevră către mine și-mi prinse mâinile între ale ei.

Speram că omenirea nu se încărcase digital în memoriile unor computere. Speram că oamenii erau — mă rog, tot *oameni* — tot calzi, organici și reali.

Dar nu exista nici un mod prin care s-o știu cu siguranță.

Iar entitatea mai era, oare, încă acolo, așteptându-ne, după mai bine de patru secole?

Da.

Desigur, poate că nu stătuse pe loc în tot acel timp; poate că, într-adevăr, calculase când vom sosi și dăduse o fugă să se ocupe până atunci de alte probleme. În timp ce *Merelcas* străbătea distanța de 429 de ani-lumină, la o viteză cu doar o fracțiune mai mică decât a luminii, imaginea frontală trecuse în invizibilitate ultravioletă; entitatea ar fi putut foarte bine să lipsească tot acel răstimp.

Și, bineînțeles, poate că de fapt nu era Dumnezeu; poate că nu era nimic altceva decât o formă de viață foarte avansată, reprezentanta unei rase străvechi, dar cât se poate de naturale. Sau poate că era o mașinărie, un roi masiv de entități nanotehnologice; nu exista nici un motiv pentru care tehnologia avansată să nu poată părea organică.

Totuși unde să tragi linia? Ceva — *cineva* — stabilise parametrii fundamentali pentru acest univers.

Cineva intervenise pe cel puțin trei planete pe o perioadă de 375 de milioane de ani, o durată de două *milioane de ori* mai mare decât cele două secole cât se părea că puteau supraviețui într-o stare materială rasele inteligente.

Iar acum cineva salvase Pământul, Delta Pavonis II și Beta Hydri III de la explozia unei stele supergigante, absorbind în câteva clipe mai multă energie decât emiteau toate celelalte stele din galaxie și asta fără a fi distrus în decursul procesului.

Cum îl definiți pe Dumnezeu? Trebuie să fie omniscient? Omnipotent? Așa cum spun wreedii, acestea sunt simple abstracții, posibil intangibile. Trebuie Dumnezeu definit într-un mod care să-l plaseze dincolo de domeniul științei?

Eu crezusem mereu că dincolo de domeniul științei nu exista *nimic*.

Și continui să cred asta.

Atunci *unde* tragi linia?

Chiar aici. Pentru mine, răspunsul era chiar aici.

Cum îl definiți pe Dumnezeu?

Exact așa. Un Dumnezeu pe care-l puteam înțelege, cel puțin potențial, era infinit mai interesant și relevant decât cel care sfida înțelegerea.

Pluteam în fața unui ecran mural, cu Hollus în stânga mea și alți șase forhilnori lângă ea, cu un șir de wreedi în dreapta și ne-am uitat la el, la entitate, la ființă. Avea diametrul de aproximativ 1,5 miliarde de kilometri — cam cât orbita lui Jupiter. Și era atât de incredibil de negru, încât mi s-a spus că nu reflectase nici chiar strălucirea evacuării fuziunii lui *Merelcas*, care fusese îndreptată spre el pe durata celor două secole cât durase frânarea.

Entitatea continuă să eclipseze Betelgeuse — sau ceea ce mai rămăsese din ea —, până ne-am apropiat destul de mult. Atunci se rostogoli într-o parte, cu cele șase membre mișcându-se ca spițele unei roți, și dezvălui uriașa nebuloasă trandafirie care se formase îndărătul ei și minusculul pulsar, cadavrul lui Betelgeuse, din miezul acesteia.

Aceea a fost însă unica recunoaștere a prezenței noastre, cel puțin din câte mi-am putut da eu seama. Am regretat din nou că nu existau hublouri, ferestre reale: poate că dacă ne-ar fi putut vedea fluturând din brațe către ea, ar fi răspuns la fel, mișcându-și într-un arc lent și maiestuos unul dintre giganticele pseudopode ca din obsidian.

Era înnebunitor: mă aflam aici, la o aruncătură de băț de ceea ce putea să fie Dumnezeu și el părea tot atât de indiferent față de mine pe cât — ei bine, pe cât fusese când tumorile începuseră să mi se formeze în plămâni. Mai încercasem o dată să mă adresez lui Dumnezeu și nu primisem nici un răspuns, dar acum, fir-ar al naibii, cu siguranță măcar politețea dacă nu altceva cerea un răspuns; noi călătorisem mai departe decât fusese vreodată un om, forhilnor sau wreed.

Dar entitatea nu făcu nici o tentativă de comunicare — cel puțin, nici una despre care eu sau Zhu, bătrânul chinez, sau Qaiser, femeia schizofrenică, sau chiar Huhn, gorila cu spate argintiu, s-o fi putut identifica. Nici forhilnorii nu părură capabili s-o contacteze.

Însă wreedii...

Wreedii, cu mințile lor radical diferite, cu modul lor diferit de a vedea, de a gândi...

Și cu credința lor de nezdruncinat...

Wreedii păreau că *stabileau* o comunicare telepatică cu ființa. După ani de încercări de a vorbi cu Dumnezeu, părea că Dumnezeu le vorbea acum într-un mod pe care numai ei îl puteau percepe. Wreedii nu puteau articula ceea ce li se spunea, tot așa cum nu-și puteau articula în vreun fel inteligibil percepțiile despre înțelesul vieții care le confereau pace, totuși începură să construiască ceva în centrifuga lor.

Înainte ca ei să fi terminat, Lablok, medicul forhilnor al navei, recunoscu ce era, bazându-se pe principiile generale de design ale obiectului: un uriaș uter artificial.

Wreedii luară mostre genetice de la cel mai bătrân membru al contingentului lor, o femelă pe nume K't'ben, de la cel mai bătrân forhilnor, un inginer pe nume Geedas și...

Nu, nu de la mine, deși aș fi dorit s-o fi făcut, deoarece ar fi însemnat completarea, finalul.

Nu, mostra umană au luat-o de la Zhu, bătrânul chinez cultivator de orez.

Oamenii au patruzeci și șase de cromozomi.

Forhilnorii au treizeci și doi de cromozomi.

Wreedii au cincizeci și patru de cromozomi — deși ei nu știu asta.

Wreedii au luat o celulă forhilnoră și au golit tot ADN-ul din nucleul ei. După aceea au introdus cu grijă în celula aceea diploidă seturile de cromozomi de la Geedas, K't'ben și Zhu, cromozomi care se divizaseră deja de atâtea ori, încât telomerii lor fuseseră reduși aproape la zero. Iar celula aceasta, conținând 132 de cromozomi de la trei rase diferite, a fost plasată cu grijă în uterul artificial, unde plutea într-o cuvă de lichid ce conținea baze de purină și pirimidină.

Apoi s-a întâmplat ceva uluitor, ceva care mi-a făcut inima să-mi zvâcnească și care a depărtat ochii pediculari ai lui Hollus la distanță maximă. S-a văzut un fulger de lumină puternică; senzorii lui *Merelcas* au dezvăluit că un fascicul de particule țâșnise exact din centrul entității negre și trecuse prin uterul artificial.

Privind în acesta cu un scaner amplificator, interacțiunile erau uimitoare.

Cromozomii de pe cele trei planete păreau să se caute reciproc, unindu-se în lanțuri mai lungi. Unele constau din doi cromozomi forhilnori alăturați, cu un cromozom wreed la capăt; Hollus se referise la echivalentul forhilnor al sindromului Down și la felul în care cromozomii fără telomeri se puteau uni cap la cap, o capacitate ereditară, aparent inutilă, ba chiar vătămătoare, însă acum...

Alte lanțuri constau din cromozomi umani, cuprinși între cromozomi forhilnori și wreedi. Altele erau alcătuite din cromozomi umani dispuși la ambele capete ale unui cromozom wreed. Câteva lanțuri erau lungi de numai doi cromozomi; de obicei, unul uman și unul forhilnor. Iar șase dintre cromozomii wreedi au rămas nemodificați.

Era evident că lanțurile de ADN aveau încorporate în ele capacitatea de a face mai mult — mult mai mult — decât să moară pur și simplu, ori să formeze tumori după ce le fuseseră eliminați telomerii. Cromozomii fără telomeri erau pregătiți pentru mult-așteptata etapă următoare. Iar acum, când forme de viață inteligentă de pe mai multe planete ajunseseră în cele din urmă, cu mici imbolduri ajutătoare, să coexiste, cromozomii aceia erau capabili, în sfârșit, să treacă la etapa respectivă.

Am înțeles astfel de ce exista cancerul, de ce Dumnezeu avea nevoie de celule care puteau continua să se dividă chiar și după ce telomerii lor se epuizaseră. Tumorile din forme de viață izolate erau doar un efect secundar nefericit; așa cum spusese T'kna: „Desfășurarea specifică de realitate care includea cancerul, probabil nedorit, trebuie să fi conținut de asemenea ceva foarte dorit." Iar acel ceva foarte dorit era capacitatea de a lega cromozomi, de a uni specii, de a concatena forme de viață — potențialul biochimic de a crea ceva nou, ceva care să însemne *mai mult*.

Eu am numit cromozomii combinați *superzomi*.

Iar ei funcționau la fel ca și cromozomii obișnuiți: se reproduceau, desfăcându-se ca un fermoar pe întreaga lor lungime, se separau în două părți și adăugau bazele corespondente din supa nutritivă — citozine pentru toate guaninele; câte o timină pentru fiecare adenină — pentru a completa jumătățile lor care acum lipseau.

La prima reproducere a superzomilor se petrecu ceva fascinant: lanțul deveni *mai scurt*. Secvențe mari de ADN intronic erau eliminate în procesul de copiere. Deși superzomii conțineau de trei ori mai mult ADN activ decât cromozomii obișnuiți, lanțurile rezultante erau mult mai compacte. Superzomii nu extindeau limita teoretică a mărimii pentru celulele biologice, ci dimpotrivă împachetau mai multe informații într-un spațiu mai mic.

Și, desigur, când superzomii se reproduseră, celula care-i conținea se diviză, creând două celule-fiice.

Apoi celulele acelea se divizară.

Și așa mai departe.

Înainte de mijlocul cambrianului, viața avusese o constrângere fundamentală impusă de faptul că celulele fertilizate nu se puteau divide de mai mult de zece ori, limitând drastic complexitatea organismului rezultat.

După care avu loc explozia cambriană și viața deveni deodată mai sofisticată.

Totuși limitele nu dispăruseră. Un fetus putea să crească doar până la o anumită mărime; pruncii oamenilor, wreedilor și forhilnorilor aveau greutatea de maximum cinci kilograme. Pruncii mai mari ar fi necesitat canale genitale imposibil de largi; era adevărat, corpuri mai mari ar fi putut găzdui creiere mai mari la copiii nascuți vii — dar o parte

importantă din masa cerebrală suplimentară ar fi sfârșit prin a fi dedicată controlării corpului mai mare. Poate, subliniez *poate*, că balenele erau la fel de inteligente ca oamenii — dar nu erau *mai* inteligente. Se părea că viața își atinsese nivelul final de complexitate.

Însă fetusul cu superzomi continua să crească tot mai mare în uterul artificial. Ne așteptasem să se oprească de la sine la un moment dat; știam, un forhilnor ar fi putut șchiopăta prin viață cu un cromozom de lungime dublă, iar un copil uman ar fi putut supraviețui o vreme având trei cromozomi 21. Dar combinația aceasta, amestecul acesta genetic nebunesc, talmeș-balmeșul acesta era cu certitudine prea mult, împinsese cu siguranță prea departe limitele posibilului. Cele mai multe sarcini — indiferent dacă sunt wreede, forhilnore sau umane — avortează spontan încă de la început dacă ceva nu merge bine în dezvoltarea embrionului, de obicei chiar înainte ca mama să știe că este gravidă.

Însă fetusul nostru, imposibilul nostru hibrid triplu, n-o făcu.

La toate cele trei specii, ontogenia — dezvoltarea fetusului — pare să recapituleze filogenia — istoria evoluționistă a organismului respectiv. Embrionii umani își dezvoltă, și apoi elimină, branhii, cozi și alte aparente urme ale trecutului lor evolutiv.

Fetusul acesta trecea, de asemenea, prin diferite etape, schimbându-și morfologia. Era incredibil — parcă urmăream explozia cambriană derulându-se în fața ochilor mei, testând și abandonând o sută de planuri diferite pentru corp. Simetrie radială, simetrie cvadrilaterală, simetrie bilaterală. Spiracule, bronhii, plămâni și alte organe pe care nici unul dintre noi nu le recunoștea. Cozi și apendice nenumite, ochi compuși și pediculari, corpuri segmentate sau întregi.

Nimeni nu înțelesese vreodată de ce ontogenia recapitula filogenia, dar nu era în nici un caz o rederulare autentică a istoriei evoluționiste a organismului; asta era evident, deoarece formele nu se potriveau cu cele găsite în fosile. Acum însă scopul recapitulării părea limpede: ADN-ul conținea probabil o rutină de optimizare și încerca toate variațiile posibile înainte de a selecta setul de adaptări pe care să-l exprime. Vedeam nu doar soluții pământene, beta-hydriene și delta-pavonisiene, ci și contopiri ale tuturor.

În cele din urmă, după patru luni, fetusul păru să se stabilească asupra unei forme pentru corp, o arhitectură fundamental diferită de a oamenilor, forhilnorilor sau wreedilor. Corpul fetusului era un tub în formă de potcoavă, înconjurat de un inel din care atârnau șase membre. Exista un schelet intern, care se forma în mod vizibil prin materialul translucid al corpului, dar nu din oase netede, ci mai degrabă din mănunchiuri de material împletit.

I-am pus embrionului un nume. L-am numit *Wibadal*, cuvântul forhilnor pentru „pace".

Era alt copil pe care n-aveam să-l văd crescând sub ochii mei.

Dar, ca și Ricky al meu, sunt sigur că va fi înfiat, îngrijit, crescut, dacă nu de echipajul din *Merelcas*, atunci de uriașa negură ca o palmă care se lățea peste cer.

Dumnezeu era programatorul.

Legile fizicii și constantele fundamentale erau codul-sursă.

Universul era aplicația care rula de 13,9 miliarde de ani, ducând spre acest moment.

Apariția prea rapidă în existența unei rase a posibilității de transcendență, a abandonării biologiei era o hibă, o eroare

de programare, o complicație care nu fusese intenționată nici o clipă. În cele din urmă însă, prin manipulări atente, programatorul ocolise hiba aceea.

Și Wibadal?

Wibadal era outputul, datele de ieșire. Obiectivul final.

I-am urat tot binele din lume.

Străvechea succesiune, motorul permanent al evoluției. O viață se sfârșește; alta începe.

Am intrat din nou în criogenerator, încremenindu-mi pentru următoarele unsprezece luni funcționarea trupului și degenerarea lui. Dar când gestația lui Wibadal s-a încheiat, Hollus m-a trezit pentru — amândoi o știam — ultima dată.

Wreedii anunțaseră că azi avea să fie ziua cea mare; copilul era acum întreg și avea să fie scos din uterul artificial.

— Fie ca el să exprime tot ce este mai bun în noi toți, rosti T'kna, wreedul pe care-l cunoscusem prima dată ca hologramă, cu atâtea luni... și atâtea secole în urmă.

Hollus își legănă torsul.

— A... — spuse una dintre gurile ei și cealaltă concluzionă — ...min.

Eu eram amețit după anabioză, însă am privit fascinat cum Wibadal era scos din uter. Ieși în univers țipând, așa cum făcusem și eu, și așa cum făcuseră toate miliardele dinaintea mea.

Hollus și cu mine am petrecut ore în șir, uitându-ne pur și simplu la ea, o formă stranie, bizară, mare deja cât jumătate de om.

— Mă întreb care va fi durata ei de viață? m-am adresat prietenei mele forhilnor; poate că era o întrebare ciudată, totuși durata vieții era un subiect care nu-mi părăsea mintea.

— Cine... știe? răspunse Hollus. Lipsa telomerilor nu pare a fi un impediment pentru ea. Celulele i s-ar putea reproduce la nesfârșit și...

Se opri.

— Și *o vor face*, continuă după câteva momente de reflecție. O vor face. Entitatea aceea — arătă negura călătoare printre stele ce ocupa centrul unui ecran de dimensiunea peretelui — a supraviețuit ultimelor Big Crunch și Big Bang. Presupun că Wibadal va supraviețui următorului ciclu, devenind Dumnezeu pentru universul care va veni după acesta.

Era o ipoteză năucitoare, deși poate că Hollus avea dreptate. Însă eu nu aveam să trăiesc în nici un caz îndeajuns pentru a o ști cu certitudine.

Wibadal se afla îndărătul unui perete din sticlă, într-o maternitate special construită, care conținea un singur leagăn rotund. Am ciocănit în geam, așa cum părinții de pe planeta mea făcuseră de milioane de ori până atunci. Am ciocănit și am fluturat din brat.

Iar Wibadal se foi și flutură spre mine un apendice scurt și durduliu. Poate că actualul Dumnezeu nu-mi băgase niciodată în seamă existența — chiar și atunci când venisem la el rămăsese indiferent față de mine —, dar această viitoare divinitate mă observase măcar o dată, măcar pentru o clipă.

Și, pentru clipa aceea, n-am mai simțit nici o durere.

În scurt timp agonia reveni însă; se înrăutățise mult și eu slăbisem tot mai rău.

Timpul meu se apropia de sfârșit.

Am scris o ultimă și lungă scrisoare lui Ricky pentru cazul în care, printr-un miracol, el ar mai fi trăit. Hollus o transmise către Pământ în numele meu; avea să ajungă acolo

peste aproape jumătate de mileniu. I-am spus fiului meu ce văzusem aici și cât de mult l-am iubit.

Apoi i-am cerut lui Hollus o ultimă favoare, un ultim serviciu. I-am cerut ceva ce numai un prieten bun i-l poate cere altuia. I-am cerut să mă elibereze, să mă ajute să mă sting. De pe Pământ luasem doar câteva obiecte în afara medicamentelor pentru cancer și a celor împotriva durerilor. Adusesem însă și un manual de biochimie ce conținea destule informații pentru ca medicul lui *Merelcas* să sintetizeze ceva care, repede și fără suferință, va pune capăt zilelor mele.

Hollus însăși îmi administră injecția și stătu lângă patul meu, ținându-mi mâna numai piele și os în una dintre mâinile ei, iar atingerea pielii ei ca o folie cu bule de aer a fost ultimul lucru pe care l-am simțit.

Am rugat-o să-mi scrie ultimele cuvinte și să le transmită, de asemenea, spre Pământ, astfel ca Ricky, sau cine mai exista acolo, să știe ce spusesem. Așa cum gândisem mai înainte, poate că el sau unul dintre stră-stră-strănepoții mei la puterea *n* ar fi putut chiar să scrie o carte despre primul contact dintre un extraterestru și un om care, bănuiesc, a avut prea multe slăbiciuni omenești.

Am rămas surprins de ceea ce s-au dovedit a fi ultimele mele gânduri.

— Știi, i-am spus lui Hollus, ai cărei ochi se legănau înainte și înapoi, îmi amintesc când am început să fiu fascinat prima dată de fosile...

Hollus asculta.

— Eram la plajă, i-am spus, mă jucam cu niște pietre și am fost uimit să găsesc încastrată în una dintre ele cochilia unei scoici. Am descoperit atunci ceva despre care nici măcar nu știusem vreodată că aș fi căutat.

Durerile se domoleau; totul în jurul meu se pierdea. Am strâns mâna forhilnorei.

— Cred că-s un om norocos, am spus simțind cum pacea mă cuprindea. S-a întâmplat a doua oară în viață.

O PERSPECTIVĂ PROVOCATOARE ASUPRA RELIGIEI, ȘTIINȚEI ȘI DEZASTRULUI COSMIC
– Locus

Spre marea surprindere a curatorului Tom Jericho, când extratereștrii aterizează în incinta Muzeului Regal Ontario din Toronto, aceștia vor să vadă un paleontolog. Mai mult decât atât, sunt adepți ai creaționismului și consideră că la originea Universului se află o inteligență exterioară. Se pare că extincția în masă de pe alte planete coincide cu cele care s-au petrecut odinioară pe Terra, și aceasta ar fi mult așteptata dovadă a existenței lui Dumnezeu. Iar, între timp, o supernovă explodează în galaxie...

„O carte sclipitoare, care îi va cuceri nu doar pe iubitorii de SF."
– The New York Times

ROBERT JAMES SAWYER (născut în 1960 la Ottawa) este un reputat scriitor de literatură SF, autor de romane și povestiri publicate în numeroase antologii și reviste, precum Analog Science Fiction and Fact, Amazing Stories, On Spec, Nature. *A câștigat patruzeci și unu de premii naționale și internaționale, dintre care se disting prestigioasele* Nebula Award *și* Hugo Award.

44.90

LEDA, *imprint al*
GRUPULUI EDITORIAL CORINT

Designul copertei: Drive Communications, New York

SCIENCE-FICTION
ISBN: 978-973-102-021-1
9 789731 020211
www.ledabooks.ro
www.edituracorint.ro